

ANTONII POSSEVINI
Societatis IESV.

MOSCOVIA.

VILNÆ.

In Lituania apud Ioannem Velicensem.
Anno Domini.

M. D. LXXXVI.

Superiorum Permissu.

Typographus Lectori.

 VÆ DE MOSCOVIA,
quam Auctor bis peragravit, ad nos pervenerunt, siue nunquam edita, (sicut pleraque hoc libro habebis) siue minus emendatè excusa, cuiusmodi fuerunt, quæ Nissa in Silesia, Ingolstadij in Bavaria, Posnania in maiore Polonia hoc triennio elapso prodierunt in lucem, ea omnia publicæ utilitati cõsulentem edidimus. Ad Schismaticos enim evincendos, ad Reip: commodum, & ad S. Sedis Apostolicæ studium in pacandis Principibus, & in propaganda fide Catholica perspiciendum, quanto usus

esse possint, cordatus quisq³ facile intelliget. Cùm autem Commentarij
hi, & alia, qua Auctor occasione
negocij, quod mandato Gregorij
XIII. Pontificis Maximi sanctiss.
me: gessit inter Stephanum Polonia
Regē, ac Magnum Moscovia Du-
cem, iam apud aliquos manu scripta
reperirentur, nos emendatiora ab
ipso Auctore consecuti, nolimus
vel te earum lectione fraudare, vel
permittere, ut à rerum novarum
cupidis, vel ab ijs qui alio quàm Dei
gloria affectu ducuntur, diuersa ab
Autographo, ac forsàn etiam in-
spersa mendacijs, praelo traderentur:
presertim cùm non desint, qui ad-
hæseses, qua iam decoquunt, statu-
endas, lucem omnem veritatis conē-
tur

*tur extinguere. Caterum quae huius
generis apud Auctorem extant non
pauca, cum ille nondum esse emit-
tenda existimauerit, prodibunt, uti
speramus, non ita multo post,
non minore fructu, quam opere
pleniore: Tu interim
his fruere, &
Vale.*

Contenta hoc libro.

Commentarius primus ad Gregor. XIII. Pont. Max. de statu rerum Moscoviticarum; de ingenio gentis; de ratione Legationis ad eum obeunda postremo conscriptus ab Auctore, cum ex urbe in Poloniam Mosci Legatos reduxisset, quos antea ex Mosconia Romam adduxerat.

Commentarius alter ad Greg. XIII. Pont. Max. in quo difficultas, spes, rationes afferuntur promouenda Catholica religionis tam in Mosconiam, quam in Rusiam eam, qua Polonia Regi subiecta est.

Colloquia de religione Catholica publice ab Auctore habita cum Magno Mosconie Duce in eius Regia, frequente procerum consessu.

Capita, qua Magnus Dux ab Auctore petijt, quibus Graci, & Rutheni à Latinis in re fidei dissenserunt, postquam ab Ecclesia Catholica sese praeiderunt, & eorundem errores.

Scriptum ab Auctore traditum Magno Duci, cum Angli Mercatores Moscuæ inns commorantes, clam ei librum obtulissent,

quo

quo Pontificem Maximum blasphemè dice-
bant esse Antichristum.

*Acta Pacificationis in conuentu Legato-
rum Stephani I. Polonia Regis, & Io: Basilij
Magni Moscouia Ducis, Auctore Pacificatio-
nem procurante nomine Gregorij XIII. Pont.
Maximi.*

Littera ad eam rem pertinentes.

ERRATA SIC CORRIGE.

Inprimis autem scito fuisse erratum in continuatiōne
numeri foliorum.

In primo Commentario-

Fol. 4. pag. ff. lin: 7. Volochol. pone Velochda. lin: xv. Quod.
Quot. fol: 7. p. ff. lin: xii. exemarant, exemerant. fol: 8. p. 2. lin: 9-
frustulatim, frustillatim. fol: 9. p. i. lin: xvi. diminuta, deminuta. fo:
10. p. 2. lin: 20. fruita, frueretur, fol: xiii. p. 2. lin: xiii. ablegauerā,
allegaueram. lin: xvi. si vna tantum induantur, (adde) haud bene
audiunt. fol: xvii. p. 2. lin: xvi. quam (demendum est) fol: xviii.
p. i. lin: 21. qoi, qui. fol. xix. p. 2. lin: xvij. significauī (adde) his ver-
bis. fol. 20. p. 2. lin: 2. in inscriptione capitis, aufer illam vocem,
Quod. fol: 20. p. 2. lin: vii Gonier, Gogniez. fol: 22. p. i. lin: penul:
diligentur, diligenter. lin: 20. præcufores, præcurfores. fol. 23. p.
i. lin: v. trium enim millium. ter enim trium millium passuum. fol:
24. p. i. lin: 9. aliorum autem principum consuetudinem in legatis
excipiendis- consuetudinem autem in legatis excipiendis, qui à
Mosco ad alios principes mittantur. fol. 29. p. 1. lin: 3. Schytis,
Scythis. lin: 6 quod hætenus naturam illam non exuertunt. Nisi
hætenus naturam illam exuerint. fol: 32. p. 2. lin: 7. Boristhenem.
Volgam. lin: 20 circassos. Georgianos & circassos. fol: 34. pag. i.
lin: 8. longamini, longanimi. fol: 35. p. 2. lin: 12. despiciat. dispici-
at. lin: 15. interiores in eo dotes- Cuius interiores dotes. fol. 41. p.
2. lin: 15. neseio. Nesciam. fol. 42. pag: 2. lin: v. magna aliqua alia
vasa deaurata. Magna argentea deaurata. fol: 43. p. 2. lin: 2. Po-
loniam, In Poloniam, fol: 44. p. 1. lin: 3. subima. Sub ima. fol: 45
pag: 2. lin: 3. dari. Vt dari.

In se-

In secundo Commentario.

Fol: 4. pag: 2. lin: 18. Hi. ij. fol: 9. pag: 2. lin: 23. Boganum, Bogdanum, fol: xi. pag: 2. lin: 18. à Nouogardia- Nouogardia- fol: iz. pag: i. lin: 2. nisi siquis- Nisi quis- fol: xiiii. pag: 2. lin: 2. Florentini, Florentinæ- fol: 17. pag: v. lin: 9. Moscouiz, Moseux- fol: 16. pag: 1. lin: 7. phrasum, phrasum- lin: 17. Ignorantissimi- Imperitissimi- fol: 20. p. i. lin: 5. Impeditur- Impenditur- lin: io. probibate, probitate- pag: 2. lin: 9. Ecclesiam, Ecclesia- fol: 23. p. 2. lin: iz. gratiam. In gratiam.

In primo colloquio-

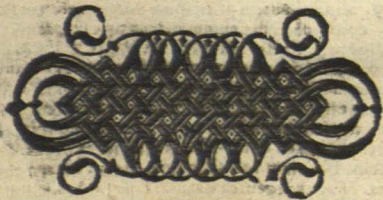
Fol: 2. p. 2. lin: 23. altera vtrius- Alterutrius- fol: iii. p. i. lin: xv. Eadem. Eadem- fol: iiii. p. 2. lin: xv. pacatoria, pacatoria-

In tercio colloquio-

Fol: xiiii. p. 2. lin: 20. illam, Illum-

In Capitibus, in quibus Græci differunt
à Latinis-

Fol: 9. pag: 2. lin: ix. Dum tamen- Dum- lin: 22. ἀρεγήμ. ἀρε-
πλή fol: cxi. p. 2. lin: xi. προσδοκίμη. προσδοκίμη.
fol: cxiiii. pag: 1. lin: 5. Moscouiz, Moseux- p. 2. lin: iii. puodie-
runt, prodierunt, fol: cxix. p. 1. lin: 8. pro, per, fol: cxxi. p. i. lin: x.
adeo, atq; adeo, fol: cxxvi. p. i. lin: xiiii. Veroscabtna, Vere-
sczahina, Bafonka, Basenka, fol: cxxxii. pag: 2. lin: iii. Quod
Mosci tempus eximerent, Moscos tempus eximere, fol: cxxix,
pag: i. lin: ix. referet, referat, fol: cxlv. p. 2. lin: xiiii. quod per se non
stetisset- per se non stetisse, fol: cliii. pag: 2. lin: 6. Istiusmodi, Isti-
us modi, fol: clviii. p. 2. lin: xiii. Christianum, Christiani, fol: clxiiii,
pag: i. lin: xv. procurandam inter, procurandam pacem inter, pag:
2. lin: 2. Ianusius, Illustres Ianusius.

DE REBUS MOSCOVITICIS
 COMMENTARIUS AD
 GREG. XIII. PONT.
 MAX.

*V*inam rerum status in Moscouia, quid uē de ipso Ioanne Basilij Moscorum Principe, qui nunc rerum potitur, sperandum sit, ac quanam fo- uendæ Sanctæ Sedis Apostolicæ cum eo amicitia occasiones possint existere (siue ad inferendum sincerio- rem Dei cultum in illum ingentem Septentrionis, atque Orientis tractum, siue ad Christianos Principes animandos, ad fœdus cum eo sancie- ndū, vel certè, quod in pri- mis optandum est, ad rem Christianam solidi- us apud eum statuendam) hoc Commentario, Deo adspirante, exponam.

Alteri enim Commentario, quod priore ad ipsum mea profectio- ne, Vestræ Beatitudi- ni e Regijs ad Ple- scouiam castris misi, non ausus sum hæc adscribere: tum quoniam de ijs cum Mosco, quantum satis foret, haud egeram, tum

Antonij Possuini

quòd postea negotio Pacificationis inter Stephanum Regem, & ipsum (sicuti Diuino beneficio factum est) composito, videbam secunda profectioe plura me liquidius assecuturum. Itaq; cum & tractandis rebus, de quibus à V. B. missus fueram, et eius Ditionis primarijs ciuitatibus, atq; arcibus, per bis mille, et quadringenta millia passuum obeundis darem operam; cum item apud Moscum reliquisset duos homines, qui, dum ab eo aberam, mensium quinq; spacio multa obseruârunt: facilius mihi fuit, ea, quæ ex historijs adnotaueram, et quæ ab varijs Legatis, et in Suecia primùm, deinde in Polonia, ab ipsismet eorum Regnorum Regibus non semel de Mosco audiueram, cum re presentis conferre, vnde quantum iniuncti mihi à V. B. muneris ratio poscit, cuncta planius in CHRISTI nomine aperiam.

Mosci, qui nunc rerum potitur,
euectio ad Magnum Moscouiæ
Ducatum, propagatio Imperij,
& varij casus.

Ioannes, Basilio Patre, anno huius seculi vigesimo octavo natus est. Is ad suæ Dominationis fastigium euectus, vt erat ingenio vehementior, ac dignitatis augendæ percupidus, vl-cisci Tartarorum iniurias, & pedem figere in Liuonia statuit. Casanenses adortus, admotis æneis tormētis, facile fuit ei (vt Stephanus Poloniæ Rex mihi narrauit) siue armorum, seu machinarum generi insuetos expugnare. Inde Astracatum ad ostia fluuij Volgæ situm cœpit, non ignobile Orientis emporium ad mare Caspium. Id cum alterius Tartarorum Hordeæ (seu Regni) esset caput; protulit ditionis suæ fines vsq; ad Circassos, trecenta ultra Astracatum millia passuum. Qui Circassi editiora, prope Caspium mare, incolunt, & ad fines vsq; Persici Regni pertinebant, antequam hoc anno superiore Ferream portam, aliasq; arces Selymus eo de Rege cepisset. Ea vicinia, & Græci ritus affinitate, proximus Circassis Moscus, (illorum primarij viri filia in vxorē

Antonij Posseuini Liber.

ducta, quæ postea interijt) rogatus olim ab ijs, ut ad sese peritos condendæ arcis mitteret, quæ Turcarum excursions prohiberentur, id fecit: atq; ab eo tempore cum illis sic amicitiam coluit, ut quibus finitimus alius Princeps non sit, eum quasi Patronum habeant, gens ceteroquin simplex, & Diuino cultui capeßendo propior, quam Scytarum pars, aut Ruteni sint, qui ferè in vnum populum coaluere, Imperio Moscici subiecti. Restant Nogaici Tartari, qui cum sæpe, tum hoc anno in Moscici ditionem irrumpentes, muneribus placati abcessere. Cum Præcopensibus autem Tartaris Turcæ foederatis, qui Tauricam Chersonesum incolunt, & à quibus, uti potentioribus, multa clade accepta, peiora metuebat, Polonico bello distentus, pacem ita fecit, ut, quo tempore Moscua Moscouiæ Regia discessurus eram, mihi responderit, se aduersus Tartaros vna cum Stephano Poloniæ Rege arma sumere non posse, quòd in singulos dies eius Tartarorum Imperatoris magnos Legatos, & suos expectaret, cum quibus pacem, iam vtriusq; Principis signo obsignatam, confirmaret. Cæterum quod attinet ad Liuoniam, cum induciæ quin-

quaginta annorum cum Liuonibus ietæ, anno
 huius seculi quinquagesimo expirassent (qui-
 bus maiores sui, ob cæsum ad Plefcouiam, Ple-
 tembergio Ordinis Liuonici Magistro, ad in-
 terneccionem exercitum, assenserāt) varia caus-
 satus; quòd Liuones conditionibus pactis non
 starent, quodq; templa, in quibus Rutenico ri-
 tu Deum Mosci Reualia, et Derpati colebant,
 à Lutheranis euersa essent, omnem verò impie-
 tatem erga Catholicos exercerent, bellum ijs
 indixit: Derpatoq; & alijs arcibus captis,
 summaq; cum Liuonum strage, magnam Liuo-
 niæ partem assecutus, diuturni belli cum Po-
 lonis semina sparsit. Qua de tota re eodem in
 Commentario scripsi, quem nouissimè de Pro-
 uincia illa ad V. B. misi. Et ea quidem omnia,
 licet aliquandiu facilem exitum habuere, ma-
 ximas tamen calamitates Moscouiæ postea in-
 tulerunt. Nam dum in tam dissitas regiones,
 atq; in arces iam plures præsidia essent impo-
 nenda: bellum autem, suo ferè tantum milite,
 varijs in locis, ac per tot annos exercendum:
 qui verò arces tuerentur, ij in Moscouia steri-
 les vxores relinquerent: ac si quis eorum mo-
 riebatur, alterius suffeccionem locus impleretur:

factum est, ut populi admodum rarefcerent. Accessit militaris ab eo disciplina Pyxidari-
 orum, siue fistulatum, (Sclopetarios vulgò
 aliqui dicunt) qui minoribus vtuntur tormen-
 tis, instituta, maioribus suis ignota, qui ferè ar-
 cubus tantum, & sagittis vtentur. Ex de-
 cimo enim quoq; è suis vno assumpto, vel sunt
 Prætoriani Stipatores Principis, vel in bello
 merent, aut in arcibus præsiuarij collocantur,
 relictis domi vxoribus & filijs, quibus inte-
 rim cadentibus domus sensim hominibus nu-
 dantur. Sed & pestilentia, quam antea nun-
 quam in Moscouia, ob intensissima illa frigo-
 ra, & vastitates grassari auditum fuerat, mul-
 tos absumpsit, & plurima bella, cædes verò
 multorum millium (& quidem Optimatum)
 Tartarorumq; continentes excursiones, ipsaq;
 ab iisdem ante duodecim annos combusta Re-
 gia, Principem ad eum statum adegere (addi-
 tis Stephani Regis continentibus huius elapsi
 triennij victorijs) vt non solum attrita, sed pe-
 ne accisæ eius vires existimari potuissent. Id
 constat, trecenta millium passuum aliquando
 in eius ditioe iter fieri, in quibus incola nullus
 iam superstes sit; pagis ipsis extantibus qui-
 dem,

dem, sed vacuis. At verò dedolati agri, & recentes Sylvæ, quæ passim succreuerunt, indicia sunt frequentiorum antea incolarum: licet quæ regiones supra Moscuam versùs Septentrionem vergunt, eæ admodum frequentes incolas habeant, quòd excursions illuc Tartari non fecerint, & salubriore cælo fruuntur, quemadmodum mihi diligenter perquirenti relatum est ab Italis & Hispanis ijs, quos in B. V. & Regis Catholici gratiam libertate à Magno Duce Moscouiæ donatos, mecum in Italiam adduxi. Hi enim duo de viginti menses eas terras latissimè pererrauerant, cum per paludem Meotidem ex Turcica elapsi captiuitate, Terrarum ingentia spacia emensi, deniq; ad Ciuitatem Vologdam transmissi fuissent. Iam verò quod inter Casanum & Astracanum est interuallum, id vastissimum est, rarissimis sanè incolis: vt, qui citrò vltroûe commeant, vel qui ab ipso Principe mittuntur, sæpe menses integros nullo alio cibo, quàm piscatione, ac venatu, absq; vlllo pane, vitam sustentent.

Celebriores Mosci Ciuitates,
& Populi.

T ciuitates, quæ frequen-
tia, & nobilitate celebri-
ores habentur, erant cis
Tanaïm, Moscua, Smolē-
cium, Nouogardia, siue
Nouogrod, Plescouia, Tu-
eria; ultra verò ad Septentrionem, Volochois
ad Orientem autem Casanum & Astraca-
num, quod Iouius, & alij, Citracham vocant:
quamuis inter istas Iaroslauiam, & Alexan-
dri Slobodam, atq; eiusmodi quasdam alias
connumerent, quæ tamen rectius oppida di-
xissent, nisi quòd arces habent, pro more gen-
tis, haud contemnendas. Verùm enim verò
mirum dictu, quòd alijs illis vel popularium
centena millia, vel nobilium, quos Boiaros vo-
cant, decades millium quidam attribuunt: quos
secuti, qui res illas memoriæ mandârunt, Al-
bertus Campensis (is quem V. B. mihi in Mo-

scouiam

scouiam discedenti legendum tradidit) vel idem Iouius (qui ex Demetrii cuiusdam Mosci relatu Commentarium confecit , quem huius Principis parens ad Clementem VII. misit) nescio quem scopum veritatis attigerint . Idem verò & alij fecere , qui Legationibus functi , inde reuersi sunt . Credo ita , quòd Mosci consuetudinem in hominibus colligendis , per quòs arcium primas , & loca editiora disponendis , cum Principum legati quæsitis honoribus excipiuntur , haud satis intellexerant : res autem à nobis longius distitas commemorando (vt mos est) præter veritatem extollerent . Licet etiam fieri potuerit , vt minùs à verò aberrarent , quòd superiore parentum nostrorum ætate , Mosci (vt diximus) minùs bellis exerciti , minùs morbis tentati , neque tot cædibus imminuti , & pauciores item in arces impositi , non ita orbas domos posteris reliquerint . Id verò de Mosci Regia , quæ (vt dixi) Moscua est , certum est ; triginta hominum millia , pueris , sexuque utroque numerato , hoc tẽpore nõ censeri . Nam quantacunque Ciuitatis species aduenti in currit in oculos , accedenti tamen propius (ne dicam postea ingresso) ipsæ domus multum

terræ

terræ spacium occupant: platearumq; ac non v-
 nius fori amplitudo, ambitusq; ipse sacrarum
 ædium (quæ ad ciuitates ornâdas potiùs, quàm
 ad cultum extructæ esse videntur, cum toto
 penè anno plerunq; sint clausæ) certiozem veri-
 tatis fidem efficiunt. Et erat sanè eodem hoc
 Principe augustior, ac numerosior Moscua, sed
 anno præsentis seculi septuagesimo à Tartaris
 cõcremata, incolis plerisq; incendio absumptis,
 res omnis in angustiores terminos adducta
 est. Extant vestigia maioris circuitus, ut qui o-
 cto, vel nouem fortasse fuisset, iam vix quin-
 millia passuum impleat: cum & boues, &
 vaccæ, cæteraq; id genus animalia, quæ quoti-
 die ducuntur ad pascua, in domibus ciuium ha-
 beantur, quarum pleræq; sepibus, & viminibus
 circumseptæ, faciem nostrarum rusticarum
 referunt. Sed in ipsis duabus Moscuæ arcibus,
 quarum altera alteri hæret, splendidius quid-
 dam est. Alteram enim insigniora aliqua
 templa, ex latere cõfecta (cum reliqua templa
 ciuitatis lignea sint) Palatiũq; Principis: alterã
 verò nouæ officinæ, quæ suas plateas, suis qui-
 busq; opificijs distinctas habent, utcunq; exor-
 nant. At cum eadem officinæ exiguæ sint, v-

nusq; Venetæ officinæ plus mercium appareat, quàm in Moscua integra platea seruetur: neq; verò easdem ferè incolant, quippe qui domicilia in ciuitate habent, rem quanti sit, nò obscure indicant. Smolencium autem, Nouogardiam, & Plescouiam eodem populi numero censi putauerim: vt certè summum viginti hominum millia earum singula (cùm bellum non est) habeat. Ac quidquid amplius præferunt, frequentiores tamen esse haud puto; easdem nempe ob causas, quas dixi, et ob ædium ac domorum ingentia spacia: sed Legatis aduentibus rustici, qui in pagis, agrisq; habitant, Principis iussu accurrentes, (vti supra expositum est) frequentiam ostendunt. Iam verò multò minor Tueriæ populus est, quæ procul maximæ, et insignis ciuitatis speciem præbet. Verùm mœnibus cincta non est, licet nò exiguum domorum numerum circumquaque habeat, vt quæ belli damna, excursionsue hostium minime senserit. Quæ res fecit, vt et Vologda, & Casanum, ac præcipue tractus ille, qui magis ad Septentrionem vergit, hominibus abundet. Sed & quicquid huius est rei, ac quantumcunq; terrarum Moscus à Lituaniæ, ac Lio-

nie finibus vsq; ad mare Caspium, vel ad Lap-
pos, vel ad Ceremissas, ceterasq; potius vasti-
tates, quam populos, obtinet: gratis sane di-
ctum est, inde ducenta, trecentave equitū mil-
lia in aciem educi; aut Tartarorum quoq; infi-
nitam esse multitudinem, quam, cum Moscus
velit, in expeditiones emittere possit.

Mosci munitiones, & ratio earum defendendarum, cum oppugnantur.

Iam quæ sunt apud Moscos hoc tēpore ar-
ces, atq; præsidia, ab ijs, quæ superioribus tē-
poribus fuerant, satis differunt, neque eadem
omnes ratione sunt cōmunitæ. Aliæ ex saxis,
et lateribus, quales duæ sunt, quæ ciuitati Mo-
scuæ hærent, vna Nouogardia, Plescouiaq; ip-
sa, ac Porcouia, Stariciaq; Alexandri Slobod-
da, pars Iaroslauia, quæq; in albo lacu est si-
ta, & quæ sunt eiusmodi reliquæ. Aliæ agge-
ribus vimine contextis, & ad duritiem pres-
sis: quale Smolencium est, ipsiusq; Moscuæ
mœnium ambitus, post Tartaricum incendi-

um excitatus. Reliquæ trabibus in quadrum cōnexis, media humo, vel arena, impressiōnem, diuerberationemq; sustinent; ignem non ferunt, aduersus quem tamen interdum lutum oblinūt. At in vniuersum, neq; prominentia propugnacula, quæ sibi respondeant (qualia hoc, siue item superius seculum docuit) nec ratio illa est apud eos architecturæ, quæ apud nos viget. Artes autem Moscuæ duas Principis huius parens Basilius edificari iussit, Mediolanense architecto, Italîs operarijs. Extat eius rei memoria Latinis literis supra arcis portam, sub imagine pia Beatissimæ Virginis. Cæterum mœnia ipsa alta, turresq; circumqua que dispositæ, Regium opus ostentant. Idem Nouogardiæ cernitur: sed in ipsa arce, præter sacram ipsam ædem, propequam Archiepiscopus cum suis commoratur, vix vllæ sunt domus aliæ: cumq; pene in orbem esset antiquitus extructa, eam superiore anno Romanus alter Architectus aggere cinxit, ac propinquum monasterium intra nouam munitionem inclusit; suis locis ex eodem aggere propugnaculis collocatis, quæ hostibus ab assaultu arcendis, tormenta maiora sustineant. Ad Plescouiã verò ipsam pri-

mō moenia ex lapide, quem fluminis alueus sup-
 peditat, turresq; mox alter murus ductus per
 mediam ciuitatem, quæ formam oblongi tri-
 anguli penè habet; tria q; apud eum murum suc-
 cedentia *Castella*, extraordinariam munitio-
 nis rationem ostendūt. Et ea res obsessis firmi-
 tatem (quo tempore in *Regijs* castris hæc ob-
 seruabamus) obsidentibus autem curas & so-
 licitudines afferebat. Nam vt pinnas quidam
 tantum decusserant, neq; ex fundamentis ex-
 tantem in solo murum malleis, aut lignonibus sa-
 tis exemarant, vt concidere posset: ita ijs,
 cum alta moenia strenuè conscendissent, resta-
 bat descensus, ex quo iētibus de pellebantur à
Moscis; ac si desilire tentaſſent, moenibus Ci-
 uitatis ab exercitu reliquo secernebantur, vt
 omninò interiſſent. Sed & irruptio quan-
 tumuis primò successisset, iam intra domos il-
 las ligneas, quarum Ciuitas referta est, ita cō-
 cludebantur, vt igne supposito comburendi fu-
 issent, si descendissent; *Mosci* verò in murata
Castella sese tutò recepissent. Accessit *Pre-*
fecti Ciuitatis cura, qui intra muratas turres,
 alias quoq; ligneas circumquaq; excitarat, fe-
 rendis maioribus tormentis idoneas, ex quibus

assidua fiebat explosio. Quo ipso modo Polocice magnam turrim ex ipsis trabibus Mosci construxerant, ex qua circumquaque ad castra, aliove collimantes, vix liberam alicui facultatem appropinquandi præbebant. Interea tamen globis Regiorum sæpe plus perforata est, quam ut quicquam inclinationis ostenderit: licet denique arx Stephani Regis Virtute, regionumque conatu, & fortitudine expugnata sit. Porcouia verò præter turrim eam, sub qua præsidij vnica porta est, scalis vndequaque conscendi potest, nullo altero propugnaculo hostes, si qui accesserint, lædente, nisi ex moenibus comminus pugnetur, vel eminus iacula, globiue intorqueantur. Par penè aliarum arcium est ratio. Sed Smolencij aggeres, quos ab vna parte alluit Boristenes fluuius, triplex eiusdem rationis munitio, editioreque in loco supra montem arx, vna cum templo, faceßerent negotium oppugnantibus. Et verò agger ipse circumquaque minimis spacijs, foraminibus est repletus, ut minoribus tormentis arceri possint, si qui tentauerint irruptionem. Is ergo modus est munitio. At præsidarij, quanto minus iusto in prælio, campoque Polonis obsistunt, tan-

Antonij Possuini Liber.

magis arces, ciuitatesq; defendunt: & feminae ipse munia militum sic saepe induunt, vt vel aquae aduersus iniectum ignem afferendae, vel congestis e muro lapidum molibus prouoluentis, aut sudibus, qui de manibus ad eam rem dependent, impellendis, magno suis vsui sint, hostibus perniciosi. Porro si quis e praesidiarijs, hostili impetu, aut dissplosione in aërem frustulatim euolat, alter succedere, cui alius identidem; ac deniq; nemo parcere operae, vitaeq;. Ad frigus durati, saepe aduersus illud, imbresq;, ac niues, & ventos alio suffugio non vtuntur, quam aliquo ramorum nexu, vel penula defixis palis imposita. Inedia quoq; patientissimi, aqua, farinae auenae commixta, acetum penè sapiente, pro potu, pane pro cibo contenti sunt. Et retulit mihi Poloniae, Rex in arcibus Liuonicis fuisse repertos, qui ita se aliquamdiu aluissent, vt cum iam penè omnes occumberent, reliqui superstites, animam licet agentes, haerent adhuc anxij, num sese obsidentibus dederent, ne videlicet si dam suo Principi operam vsq; ad mortem negarent. Haec illa res est, qua vna tantum possunt, quonia simul in idem incumbunt, vt fortiores interim pluri-

bus eua-

bus euadant, aut certè aliquando hostes patientia, diligentiaq; fatigent. Sed hæc alibi alij.

Vires aliæ Mosci.

*C*m in vnum ipsum Principem omnia congerantur, ciuitates, oppida, pagi, domus, agri, prædia, syluæ, lacus, flumina, honor ac dignitas, nihil in tam vasto terrarum tractu non maximum videri potest earum virium, & opum, quibus polleat: quæ & maiores æstimari poterant tum, cum quies ab armis commercia reddebat liberiora, Liuaniaq; florebat, & ipsa Balthici maris nauigatio erat frequentior. At verò istis sublatis, vel imminutis, eadem quoq; imminui necesse fuit, quamuis nec species Maiestatis diminuta sit, & thesauros habere Princeps ingentes existimetur: ad quos quicquid facti, infectiue auri in Moscouiam importatur, id omne, quantum potest, colligit, nec penè vnquam efferi permittit. Argentum etiam vix vnquam inde exportatur, nisi

Antonij Possuini Liber.

cum captiui redimuntur, aut miles externus scribitur; quod tamen raro fit. Pellium autem, & coriorum permutatione Mosci pro pecunia sepe vtuntur; cibumq; ipsum, si quo proficiscuntur, secum plerumq; deferunt. Sed & Taleros (Germanicam pecuniam) in Dengas, et Moscouiticas, quibus nominibus monetam suam vocant, immutat; minus iam illas, quam antea, pro argento, cum licentius, pristina reiecta cura, eius signandi aurificibus quibuscunq; potestas sit. Si qua vero aurea dona, vel argentea aliunde Legati redeuntes afferunt, ea omnia ijs vel data argenteae pecuniae summa aliqua, vel ne data quidem, in Thesuros suos infert. Et dubitandum non est, cum eius parens ex Liouonicis ciuitatibus, atq; aedibus sacris, quicquid potuit opum, auri, vasorum aureorum, & argenteorum, Calicum, & aliarum eiusmodi rerum, corraserit, onustissimisq; curribus asportarit, ingentem vim earum rerum aceruasce, quam post Tartaricam illam excursionem, ac Moscae ipsius exustionem, tribus in arcibus partitus est, Moscae, Iaroslauiae, & in Albo lacu. Iam Ciuitatum, aut Prouinciarum Reguli nulli sunt, quos Duces apud nos vocare

mos est: eo tamen nomine, ad existimationem sibi, seu potius Principi conciliandam, siue ad Præfecturas vtuntur; verum res ipsa deest. E Tartaris quidam, qui fidem Principi huic in expugnandis Casanensibus, ad Rutenum ritum, & Schisma accedens, præstitit, cum etiam partem quandam suæ ditionis reliquisset, Columnam oppidum, & alia nonnulla accepit: sed penè merum imperium manet apud Moscum, præter aliquos redditus ei attributos, ac demendos, ubi libuerit. Pagos & agros, si cui addicit, ij ad posteros non perueniunt, nisi confirmentur à Principe: cui tamen rustici ex fructibus inde tributum & operas pendunt, uti & Domino faciunt: reliquum, quantulumcunq; est, victui suo reseruant, aut eximunt. Ea re fit, ut nemo verè dicere possit sibi quicquam esse proprij: & (velit, nolit) quisq; ab nutu Principis pendeat. Si cui plura sunt, tanto magis se deinctum agnoscit: opulentior autem factus, tanto sibi metuit magis; quippe ad Principem sæpe omnia recidunt. Inde quoq; existit siue commodum, siue cautio, nullus ut audeat hiscere; transferendis autem familijs, vel hominibus ad varia præsidia potius rele-

Antonij Posseuini Liber.

gandis, quàm mittendis, præcidantur coniurationū viæ. Licet si quid eiusmodi præsenferit, nex in tales homines, filios, filias, rusticos quantūuis innoxios, haud semel patrata sit. Et retulit mihi ex eius aulicis vir nobilis, cum Vil las quasdā obtinisset, ne domos quidē ligneas tegere, aut reficere per aliquot iā annos sibi licuisse: rustici enim, ad quos id pertinebat, oneribus à Principe pressi, nec respirādi facultatē habuerant. Sunt verò quadraginta Germanæ familiæ earū, quæ ex Liuonia abductæ fuerāt, quæ Moscuae ad opificia iussu Principis olim substitere; reliquæ permultæ Casanum, et aliò amandatæ sunt. Ex his igitur pecunia quotannis exigitur. Qui sanè, vexatione dante intellectum, honorificentissimè Pontificem Maximum iam appellabant, nihil quod mihi non obsequij summi exhibebant: recordati, quid Apostolicæ sedi Liuonia olim tribuerit; & quanta pace fruita, quibusue nominibus, tanquam Christianæ Reipub. propugnaculum, ipsamet Prouincia vocata sit, cum Catholicos & legitimos suos agnosceret Principes, ac præcipue cum à Pontifice Maximo penderet. Quæ paterna potestate excussa, mox ab ordinis Teutonici equitibus,

equitibus, cum hi aduersus Ecclesiasticum ordinem insolescerent, tantum non discepti, deinde aliunde frustra petito auxilio, tandem sub hereticorum iugum adacti, iam miserrime in Moscouia viuebant; si ea vita vocanda sit, quæ heretica est. Ad ipsas Sylvas, lacus, & fluuios quod attinet, quæcunq; inde preciosiores pelles, & pisces, quorum copia permagna est, percipiuntur, earum omnium rerum Princeps potissimam habet partem. Pelles ad dona, & venditionem; pisces siccati ad præsidia, cibumq; a seruantur. Quæcunq; ad Principem spectantia ex his distrahuntur, alijs præferuntur; nec quisquam sua potest diuendere, anteq; ea, quæ sunt Principis vendita sint. Scribæ, siue Amanuenses (corrupta è græca voce Diacos, quasi diaconos, & ministros vocant) designati, non tantum in palatio Principis summa diligentia rationes, & acceptum scribunt: verum etiam per singulas Prouincias accuratè omnia exigunt, & ad Quæstorem imperij referunt. Vectigalia non sunt maxima. Nam Legatis mercatores, quoscunq; volunt, secum licet adducere, qui eo nomine, nec aliquid pendunt, & aluntur à Princi-

Antonij Posseuini Liber.

pe. Astracani olim frequentius conueniebant ex Maris Caspij ora, Persideq;: at Tartaris magna ex parte eiectis, belloq; isto Persico diuturniore, infrequens factum est emporium illud. Auri & argenti fodinas esse non audiui, ferri sunt; quod quidem homines non adeo industrij agrè ad usum aptant. Honor autem Principi tantus ab omnibus defertur, quantus vix cogitatione intelligi potest. Ab ipso, si non credunt, certè ita crebrò fatentur, se vitam salutem, omniaq; habere, vt et gratiæ Dei, & clementiæ Magni Czarij, seu Regis, vel Imperatoris (sic enim Principem vocant) cuncta tribuere putentur: & verberati, ac prope modum morientes, id loco beneficij sese interdum dicant accipere. Gens ad seruitutem nata potius videretur esse, quàm facta, nisi pleriq; captiuitatem illam agnoscerent, filiosq;, & quicquid aliud habent, illico necatum, perditumue iri scirent, si aliò emigrarent. A pueris quidem eidem viuendi modo asueti, quasi naturam induerunt, vt ea omnia sui Principis maximè extollant, seseq; viuere, & rectè valere, si viuat, & rectè valeat Princeps, asserant; deq; alijs quantacunq; vident, hæc non

magni

magni æstiment: licet qui rectius sapiunt, si absit, quem timeant delaturum, & externas regiones obierint, haud difficillimè aliorum potentiam, & vires dignoscant. Ac cum reliqui ex ora Pomeraniæ, Hollandia, & Anglia, per mare Balthicum in Moscouiam, ad ceras, coria, pelles vendendas, transmittere solent, tū superiore Septentrionali Oceano (quem alij glaciale, illi mare siue Assperum, siue Asspidum vocant) singulis annis ad Diui Nicolai portū, aliquot Hollandicæ, atq; Anglicæ naues cupro, mercibusq; alijs onustæ appellunt; in ipsam penè diem Diuo Petro sacram. Inde centum penè Germanica milliaria Volochdam, quod est non incelebre Moscouiæ emporium, merces aduehuntur.

Consiliarij Mosci.

*D*odecim Principi Senatores adsunt, qui de causis iudicant, & quæ maioris momenti sunt, ad eum referunt. Ad eos autem, & alia, &

Antonij Posseuini Liber.

libelli supplices (quandoquidem Principi non porriguntur) deferuntur. Loco ac magistratu, pro eius arbitrio, mouentur. Eorum, cum essem in Moscouia, nomina hæc erant; Ioannes Theodori filius (vocant ipsi Theodorowicz) duoq; eius filij, Theodorus & Simeon; Deinde Michitta Romani, cuius soror Anastasia Principi quondam nupserat (de qua altero meo Commentario ad V. B. scripsi) Andreas Solcanouius Cancellarius, Basilus eius frater, Bogdan (id est Deus dedit, vel à Deo datus) Iacowleuicz, Bilscius (qui gratiosissimus tredecim integros annos apud Principem fuerat, atq; in eius cubiculo dormiebat) Nieuieia Bogdan frater; Basilus Iuanouicz Zugin, quem parens natione Moscus, cum in Lituaniam aufugisset, genuerat. Sed ille grandior factus, in Moscouiam postea transfugit. Hic penè omnium vnus Latine nonnihil nouerat, sicut Polonicè Andreas Solcanouius, Ignatius Tatischow, Abain Voicow, Michaël Andreiewicz Begin. Quæstori autem ærarij, siue Thesaurario, qui non censetur inter Senatores, nomen erat Petrus Iuanowicz Glouin. Porro Cancellario erat curæ dispositio nobilium in ar-

cibus,

cibus, quibus agri, vel prædia, quæ attribuuntur à Principe, victum suppeditant: ac proinde vix vllum datur stipendium, aut post multos annos ab eo munere vacatio. Reliqua Præfecti arcium, & ciuitatum sic administrant, vt sciant, cuius Senatorum epistolas ad Principem mittant: quibus eius nomine respondeatur, licet nunquam ipse Chirographo siue ad eos, siue ad Principes alios, suis literis subscribat.

Mosci magni Ducis Moscouiæ Filij.

Ioannes Basilij magnus Moscouiæ Dux, ex Anastasia, quam primò duxerat uxorem: duos filios susceperat, Ioannem & Theodorum.

Hi prima profectioe nostra superstites erant: Secunda, primogenitus Ioannes deceßerat, annos natus viginti, ad regendum iam aptus, & qui à Moscâ diligebatur. Alios quoq; alijs

è mulie-

Antonij Possuini Liber.

è mulieribus eum filios genuisse, sed postea mortuos ferunt. At de Ioannis morte (quod ea res memoratu digna sit, nec mediocre haberit momentum ad Principem flectendum, ut multa, quæ cum eo agebamus; mitius, quam fortasse fecisset, audiret) operæ precium fuerit nosse. Interfectum igitur fuisse Ioannem filiū à Magno Moscouiæ Duce in arce ea, quæ Sloboda Alexandri dicitur, certiore inditio proditum est. Eius mortis fuisse causam, qui veritatem scrutati sunt (nam & tum erat apud eum alter ex interpretibus meis, quem ad ipsum ablegaueram) hanc veriore[m] retulere. Honestæ quæq; nec pauperes mulieres tribus vestibus indui solent, pro ratione temporum, aut grauib[us], aut leuib[us], si vna tantum induantur. Tertia igitur Ioannis filij vxor simplici veste induta, quoniam vterum gerebat, neq; ad se quemquam aditurum putabat, fortè super scamno decumbens, inuisitur à Magno Duce Moscouiæ, cui statim assurgens, nihil tamen animum illius emolliu[it], sed accepta alapa, deinde baculo, quem ille gestabat, ita percussa est, ut insequenti nocte pueri abortum faceret. Accurrit interim ad Patrem Ioannes filius, eūq; dum

dum reprimat, ne uxorem verberet, in se iram
 & verbera Patris conuertit. Itaq; eodem ha-
 culo in capite prope tempora grauissimè vul-
 neratus est. Et filius antea aduersus Patrem
 incensus, multa illi exprobrauerat in hæc ver-
 ba: Tu mihi primam uxorem nullam ob cau-
 sam in monasterium intruisti; de secunda id-
 ipsum fecisti; ecce iam tertiam percutis, vt fi-
 lius, quem in utero gerit, pereat. Vulnerato
 itaq; filio, tardiùs indolens Pater, medicisq;
 & Andrea Solcanouio, & Michitta Roma-
 ni Moscuæ confestim accitis, nequicquam re-
 media curata sunt. Post quinque dies mortuus,
 vniuerso omnium mærore elatus est Moscuam,
 sequente funus patre, atq; (vbi ciuitati appro-
 pinquauit) etiam pedibus iter faciente: digito-
 rum interim apicibus loculum portatibus pro-
 ceribus, pullatis omnibus. Quas vestes, ad
 squalorem compositi, adhuc ijdem in nostro re-
 ditu retinebant, promissam comam (id quod
 signum mæroris est) defluere sinentes, neq; pi-
 leolum nobilitatis insigne ferentes. Qua in re
 miram Dei prouidentie, & iustitie charita-
 tem agnouimus, quòd cum priore ad eum Prin-
 cipem aduentu nobis illuderent, quòd nigris ve-

stibus

stibus induti, & tanquam pannosi incederemus, (is enim color ijs est, aut insolens, aut lugubris) tum ipsi ob demortui Ioannis luctū, eodem vti cogerentur, nihilq̄ iam hac de re mutire auderent. Coeterum cū Princeps aduocato Senatu, suis peccatis factum esse dixisset, vt Ioannes moreretur; cumq̄ alia quaedam essent, ex quibus dubitare videbatur, si ad Theodorum minorem natu filium peruenisset imperium, id minūset stabile; consiliarios est hortatus, vt cogitarent, quinam ex Regni nobilioribus in Principis locum esset sufficiens. Cui illi, nullum se alium velle, quā qui supererat, Theodorum, quod eum sibi sat esse dicerent, qui Principis esset filius. Porro, & molestiam illam hortati sunt, vt ex animo abstergeret; & qui sese monachi vitam suscepturum insinuasset, is vt id consilij saltem ad tempus Moscouie, rebus rectius constitutis, seruaret. Et boiarij autem id ab eo dici de sufficiendo altero, opinati sunt, vt pertentatis animis, si quem in alterum spectasse animaduertisset, & ille, & qui ei animo adhererent, de medio tollerentur. Ac tamen cū Princeps ex merore (sive diris actus) singulis noctibus

de lecto surgeret, atq; ad cubiculi muros manibus reptans, magnis suspirijs editis, vix à Cubicularijs in lecti sternio humi deponeretur (sic enim postea, recepto spiritu, mentis iterum compos quiescebat) propterea non destitit quidam varia agitare animo consilia, quinam deniq; si quid de Theodoro eueniret, sufficeretur. Nam neq; alius ex ipsius stirpe erat, & ante 30. annos Magister Stabuli vacabat, ad quem (tanquam Come stablem) ea potestas deferenda fuisset. At Princeps post Ioannis interitum, in lachrymas solutus, atq; in squalorem omnem compositus, ne legatis quidem ijs, qui mecum ad V. Beatitudinem veniebant, alias, quam nigras vestes (licet ex holoserico) tradi iussit. Per vniuersum eius imperium (sed praesertim in aula) eadem facies, cultusq; lugubris, sepositum diadema, & si quis alius coruscabat ornatus, quanquam vix aulae vitatur. Pro salute animae filij ad omnia monasteria multam pecuniam misit. Idem cum Acornato, Turcico siue Legato, siue Procuratore, qui triennium in Mosconia haeserat, quod Regio Poloniae exercitu discurrente, itinera ad reditum haud tuta erant, duos Moscos ad Pa-

triarchas,

triarchas, monasteriaq; Orientis misit, denis Rublonum millibus (Rublo, paulo plus duobus Coronatis censetur) ad eleemosinam, filijq; demortui refrigerium procurandum datis. Nā & singulo triennio in Orientem ad eosdem pecuniam mittit, quòd ab ijs auitam, quam utcunq; habent, fidei Græcæ noticiam Ruteni hauserint, licet in multis iam differant.

Ratio Legatos in Moscouia excipiendi, & cum ijs agendi.

RT vera sunt, & antiquum obtinent, quæ scripsit Herbestanus de ratione, qua Moscus externorum Principum Legatos excipit. Nobis tamen præter illa, in arcem Smolecensem, & Nouogardiensem patuit aditus, summo honore, tormentorumq; explosione ingentium: quod non ita semper cum alijs, qui ad suum Principem mitterentur, solitum fuisse fieri dicebant. Ius-

sum est

sum est item primùm Episcopo Smolecēsi, deinde Archiepiscopo Nouogardiensi, ut quamdiū Smolencij, & Nouogardiæ haberemus, lautia nobis præberent instructissima, pro more gentis. Iiç ipsi (mandante Principe, ut plurimis facibus, & reliquo apparatu exornatis templis sacrum facerent) rogârunt, ut interesse vellemus. Quin & idem Princeps, quin hominum millibus in platea patenti conuenientibus, ut splendidiorē maiestate rem illustraret, Moscuæ, suo è palatio cum Senatoribus, & Proceribus, (præeuntibus sacerdotibus, prælataç B. Virginis imagine) descendit, ut nos in templum adduceret; in quo locum parari honorificum iussit, vnde sacrum, ceremoniasç illas conspiceremus. At neç Episcoporum (si Episcopi dicendi sunt) sacris interesse, neç in templum cum Mosco vlla ratione ingredi voluimus: licet, quoniam id liberè coram eo Principe, ac tanta multitudine recusabamus, nemo non existimaret actum esse de nobis; plures autem de tanta illa opinione, quam de sua religione conceperant, hæsitare inciperent. Rationes, quas ei tum publicè attulimus, causasç altero scripto exposuimus, quarum po-

tissima fuit, ne missus à V. B. viderer illa approbare, et Episcopos, ab sede Apostolica non confirmatos, honore ac reuerentia prosequi, quorum manus & Princeps, ac quilibet alius, capite versus humum demisso, solent deosculari. Et verò præter Metropolitanam, sex alios euocauerat Episcopos, tum ad eam rem, tum ut mecum de religione agerent. Qui tamen, ubi scripta nostra acceperunt, quæ Princeps de discrimine inter Catholicam fidem, & Rutenica dogmata de me publicè quæsiuerat, obmutuerunt, vnusq; ex ijs Archiepiscopus Rostouiensis, ubi omnia probasset, in exilium actus, & dignitate motus, vitam amisisse putatur, felicior alijs, qui superfuere. Caterùm tribus instructissimis conuiujs, quibus me vna cum omnibus nostris, priore ac posteriore legatione Princeps excepit, nihil ad Regium splendorem defuit: cum præter cibos & sumptus, quos à Pristauis (ij sunt nobiles, qui adiunguntur Legatis, atq; eo nomine quasi adiuncti vocantur) suppeditari edixerat, de sua ipsa mensa quotidie cibos ad nos mitteret. Euocato ad negocia & cum eo, & cum Senatoribus tractanda, pridie eius diei ternos, ac insequenti

mane totidem alios præmittebat, nunciantes nos paulò post serenos oculos magni Imperatoris visuros; itaq; præsto essemus. Post horam, ecce Pristavi nos monebant, adesse Proceres, & aliquos Principis Consiliarios, qui penè propè hospitium, cum centum circiter equitibus obuiam veniebant, vt nos adducerent. Ex ijs tres primi ex equis porrecta manu, me nomine Principis consalutabant, in viamq; nos dabamus, Prætorianis pyxidarijs mille circiter & quingentis vtrinq; per spacium ferme passuum mille stantibus, atq; dispositis. Vbi in arcis interiora, hominibus referta, qui vestibus & machæris pretiosis erant ornati, venissem, vt ex equo descenderem admonitus, & ab alijs Senatoribus ad imos scalarū gradus exceptus, atq; in cōspectū Principis sum adductus. Is sedere primū iusso, vel agebat mecum ipse, vel vt in conclaue me conferrem, vbi cum Senatoribus agerem, indicabat. Sic plures interdum horas commorabamur, deq; omnibus diligentissimè, ac sæpè ad summam lassitudinem, ij suis, ego nostris interpretibus adhibitis, tractabamus. Si quid noui proponebam (id quod è re nata crebrò fiebat) ijdem illicò omnes

ad Prin-

46279

ad Principem ibant, exquisituri responsum: quod quidem accuratè afferebant, nihil de suo promere ausi. Nec verbis facilè asequar, quàm aptè, ac imprimis repetitis ad verbum, quæcunq; proposueram, mihi identidem, eodem semper cum honore, equitibusq; , ac Senatoribus obuiam venientibus accersito, cum me in conspectum Principis dedissem, Senatores eius mentem ex scripto, partita inter sese longarum schedarum recitatione, perlegerent, ac deniq; traderent. Itaq; duorum mensium, quibus continenter erat cum eo Principe agendum, & quinque aliorum spacio, quibus vltro citroq; commens, & cum Rege Poloniæ, Regijsq; , ac Moscici Principis Legatis (qui omnes erant septem) agens, nihil vidi ea in re vigilantius, quàm, dum quicquid antiquitus ex Lituanicis, Polonicis, Liuonicis, & Moscicis rebus collegerant, quibus sua tuerentur, fidenter ex Archiuis ederent: ex quibus postea non minimam lucem hausi ad statum illarum omnium rerum pernosendum, atq; tractandum. Quæ quoniam ex literis & actis, quæ ad V. Beatitudinem missi, liquidius intelligi poterunt, idcirco hæc fuerint hîc satis. Iam quòd equites, & Equos,

ac commeatum, præmissa fide publica per tabellarios, usq; ad imperij sui fines, ubi tentoria fixeramus, nobis celerrimè miserit, cum primum ad eum perlatum esset, eò nos peruenisse; quòd sexaginta è suis, qui in hospitij nobis ad omnia præsto essent, attribuerit, quibus stipati, exire domo, aut aliquem emittere absq; magna necessitate, prohibebamur; quòd equos præmiserit ornatos, quos & dono Legatis tradere solet, & ut conscenderemus oportebat; quòd turmas item, modò Tartarorum, modò Moscorum, comitatu nostro addiderit, quibus vel ad Regis castra proficisci, quæ sexcentis ab eo passuum millibus aberant, vel ex eius ditone exire tutiùs liceret: vera quoq; sunt; & quoniam ea alibi attigimus, fusiùs hìc quoq; recensenda non censui. Id incommodè non semel accidit, quòd medicis ad nos morbo tentatos non permittebatur ob suspicionem venire. Reliqueram autem (ut suprà dixi) duos apud Moscum, qui dum ipse redirem ad Regem, res noscerent; ac si quid pietatis insinuare possent in eam gentem, id facere conarentur. Promiseratq; mihi Princeps coram centum nobilibus, nostros à se eo loco habitum

iri, quo me, si remansissem, habuisset. Sed neque exeundi vnquam data ijs facultas est, nisi semel, aut iterum: & Moscuam Staricia missi, satis angusto cubiculo detenti fuerunt, in eodem enim coacti erant, habere altare ad celebrandum, mensam ad scribendum, & legendum, ac locum ad somnum capiendum. Ad erant portæ perpetui custodes, boiarij tres, totidem rustici, quorum nomina erant, Sunebul, Chufara, Rudear, Chufara, Miroslau, & Ruvoiedau. Quatuor ibi menses cum dimidio demorati, ac de promisso Principis haud preestito conquesti, responsum ab homine cordato acceperunt: Principem aliud externis polliceri, aliud Pristauis iniungere, quippe qui ore aliud loquatur, aliud corde cogitet, pluresque esse, quibus fidem veniendi, redeundi que publicam dedisset, qui si reuertendi veniam peterent, dictum ac factum morte multaretur. Quod si qui iureiurando confirmant, sese ad mortem usque in Moscouia commoratueros, nec his tamen alios conueniendi, aut occurrentes alloquendi vllam potestatem dari: et capite plecti, si quis id faciat, quinque in suspicionem minimam ea de re venerit, Rutenus is fuerit, aut alius. Ple-

rig optârunt ad nostros accedere, sed easdem ob causas ausi non sunt. Inter quos Medicus quidam erat, qui cùm summoperè expeteret Sacramento confessionis expiari, & sanctissima Eucharistia refici, veniamq; adeundi postularet, non solùm id consequi non potuit, verùm etiam in hæc verba minas reportauit: Cur qui externus sis, eius gentis homines audes inuiserè? Itaq; nî velis interfici, caue sis, ne amplius ista proponas. Erant autem è Moscis, qui captiuitatem illam ingemiscerent, dicerentq;, quamdiu Princeps aliam rationem viuendi haud inierit, sperandum non esse, vt aliquid pietatis, & veritatis promoueatur. Nostris cùm ego è Regijs castris, aut aliunde literas mitterem, signo carentes, & fasciculo Principis, ne quid suspicaretur, iunctas, licèt nihil cõtinerent, nisi quod ad nostrum institutum spectaret; eas tamen aut reddi nolebat, aut aliquas è Latino Rutenas fieri iubebat, ne (opinor) lateret aliquid; suspitione, videlicet, nimis perspicaci, & trepidante, vbi non erat timor. Ad extremum Moscuæ versùs Liuoniam discessuris, post publicum conuiuium, data mihi, & omnibus nostris manu, assurgens iussit,

ut V. Sanctitatem, Regemq; Poloniae saluta-
rem. Domum autem reducto, & literas, ac
dona misit, quae deniq; partim Germanicis stu-
diosis Olomucij, & Praga, atq; alibi addicta
sunt, partim ipsis interdum Moscic deducen-
dis vsui fuere. Ea cum secundo recusauissem,
atq; essem à Senatoribus admonitus, non debe-
re me antiquum Imperij illius morem inuerte-
re, aut Principis clementiam laedere, cum ipse
& V. Beatitudinis munera non reiecisset, &
à suis quos isthuc miserat, atq; missurus erat,
alia sinebat capi (secutus consilium isthuc an-
te à mihi datum) gratijs actis, & distributa à
me pluribus aulicis pecunia, accepi: sed ut ea
occasione aliquid altius, & verius de institu-
ti nostri ratione cognosceret, haec, quae sequun-
tur, per Senatores illi significauit.

Patere, Clementissime Magne Domine, per
IESV Christi sanguinē, ut tertio deniq; te ob-
secrem, ut quae mihi dona pro tua magnanimitate
parari iussisti, ea sine animi tui offensione
non accipiam. Scit enim Deus, me ea ob con-
temptum aliquem, aut quòd inde non agnoscam
excelsam Serenitatis tuae liberalitatem, non
aspnari. Sed meae ad huius vitae spiritualis

statum

Statum vocationi, votoq; paupertatis, quod saepe Deo miserante emisi, da per viscera misericordiae Christi hoc, quod summi beneficij loco ducam. Recordare, te mihi (alios licet ob homines, & in quos tamen ista, quae meae vocationis sunt, non cadebant) paucos ante dies dixisse, Optimam esse rem, Christi Domini humilitatem, & paupertatem imitari. Itaq; sine, vt illam re ipsa sequar. Pax facta est, Deo miserante, sine istis aut vestibus, aut pellibus: sine iisdem reliqua, quae cupis, Deo aspirante, conficientur; nec verò à me vllum fidelis diligentiae officium desiderabis. Viaticum, quod Paulo socio meo ad Pontificem Max. dedisti, quaeue dona eius Sanctitati misisti, fuerint satis. Quae certè nec permisissem accipi, nisi, cum tanto itineri, & morae nostrorum omnium in Castris, & in his regionibus, necessaria fuissent, tum offendere animum tuum, ac proinde meliora impedire metuissemus. Pellibus autem istis pretiosis non vtimur nos: tradituri potius (si tanto nos munere dignaretur Deus) ipsas nostras pelles & Vitam, pro fidei Catholicae propagatione. Propterea nec mercatores vllos (licet id sedulo effagitantes) me-

cum venire passus sum, nequid ab eo genere hominum scandali, ad id, quod mittebar, aut rixæ cum tuis oriretur. Porro habeo satis, Diuina gratia, quo redire possim ad Pontificem Maximum. Quòd si pretiosum mihi donum largiri volueris, serua erga me istam, quam mihi exhibuisti, clementiam tuam; ac cum te ouem Christi gregis profitearis, cogita, eius item visibilis Pastoris, id est, Summi Pontificis ductum tibi esse sequendum, cui Christus Dominus gregem suum tradidit pascendum. Ceterum scito, aliqua hominum millia esse nostri ordinis, quos hoc seculo, cum nouus terrarum orbis apparuit, variæq; hæreses Europam diuexare coeperunt, in vnum tanquam exercitum, abiectis sarcinis, & omni cura priuarum rerum expeditos, Deus euocauit. Dexteras inter nos dedimus omnes sub IESV nomine, vt eius nomen, Ecclesiæq; spirituales thesauros in Indias inter gentes, inter hæreticos, eosq; qui non integrè cum ipsamet Ecclesia coniuncti sunt, inferamus. Itaq; & reliquimus omnia Dignitatesq; nullas accipiunt, aut accipere nostri, nisi si quæ sine retribus vllis, cum manifesto autem vitæ discrimine coniunctæ fuerint.

Ad

Ad Patriarchatus enim, et Episcopatus quosdam Indiae, atq; Aethiopiae, ante 30. circiter annos, aliqui è nostris sic promoti sunt, ut remotissimis in regionibus illis diuturnos labores, vitamq; pro Christi gloria, nullis omnino terrenis bonis, impenderint. Quamobrem & ab sancta sede Apostolica quoquò versum mittimur, atq; ut remitti ad te (si fuerit opus) possimus, permitte, ut cum ista necessaria non sint, ne capiamus. His itaq; rationibus, et si haud permotus est, ut sua apud se dona retineret, lucem tamen aliquam veritatis hausit, iacta q; sunt ad tantum aedificium, quod in Moscouia fore suo tempore non desperamus, haec fundamenta. Is verò regio planè animo, itinervis duces, & omnia abundè nobis suppeditari iussit, sicq; ab eo digressi, in Liuoniam per Rusiam iter instituimus, ad Stephanum Poloniae Regem.

Qui

Qui à Mosco ad externos Principes mittuntur, quòd nec eiusdem generis sint omnes, & quonam modo mittantur: quidq; Legatis, cum Antonio Posseuino ad Pontificem Max. venientibus à Mosco, in toto itinere acciderit. —

*T*abellarijs, Internuncijs, ac Legatis, qui vocantur Magni, utitur Moscus ad tractanda cum externis Principibus negocia, seu belli sint, aut pacis, siue ad cõmercia pertineant. Tabellarij dicuntur Goniec, qui tantum literas afferunt: Internunciij, Postance, qui & minores Legati, præter literas, aliquid in mandatis habent; aliquot item itineris comites solent adducere. Magni verò Legati (nam fere tres mit-

tuntur,

tuntur, adhibito Secretario) *Velikij Posly* vocantur, ultraq; *Poloniae Regnum* rariùs hi allegantur, tum quòd magnum comitatum ijs adhibet, quibus (vti tamen fit in *Polonia*, & *Moscouia*) lautia non præbentur; tum quòd longum iter extra *Poloniae Regnum* emensuris, non exigua pecuniæ vis esset necessaria, quam Princeps ad id aut nullam, aut perexiguam tradit. *Poloniae* igitur Rex, & *Moscus*, quoniam hoc inter sese officij præstant, centum ac ducentos cum Legatis suis mittere solent, ad quos mercatores sese aggregant; cum & ipsi *Mosci* Legati merces secum deuehant, quas pro eo munere, quo funguntur, non satis decenter diuendunt. Quòd si quid dono dant, id ad maiorem compensationem, ac remunerationem fit: quæ si non datur, petitur ab ijs, atq; adeò extorquetur. Cum ergo in *Chiuerouam Horcam* (is est pagus ad *Ianium Zapolscie*) Legati *Mosci* vna cum alijs trecentis venissent, officinas aperuere, atq; inter ipsa negotia compositionis, de qua agebamus, per suos venditioni, ac permutationi cum *Polonis* diligentur vacabant. *Nouogardia* verò, quæ inde plus minus ducentis passuum millibus dista-

bat,

bat, comæatum, resq̄ ipsas coctas (frigore ci-
bos conseruante) subinde accipiebant, vt nihil
omnino sumptus facerent. Quæ res mihi, ac
reliquis nostris non incommodabat, quibus Le-
gatorum quisq̄, qui erant à Mosco quatuor, ci-
bum (partitis inter sese diebus) Principe suo
id mandante, mittebant.

Eramus autem summa hyeme in altissimis
niuibus, in quibus fixa tentoria, & perpetuus
ignis horridum frigus, utcunq̄ pellebat; ligne-
is quibusdam casulis, fuligine et fumo repletis,
nostrorum partem tegentibus. Cæterùm agros
circumquaq̄ depopulati fuerant Regij: quam-
obrem vix aliquid præter panem emendum re-
periebatur: & putris aqua, vel nix ad ignem
soluta agrè equis potum, aut cibis coquendis
humorem suppeditabat. Cùm tamen Princi-
pis illius Legati, si quando ad externos alios
Principes veniunt, nisi gratis equos, hospitia,
cibos, præcutores, dona reperiant, illico Ma-
gni sui Domini (sic enim eum plerunq̄ vocant)
ad coelum vsq̄ clementiam, liberalitatem, &
vires extollere: alijs verò quantumuis subli-
mibus mendicitatem exprobrare soleant. Hoc
ego cùm in Seuerigē, priore ad Beatitudi-

nem V. Internuncio essem expertus, cumq; ex reliquorum consuetudine plura eiusmodi cognouissem, velletq; Moscus alteram Legationem in Urbem instituire; susi, ne plus quam decem venirent. Trium enim millium passuum iter facturo, cum primò Orsam, inde in Liuoniam, & Poloniam, ac deinceps per Germaniam in Italiam mihi esset proficiscendum, videbam durio rem fore prouinciam, si centum, ducenti uè fuissent, quibus aliunde cibus esset procurandus: eo periculo, ut nisi gratis omnia subministrarentur, periisset, quicquid officij, studij, laborum, sumptuum, erga ipsum Moscum Sancta Apostolica sedes contulisset. Duo autem Principes erant Legationis, cum quibus de maximis rebus, ac de Christianorum Principum amicitia, vna mecum erat agendum. Huic verò Legationi cum interpres à Principe assignaretur, qui Catholica fide repudiata, Rutenicum Schisma susceperat (licet is hoc ad sui securitatem, & lucrum faceret) eum enixè reiecimus; atq; alterum, & quidem Catholicum, ac nobilem Polonum petiuimus, quem & obtinuimus. Magni enim referebat, si quis eiusmodi ex ea legatione ad Prin-

cipem

Antonij Posseuini Liber.

cipem rediisset, qui veritatem rerum, ac Catholicorum Principum humanitatem posset Mosco referre, si quid earum reliqui calumnijs infuscare tentassent. Et à Seuerigeno, siue potius ab eius socio (qui Catholicus olim, postea Lutheranus, denique Ruthenorum erroribus imbutus, Italum interpretem, qui venerat à Moscouia, in Carinthia trucidarat) quam primum ab eis discedens, ad Carolum Archiducem esse profectus, acerbissima acciderant; cum vix pedem ex Italia extulissent, ubi summis honoribus accepti, muneribus quoque insignibus donati fuerant. At altera ista legatione neque cædes, nec eiusmodi lites vllæ vnquam intercesserunt, vt ad arma veniretur. Quæ sine vlla dubitatione secutæ fuissent, nisi continenter repressi, ac modò amanter, modò spe munerum, interdum & timore cohibiti sibi temperassent. Permissum est quoque, vt aliquando de suo hospitibus satisfacerent: quod licet ægreferrent, valebat tamen ad beneficium cognoscendum, & ad Italicam, Ecclesiasticæque ditionis liberalitatem (qua supra id, quod expectare potuissent, excepti fuerant) rectius æstimandam. Hac igitur in profectioe,

Moscorum

Moscorum illorum, quos adducebam, ingenia liquidius innotuere; quos & tanto magis cognouimus, quòd eos postea in ipsum Poloniae Regnum, iubente V. Beatitudine, reducere oportuit. Quo cum primò è Moscouia accessissemus, mirati, quòd equos, & cibos à Rege de more obuiam non offendissent: responsum acceperunt, satis esse, si cum venirent ad Regem, liberaliter acciperentur; aliorum autem Principum consuetudinem in Legatis excipiendis, non esse in Regnum inuehendam. Rigæ tamen satis benignè, nobis rogantibus, à Rege accepti sunt. In Liuonia verò, quæ ædificia magnis sumptibus ab Archiepiscopo Rigensi, atq; à Magistris Teutonici ordinis fuerant excitata, ea diruta à Moscis comperimus, vel omnino ruinam minantia, sordium plena, & fenestris patentibus, iniuriæ coeli exposita. Quæ cum spernerent, lignea potiùs tuguriola extruxerant, in quibus, fuligine oppletis, habitare malebant: vt Gothorum cladem, Colossæo, atq; arcubus triumphalibus, Romæq; adeò vniuersæ illatam recordatus, iam non mirarer, quid remaneret in cordibus gentis, quæ splendorem, ac maiestatem aliorum populorum ferre non

D

posset.

posset. Et neq; publica Cæsaris pompa, qui-
tum Augustam Vindelicorum ad Imperij co-
mitia Imperialia ingrediebatur, impelli pote-
rant, vt eam libenter cernerent: nec tanta ciui-
tatum, & nobilium celebritate mouebantur, vt
ex animo illam collaudarent.

Et hæc quidem in Boemia, & Germania: in
qua quicquid expenderant, mandato Cæs. Ma-
iestatis restitutum est, & Vasa argentea plu-
ra dono data. Vbi verò Italiae appropinqua-
uimus, & in Venetorum ditionem descendi-
mus, ab ijs magnificentissimè per omnes ciui-
tates fuerunt excepti. Veronæ primùm in vi-
tati sunt ad arces inuisendas, propè quas mili-
tum frequentes cohortes fuerant collectæ, à
quibus honorificentius admitterentur. Vicen-
tini nihil omiserunt, quo omnem humanitatem,
& præter alia, quæ summam nobilitatem ani-
morum sapiebant, liberalitatem, (vt ea ciuitas
hoc genere laudis maximè excellit) exhiberent.
Patauij idem effectum est. Inde Venetias ap-
pulimus, vbi omnibus omnium generum officijs
ab ea Serenissima Republica sunt accepti. Hic
verò, cum homines minùs his rebus assueti, o-
mnia suo Principi deberi crederent, atq; ob la-

xio rem vitam agrè ferrent, sibi in Dominica-
norum monasterio commodissimum quamuis
hospitium fuisse assignatum, non mediocri di-
ligentia, & patientia opus fuit, vt in officio
continerentur, donec ij, quibus à Senatu cura
Moscorum fuerat data, nos enixè rogârunt, ne
ab horum latere discederemus. Quæ dum fi-
unt, & eorum discessum vrgerem, ecce Græ-
ci, qui iam multos antè annos Venetias commi-
grârunt, clam cum Moscis egerunt, vt ad suam
ædem proficisci vellent, sacrum, & reliqua,
Græco ritu audituri. Nobiles autem Adole-
scentes, à Senatu ijs per ciuitatem deducendis
attributi, cùm nondum, quid haberet ea res
momenti, perpendissent, iusserunt, vt ædes or-
natissimè appareretur, postridieq; eius diei, à
schismaticis Græcis Ruteni schismatici exci-
perentur. Quod cùm ad aures meas peruenis-
set, ad monasterium appropinquans, inuenio Mo-
scos, & Venetos, vna cum Græcis ad horum
templum procedentes, quos ego affatus, Tu
mibi, inquam, Iacobe Moluenine (iderat pri-
mario Legato nomen) traditus es, à Principe
tuo, te vt gesseris, qua tibi ratione monstrabo,
Te ad Pontificem maximum non ad Græcos

adduco. Itaq; redi ad hospitium tuum; id quod fecit. Sed Græcis hoc indignissimè ferentibus, atq; aliquibus iniuriam Reipublicæ fieri putantibus, quòd eam imperasse dicerent, ut eò deducerentur, Græcis respondi, Vbi constisset Græcos cum Ecclesia Catholica consensisse, tum mecum agerent, eorum desiderijs satis facturo. Cùm autem cæteris seorsim adhibitis, haud omnino persuaderem, ad Senatum adij, qui rationibus auditis, Græcos, qui conquestum venerant, sapienter compescuit: resq; tota non solum impedita est, verumetiam occasionem præbuit, ut & pleriq; Græcorum astum, & schisma propius cernerent, reliqui verò cordatiores intelligerent, ecquid mali inde ad id, quo de agebatur, emergere posset, cum inter Græcos, qui Venetijs commorantur, sæpe sint exploratores, qui ad perfidos omnia deferant. Iam verò Mosci, aureis magni ponderis torquibus donati à Republica, suo interpreti, Vade (inquiunt) ad Ducem, & dicito, ad nos ut sericum, aliaq; mittat è suo thesauro: interpres tamen rem (ut erat ingenuus) declinauit. Venetijs autem soluentes Ferrariam, inde Bononiam venimus, ubi Vestra Beati-

tudine

tudine iubente, cuncta paternæ charitatis argumenta liberalissimè edita sunt ab Illustrissimo Cardinali Casio Legato: tum & officinæ clausæ, atq; honores plus quàm ordinarij habiti. Reliqui Illustrissimi Legati, Vercellensis in AEmylia, Columna in Piceno idè procurarunt. Militum cohortes, è ciuitatibus obuiam primò prodibant: deinde ad portas Magistratus aderat, inde in Prætorium honorificentissimè deducebantur, tormentis displosis, tibicinibus personatibus, conuiujs, et exquisitissimis epulis instructis. Admoniti nobiles, à quibus varia licentijs Mosci petebant, iam haud facilè assentiebantur: quo factum, vt intra cancellos pudoris sese Mosci reciperent. Arimini cum essemus, in domo Præfecti ciuitatis, pias imagines amouerant, vt paruulas quasdam suas, ritu Rutenico depictas, apponerent. His ablatis, cum priores reposuissemus, ne quid ea in re insolentius inter Catholicos agerent, minùs postea licenter sese gessere. Inde ad Beatissimæ Virginis Lauretanæ, celeberrimum Sanctitate, ac populi concursu, locum peruenimus, vbi habuerunt, quo miraculorum memoria, frequentia adeuntium, & per-

Antonij Posseuini Liber.

petuis precationibus oculos atq; animum pasce-
rent. Deniq; temperatis mea præmonitione a-
pud ciuitates honoribus, ad Tiberim propè
Burgetum Oppidum, à Vestra Beatitudinis
cubicularijs humanissimè excepti, & saluta-
ti, postridie progressi, sequenti deniq; die Ro-
mam venimus; vnde Romana nobilitas, præ-
eunte Marchione Casio, obuiam egressa est;
Mosci verò honorificentissimè, ac frequentis-
simo populo, disptosis omnibus, quæ in mole
erant Adriani, tormentis, ad Cardinalis Co-
lumnæ tum absentis palatium adducti sunt.
Eo in palatio lautijs præbitis, adhibitisq; è
familia B. V. diligentissimis ministris, atq;
alijs, qui portas custodirent, singulis diebus,
dum ex Algido Vestra Beatitudo redijset,
per urbem curribus vecti, pulcherrima quæq;
uisebant. Mirati sunt in primis curam, dili-
gentiam, ingentes sumptus, charitatem erga æ-
grotos, officinas, cubiculaq; distincta, & præ-
sertim hospitalem Sancti Spiritus domum, ac
reliqua maiora Nosodochia. Nihil verò eorum
animos plus inflexit, quàm pietas illa, quam
valere ad omnia, tum ipsi quoq; nos in ipsis
Moscis videbamus. Seminaria verò, & Col-

legia variarum gentium cum subinde inuiserent, iam orbi terrarum ipsa religione Romanam dominari, nec verò sese solos esse Christianos (vti dicere solebant) cogitare inceperunt: & harum omnium rerum capita in tabulas singulis diebus referebant, ad suum Principem allaturi: quod quidem in itinere quoque fiebat, cum per Lituaniam, Poloniam, Morauiam, Bohemiam, Germaniam, Italiam, Societatis nostræ Collegia lustrarent. Anglicum, quod est Romæ, Seminarium eò magis admirati sunt, quòd Angliam hæresibus prorsus infectam audiuisent: sed & modestiam Alumnorum illorum conspicientes mirificè emolliebantur, martyrumque reliquias, quæ in eorum erant Ecclesia, summa reuerentia venerati, & osculati sunt. Id quod in alijs quoque Romanis templis, atque alibi faciebant. Sed cum in Capitolij palatium à Romanis Patricijs aduecti, & Romana magnanimitate humanissimè accepti, fragmenta marmorum antiquorum, ineptasque gentiliùm Deorum memorias, à quodam rogarentur (quasi maximi res essent momenti) vt attentius inspicerent, omnia (nec immeritò) contempserunt. Et illud enim eos maximè offen-

debat (quod & cuilibet Christiano detestandum est,) cum vel in hospitij signa turpitudinum cernerent, vel imagines (etiam pias) ad lasciuiam depictas, nudas vero statuas, & cetera diabolica figmenta, in aliquorum domibus, & hortis cernerent, quibus cupidines, & Veneres plus quam Christus, & Beatissima Virgo sapere videbantur, iam vero templa Romana, Diuig Petri adem suspicientes, omnino fatebantur, hæc longissime præstare suis, quæ cum antea solum vidisset, vel lignea, vel murata, putabant reliquis totius mundi pulchritudine, aut operis magnificentia præcellere. Vbi ventum est ad Vestram Beatitudinem salutandam, & dona, literasq; sui Principis reddenda, ægrè nonnihil videbantur adduci, vt crucem ad pedes Vestre Sanctitatis oscularentur: sed longè ægrius, cum discessum pararent. Credo ita, quòd alia quoq; dona (pecuniam in primis) voluissent: licet aurei torques magni ponderis, vestes aureæ, & holoserice duobus ipsius legationis Principibus, cæteris verò omnibus ex panno, & serico duplices traditæ fuissent. Osculati tamen sunt libenter, cum quid ea de re Mosco eorum Ma-

gno Duci esset æstimandum; quid uè non solum
 Apostolis primi Christiani faciebant, sed &
 ipsi Mosci suis Episcopis faciant, ad quorum
 pedes se prosternunt, humili terram capite per-
 cutientes, audiuisent. Illud non satis æquo a-
 nimo tulerunt, quòd sese in discessu nemo, præ-
 ter me, ac comites itineris meos ex vrbe prose-
 queretur, sicut ipsi Principum Legatos, (quod
 & mecum bis, ab ijs discedente, fecerant) ad
 quatuor, quinque uè passuum millia, magno cū
 comitatu educunt. Eadem porrò in reditu con-
 tigare, quæ in profectioe acciderant. Tor-
 ques enim (cū hosce per iter induerent) &
 Vestra Beatitudinis crucem pulcherrimam, li-
 cèt Græcis characteribus elaboratam, tum Ve-
 netorum auream D. Marci Euangelistæ ima-
 ginem ademerunt: quamuis si solus quisq; fuis-
 set, neq; delationem ad Principem suum timu-
 issent, non difficilimè sese ad omnia accom-
 modaissent. Mitiores autem aliquanto effe-
 ctos (siue ob humaniorum gentium consuetudi-
 nem, siue quòd reuertentibus erat extra Itali-
 am expendendum de suo) Warsawiam ad Polo-
 niæ Regem deniq; adduximus; illud in itinere
 præcipuè cauentes, ad declinandas lites, ne

eodem hospitio diuersaremur. Sic donis à Rege procuratis, quæ illis Regio animo sunt data; literisq; ad suum Principem à me acceptis, quibus breuè de omnibus illum certiozem faciebã; tradita item à me pulcherrima Saluatoris imagine (quæ missa à Vestra Beatitudine ad Moscum, in ære picta, & Græcis literis additis, ebore, argenteisq; flosculis continebatur) satis letos in Moscouiam dimisi. Quæ fusius narranda putauì, ut si cui aliquando tale negocium obtigerit, præuisa minùs eum feriant; isq; ad patientiam, & prudentiam, à Deo per orationes hauriendam, sedulò se comparet.

Ingenium Mosci, & Schisma.

D verò primùm satis constat, Septentrionalem tractum, eosq; præsertim populos, ex quorum cordibus vera religio feritatem haud excussit, quantò magis ab ingenio sese desertos sentiunt, tantò suspiciosiores euadere: quamob-

rem quod industria, & iudicio consequi nequeunt, id calliditate, ac vi, (sed Moscos diligentia quoque) studere, ut assequantur. Ea in Schy-
tis, & Tartaris perspicue cernuntur, ex quibus cum plerique Moscorum originem ducant, aut constant, mirum non est, quod hactenus naturam illam non exuerint, quam pietas in alijs nationibus excoluit, ac vicit. At is, ad quem summa in suis potestas accessit, una cum aliqua Christianae religionis specie, nec verò aliorum Principum opes viderit, si se (addita perenni subditorum assentatione atque acclamatione) supremum omnium arbitretur, minus fortasse mirandum est. Quae tria cum in Magnis Moscouiae Ducibus ab eo potissimum tempore fuerint, quo se à Tartaris, quorum erant tributarij, in libertatem asseruerunt, extulere mirifice eorum, ac praecipue eius, qui nunc rerum potitur, Principis animum: ut cum vix ab ullo viribus se superari nonnunquam existimasset, neminem quoque doctiorem, aut religione veriore imbutum putaret. Cui cum ipse interdum Christianorum Principum mentionem facerem, qui maxime ceteris praestant; quinam isti sunt (inquirebat) in Mundo? Com-

paratio-

parationem, videlicet, non ferebat elatio, quæ quicquid alteri tribuitur, sui depressionem putat. Inde igitur factum est, vt Magni Moscoviæ Duces primò sese totius Russiæ Dominos verbis, literis, atq; ipsius pecuniæ signis exprimant, quamuis Russiæ bonam partem Polonia Rex obtineat. Deinde verò hic, qui superstes est, Ioannes Basilij filius, præter illam titulorum seriem, qua vult appellari Casani, & Astracani Czar, seu Regem; Germanorū quoq; Imperatorem, ad Turcam scribens, vocari se aliquando iussit. Et sanè cum Liuoniæ inhiasset, atq; ad Prussiam, quoddam Caesaris Augusti fratris prætextu, respiceret, quem Prussum vocatum fuisse, & se ab eo descendisse dicebat: cumq; cum Carolo Quinto, ac Ferdinando eius fratre, huiusq; filio Maximiliano videri voluerit amicitiam colere, intelligi potest, quid de Germaniæ, & Occidentis ulteriore tractu in animo coxerit. Spem ipsius alebant dissidia Christianorum Principum, variæq; ac pestilentes hereses, Liuonici successus, Casanum, & Astracanicum antea deuictum, ac imbibita sui illius Schismatis, potius quàm religionis, opinio, qua delectum à

Deo se existimauit, quasi iubar, quod vniuersum orbem esset collustraturum. Auxerunt postea Legationes antea factae quorundam ad eum Principem, cuius studium, & operam requirebant, qua Polonicum Regnum alio caderet. Quin cum apud eum essem, resque Moscouiae satis essent attritae, necdum tamen recordatio Legationum illarum elanguerat, quae Spiritus ipsius fouebant. Facta denique ad eandem spem est maior accessio, cum ab eminenti Principe literae ad eum scriberentur, quibus Lutheranae hereseos propagationem in sua ditione commendabat. Inde enim Catholicos (quos Romanos vocat) omnes in heresim corruisse, credidit, ac proinde facilius esse subiiciendos. Ad extremum, seueritas in omnes breuiorem sui consilij exitum pollicebatur, qua sperabat, quicquid obijci posset impeditenti, se amoliturum, quando in Lituaniam, atque Liuoniam sic eius terror penetrauerat, ut eadem sibi ratione aditum patere ad reliqua non dubitaret.

At quod ad schisma pertinet, incredibile est, quantopere eo in visco hæreat, ac placita pro aeternis habeat, quin verò potius aliquid semper addat, quam demat. Itaque ut qui ab

vno discedunt, quo progrediuntur vlteriùs, eo in plura incidunt (quod & huius seculi nouatoribus contigisse nemo non videt) sic Moscicis accidit, qui à Græcis ipsis schismaticis, vnde schisma hausere, diuisi sunt, multaq; imperitissimè blaterant, libris, studijsq; literarum carentes, quod in altero Commentario scripsi. Qui ergo Græcorum pertinaciam obseruauerit; quinè Donatistas memoria repetierit, nunquã, vbi sese ab Ecclesia præciderunt, ad eandem aggregatos: qui item Aethiopum ingenia considerauerit, Summum licet Pontificem agnoscentium; quiq; eundem non vna ad Apostolicam sedem legatione confessi sunt: qui deniq; Hussitas inspexerit, tam sæpe de vnione agentes, ac nunquam ad Ecclesiam peruenientes, facile deprehendet naturam Moscici schismatis. Auget porro ipsius pertinaciam præsumpta de se opinio constantiæ, existimatis, quod Schisma istud sine scissura perduret. Præterea accedit populorum, qui illud cum lacte suxerunt, eorumq; rudissimorum, per petuum erga Principem obsequium, & seruitus. Inde enim fit, vt cum Principum omnium Legatis collocatus, vbi illi abscesserunt, in pelui argen-

tea manus eluat, quasi sordium aliquid contraxerit, ea re contestans, Christianos reliquos esse peripsemata. Quod cum à me illi fuisset obiectum, (quod ex meis literis isthuc missis liquidius cognosci potuit) ac de ea re se vellet purgare, non diluit tamen. Porrò, non sinit Armenos in sua templa ingredi, quos Nestorij hæresim ait esse sequutos: Græcis autem id permittit; cùm Lutheranis, & alijs hæreticis neq; pateat aditus, & que sibi construxerant templa, ab eo concremata sint.

Quænam spes sit de Mosco, ac de eius promissis ad propagandum in Asiam, & aliò sanctissimum Christi nomen, & fidem.

*N*am quid sperari possit à Mosco, si quod ille literis, ad B. V. atq; ad alios Principes scriptis, prætexuisse videbatur, Christianum nomen, latius esset propagandum,

dum, differendum est hoc capite fusiùs. Sic enim cerni poterit, quorsum eius promissa spectauerint, cuius usus esset Christianæ Reipub. si quando ea gens aut ad fidem Catholicam veniret; aut rebus constitutis mitiorem aliū Principem nancisceretur: quandoquidem breuissimè victuram hunc Principem certæ coniecturæ iam sunt. Memini itaq; priusquam in Moscouiam irem, N. multa ea de re sciscitanti mihi respōdisse. In primis Prouincias illius Principis longissimè distare ab ijs, qui fidei nostræ iurati sunt hostes. Vastam enim heremum versus meridiem, solo nihil ferente, & arboribus nudam, ac plerunque inaquosam interesse plus viginti dierum spacio, quæ expeditioni cuiuscunq; maximum periculum crearet. Sequi Tauricam Chersonesum, in qua Tartari Præcopenses sint capitales Moscorum hostes; Turcæq; ipse arces habeat nec paucas, neq; malè munitas. Querenti verò, num qua Moscus ad mare Caspium pertingit, aditus pateret vlteriùs; affirmavit. Licet enim vastitas ingens etiam in eo tractu intercedat, nauibus tamen haud difficilè per Volgam fluumium eam vniuersam, certis anni mensibus, posse superari. Adden-

ti; num per Tanaim, qui in Moscouia oriens, in paludem Mæotidem influit, nauigari posset, illac nauigari posse aiebat. At arcem Aso-phum ad ostia Tanais sitam esse, quæ ad Turcarum Imperatorem pertinet. Atquæ ad ea, quæ de Præcopensibus Tartaris dixerat, cum responsum fuisset; Mosco, qui Astracanenses, & Casanenses suo imperio subiecerat, non difficile forsân fore, Præcopenses quoq; adiungere: aliam horum esse rationem ostendit. Cum enim (dicebat) Moscus aduersus illos, quos edomuit, Tartaros, maximis tormentis adductis, crassos etiam asseres perforatos curribus præfigi iussisset, per quos Pyxidarij bombardas suas exonerabant, certa hostium pernicie, ipsi à nemine læsi: facile fuit nouo armorum genere circumuentos opprimere; præterquam quòd cum vniuscuiusque Tartarorum Hordæ primaria vna (vt dixi) ciuitas sit, seu conuentus, quo deuictò, reliqua omnia sine difficultate in potestatem veniant. Ac cum Casanenses Mosci ditioni finitimi essent, his verò superatis, necessariò casuri essent Astracanenses (quippe quibus aliundè haud citò poterat subsidium mitti) vtrumque populum iam deuic-

E

Etum,

Antonij Posseuini Liber.

Etum, eò faciliore negotio potuisse in officio contineri, quòd Moscus arces aliquas excita- uerat, in quas impositi Præsidiarij, regiones illas tutarentur. Deniq; percontanti, qui fa- ctum esset, ut tam insignem Turcis, non ita multos ante annos cladem Moscus intulisset, cum Tanaim deriuari iussisset in Boristhenem: respondit, hoc non à Moscis, sed à Tartarijs Præcopersibus, licet Turcarum fœderatis, ac- cidisse, agrè ferentibus id fieri, unde grauius sibi iugum pendere prospicerent. Quamobrem cum sese duces itineris Copijs Turcicis exhi- buissent, per ingentes syluas, & loca comme- atus egena, eas circumduxisse, ut fame, ac labo- re pleræq; omnes fermè interierint. His co- gnitis, atq; interrogatus, num à Persico regno Moscici imperij fines longè distarent, magnum sanè (dixit) inter vtriusq; ditionem esse inter- uallum. Neq; verò Mosci prouincias Persiam attingere, sed prius esse Circassos, qui dicun- tur Quinquemontani, quorum linguam ab alijs omninò differre, & regionem, quæ longitudi- ne itineris octidui extendatur, à septem Du- cibus seu præfectis, non dissimili Heluetiorum modo, administrari. Hosce porrò interdum à

Mosco,

Mosco, aliquando à Turcis, nonnunquam & ab ipsis Persis accipere stipendia solitos, pro temporis, & rerum suarum ratione. Cæterum per Moscouiam ad Persas longiore nunc itinere opus esse, quòd Porta ferrea, qua erat transitus, à Turca sit capta. Quæ omnia N. sibi aiebat eò esse certiora, quòd apud se Circassum habuerit, strenuum, ac fidum militem, cuius patruus in Persia, qui eo in bello meruisset, inde nouissimè veniens, cuncta retulerat. Adiecit autem, Cham, Tartarorum in Asia Imperatorem, non procul ab ea gente abesse, qui multum adhuc rituum Christianorum retineat, cū olim ad fidem nostram accesserint. At Mehemetes, Selymi, parentis huius Turcarum Imperatoris, consiliarius (vt ex eminenti viro audiui) duram significauit à Rege Poloniae susceptam esse prouinciam, qui Moscum bello esset adortus: quandoquidem (aiebat) Turca suus Imperator, et Moscus vnici essent in Mūdo Principes, qui suos prorsus in potestate haberent, ac proinde essent potentissimi. Quæ ex re, quanti Moscum æstiment Turcæ, intelligi potest. Sed & eorum memoriæ fortassis adhuc hærent, quas à Moscis quondam clades

Antonij Posseuini Liber.

perpeſſi ſunt, ſi fides ijs habeatur, quæ Herbeſtanus ex eorum Chronicis, & alij quidam referunt. Et illud etiam animis Turcarum poteſt obuerſari: Græcos, niſi Principis Moscouiæ nimiam dominationem pertimeſcerent, is quæ tam longè abeſſet, non abhorreſcere ab illius imperio, cuius eandem cum ſua eſſe religionem putent, atque idcirco propenſius ad illum accēſuros. Moscus certè, cum rebus cum Polonia Rege compoſitis, de huiusmodi rebus ageretur, quaſiuit per Senatores ſuos, num ſi ſuas Regiſ vires adderet, poſſet copias per Polonici Regni ditionem traducere, & quæ iret, arces extruere. Quo in colloquio viſus eſt Ruſſiam Regi� potiùs ſpectare, quàm Præcopenſes, id metuens, ne in reditu à Poloniſ intercluderetur. Quòd ſi vnquam aliò, quàm in Liuoniam, atque Lituaniam è Moscouia educti fuiſſent exercitus, quid ea gens valeret, conijci rectiùs poſſet. Et, vtut hæc ſunt, illud pro certiſſimo habendum eſt, per Moscouiam multò minore ſumptu atque periculo, quàm per omnes alias mūdi plagas, patere viam in Aſiam, ad Chriſti Domini fidem propagandam, qui vnus piorum omnium ſcopus eſſe debet. Proinde in hoc eſſet præci-

puè incumbēdum (quod Mosco V. S. scripsit) ut vinculo religionis nobiscum iungatur; sine qua reliqui humani nexus facillimè dissoluntur. At verò, ut hoc fiat, non est opus vnius diei, aut Legationis. Neq; ea arca, in qua pauci salui facti sunt, ad Mundi totius postea instaurationem, non nisi centum annorum spacio, id est, longamini, & non intermissa perseuerantia, perfici potuit. Temporis autem fortè breuioris hæc prouincia fuerit, quòd iam in Liouonia, ac Moscouiæ finibus, Stephanus Poloniae Rex, Collegia, Seminariaq; Catholicorum Sacerdotum parat; atq; ad Regias alias, & bellicas dotes, hanc quoq; curam, tanquam primariam, adiungit. Præterea miracula accedunt, per nostræ Societatis homines in simplici illa gente fieri à Deo cœpta. Quod verò Mosci non desint, qui filios suos missis à Sede Apostolica Sacerdotibus offerant, hoc quoq; facit, ut de Domini bonitate aliquid non longissimum sperem: cui nec difficile est in momento ditare pauperem; ac notæ sunt artes, quibus agnus possit habitare cum Leone. Ipsa verò cum illo, atq; cum alijs Christianis Principibus amicitia iungendæ tractatio, si continue-

Antonij Posseuini Liber.

tur (quanquam satanas ei evertendæ omnes machinas semper adhibiturus est) dici nõ potest, quantas secum ad id commoditates trahat: si præsertim, qui hæc egerint, ad vnam Dei gloriam colliment. Sic enim ad schismaticos, atq; ad hæreticos peruenire licet, qui si initio de religione secum esse agendum putarent, aditum impedirent, vel audita spernerent, aut ad reliqua progressum, vrgentibus eorum ministris, præciderent. Catholici verò Principes si quid habent, quod cum Sede Apostolica de politicis rebus agant, cum, quæ sunt pacis, promoueri a V. Beatitudine sentiunt, intelligunt hoc Pastoris, Vicarij Christi, & Patris proprium esse. Quamobrem & Catholici, & hæretici, atq; schismatici Principes, non solum aures libenter accommodant, verum etiam ipso in colloquio, cum difficultates sive suas, seu alienas proponunt, aperiunt ipsimet viam, qua reliqua complanentur: pluraq; quæ acerbiora eatenus visa sunt, mitiora redduntur, ac ipsa animorum confidentia, quasi rediuiua pietatem, & religionem in eorum cordibus aliquam exuscitat. Quod cum ita sit, aut erubescunt si refugiant, aut excitantur ardentius, vt Sedis

Apostolica monita ne detrectent, ad quam et Scythas, & Indos, atq; efferas quasq; gentes eo tempore vident accurrere, quo sudauit humani generis hostis, vt instituta à Christo auctoritas in Ecclesia per hæreticos tolleretur. Itaq; qui isthinc ad tantum negocium missi fuerint, optatissimum ijs esse debet, vt in proposito perstent, ne tantq; futurorum congressuum occasiones, ac discedentes ita abeant, vt sibi ad reditum eosdem ad Principes portam (vt aiunt) relinquunt apertam. Sic enim aut aliquid optimi deniq; fiet, aut pax redibit ad V. Beatitudinem. Diuinæq; sapientiæ charitas iustificabitur; & (quod experti sumus) aliæ se rationes offerent ad populos illos iuuandos, quas nunquam cogitasset: cum etiam, si tanta conscientia, & saluis rebus, humanam saltem amicitiam cum aliquibus alijs, licet nondum Christianis, colere possemus, aliquando crediderim id suppeditaturum modos, quibus in eorum Prouincijs propagari latius, quàm factum sit hæctenus, Christiana religio posset. Quod an in ipsorum Principum animis ad veritatem altius insinuandam, aliquid etiam esset effecturum, iudicent, qui meditantur at-

tentiùs patientiam, & martyria Pontificum Romanorum, qui trecentis primis Ecclesie annis, clauum in turbulentissimis persecutionum fluctibus tenentes, sanguine ipso penè omnes Christianam rem auxerunt, et nauim onustam fidei (vt sic dicam) ad Christum Dominum cum pluribus barbaris gentibus, tanquàm ad portum intrepidi appulerunt.

Obseruanda, si qui à Sede Apostolica, vel ab alijs Catholicis Principibus in Moscouiam mittendi sint.

Vm ei, ad quem delectus, et missio spectant, tria illa in primis necessaria sint, quæ despiciat: nempe, vt Legatio ob Dei honorem sincerissimè instituat; vt opportunè; vtq; ei defertur, interiores in eo dotes, ac virtus solida, vnâ cum rerum Græcarum cognitione coniuncta, exteriori quantocunq; splendori, aut dignitati

præualeant. Tum illud permagni momenti est, ut quæ Legatio ad Moscos suscipienda fuerit, ea Polonis, Lituanis, ac Moscis iustam suspicionis ansam non præbeat. In Comitibus Ratisponensibus, cum Moronus Cardinalis V. B. nomine egisset, ut Pontificius Nuncius ad Moscum, vnâ cum Mosci Legatis, qui eò venerant, in Moscouiam posset proficisci, Maximilianus Cæsar assensit. Dum autem Legatio illa explicabatur, Germanusq; & probus Theologus, nec Rutena lingua ignarus, à V. Beatitudine ad eam rem literas accepisset, quibus Nuncij ad Moscum munereungeretur, diem non ita multò post obiit. Tentata item fuerat à V. B. altera Legatio, cum ex vrbe Alexander Canobius, qui nunc Episcopatus Foroliuensi præest, missus est; sed neq; Lituaniam superare potuit; ac Vilnam rediens, Romam quoq; infecta re, necesse fuit ut reuenteretur, aliquibus progressum illius prohibentibus. Iam verò antea Vincentius Porticus, qui postea fuit Archiepiscopus Rhaguseus ad Moscum inuisendum à Pio Quinto Pontifice Max. Sanctæ memoriæ destinatus fuerat tum, cum Apostolici Legati munere apud Sigismundum

Antonij Posseuini Liber.

Poloniae Regem, eo tempore fungebatur. Ac tamen postea idem Pontifex, audita Mosci crudelitate, ab eo proposito auersus est. Sed denique, dum Septentrionalium iuuandorum Zelus V. B. vrgeret, eius nomine monuit me Nuncius Apostolicus, Episcopus Britonoriensis, qui erat apud Stephanum Poloniae Regem, viderẽ, an per Ioannem Tertium, Regem Sueciae, apud quem V. B. mandante versabar, litterae in Moscouiam mitti possent. Re igitur, cum eo Rege collata, respondit fore, vt insequenti anno id liceret. Nec igitur antea maturum appetierat tempus: et tamen semina istorum conatuum, & patientiae, quae solet maximum quodque negocium perficere, Deus ipse respiciebat, & incrementum dabat. Quare post paucissimos menses, superuenit e Moscouia Seuerigenus, Magni eius Ducis Internuncius, aliquem petens, qui V. Beatitudinis nomine pacem componeret inter eum, ac Poloniae Regem. Opportuna igitur occasio visa est: decreta fuit missio: at deerant duo praecipua rerum illarũ interior notitia, quiq; mitteretur. Quod ad me attinet, eò proficisci iussum, certissimum est, respexisse Deum immensam Charitatem
suam,

suam, ut quæ V. B. animo desideria instilla-
uerat, ea ad aliquem effectum deducerentur.
Iam verò cum earum rerum, & itinerum sa-
tis perspecta sit ratio, non deerit causæ suæ
Deus, quin aliquando occasiones alias offerat,
quibus hæc tam pas melioribus tradatur, & in
vtramq; Russiam tam Poloniæ Regis, quàm
Mosci ab ijs, qui seriò Christi gloriam sitiant,
Catholica religio inferatur.

Mittendi cum Legato.

Mittendi verò pauci erunt, quòd tum frustra fierent immodici sumptus, tum res magis innotesceret, quæ ali-
oquin suspiciosioribus occa-
sionem daret impediendæ Legationis. Itaq;
neq; ut in aulis Principum diu subsistant, ac
nisi necessarium sit, per illas transeant, ma-
gnoperè expediet. Cæterum si plures essent,
plus item fastus & rumoris, quàm salutis se-
queretur: præter illa, quæ quotidie cernuntur;

externa,

Antonij Posseuini Liber.

externa, videlicet, rerum specie Legationes prodi; maleuolis aperiri viam, optima quæq; turbandi, Principesq; ipsos, ad quos mittitur, varijs commentis & astu anteuertendi. Albertus Campensis eo in libello, quem de huiusmodi Legatione ad Clementem Septimum scripsit, quinq; futuros satis initio dixit. At si aurigas, & interpretes numerasset, plures dixisset. Itaq; ex vrbe quinq; vt exeant, vel minus item hominum, non improbauerin: verum vbi ad Poloniam, aut Vilmam appropinquaerit, aliquos item inde sibi adsciscat necesse fuerit. Homines enim ferendæ cæli iniuriæ aptiores, & laboris patientiores, ac itinerum magis peritos sine dubio ibi poterit nancisci: quibus neq; multum stipendij sit dandum, ac recentes ad laborem plus auxiliij ferent. Interpretes duo potiùs sint, quam vnus: ne si quis eorum aut in morbum incidat, aut moriatur, (vt alteri ex meis accidit) fidendum sit Principis interpretibus: quod quidem magna secum trahit incommoda. Quòd si vterq; valuerit, haud parum proderit notandis actionibus, explorandis aliorum mentibus, scriptioni Rutenicæ conferendæ, veritati & fidelitati mutue indicandæ,

indicandæ, vel custodiendæ. Quòd si bellum esset inter Poloniæ Regem, ac Moscum, res quæ aliquæ ijs de Principibus essent agendæ sedulo perspicendum erit, qua religione, humana quæ item fide Ruteni interpretes fuerint. Cùm si dem dico, quanto perè ijs fidere possit Legatus, intelligi velim: cùm religionem, ne Moscus plus illis meritò fidat. Si enim Regis Poloniæ subditi fuerint, difficilior erit eorum usus: sin Rutenico schismate impliciti, dubitandum est, ne aperiunt, quod reticendum est, aut adeò ne fideliter interpretentur, quod referendum sit. Hæc omnia expertus loquor. Accedit, quòd (vt Lituaniæ, Russiæ quæ mos est) vltro citroque commeantes dant operam mercium permutationibus: quare præcauendum erit, ne interpretes plus in eo agendum aliunde, ob lucri cupiditatem suscipiant, quam tractandis postea negocijs conducant. Quid enim hinc damni, vel labis sequi possit, præsertim cum Diuina aguntur, is, qui paulò fuerit oculatior, cernet. Quòd si Slauis, vel Bohemus fuerit interpretes, non sanè statim Principio Rutenicam omnem linguam assequetur: verùm si longior fuerit commoratio, proximè ad eam accedet: id

quod

quod inter nostros alteri, qui erat Sclauus, ac duobus, qui Bohemice nōrant, vsuuenit. Ii certè Moscis gratiores fuerint, ob innatam de Polonia Regno subditis suspicionem. Ad Moscici interpretes quod attinet, (nisi Catholicus aliquis sit) vix fidendum est: eoq̄ minùs, si quid ijs ad religionem spectans, vertendum in eam linguam traderetur: quod etsi facerent, non audent tamen Principis terrore percussi. Ruteni si defuerint, quæ maioris momēti sunt, curandum erit, vt vertantur in Russia, quæ Regis est. Ad interpretes autem fidos, atq̄ Catholicos inueniendos Collegia Societatis nostræ, quæ sunt Vilmæ, Polocix, Derpati iuuabunt, apud quæ multi literarum studijs excoluntur, qui etiam pietatis specimen edidere. Cuiuscunq̄ verò nationis fuerint interpretes, atq̄ alij itineris comites, præstabit esse ætate prouectos. Hoc enim maiorem Legato conciliabit auctoritatem: eosq̄ minùs expositos fraudibus habebit: occasionem etiam siue ad maledicendum, siue ad malè agendum præcidet: quæ vna res in omnibus, sed certè in eiusmodi Legationibus summopere cauenda est.

Præter interpretes, Sacerdotem omnino adducat

ducat vel Slauum, vel Bohemum, vel Rutenū, vel Polonum. Quòd si Rutenicè nōrit, iam pro interprete adhiberi quoq; poterit: si a verò ex ijs nationibus haberi non posset, eius saltem virtutis sit, vt exemplo plus faciat, quàm loquatur. Hic & ea, quæ muneris sui sunt, noscat, & curet, vt omnes frequentius Diuinam Eucharistiam sumant, & quæ ad religionem Catholicam propugnandam aduersus Rutenos attinent, in itinere addiscat, & reliquos ingeniosiores doceat. Quæ sanè tum ex altero meo de Moscouia Commentario, tum ex eo scripto cognoscere poterit, quod Mosco petenti tradidi, de discrimine inter Catholicam fidem, ac Rutenicum, & Græcum schisma. Et Legatus quoq; vnà cum Sacerdote, alios ea de re libros secum ferat, quos vbi in itinere legerint, relinquere poterunt siue in Moscouia, siue in finibus, vbi discesserint.

Hi verò libri fuerint.

D. Thomæ opusculum contra Græcorum errores.

Libellus Leonis noni, cuius item aliquot epistolæ de tota hac re extāt, Coloniae post editæ.

Sancti

Antonij Posseuini Liber.

Sancti Anselmi Epistola de processione Spiritus sancti, contra Græcos. Ea inter eiusdem auctoris opuscula reperitur.

Quæ Nicolaus Primus, Græcorum obiectis respondet.

Vmbertus Cenomanensis Abbas Sylue candidæ, qui postea Cardinalis, & Legatus Leonis Noni ad Constantinopolitanos fuit. Hic enim de Azymo, deq; alijs respondit Nicetæ Pectorato.

Synodus Florentina, quæue pro ea scripsit Ioannes de Turre cremata.

Gennadius Scholarius, Patriarcha Constantinopolitanus, de processione Spiritus sancti, De Sacrificio in azymo, vel fermento; De purgatorio; De fruitione Sanctorum; De primatu Pontificis Maximi.

Et Sacranus quoq; Canonicus Cracouiensis, exeunte superiore seculo, nec indoctè, nec indiligenter scripsit aduersus Rutenorum errores. Quemadmodum & hoc seculo non defuere, qui manum ea de re calamo admouerunt: Sanderus de Monarchia Ecclesiæ, Franciscus Turrianus, contra Andreæ Freinubium, sexto, & septimo capite libri secundi. Cuius eti-

am Tur-

am Turriani libro, quo epistolas Pōtificias defendit aduersus Magdeburgenses Centuriatores, et altero, qui Scholia in cōstitutiones Apostolicas D. Clementis continet, valde iuuabitur, cui ocium, & animus fuerit ea diligenter euoluendi. Petrus item Scarga, homo (vt Turrianus) de Societate nostra, librum Polonicè scripsit, de Schismate; cuius libri si quæ inferrentur exempla in Moscouiam, non inutile fuerit.

Stapletoni sanè de Ecclesia, & Socolouij censura Orientalis, ac potissimùm Roberti Belarmini de Societate nostra, libri Cōtrouersiarum, (quod ad Schismaticos confutandos pertinet,) summo vsui erunt, bene percepti.

Iam verò, quæ Ioannes Faber Viennensis Episcopus, Albertus Campensis, Herbestanus, Guagninus, de religione Rutenorum attigere (cùm aut rem secus acceperint, quàm omnino sit, aut cùm eo studio ipsi ad scribendum non ferrentur, vt ostenso veneno adhiberent antidotum) non tanti sunt, vt inde colligi rationes queant ad Moscos refellendos, vel conuertendos. Mitto, quòd Herbestani libris in Germania editis hæretici plura addiderunt, quibus

non schismata refellerentur, sed fidei veritas conuelleretur. Quæ tamē omnia alijs meis scriptis aut reiecta sunt, aut sublata.

Cum his igitur libris, quos diximus, meminerit Sacerdos facultatis, in arca portatili celebrandi, & Casuū reseruatorum absolueudorum, obtinendæ: deinde item olea benedicta secum ferat, & ferra ad hostias conficiendas, vna cum sacris vestibus, & velis, vel tenuibus aulæis ex serico, quibus sacellum exornet: quæ omnia cum exiguo loco contineri possint, explicata rapiunt in admirationem, disponūtq; animos, ad Catholicos ritus.

Ad Sacerdotem accedat medicus corporis, qui si Slauiam, vel Rutenicam, vel Boëmicam linguam nouerit, eò erit utilior; cæteroque pernecessarius Legato, & eius familiæ, si in morbum inciderint. Nam ciborum varietas, hydromelis potus, quo semper vtuntur, cælum non idem quod apud nos, itineris lassitudo, quantumuis valentes fatigant homines, quibus in toto illo terrarum tractu nemo laturus sit opem, nisi apud magnum Moscouie Ducem; qui (vt dixi) si quis ad mortem laboraret, ne permittit quidem, vt è suis medicis

aliquis egrotum inuisat : vel si semel permiserit, vix vnquam reuerti sinet. Pharmaca igitur, quæq; medicus vsui fore intelliget, secum ferat, quæ quidem in itinere, aut Vlnæ coëmi poterunt. Quòd si medicus fuerit prudens, ac pius, ex facultatis suæ occasione non minimum Diuinæ causæ in itinere cōmodabit, cum quasi aliud agens, quæ ad salutem æternam attinent, hæreticis, & schismaticis possit opportunè proponere.

Satiùs verò fuerit, mercatores qui sese aliquando socios eo in itinere offerunt, haud adducere; tum ob ea, quæ suprâ attigi, tum vt Mosci sese, non sua, quæri intelligant. Sic enim faciliùs bonæ Legati voluntati occurret Deus: atq; vt occasiones rixarum, sic & quæ illas non rarò consequuntur, tollentur cædes: ne dicam, vix eiusmodi homines esse Catholicos, aut in humanis quoq; rebus fideles. Quòd si habenda ratio sit tuti comitatus, id à Rege, prope Regni, & Moscouiæ fines, non fuerit difficile obtinere, aut ab iisdem, quæ diximus, Societatis nostræ Collegijs lucem haurire, vt quidam homines si di pecunia conduci queant. Quamuis si per Liuoniam eatur, ac Derpati, et No-

uogrodeci (ea est vltima Liuoniæ arx) tantisper subsistant, dum fidei publicæ literæ, ac Pristavi Nouogardia, Plescouianæ appareant, tutius à Cosacis fuerit iter. Quòd si alterum instituatur, qua Smolencium Legati plerumq; solent proficisci, Orsæ commorandum erit, donec à Smolecēsi Palatino cognoscatur, Moscos venisse ad fines, ne inter densissimas illas sylvas Cosacorum prædæ expositis manendum sit, quæadmodū summo periculo nobis accidit.

Literæ à Summo Pontifice ad Moscum, quales, dona item, quænam esse debeant.

Væ postrema fuit literis V. Beatitudinis ad Moscum inscriptio, eadem vt seruetur, expediet. Ac quidem auro obsignatæ fuerunt, sicut Veneti quoq; fecerunt: quamuis nescio, an id semper necessarium erit.

Ex ijs autem, quæ ille ad Vestram Beatitudinem,

dinem, atq; ad alios Principes scripsit, s. qui potest occasio ad novas literas dictandas, Legationemq; si quando occasio se daret, mittendam.

Porro in literis non fuerit satis, Legatum vocare Dilectum filium, nisi hac vox Legati, (& quidem vel magni, ut ipsi scribunt, vel præcipui) adscribatur. Nam hac voce Nuncij, vel Internuncij, vix quidquam apud eos acquiritur Legato auctoritatis.

Dona, quæ ad eum Principem afferantur, digna tanto Principe sint, quorum aliqua nomine Sedis Apostolicæ, vel eius, à quo Legatus mitteretur; nonnulla item nomine ipsius Legati offerantur: sine quibus iniuriam sibi fieri Moscus, ac cæteri Orientales Reges, iam inde ab antiquissimis temporibus, putant. Discessuro tamen (ut diximus) sæpe maioris prætij dona reperiunt. Nos, Vestra Beatitudine mandante, preciosissimam è Christallo crucem, cum ipso crucifixo, eiusq; passione tota affabrè insculpta, addito Sanctissimo crucis ligno scyphumq; eiusdem materiæ, eximio opere, & auro circumdatum; rosaria item, siue (quas vocamus) coronas ex gemmis, & auro,

uoporentinam item Synodum Græcè editam, ac
 splendorum compactam, ac quædam alia pia,
 neq; hæc mediocris pretij attulimus: quæ qui-
 dem Principi placuerunt. Eiusdem igitur ge-
 neris res, seu vasa aliqua; magna aliqua alia
 argentea vasa deaurata, quæ in Germania plus
 habent operis, quàm materiæ; sericum item, in-
 signi aliquo opere auro intextum; imaginesq;
 piæ gemmis, & vnionibus ornatæ (sed quarum
 nudo corpore pictura non sit) Græcis verò lit-
 teris inscriptæ, ut cuiusnam imago sit constet,
 ac pro more Græcorum depictæ, probabuntur,
 & libentissimè accipientur.

Quibus vestibus, & rebus vti Le-
 gatus, & sui; ac quomodo in alijs
 quibusdam rebus sese gere-
 re debeant.

Vestes (si Legatus sit Eccle-
 siasticus) quanto minùs fa-
 stum & delicias sapient,
 tanto maiore in honore ha-
 bebatur. Cùm enim Episco-

pi apud

pi apud Moscos è monachis deligantur (qui
 perpetuo à carnibus abstinent , castitatem co-
 lunt , & paupertatis speciem retinent , vesti-
 bus autem penè Religiosorum ad talos vsq; v-
 tuntur) mirum in modum in suo schismate con-
 firmarentur , si ad pompam potiùs , quàm ad
 religionem indutum aliquem cernerent. Pile-
 um nos quadratum , maiore cum illorum ædifi-
 catione , gestabamus , quàm galerum , siue pileo-
 los , & eiusmodi alia ; quæ , vbi ad arcendam
 pluuiam , aut frigus , & solem necessitas non
 ingruit , cum nescio quid secularis vitæ prodât ,
 ipsa quoq; natura videtur eos docere , ea non sa-
 pere Ecclesiasticum. Magnoperè autem Mo-
 sci offenduntur Italicis , Gallicis , Hispanicis ,
 Germanicis vestibus breuioribus , quòd eas par-
 tes aspectui exponant , quæ magis tegi debuif-
 sent. Quin verò ipsi , totius Orientis morem
 sectati , duabus ac sæpe tribus penè vsq; ad ta-
 los vestibus induuntur , ad honestatem ; mani-
 cas verò longiores gerunt , vt ne manus quidem
 penè extent , cum ijs vtuntur. Itaq; qui eo
 proficiscentur , longiores vestes induant , qua-
 les Poloni , et Græci consueuere. Quæ res sum-
 ptui , vecturæ , corporiq; commodior est : ne

dicam, id vicem habere stragulorum. Nam neq̄
 stragula, nec lectisternia unquam (ubi quis
 Poloniam ingreditur) in hospitij reperiet, n̄
 secum ferat: ut Legato maxime necessarius Le-
 ctus etiam futurus sit, qui explicari possit,
 & totus corio, vel tela circumtegi, in quo dor-
 miat, ne fuligine, quæ ex superiore cubiculo-
 rum parte in Moscouia, & Lituania in oculos
 decumbentis incidit, & ob acutum muscarum
 aculeum, quæ contra aliarum morem in tenebris
 peruolant, & intra linteamina penetrant, ve-
 hementius crucietur. Iam & tentorium habe-
 at, quod si gi queat in campis, ubi hospitia nul-
 la sunt. Simples autem nigrae telæ, quæ cu-
 bicula diuidere possint in plures partes, si di-
 ducantur (quando præsertim idem omnibus
 hypocaustum assignatur, in quo & reliqua
 familia, præsertim in Polonia, & Lituania)
 cum bestiis plerunq̄, præsertim in hyeme, iacet,
 maiorem habent ad honestatem momentum,
 quàm facile verbis expresserim.

Pannum, & sericum si quis ob familiam se-
 cum ferat, quod in Lituania pro eo more apte-
 tur ad vestes, facilius vehetur, ac minus cor-
 rumpetur.

*Si cruces de collo gerant, quas unusquisq;
in Moscouia sub thorace habet, cauendum est,
ne sub ima pectoris parte versus ventrem pen-
deant. Pessimè enim Mosci vident, Sanctis-
simum crucis signum versus pudenda deferrit;
quin verò, si de cingulis viderint rosaria pen-
dencia, quibus cruces adiunctæ sint, haud leue
scandalum patiuntur, quasi honesto loco non
hereant.*

*Id porrò indignum arbitrantur, cum ima-
gines piæ vnâ cum alijs rebus prophanis, &
vestibus confunduntur: si vel illæ, vel alia spu-
to mudentur, aut tergantur: si quis terram
pede identidem presserit: si pectus apertum
gestauerit: si deniq; incomposito, aut inusi-
tato gressu incedat, præsertim cum ad Princi-
pem itur.*

**Cautio in procurandis (si opus
fuerit) literis, ab alijs Principibus,
ad Magnum Moscouiæ
Ducem.**

SI ab alijs Principibus ad Moscum petendæ fuerint literæ, cauendum erit, ne qui eas scribent, si schismatici, & hæretici fuerint (vt pleriq; hoc tempore sunt, qui id operæ præstant) aut siccè (vt aiunt) aut etiam minus ad dignitatem eas scribant. Vel enim de Summo Pontifice frigidissimè loquuntur; vel ea reticent, quæ ad Reipublicè Christianæ commodum, Christiq; nomen veraci cultu insinuandum in Moscouiam, magnoperè facerent. Nos quid ea in re (in ipsa quoq; pacis compositione) ab eiusmodi hominibus passi simus, longum esset, si hic interfereremus. Tenor igitur litterarum, quæ petuntur, sic Principibus Latine proponatur, vt postea idem à fido aliquo Catholico vertatur, quem vt iisdem penè verbis Secretarius exaret, iubeatur à Principibus.

Quid dandum Pristauis, in discessu à Principe.

Solent Pristau aliqui (licet non omnes) satis esse petaces, atq; ita vix biduum, vbi obuiam venerint sinunt elabi, quin per interpretē Legato insinuent, ecquid referre suo Principi possint, quod dono acceperint. Eis igitur spem præbere, vbi sese rectè gesserint; aut si molestiores sint, aliquando respondere, non decere ante oblata Principi dona aliquid alijs dare, vel deniq; dicere, vt referant, sese nihil accepisse, vix aliquid damni afferet. Gens enim ea licet beneficijs afficienda est: quousq; tamen aliam naturam induit, magis estimat, quem metuit, quàm qui prorsus eorum postulat an-
 nuit. Discessurus tamen, viginti quinque, vel triginta aureos Pristauis, ac totidem famulis, qui inferuerint, aut dona à Principe attulerint, distribuere poterit, nisi quid aliud maioris momenti dare voluerit. Vbi verò è finibus Moscouiæ excesserit, aut aureos annulos, & cruces, pro Rutenorum more factas, aut pecuniam

aliquam

aliquam inter sese partiendam reliquis, qui se fuerint comitati, ne quid proloquantur, expediet, dari iubeat, vel adeo ipsemet tradat.

In tota Legatione eundo, manendo, redeundo, quam ratione, ubere cum fructu, Legatus se gerere poterit.

Quod reliquum est, Legati animo id altissime sit fixum, non posse non uberem ex eiusmodi Legatione fructum referre, si virtutes eas in itinere toto adhibuerit, quæ sunt maxime necessariae; modestiam, comitatem, sobrietatem, religiosamq; & Christiano dignam vitam, ut, in quibus à Catholico cultu non discedat, fiat omnibus omnia. Ieiunet cum ieiunantibus; Sabbatho verò (quod tamen Græci, & Ruteni solent) carnes ne comedat. Quarta feria à carnibus unà cum illis abstineat, commendans, & probans, quæ quis ad pietatem deligit; imagines illorum veneratus,

quæ

quæ Sanctorum ab Ecclesia celebratorum memoriam referant. Sic enim mihi V^{est}ra Beatitudo significari ab Illustrissimo Cardinali Comensi iussit. Ipsa porrò balneorum, & eiusmodi rerum declinatio; sincerissimus in agendis negocijs Diuini honoris scopus; & animarum illarum è Schismate eruendarum verasitùs; oratio ad Deum frequens; ijsq; apud Christum precatores adhiti, qui ab iisdem Moscis in honore habentur, si Sanctos fuisse constet; Libri quoq; Seruianis, sed & potius Rutenicis characteribus editi (qui capita fidei Catholicæ, virtutesq;, ac peccatorum fugam ostendant) et firma fides, qua credat, nulum hominem eo esse immaniozem, qui se peccato subiicit, quodq; in eo est, sanguinem Christi in se ipso conculcat, optimum religionis nostræ, ac Sanctæ Apostolicæ Sedis, seu cuiuscunq; Catholici Principis odorem relinquent: qui vnus plurimis alijs fructibus debet anteponi. Cùm postea, quod ad illud iter spectat (in quo libri pijs in hospitijs, et piæ aliæ res vbiq; spargi possunt) id nō tam difficile sit, quàm solet prima cogitatione videri. Neq; enim traicienda sunt maria: non flumina, quæ alijs in Pro-

uincijs

Antonij Posseuini Liber.

uincijs sæpe maiora sunt, non excelsi montes
transeundi, sed Roma vsq; in ipsam Regiam
Mosci, eodem curru vehi poterit Legatus.

Licet multa alia sint, quæ moribus, et cælo va-
riarum regionum satis diuersa, hominem com-
modis suis assuetum terrere aliquatenus pos-
sint, præsertim si aliud, quàm Dei gloriam,
animarum salutem, ac publicum bonum spe-
ctet.

Vltima Inscriptio literarum S.^{mi}
D.N. Pont. cis Maximi ad Magnū
Moscouiæ Ducem.

Ioanni Basilij, Domino Russiæ, Magno Du-
ci Moscouiæ, Nouogardiæ, Smolensciæ,
Vlodimiræ, Domino Casani, & Astracani,
multarumq; aliarum Prouinciarum Principi
Magno, & desideratissimo.

FINIS.

ANTONII
Posseuini Societatis Iesu.

ALTER

COMMENTARIUS,
DE REBUS MOSCO-
uiticis, ad religionem præsertim
spectantibus in Moscouia, mada-
to eiusdem Gregorij XIII. Pont.
Max. in prima eius ad Mo-
scum Legatione
cōscriptus.

IN QVO

*Difficultas, spes, rationes afferuntur promo-
uendæ Catholicæ religionis, tam in Moscoui-
am, quàm in Russiam eam, quæ Serenis-
simo Poloniæ Regi subdita est.*

De rebus Moscoviticis
ALTE
COMMENTARIUS
DE REBUS MOSCOVICIS
religionem pristinam
Moscovitum
Gingovii
legatione
receptus
LIVRO

*EARVM MOSCOVIÆ CIVI-
tatum, & Episcopatum, qui in hoc Commen-
tario notantur, situs, ac distantia à
Ciuitate Moscua, quæ Mosci
est Regia.*

Moscua Ciuitas & Metropolis, in qua residet
Metropolita, quæq; est Magni Ducis Regia,
ad Moscum fluuium sita, à finibus magni
Smolenciæ Ducatus, ac Lituanix, centum Germa-
nicis miliaribus distat.

Cortiza vno Italico milliari propè Moscuam
est sita.

Rostouium, quod vergit ad Septentrionem,
ad lacum, vnde Cotoroa fluuius emergit, 34. mil-
liaribus Germ. Moscua distat.

Nouogardia Magna, quæ spectans ad occa-
sum solis æstiuum, propè lacum Ilmen, distat Mo-
scua plus centum, Plefcouia verò 36. miliaribus
Germanicis.

Rezania, quæ Rezan dicitur, inter Occam, &
Tanaim fluuios sita, ad ortum solis spectans, Mo-
scua distat 36. miliaribus Germanicis.

Columna, quæ Moscua Rezauiam euntibus
apparet, ac vergit ad Meridiem, & ad Orientem,
Moscua distat Germ. miliaribus 18.

Casanum, quod Tartarorum hordæ erat caput,
(quos Ioannes Basilus Princeps, qui nunc rerum
potitur, suo subiecit imperio) & ad Volgæ flumi-

nis ripam situm, vergit ad Orientem, 60. milliari-
bus Germanicis Moscua distat.

Volochda, inter Septentrionem, & Occiden-
tem, quò per Jarossauiam oppidum itur, distat Mo-
scua Germanicis milliariibus 80.

Tueria, quam Volga fluuius interfuit, & Oc-
casum æstiuum respicit, 36. milliariibus Germani-
cis Moscua distat.

Smolencium prope Lituanicæ Russiæ fines, ad
fluuium Borysthenem, Moscua distat ferè 90. milli-
ariibus Germanicis.

Susdalia inter Rostouium, & Volodimeriam,
Germanicis milliariibus 44. Moscua distat.

ANTONII POSSEVINI,
Societatis Iesu;

ALTER
COMMENTARIUS, DE RE-
bus Moscouiticis, ad religio-
nem spectantibus.

*M*agni Ducis Moscouie di-
tio, cum longe lateq; ad Se-
ptentrionem, atq; ad Ortum
solis pateat, undecim tan-
tum habet Episcopatus: quo-
rum precipuus est Moscuæ, quem Metro-
polita, qui ceteris omnibus præest, administrat.
Rostouum autem, ac Magnam Nouogardiam
(quæ Nouigrod dicitur) Archiepiscopi duo,
Reliquas ciuitates Cortizam, Resaniam, Co-
lumnam, Susdeliam, Casanum, Wolochedam,
Tueriam, Smolècium, Episcopi administrant.
Cum verò à Patriarcha Constantinopolitano
Moscouie Metropolita olim confirmaretur,

nunquam hoc Principe confirmatus est amplius, licet plures eo munere sint functi, ac denique vel interfecti, vel ad monasteria ablegati. Ab ea vero confirmatione petenda cessatum esse putatur, postquam Pater huius Principis Basilus Græcum in vincula Sacerdotem coniecit, quem à Constantinopolitano Patriarcha euocauerat. Sed Sacerdos cum Moscos non solum à Latinis, verum etiam à Græcis in fidei dogmatibus, ac ritibus quibusdam dissidere comperisset, liberè id Basilio obijciens, nunquam (ne acriter quidem urgente id per literas Imperatore Turcarum) è custodia, in qua diem obijisse fertur, liberari potuit. Porro Metropolita deligitur iam ab ipso Principe, cōsecratur à duobus, tribusque Episcopis. Atque is ad duodeviginti millia talerorum, qui circiter tredecim aureorum nummum millia faciunt, è redditibus annuis percipere dicitur. Ab eo tamen, ut & à reliquis Episcopis, non illis quidem adeò opulentis, interdum tributum, siue subsidium (ut vocant) exigit Princeps: sine cuius scitu, ac permisso, nihil, quod magni alicuius momenti sit, faciunt. Ac tamen, licet à Constantinopolitano Patriarcha confirma-

tio Metropolitanæ haud petatur, ei audio quin-
 gentos aureos nummos in Eleemosynam sin-
 gulis annis à Principe numerari. Ceterùm E-
 piscopi omnes ex Monachis, tanquam perfe-
 ctioris vitæ hominibus, deliguntur. Quare
 nec uxores habent, nec unquam carnes edunt
 (sicut nec ipse Metropolitanus) neque annulos ge-
 runt in digitis; & sanctitatem præ se feren-
 tes, apud omnes in veneratione habentur. Dice-
 ceses suas (in quibus Archimandritas, &
 Igumenos, seu Præpositos in Monasterijs col-
 locant) non solent, ut apud Catholicos fit, ob-
 ire, aut inuisere: fortassè quòd Principi ea res
 foret suspiciosa. Veruntamen quibusdam in op-
 pidis laicos aliquos, quasi vicarios foraneos,
 singulis annis statuunt, quibus vitam Poppo-
 rum (hi Sacerdotes sunt) seu aliorum obseruan-
 di cura cum demandetur, ij, si quis Sacerdos
 crimen committit, pecunia ferè mulctantur.
 Vocantur autem Episcopi Vladicæ, à voce Ru-
 tenica Wlodars, quæ Oeconomum ac dispensa-
 torem designat. Parochi verò, ac reliqui Pop-
 pi, Græcorum more Sacerdotum, uxorem vir-
 ginem, antequàm Sacerdotes sint, ducunt. Qua
 demortua, si monasticam vitam agere velint, per-

gunt Sacerdotio fungi seu alteram ducunt, nul-
 lum iam Sacerdotij munus obeunt, nec adeò Sa-
 cerdotes censentur; cum & aliqui tanquam
 Diaconi in Ecclesijs inseruiant, quasi Chara-
 cter Sacerdotalis ex primæ uxoris vita pen-
 deret, ea mortua deleteretur. In his omnibus, si-
 cut & in Monachis (quorum eiusdem ordinis,
 & vestitus omnia monasteria cernuntur) mira
 interiorum literarum ignoratio est: ita, ut nec,
 quis sit sui auctor instituti, aliqui respondere
 sciverint, cum hæc de ijs quæreremus. Diui
 tamen Basilij quandam esse speciem conijcitur.
 Monialium item non desunt Monasteria, siue
 domicilia, sed quæ longè absunt à cultu, cu-
 stodiaq; nostrarum. Quibus autem in vniuer-
 sum Mosci erroribus implicantur, ex eò intel-
 ligi potest, quòd antè quingentos annos, Duce
 Moscorum Volodimero, Christianam fidem à
 Schismaticis hæreticis acceperunt. Ea imbu-
 ti, ac proinde maximo sese beneficio deuinctos
 putantes, facile crediderunt, quicquid de La-
 tinis Græci (Romanæ gloriæ, atq; pietatis æ-
 muli) obloquebantur. In ea verò opinione alti,
 & à teneris educati, Chronicaq; corrupta le-
 gentes, nec habentes, qui istas ex eorum annis

calumnias seriò possent abstergere, à Catholicis valde abhorruerunt. Itaq; cum ingens alicui malum imprecantur, *Vtinam te, inquit, Latina fidei videam.* Cum verò imaginem aliquam piam ex ijs, quibus Catholici vtuntur, à suis simplicioribus coli animaduertunt, *Ne colas, aiunt, quia nostræ fidei non sunt.*

Cum autem nobiscum, iubente Principe, officijne, an obseruandi causa) nobiles quidam, assignati necessarijs rebus procurandis, comedere soliti essent, nec assurgebant, cum mensæ benediceremus, aut gratias DEO ageremus; nec item nostras imagines venerari, aut vllò in honore habere (cum suas tantum non adorent) nec alia id genus facere volebant. Quin verò Princeps, quotiescunq; externos Legatos alloquitur, ijs recedentibus (sicut & nobis contigit) manus è deaurata pelui, quæ super scamno cõspectui omnium patet, quasi ad expiationem, solet abluere. Quo factò, Proceres, ac reliqui nobites, quorum frequens solet esse confessus, sic in suo Schismate, atq; à nobis Christianis auersione, obfirmantur, vt nihil supra. Ego verò, licet expectandum esse tempus, quo ingenia illa maturescerent ad pietatem, intelli-

gebam, ægerrimè tamen hoc ferebam, sperans
 quidem nō longiùs futurum, cùm vel alij Chri-
 stiani Principes id Mosco obijcient, aut Lega-
 tos sese ad eum non missuros ampliùs signifi-
 cabunt, nisi ab illa sordida ablutione desistat.
 Ita porrò Mosci, tradito per manum à maiori-
 bus suis instituto, à pueris loqui, ac sentire de
 suo Principe soliti sunt, vt interrogati sæpiùs
 respondeant: Solus DEVS, & magnus Domi-
 nus, (hoc est, Princeps) hoc scit: Ipse noster
 magnus Dominus nouit omnia: Is vnico verbo
 omnes nodos, ac difficultates potest soluere:
 Nulla religio est, cuius ille ritus ac dogmata
 nesciat: Quicquid habemus, aut cum rectè e-
 quitamus, vel valemus, id Clementia Magni
 Domini obtinemus. Is verò hanc de se existi-
 mationem apud suos mira diligentia fouet,
 prorsus vt quasi Rex Sacrorum, simulq; Im-
 perator videri velit; Pontificiam autem, ac
 plus quàm Regiam Maiestatem ipsis in vesti-
 bus, confesù, ac reliquis præ se ferat. A Græ-
 cis Patriarchis, & Imperatoribus mutuatum
 esse omnia, aliquis dixerit, atq; ad sui hono-
 rem, quæ ad DEI cultum referebantur, tradu-
 xisse. Tiaram enim vnionibus, ac gemmis or-

natissimam, eamq̄ non vnā tantūm (quā ostentandæ amplitudini mutat identidem, cū & Bysantio sibi delatam dicat) aut apud se habet, cū sedet in throno, aut gestat in capite. Pedum, seu Pastorale in manu leua, Christi sat magnis globis, tanquam nodis, interstinctum: Talarem vestem, quali ferè Pontifices maximi vti solent, cū solenniter procedunt ad Sacrum, & manus plenas annulorum gerit, cum prægrandibus gemmis. Imaginem item Saluatoris ad dexteram, ac Beatissimæ Virginis supra Cathedram, in qua sedet: binosq̄ albis sagis indutos, atq̄ bipennibus ad humeros munitos habet vtrinq̄ stantes, quasi Regij corporis stipatores. Ceterum subsellia interioris, & anterioris cubiculi, referta hominibus, qui vestibus aureis (quas nisi ipsi habeant, Princeps, Legatis aduenientibus, solet vtendas dare) induti vsq̄ ad talos, referunt speciem Diaconorū, cū hi Sacerdotes Sacra facturos prosequuntur. Hi autem miro silentio, ab ore nutuq̄ Principis pendent; cuius ad sinistram maior natu humiliore in loco filius sedet, Tiaram & ipse habens, licet minorem, in scamno, oblongaq̄ veste, & ea preciosissi-

ma indutus. Atq; hi duo, pater & filius, cum mensæ accumbunt, pluribus crucis consignationibus sese muniunt, antequam vnumquodq; ferculum, aut potum delibent, vel gustent. Ad sacrum autem, atq; ad templum quotidie (nec semel) eunt: dumq; id fit, nunquam sedent, nisi cum pars aliqua homiliae, vel sancti alicuius apud eos viri vita recitatur. Quin verò ipsi quoq; fronte humum ex religione percutiunt: ieiuniaq; sua sedulo obseruantes, eam, quam dixi, pietatis opinionem in subditorum animis figunt, ac fouent. Principi verò ipsi Confessarius Sacerdos est proprius, qui eum quacūq; comitatur, Moscua exeuntem: cui et si Princeps singulis annis peccata confitetur, Eucharistiam tamen non sumit amplius, quòd ei, qui plures quàm tres vxores duxerit, fas non sit, ex eorum legibus, Christi Domini corpori communicare. Nam & Princeps, vbi ex Anastasia prima vxore quæ olim decessit, duos, qui adhuc superstites sunt, filios suscepit, sex alias vxores (sive quo nomine alio vocet quis) virgines duxit, quarum aliquas varijs de causis in monasteria intrusit: cumq; adhuc aliquæ earum viuere dicantur. septimam tamen,

quæ vocatur Maria, filia Theodori Nagoi (quam superiore anno sibi in suo illo matrimonio genere adiunxit) apud se habet. Ioannes item maior natu filius, non plus viginti licet annos natus, tertiam habet uxorem; primis duabus (sic patre iubente, filio autem dolente) in monasteria inclusis. At Theodoro alteri filio ea, quam primo duxit, adhuc est; adolescenti (ut ferunt) satis innocenti, nec à Catholicis abhorrenti. Quamquam, ut statura corporis non æquat ætatem, & verò barbam habet, quæ primogenito deest, non permittitur venire in conspectum eorum, qui à Principibus externis ad Magnum Moscouiæ Ducem mittuntur. Porro Ioannis primogeniti uxor (si ita vocanda sit) Helena vocatur, Ioannis Scheremitori nobilis Mosci filia: Theodori verò Hirene, cui Theodorus Godonus est pater.

Iam verò Princeps, cum suarum omnium Prouinciarum, quæ in ijs sunt, heredem se agnoscat, et dicat, bona et prædia, quibus vult, tradit: quibus autem vult, & quando libet, adimit. Quæ res etiam facit, ut à suo Schismate discedere non audeant, & in bella quisque sine stipendio prodeat. Pendent verò sic à

Princi.

Antonij Posseuini Liber.

Principis nutu, vt quocunq; mittuntur aduolent, idq; faciant, non tam sui, quam causa liberorū, quibus, si specimen aliquod præbeant, eorumq; parentes rectè se gesserint, aut omnia, aut partem bonorum Princeps concedit. Sic bonorum, & corporum, animorumq;, ac quasi cogitationum vult esse integer Dominus. Cùm autem velit omnia noscere, quæ inter suos geruntur, fit, vt nemo penè audeat hiscere; aut si quid proferat, id ad gratiam aucupandam, vel ad supplicium declinandum spectet. Ad externos autem commigrare, absq; illius scitu, & adeo missu, non licet. Itaq; etsi mercatores aliarum regionum in Moscouiam nauigant, aut commeant: nemo tamen ex Moscis ad alienos solet transmigrare, nisi missus; ac ne naues quidem habere permittitur, ne ea ratione diffugiat, aut nimia cum externis consuetudine contracta, aliquod deniq; Principi incommodum afferri putetur. At verò, ne ijs quidem, quos ille interdum ad Christianos Principes allegat, licet, vt eosdem, quos mutuò ijdemmet Principes ad Magnum Moscouiæ Ducem mittunt, alloquantur. Quemadmodum nec Thomæ Seuerigeno licuit nobiscum loqui, amicis-

simè licèt, & perhonorificè per Italiam, V. Beatitudine iubente, à nobis deducto. Quod tamen eo mirandum est minùs, quòd Legatis quamtumlibet magnis, etsi in Ciuitate Moscua datur amplum hospicium: sic tamen est præ-altis sudibus circumseptum, vt inde nec domos aliquas intueri, neq; cum vllò omnino loqui, ne educere quidem (vt & nostris aurigis accidit) ad aquandum equos possint. Sed nec ipsis Medicis, quorum duo tantùm in vniuersa Principis ditione sunt, alteri Italo, Belgæ alteri, licet egrotum inuisere, nisi id Princeps concesserit. Porro nec collegia, neq; Academiæ vllæ sunt; sed scholæ duntaxat aliquæ, in quibus legere, & scribere docentur pueri, idq; ex Euangelijs, Apostolorum Actis, Chronico quod habent, & quibusdam, vt sancti potissimùm Ioannis Chrysofomi, Homelijs, vel Sanctorum, aut eorum, quos habent pro Sanctis, historijs ac vitis. Quod si quis maiorem in literis progressum facere velle videretur, vel alias scientias imbibere, is nec suspitione caret, nec impunè abiret. Eò enim spectasse videntur Magni Moscouiæ Duces, vt non tantùm, quæ inde oriri posset, hæresum occasio-

Antonij Posseuini Liber.

nem amouerent, quantum præciderent viam, qua ipso Principe doctior, aut sapientior aliquis haberetur. Atq; inde fit, vt neq; Amnueses, & Scribæ, (sic enim eos vocant, qui sunt à Secretis) nec ipse Cancellarius, qui eis præest, vix quidquam scribat, vel respondeat ijs, qui ab externis Principibus veniunt, quin Magnus ipse Dux, longa satis, neq; necessaria, vel titulorum, & rerum propositarum repetitione, dictet: dictatum deinde Senatores Nuncijs, aut Legatis sic ex scripto referant, vt partitim inter sese schedis, omnes ordine sua recitent. Quod mihi aliquando per quatuor integras horas contigit, cum respondisse ad omnia minus vnus horæ spacio potuissent. Antequam verò quisq; aliquid recitat, assurgentibus ad Principis nomen omnibus, dicit, Magnus Dominus totius Rusiæ, iussit tibi Legato, vel Nuncio talis &c, hæc referri: quæ nec vnus ipse pergit vsq; ad finem proferre, sed ab altero mox interceptus, ex scheda eidem proposita necitit consequentia. Sed & tanta (quasi dixerim) religione in mensis assurgunt omnes, quotiescunq; Princeps alicui propinat, vel cibum mittit, nihil vt antiquius videantur ha-

bere,

bere, quàm ut ipsi continens, neq; vnquam intermissum omnibus in rebus, tributum venerationis pendant, ac serè iuge suorum animorum sacrificium ei offerant. Quantalibet autem auctoritate polleat aliquis, is si graue (aut quod graue videatur) commiserit crimen, iubente, vel annuente Principe, extremo supplicio plectitur, ac plerumq; in aquam demergitur, aut verberibus afficitur. Nec tamen id vsq; adeò dedecori ducitur, quin etiam affecti verberibus Principi gratias agant. Porro ad hæc, quæ tractandis rebus, & insinuandæ religioni, non minima videri possunt incommoda, accedit, quòd cum Legati Principis Vilnam sæpe, aliasq; ad Polonici Regni Prouincias, de pace, inducijsue iuerint, varias esse hæreticorum sectas, quibus ea Ciuitas scatet, acceperunt. Quare & de ijs dicunt, Quod manè credunt, id à prandio pernegare: & eiusmodi esse Catholicos omnes, atq; adeò ipsum Poloniæ Regem Stephanum, satis affirmabant. Sed hoc illis, & Senatoribus cõstanter exemimus. Cum autem Lutherani ex Germania, & Calviniani, reliquiq; ex Anglia, in Moscouia soleant habere commercia, hi iam diu duo templa

obtinue-

obtinuerant, nomine Romanæ religionis, cui se-
 se esse addictos, inter hanc gentem, rerum
 istarum haud peritissimam, iactitarent. Non
 leui certè Satanae astu, qui ea ratione vel ijs
 conciliare auctoritatem, quasi essent Catholi-
 ci; vel in Catholicos disensionis, atq; illorum
 improbitatis culpam conijcere conabatur: ut
 videlicet nostris ad ostium fidei pandendum
 aditus impediretur. Sed magna iudicia, &
 abyssus multiformis sapientiæ DEI, non si-
 nunt quidquã occultũ non reuelari, ac tandem
 in eorum caput malitiæ spicula retorqueri, quæ
 in alios intorquent hæretici; verè semen ma-
 ledictum. Princeps igitur ante biennium, si-
 ue quòd aliquid inaudierat eiusmodi, siue
 quòd suis metueret, ne eò fermento inficeren-
 tur, variasq; sectas introducerent, concessa il-
 lis duo templa comburi mandauit: sicq; in hy-
 pocautis secretò res suas agunt. Hanc autem
 de Romanis opinionem, quasi ijdem essemus
 cum Lutheranis, alijsq; hæreticis, necesse fuit
 ex Principis, ac Senatorum animis euellere:
 cum nobis pro aliquibus Sacerdotibus, qui vè-
 turi essent ex Italia, locum petentibus, primò
 negasset præcisè Princeps, se Ecclesiam con-
 cessurum,

cessurum, sed tamen postea dixerit se permis-
surum, aliqua ut in domo religionem suam co-
lerent, Catholiciq; Romano ritu, (sicut alij
Germani in campo ipsis assignato) sepeliren-
tur. Illum ergo de tota re liquidius docentes,
fidem publicam pro ipsis Catholicis Sacerdo-
tibus, ac mercatoribus, nec non alteram pro
Legatis, ac Nuncijs Apostolicæ Sedis obtinui-
mus, ut ingressuris in Moscouiam nouas literas
commeatus, seu salui conductus ea de re, pe-
tere non opus fore videatur. Quæ quidem res
à Clemente VII. cū Basilio huius Principis pa-
tre tentata, non potuit ad exitum perducī. Sed
& transitum, atq; itineris Duces per suam
ditionem pollicitus est Princeps tradere ijs,
quos Pontifex Max. in Asiam mittere iudi-
caret, si quando promouendum eo esse fidei ne-
gocium, per eas regiones censeret.

Iā quod attinet ad Sacrum, officinae Diuina,
hæc omnia Ruthenicè, seu potius lingua Mo-
scouitica recitatur, quæ ferè prorsus eadè est,
qua subditi Poloniae Regis Rutheni utuntur. Li-
bros autem omnes ipsi describunt, nec typis
cudunt, nisi cū pro ipso tantum Principe ali-
quid prælo subijcitur, in oppido, quod Sloboda

Alexandreska dicitur, ubi Typographiam habet: id est oppidum nonaginta Italicis milliaribus, quæ ipsi Verstas nominant, Moscua distat. Ceterum quos ipsi libros ferè lectitant, aut etiam peritiores Monachi versant, eorum nomina, quãtum hoc tempore assequi potuimus erunt in Calce huius narrationis adscripta, vna cum illorum Calẽdario, ex quo intelligi possit, quorum anniuersarios dies Sanctorum celebrant, vel item aliorum, quorum sanctitas Latinis, & Græcis necdum innotuit.

Quod autem in suo de Moscouia Commentario scripserat Iouius, Quatuor Latina Ecclesiæ Doctorum, & aliorum Patrum scripta circumferri apud hanc gentem, in eius linguam conuersa (quam item Slauiam esse putabat) id nondum resciri potuit, licet à me accuratè perquisitum sit. Quin verò, ne illorum quidem nomina huc peruenisse, satis verisimile est, quòd ea, præter D. Ambrosij nomen, in eorum Kalendario (in quo tamen quorundam Pontificum Romanorum, Syluestri, Gregorij Magni, & aliorum mentio fit) non sunt inscripta. Et quidem illa apud aulicos ipsos, qui solent Principem comitari, fuisse viden-

tur hæctenus inaudita. Nec verò Slaucicam linguam nòrunt, nisi quantum hæc cum Polonica, Ruthenica, et alijs eiusmodi sic habet affinitatem, vt quem Moscuam nisi Sacerdotem, natione Slauum, is pleracq; iam multa Moscouiticæ linguæ statim assequeretur, cum contra Mosci Slaucicam difficilius percipere videntur.

Cùm ergo tantùm Ruthenicè noscant, fit vt neq; vlli còmodo sit Græca lingua, Synodusuè Florentina edita Græcè, quam in confesso procerum frequenti Principi illi V. B. nomine in arce Staricie ad Volgam fluumum tradidi. Neminem enim habet, qui eam calleat linguam, nisi quòd relatum est nobis, anno superiore venisse Byzantio quosdam Græcos, qui Principis mandato Moscum aliquem docent, vt inter pretis ea in lingua operam præstet. Verùm corruptam, & quali Græci hoc tempore vtuntur, eam potius esse credo, quàm priscam, aut illam, qua Patres antiqui libros, Synodosq; conscripsere. Itaq; ne ipsa quidem vnionis, quæ dicitur Bulla, seu Diploma, ab Eugenio quarto latum, nobisq; ex ipso exemplari ab Illustrissimo Cardinali S. Seuerinæ traditum, vsui esse

potuit, quamuis Latine, Græcè, ac Ruthenicè scripta tum fuerit. Qui enim Diploma illud Ruthenicè verterat, eum nec characteres, nec linguam omnino Moscouiticam nouisse, sed mixtam aliquam ex Bossinensi, ac Croatica, animaduersum est ab ijs, quos mecum ex Regis Poloniae Russia, & ex Austria duxeram: quiq; & ipsum, & fidei professionem à Pio Quarto editam, vt verterent in Ruthenicum idioma, quali hodie vtuntur, curatum est: eo animo, vt ab aliquibus peritioribus in Regijs castris, ad quæ propero, vbi fuerit examinata, quàm primùm Vilmæ edatur in lucem, sicq; vtriq; Russiae Polonici Regni, ac Magni Ducatus Moscouiæ, Deo adiuuante, consulatur.

Nec verò nisi paucissimos habent, qui Latinam linguam calleant, qui quidem præter medicos illos, de quibus dictum est supra, trium numerum haud excedunt, hiq; Poloni sunt omnes, Iacobus Zaborouius, Ioannes Bucouius, & Christophorus Caiuius. Illi quidem duo multos ante annos ex Polonia, ex oppido Vredo-co, hic verò ante triennium, cum ad Boganum Alexandri, suum Dominum, & Valachiae Voyuodam, quem putabat adhuc esse super-

stitem,

stitem, venisset, à Principe retentus est: quem et si peritiorum Latinae linguae esse dixerunt, eum tamen haud nobiscum agere, haecenus permisum fuit. Inde ergo factum est, ut laboratum sit vehementer, antequam ea, quae scripto (uti petierat Princeps) traderemus, vel quae cum Senatoribus subinde agebantur, ad plenam ipsorum notitiam peruenirent. Ineptè enim illi pleraque, neque ad rem saepe nostra vertebant: earum verò præcipue rerum maximam partem omiserant, quas Principi fore molestas, aut certe sibi met ipsis aliquid periculi creaturas ab eo timebant; cuiusmodi erant, quae ad negocium de religione primarium spectabant. Quod eos alijs quoque in Principum literis, licet Ruthenicè ex Lituania scriberentur, facere, quibus in rebus dictio non eadem est cum Moscouitica, valde mihi probabile est. Ac tamen Diuino beneficio, incommodum quoque hoc superatum est, insinuatione tandem nostrorum interpretum, quos antea nolebant admittere, scriptisque nostris omnibus ab ijs integrè versis: quae Principi, ac Senatoribus tradita fecere, ut responsionem nobis vberiore non in colloquijs solum, verum etiam scripto tradiderint. Ver-

tionis autem illius, à nostris Interpretibus factæ, exemplum Ruthenicum, præter Latinum exemplar, isthuc mittam, ut si quis aliquando huic operi successerit, eadem vel Principi huic, vel eius filio, ac posteris reuocari possint ad mentem.

Porro populus vix vnquam ab opere vacat, nisi ipso die Beatissimæ virginis annunciatæ: sicq; Dominicis, ac reliquis omnibus diebus profestis (ne excepto quidem Paschatis die) operatur: sibi enim persuasum habet, spectare tantum ad nobiles, ut ad Sacra, templaq; rata sæpè proficiscantur. Ceterum contenti sunt populares sua simplicitate, plurimaq; crucis consignatione, & reuerentissimo erga piæ imagines cultu; quas decentissimè pingunt, & ad viuum exprimunt, nudas in eis corporis partes omninò exhorrentes. Ieiuniorum autem, & à carne, ac lacticijs abstinentiæ tenacissimi, Ecclesias rarò; Nobiles verò mulieres, ac virgines nunquam eas penè inuisunt, nisi quo tempore, Paschatis nempe, Eucharistiam sumunt. Concionatores non habent; sed tantum, quas diximus, vitas Sanctorum, vel eorum, quos pro sanctis venerantur, atque homeliæ partem

ut dixi, (ex D. præsertim Chrysoftomo) à Poppis suis audiunt. Orantes stant, interdūq̄ fronte percutiunt terram: quod illis quoq̄ in salutandis primarijs viris aliquando, & in elemosyna petenda solemne est. Quatuor candelæ ad quatuor fontis partes accensæ ponuntur, quibus deinde extinctis, baptisma adhibetur infantibus, trina totius corporis mersione. A Egroti vix vllum remedium adhibent, quàm vel cremati vini, vel aquæ, in quam Sanctorū reliquias imposuerint, potum, vel aquæ, à Sacerdotibus orationibus sanctificatæ, asperisionem, vel nuncupationem votorum, quæ plerumq̄ Beatissimæ Virgini, ijsuæ, quos habent pro sanctis, offerunt. Restituta valetudine, imagines quoq̄ argenteas ijsdem affigunt, antiquissima Ecclesiæ morem seruantes, nisi in sanctorum apud eos quorundam existimatione errarent. Moribundis Eucharistiam sine facibus afferunt, eosq̄ extrema vnctione inungunt, peccata sua in primis Sacerdoti confitentes: quod & singulis annis, cum valent, atq̄ aliquando sæpius, faciunt. Cum funus effertur, id Poppi, Laiciq̄, candelis quibusdam parvulis ardentibus, quas gerunt in manibus, prose-

quantur, nulla prælata cruce: imagine tantum
 pia demortui pectori hærente, qui sic lintea-
 mine totus obuoluitur, sola ut facies cerni pos-
 sit. Nihil verò aliud concinunt, præter illud
 trisagion, Sancte DEVS, Sancte fortis, San-
 cte & immortalis. Cùm autem cadauer man-
 dant sepulturæ, Recordare, inquiunt, Domi-
 ne animæ huius: ac quædam in eum sensum, ex
 Græcorum Liturgijs, aut ex D. Dionysio A-
 reopagita, verba proferunt. Mortuum oscu-
 lantur: si quis autem nobilior moritur, hunc
 Metropolita, quiq; alius adest in civitate E-
 piscopus, comitantur, quousq; in sepulturam
 illatum sit cadauer. Ceterum D. Nicolaum
 Myræ Episcopum magnopere venerantur:
 quem non depictum tantum, verum etiam
 penè totum exsculptum vidimus, non procul
 a Novogardia magna, cùm (quo in loco religio-
 se, imagine, an statua illa, erat exposita) Mo-
 nachi nobis obuiam venissent, in altera patina
 aquam benedictam, & crucem, in altera verò
 panem, ac sal, ut solent, offerentes. Vocant
 autem S. Nicolaum Εζδοθωρετς, quasi
 θαυματοργος, id est, miraculorum patra-
 torem: quem non adeo colunt, ut vel Chri-

sto Domino æquent, vel Sanctorum maximum existiment, nisi si quis, minus veritatem edoctus, in ea re erret. Obliquas deinde (ut ipsi dicunt) & curuas ferias sextas quasdam habent, quas Niedziela Wsiereiedna nominant, quibus designatur, totam hebdomadam esse quasi Dominicam. Nam à Domini Natiuitate vsq; ad Epiphaniam, & octo post Pascha dies, ac quibusdam alijs, qui ieiunium (quod ipsi vocant S. Petri) antecedunt, ut & ys, qui magnam Quadragesimam præcessere, carnes edunt, lautiusq; viuunt. Peruigilia verò (ut Catholici) non habent. Si quis profestus, vel anniuersarius alterius celebrationis dies in Paschatis incidit diem, eum in alium haud transferunt. Bis in anno, semel in die Epiphaniæ, iterum ante Beatissimæ Virginis Assumptionem, benedicit Metropolita flumini Moscæ, alij verò Sacerdotes alijs fluminibus. In eo multi mares, feminaq; trina mersione toti immerguntur. Equi item, & imagines quasi baptizantur, ac propterea id Chreszenie eorum lingua, id est, baptizatio dicitur. Qui mos, siue ritus licet nõ præceptus sit omnibus, plures tamen eum ex religione sic seruant, ut

egronj quoq; , qui sibi ea ratione putant ad va-
 letudinem consulere, summo in gelu effossa gla-
 cie, per foramen in aquam demissi, eximantur.
 At & cum essem in Alba Russia, relatum
 est mihi, in ea, quæ Rubra dicitur, quæq; item,
 vt Alba, Poloniae Regi subdita est, Drohobi-
 cij puteum esse aquæ salis, cui cum solenni sup-
 plicatione Sacerdotes, vbi benedixerint, ea
 populum aspergunt. Inter Sacerdotes autem
 sunt Protopoppi, quasi Archipresbyteri, &
 Archidiaconi, quibus maior (vt etiam apud
 nos fit) honor defertur. Ex his igitur, quæ
 hæctenus hoc in itinere, vel ipsi vidimus, vel
 ex Moscis audiimus, intelligi potest, quanto
 Diuini cultus, & Ecclesie bono fuissent, qui
 Europe, atq; Asiae fines attingunt, si Ortho-
 doxã initio fidem hausissent, vel adeo hodieq;
 haurirent: Catholici autem Principes huic gen-
 ti viciniore, eandem (cum facile olim potuis-
 sent) in re Catholicae religionis, quam hi ser-
 uant in Schismate, constantiam à suis populis
 seruari procurassent. Quoniam verò Mosci
 alijs ritibus, & erroribus impliciti sunt, pro-
 pterea hi, cum à Polonia Rege ad Magnum
 Moscouie Ducem, reuersus fuero, sic à me per-

scribentur, ut simul, quid ijs refutandis responderi possit, Deo aspirante, adijciam.

DIFFICULTAS, SPES, Ratio Catholicæ religionis in Moscouiam promouendæ.

*C*um ex ijs, quæ dicta sunt, perdifficile videatur fore negotium insinuandæ in Moscouiam Catholicæ fidei; tum eò difficilius videri posset, si cetera, quæ dicenda sunt, breui attigero. Primum enim cum maxima populi pars ignoret, quid schisma sit; religionis autem ritus & dogmata, quæ credunt, nunquam habuerint, qui à recta fide aliena esse illis ostenderet: si quis Catholicus Sacerdos ad eos accesserit, vereri fortasse poterit (cum adhuc Euangelio & veritati prædicandæ non omnino pateat ostium) an illis iniicere de ipsorum schismate scrupulum debeat, ceteroquin rudioribus, in sua simplicitate forsân saluandis.

Cum autem grauissimè plecteretur, qui de

Ruthenis

Ruthenis ritibus, aut dogmatibus quidquam obloqui auderet; concionandi autem facultas omnis tollatur, qua ferè vnica via inferendæ Euangelij luci, vti solita est Diuina Sapiencia; nec verò (sicut dictum est) magna pars hominum accedat ad templa: res plena periculi videtur, si quis eiusmodi aliquid tētet, cum præsertim, nisi hoc ex voto succederet, maiores posset parere difficultates.

Accedit, quòd Aulici cum Principe (in quibus rei totius summa posita est) cum de Catholicis, atq; adeò de Romanis multa ex mercatoribus, qui pene omnes hæretici sunt, audierint, & continenter audiant, ea peruertunt in peiorem partem; numerum prope innumerabilem Catholicorum, & plurima pietatis opera, consensumq; in fide vnanimem, ac Diuini cultus maiestatem, quæ apud nos est, nunquã audientes. Cum verò Antistites, ac Sacerdotes nostros cū suis Episcopis, ac Monachis conferunt, hos esse sanctiores, ac proinde synce-riorem cultum, veriorẽq; religionem habere sese putant; quòd ab hæreticis miras (vt hi solent) blasphemias audiant.

Natura verò Schismatis cum ea sit, vt pieta-

tis speciem, remq̄ ipsam magna ex parte retinens, his contenta sit (quo fuco etiam nostro tempore hæretici populos deceperunt) caput autem ministeriale non habeat, & proinde neque primarium habeat, unde spiritualis vitæ sensum, & motum accipiat: vix rationis vllius vim intrinsecus admittit; etsi quid, veritate cogente, admittit, hoc vix retinet diu. Itaq̄ operam & oleum inter hos, qui ex Scytis, Tartariisq̄ permisti sunt, viderentur ij perdere, qui alibi futuri essent utiliores. Nam & quàm peruicaces fuerint D. Augustini tempore Donatistæ, cum pleraq̄ omnia retinerent, ab ipso tamen Christi Vicario tantummodò (si tantummodò dicendum sit id, quod est maximum) seiuncti, Ecclesiæ notum est. Atqui etiam Græci ipsi, vnde hi schisma ebiberunt, cum summam charitatem, sumptus, & veritatem Sedis Apostolicæ experti, se quaterdecies publica confessione nobis adiunxerint, ac tamen semper ab ea recesserint, ostendunt, quid de pullo mali oui sperandum sit.

Sed & Magnus Moscouiæ Dux, cum à suis Legatis, qui de pace venerant Vilnam, cognouisset, me ad Poloniae Regem à V. B. venis-

se, scri-

se, scripserat per Christopherum Dzerzecium ipsi Regi, Moscos à Synodi Florentini tempore cum Ecclesia Catholica fuisse eadem in religione coniunctos, seque sinere, ut Catholici in Moscouia suis ritibus uterentur. Veruntamen se nihil minus hæcenus cogitasse planè indicauit. Quin verò, cum Liuonia magna parte subacta, Catholicos inde ad vnum eiecerit, cultumque Ruthenicum armis passim inuenerit, ac diligentissimè statuerit (Auum qui id ipsum Nouogardiæ fecerat, patremque securtus) cumque mihi longa cum eius Consiliarijs colloquia habenti, deprompta fuissent ex penitioribus Archiujs scripta, & formulæ, quas ad res suas, aduersus Poloniæ Regem tuendas, Pontifici Maximo cupiebat esse cognitâs: satis certò collegi, quidquid de amicitia continuanda cum Pontificibus Maximis, ac Cesaribus, aut alijs Principibus, à tempore Leonis X. ac Clementis Septimi, eius Pater Basilius, vel hic ipse modò cum V. B. tentauit, id ad suæ ditionis, ac schismatis terminos propagandos, armaque ad hanc rem sibi comparanda spectasse. Non secus ac superioribus annis Turca fecerat, qui quorundam malis artibus aut que-

sitam,

fitam, aut oblatam Christianorum amicitiam, in Europæ viscera peruasit.

Nam quòd ad Regios, et adeò Cæsareos titulos attinet, nihil ille aliunde petit, qui sibi illos vendicauit: eminentes verò Principes quosdam eo adduxit, ut se fratrem Cæsaris, Czar verò, id est, aut Regem, aut Imperatorem Casani, & Astracani in litteris vocet. Quibus nominibus cum à V. B. non appelletur in litteris, non adeò contentus est; quin verò ægretulit, quòd in ijs alia saltem inscriptio non esset, adnumeratis aliquibus Prouincijs, quibus præest. Sed hæc forsàn V. B. perpendet, si quando vastitate prouinciarum istius Principis, speq; illum ad meliora alliciendi, aliquid addendum sit, ac calamus quassatus non conteratur. Et tamen sic ei scribatur, ut Dominus non totius Rusiæ, sed Rusiæ tantum, neq; Liuoniæ hæres, aut simile aliquid, in alienum præiudicium, appelletur.

Præterea non minima difficultas est, quæ Moscos in Schismate detinet, quòd (licet res planè fabulosa sit) corpora quorundam, qui Schismatici fuerunt, integra sese habere gloriantur, per quos miracula frequenter edi, ce-

cis visum restitui, aegrotos sanari constanter affirmant. Vt plurimi periculi res esse videatur, si quis illorum corporum eleuet præceptam animis sanctitatem, aut quasi dubius quærat, num ij verè sancti, martyres uè fuerint. Inter alios autem numerantur Cleba, & Boris, Petrus Metropolita, Alexius, quorum corpora extare aiunt Moscouiæ; Sergius item quidam Monachus ante vndeuginti annos mortuus, qui in Monasterio Trinitatis asseruatur, procul ab ea ciuitate miliaribus Italicis sexaginta. Quo in Monasterio ducenti circiter Monachi esse feruntur, vniuersæ Moscouiæ primario, ac satis opulento. Eò verò ad diem ipsius Sergij anniuersarium celebrandum etiam Princeps ex arce Stariciæ, triduo post discessum nostrum (cùm decimo octauo Kal. Octobris versus Plescouiam in viam nos dedissemus) excurrit, inde in Slobodam Alexandri oppidum, mox ad suam Regiam profecturus.

At & illud magni momenti esse videtur, quòd difficillimè Ruthenicum Sacrum desererent, & cum Latino permutarent; vel ipsi adeò Græco uti nos permetterent. Quod qui-

dem si

dem si ad tempus eis concederetur, iam sedulo esset examinandum, num quæ ex Diuino Vete-
tere codice, atq; ex Euangelijs recitantur, re-
ctè sint versa: quæ res nunquam fortassis, ne
à Græcis quidem, facta est, nec verò fieri sa-
cile potest; cum qui Moscouiticam linguam,
proprietasq; harum phrasium vna cum Græ-
ca, seu Latina lingua intelligat, & solida si-
mul in Theologia iecerit aliqua fundamenta, ne-
minem hæcenus cognouerim.

Ac quidem Episcopos Ruthenorum, qui
Poloniæ Regi subditi sunt, audio interdum
Græcè facere Sacrum, quam tamen linguam
vix eorum vllus nouit. Quamobrem neq; ab
ijs, si quis ad Ecclesiam Catholicam accederet,
id sperari posset, cum etiam si vtramq; linguam
callerent, Theologiæ prorsus sint ignorantissi-
mi. Vni verò, aut duobus eiusmodi tantam
rem committere, iudicium esto V. B. an expe-
diret.

Spes, & Exempla.

Verùm enimverò nos animat ad meliora
speranda is, apud quem non est impossi-

bile omne verbum; quiq̄ vt quærentibus serio
 DEL regnum multa solet adijcere, ita hoc potis-
 simum seculo in remotissimis Indijs, ad Or-
 tum, Occasum, atq̄ Meridiem, deletis Idolis,
 trophæum crucis passim excitauit, eademq̄ La-
 tina lingua Sacrum dici in diuersissimis natio-
 nibus exiguo annorum spacio fecit. Cumq̄
 quarta hæc mundi pars, quæ vergit ad Septen-
 trionem, atq̄ ad Orientem, restet, in qua neces-
 se sit Euangelium rectè annunciari, magnum
 in ea ostiū aperiri posse Orthodoxæ fidei Di-
 uina prouidentia ostendit: si præsertim ijs ra-
 tionibus, longaminiq̄ (vt ita dicam) diligen-
 tia, quibus tot alia Regna fuere Christi iugo su-
 biecta, negocium hoc promoueatur. Nam &
 aliquid est, nec sine Diuino numine factum,
 quod nunc aditus in Moscouiam patuerit, V.
 B. clauum Ecclesiæ regente, quum nempè ope-
 rarij coguntur, & ad excolendas vineas insti-
 tuti curantur: quodq̄ DEVS id effici volue-
 rit post Synodum Trydentinam, quæ afflata
 diuinitus, istud Seminariorum vnicum esse re-
 medium, ad propagandum Euangelium osten-
 dit: Rege item Poloniae Stephano, qui armis
 in Moscouiam ostium Catholicis patefecit, ac

cum sapienter intellexisset profectioem hanc nec suæ dignitati, neq; Republicæ incommo-
daturam, in gratiam V. B. (summo licet in
belli feruore) concessit, vt in Moscouiam tu-
tò procederem; quod quidem ne in pace quidem
alijs permiffum est semper. Accedit ipsius
magni Ducis erga nos perhonorifica exceptio,
qui nec omnia nobis negauit, & vexatione bel-
li dante intellectum, fortasse mitior ad reliqua
fiet, quàm de eius ingenio fama percrebuerat.
Vix verò credibile est, vt minimus omnium ho-
minum, qualis ego sum, eam liberè loquendi,
& interiora penè omnia, ac satis quidem citò
sciendi occasionem nancisci alio tempore po-
tuisset, nisi Diuina prouidentia, aliquam hu-
ius inchoandi negocij horam venisse, & ipsi
demum negocio se adesse indicasset. Quin ve-
rò, cum oblata peropportuna occasione Ma-
gno Duci significassem; videret, num iustè à
D E O tanti belli moles eius humeris incumbe-
ret, quòd Christi Vicario de negocio religionis
nihil responderet (nectebat enim moras, &
dissimulabat hoc totum) se quidem eo verbo
vehementer affici ostendit. Quamobrem mi-
tiora cogitare incepit, seq; in reditum saltem

meum responsum mihi hac de re daturum dixit, quod ut tunc certò faceret, ipsum rogaue-
ram. Et quidem aliqua dixisse eum ferunt, vn-
de se templum concessurum, atq; adeò, si pax
sequeretur, edificaturum nostris intelleximus:
sed serione, an ista belli vexatione impulsus,
cùm egere Pontificis Maximi opera videatur,
hæc dixerit, tempus declarabit. Quamuis ut
nihil aliud esset, quàm id, quod de Catholicis
Mercatoribus, & Sacerdotibus modò conces-
sit: quodq; de pace cum duobus Poloniæ, &
Sueciæ Regibus inceptum est agi: quod item de
Christianorum aliquot Principum arctiore
vinculo iam ordiri velle DEVS ostendit (si
seriò publicũ bonum ij plus q̃ priuatas res spe-
ctent) hæc non vsquequaq; contemnenda esse
videantur, ijs præsertim, qui sciunt ædificia
non extrui vnico momento integra, nec in fidei
negocio solere DEVM, sine summis laboribus,
atq; perseuerentia eorum, ad quos pertinet de
ouibus, vim suam exerere. Sic autem iam in-
choata re, non vna ansa præberi poterit de re-
ligione agendi, variaq; serendi cum Consiliari-
is, & Aulicis de pietate colloquia: alij verò
vel voce, vel exemplo saltem doceri poterunt,

ac alumni

ac alumni interim institui; gentis lingua addisci; libelli eo Idiomate & charactere conscribi, atq; in lucem edi, præsertim si Polocia, ac Derpati (si Liuonia restituetur à Mosco) nostri esse poterunt, qui tuto in loco Moscos eadem opera possint excolere. Quæ omnia sanè aliquam, ac sine multo strepitu, viam ad rem DEI bene gerendam solent complanare.

Quod verò ad Schismatis naturam, Græcorumq; ingenium pertinet, cùm Rutheni, seu Mosci eorundem vestigijs insistant; Græci autem adeò frequenter ad vomitum redierint, auisim dicere, si cùm primùm absoluta fuit Synodus Florentina, libelli ea de re ad populi captum, & communem linguam per Orientem iterum atq; iterum sparsi, Scholæq; alumnorum Græcorum instituta fuissent, qui veritatem illam illico, dum pleriq; adhuc ex Synodo illa recentes in Græciã transmiserant, haussissent, non satis fuisset vnus Ephesius Marcus tam solido ac Diuino operi subuertendo. Et verò tum, si Ruthenis quoq; conuertendis eadē ratio fuisset adhibita, segetem foecundam haberet Ecclesia; quæ, vt ita dicam, non potest consolari, quia non est. Sed & præter Euge-

Antonij Posseuini Liber.

num Quartum, si Innocentius tertius, Gregorius Decimus, Alexander Sextus, Leo Decimus, & Clemens Septimus hoc negocium aggressi, non autem sola Synodorum conuocatione, aut vnius hominis, atq; Epistolæ missione contenti fuissent, sed varijs illis modis, qui Christi Legatorum & Apostolorum proprij semper fuere, sedulo rem, saepeq; vrsissent; Russiam autem, quæ ad Poloniae Regnum attinet, Catholica religione imbui curassent, (quod quidem facile licuisset, cum ea conditione Poloniae Reges Græcis Episcopis Præuilegia concessissent, si Synodum Florentinam fuissent amplexi) iam eam haberemus tanquam validissimam machinam, quæ Moscouitico Schismati expugnando posset admoueri. Sed Russia illa, licet propiore Prouincia, prætermissa, & magis incerto Moscouiæ negotio præposterè tentato, Deus, qui ordinate omnia dispensat, quiq; prius quàm mundi conuersionem aggressus est, triennium Apostolis, & Discipulis catechizandis insumpsit, neutrius negocij hætenus, non solum integrum exitum, sed ne progressum quidem iuste permisit: quoniam ad exemplar, quod nobis monstratum est

in CHRI.

in CHRISTO, non omnia facta sunt.

Iam verò, quoniam Mosci ex Scythis, & Tartaris permisti sunt, hoc nequaquam fido Christi operario facefcere negocium debet. Nã etiam his Dominus opus habet, quos ad imaginem & similitudinem suam creatos, vult saluos fieri. Vt autem Apostolis, sic Apostolica Sedi dictum est, vt doceat omnes gentes. Quæ Sedes mirificè iuuatur à DEO, cum hoc, quod Apostolico nomine designatur, id præstat; nempe cum ad reuocandas animas ex errorum barathro mittit operarios, qui pro Christo, non pro se, aut pro negocijs tantum humanis Legatione fungantur. Quanquam vt ad hos redeam, si nonnulla, quæ sunt in hac gente, cum nostris, iam in Ecclesia Catholica antiquissimè excultis, conferantur (quæ quidem ad simplicitatem, ad abstinentiam, ad obedientiam, ad blasphemie ignorationem, aut declinationem spectant) est quod non minimam spem faciat, fore vt pietatis & Catholice religionis tenaciores euadant. Sed & celestis gratiæ virtus, tandem nature deprauatæ immaniores quoque attemperat mores: nec porro CHRISTVS, benè valentibus, sed malè habentibus, venit, vt mederetur.

Antonij Posseuini Liber.

Porro si quis cogitaret, oleum se atque operam perdere; si huc missus, non haberet initio, cum quibus talentum expenderet, cogitet quid Andreas Ouiedus Societatis nostræ in Aethiopiam, cum aliquibus alijs socijs missus, vir quidem singularibus donis præditus, triginta hosce totos annos fecerit; cui si minus, quam sperabatur, Principis illius, qui Aethiopiæ præerat, conuersio successit, suorum tamen laborum semen reliquit, quod aliquando, DEO nunquam mentiente, laturum sit fructum. Qui etiamsi nihil fecisset omnino, passus est tamen multa, viamque triuit alijs exemplo patientiæ, quam incedant. Quod si Alumnorum ex Aethiopia emittendorum, aut ratio, aut facultas ei sat pauperi constitisset, aliqua citius messis erupisset. Verum hoc forsitan à V. Beatitudinis charitate ex ijs seminibus, quæ pius ille vir secreuit à Schismate, procurari poterunt, cum ex Aethiopia Hierosolymam Abyssini, vel mercatores, vel alij religionis gratia singulis annis adeant.

Ergo non vsque adeo leuis momenti est, à DEO ascisci tanquam lapidem viuum, super quo Seythæ, Tartari, gensque remotissima Orientis

rientis extrui possit, quæ peregrinatur à Domino. Cùm item, quod tempus Theologico, ac prius Philosophico curriculo absoluen- do, aut etiam linguis aliquibus, quæ vix vnquam ad vsum adhibentur impeditur, ei si biennium ad vtiliores has linguas perdiscendas adiecerint, quibus viui hominum libri ac corda perlegi possunt, nunquam futurum sit, vt eos poeniteat. Sed & hoc ipso in Moscouiæ solo id efficere, vbi doctrina, probitate, sanctissimis Sacrificijs, vel hæreticorum calumniæ, vel malæ de Catholicis conceptæ opinioniones tollantur, acutum ijs addere poterit calcar, quorum vocatio- nis finis est salus animarum; quiq; nôrunt be- æ memoriæ Franciscum Xduerium de Socie- tate nostra cupiuisse corpus ipsum tanquam mancipium Ethnico alicui Indico vendere, vt ea ratione (cum alia non liceret externis) inter Sinas inuedtus, lucem Euangelij inferret: quam etiam ex vinculis Paulus Apostolus Ro- mæ intulit; & ex compedibus, & Cryptis Pontifices Maximi non solum in Urbem, ve- rùm etiam in totum orbem prioribus illis secu- lis inuexerunt.

Quòd autem Magnus hic Moscouiæ Dux

ad sui duntaxat commodum, Schismaq; propagandum, amicitiam cum Pontifice Maximo, ceterisq; Principibus Christianis quaesuerit, & hinc quoq; mirabiles esse Diuinae prouidentiae vias cernimus, qui comprehendit astutos in astutia sua; sinitq;, vt non quod spirituale, sed quod animale est, precedat, ne gloriatur omnis caro. Dicit autem, vt spero, aliquando Ecclesiam: Quoniam magna est misericordia Domini, qui Spiritu illo suo vnico, atque multiplici de lapidibus potest excitare filios Abrahæ. Quod si nullo alio stimulo vrgeremur, quàm vt, quod Princeps hic in Schismate, nos idem in Catholica fide promouenda faceremus, id iudicio DEI declinando permultum prodesset, ne in eo surgens ille nos condennaret; cum præterea hoc Christiani pectoris pietatem saperet; ac verò esset in odorem susuitatis holocaustum Domino acceptissimū.

RATIONES PROMOUENDÆ in Moscouiam Catho-
cæ Religionis.

In primis ergo Seminarium instituendum videtur, quod paternam V. Beatitudinis erga Ruthenos quoq; curam, Orbi terrarum ostendat: operarios autem (sine quibus nihil unquam solet huiusmodi DEVS efficere) suppeditet huic sanctissimo aedificio excitando. Cum verò hoc, si Romæ institueretur, splendorem quidem Apostolicæ Sedi, bonumq; apud ceteras omnes, ac præcipuè apud hanc gentem nomen conciliaret; ac quod cum Collegio Græco isthuc fit, id etiam forte Ruthenis magna ex parte prodesset: cogitanda tamen videntur viatica, itineris longitudo, fastus, quem vel oculis ipsis haurire solent in vrbe harum homines regionum Septentrionalium, putantes id sibi deberi, quod ex charitate fit: Qui tamen, si quasi in probatione, tanquam pauperes, aliquamdiu solidam humanitatem imbiberint, selectiores aliqui, & pauci postea Romam mitti possent: eò magis, quòd irritus esset labor ac sumptus, eos isthuc mittere, qui antè quàm Latinam, aut Græcam lin-

guam

Antonij Posseuini Liber.

quam nouerint, Italicam perdiscere debeant; quam in rem temporis multum impendendum est, sicut adolescenti illi Mosco contigit, quem ante triennium cum Ruthenis nonnullis Romam rediens ex Suecia, ad V. B. adduxi.

Ac Vilna quidem Lituaniæ Metropolis est, in qua Collegium, & Vniuersitas Societatis nostræ, à V. Beatitudine confirmata, bonum habet numerum Scholasticorum. Ad eam verò, cum Rutheni quoque nonnulli confluant, hi si pauperes sunt (qui ferme plerique sūt) ea amplectuntur studia, quæ priuatæ rei procurandæ videant esse commodiora: sin ditiores sunt, hi aliud spectant, quàm vt suos labores ad Diuinam rem promouendam referant. Accedit, quòd cum Magnus Moscouiæ Dux neminem adhuc permiserit è suis foras emigrare ad literas addiscendas, id tanto minus facturum esse creditur, si apud Lituanos audiret id esse faciendum, quibus cum aut bellum, aut animi perennis auersio est. At verò utriusque genti Ruthenicæ consulatur, si quæreretur, vbinam Seminarium istud esset instituendum; primùm Vilnæ, aut Polociæ, dicerem, pro Ruthenis Poloniæ Regni, proque ijs, qui huius triennij bello

nij bello in Moscouia capti, minus difficultatis afferre negotio possent. Qui verò ex Moscouia educerentur, hi vel Olomucium, vel Pragmam mitterentur ad Pontificia Seminaria, in quibus ex eius linguæ affinitate cū Ruthenica, facilius, quantum satis esset doctrinæ, haurirent. Quod si fieret, demandanda videretur omninò alicui fido, ac prudenti operario cura, vt illos, ceterosq; Septentrionales Sueciæ, Gothiæ, ac si qui sunt alij, interdum inuiseret, perq; eos et litteras, & libros quaquaversum ad suos mitti curaret; iam verò satis instructos, ad diuersa loca tanquam in vineas emitteret; alios verò eorum loco substitueret, ex toto hoc Septentrionis, & Orientali tractu. Quibus item omnibus is ipse procuraret, quoad eius fieri posset, vt loci, victusq; ratio à Principibus, ac Regibus, atq; ab Episcopis non desset. Alioquin nec facile operarij ex Seminarijs suppeditabuntur, quorum Præfecti satis habent quod agant, si regulas obseruari ab ijs, ac litteris operam dari studeant: nec ipsimet Alumni, quibus non statim solet ardor conuertendarum animarum exciri, ijs potissimum disciplinis vacabunt, quæ proposito huic scopo sunt necessariae. Interea

Antonij Posseuini Liber.

Interea, quod V. B. nomine coeperam agere cum Serenissima Venetorum Repub. acrius urgendum est modo, ut vnū, alterumue mercatorem, priuatos licet homines, sed probos in Moscouiam mittant, qui oblatam occasionem inuerint, qua Catholici Sacerdotes in hac regione figant pedem. Quod cum prudentissimis illis viris, ad Diuinam gloriam vberius promouendam, magni momenti futurum sit, certè nec inutile aliquando foret, si vel superstitute hoc Principe, vel altero mitiore, aut fortasse Catholico succedente, id de quo agitur, inter quosdam Christianos Reges constitueretur. Hanc ob causam curatum est, ut Moscus ad eos litteras scribat amantes, quas vnà cum meis V. B. ad illos mittam, cum primùm in Regijs Castris fuero: simulq; fidem publicam, qua tutus illis aditus, atque exitus pateat. Hac verò in mercatorum missione non est, quod dubitent, aut ob itineris longitudinem, aut ob merces emendas, vendendasue, maxima pecunia opus esse; cum si tantum, ut quid hinc mercium habeatur, venirent inspecturi, & aliquid siue in pelles, seu in ceram, mel, coria, & alia eiusmodi expendere, nec ipsi iacturam vllam facerent,

facerent, nec si terrestre iter per Poloniam instituerent, id multum pecuniæ exhauriret: cum etiã acceptis à Poloniæ Rege literis, quas (si pax inter istos Principes coibit) difficile non erit assequi, vix quidquam periculi, incommodiue futurum sit ex via. Quin verò, si ipsi sericum, & alia illa, quæ vestibus ornandis ex Oriente illhuc aduehantur, aut illhïc parantur, in Moscouiam afferrent, vno curru multum per Poloniam mercium, sine grauibus illis vectigalibus, quæ in Italia penduntur, in Moscouiam rectissima via posset importari. Quod si oblatæ huic rei Respub. illa alias obcausas cunctaretur manum admouere, tum fortasse expedire cogitaret V. B. vt quæcunq; in hac mea profectioe acta sunt cum hoc Principe, Venetis, tanquam filijs, paternè ac fidenter, siue eorum Oratori communicarentur: vt ea ratione iam, quo referenda sunt tam insignis Reipublicæ studia, tanto suo cum bono altius perciperet, perceptum mādaret executioni. Ac quidem ego optimè acceptus ab illa Respub. non diffidebam fore, quin rediens illi totam hanc rem, atq; adeò aliquid aliud fortasse persuaderem. Verùm necessitas ad Moscum

reuerren-

Antonij Posseuini Liber.

reuertendi, aliaq̄ agendi, quæ inchoata sunt, id non permisit, quod non ita post multos menses (si Diuinæ placitum fuerit voluntati) ac quidem maturiore cum occasione per eos effici poterit, quos ista sancta Sedes aptiores in Domino iudicabit.

Ac tamen interim obsecro B. V. vt dispi-
ciat, num aliqui Roma, aliunde uē cordati, &
pij mercatores huic itineri, cum duobus Sacer-
dotibus quam primū possent accingi: quan-
doquidem à Magno Moscouiæ Duce paten-
tes litteras alteras obtinui, in quibus gratiā V.
B. concedit, vt quoscunq̄ ipsa miserit, ij tuto
venire, ac commorari in Moscouia possint.

Quoniam verò equum esse videtur, vt cum
Moscius V. B. litteras istas concesserit, alte-
ras ipse pares consequatur, quibus libera in
Italiam Moscis Legatis, atq̄ alijs com meatio
sit, propterea supplico B. V. vt eas magna
paterni amoris significatione conscriptas, iu-
beat ita parari, vt aduenientibus ijs, quos ex
castris Poloniae Regis isthuc mittam, possint
ad me perferri. Gens. n. hæc his maxime
externis officijs ducitur; præstatq̄ hoc ansam
ad redeundum, atq̄ ijs de rebus agendum, quas

in primis

in primis ad eorum salutem procurandam ipse
DEVS exoptat.

Sed & cum Moscouia, quod ad religionem
pertinet, pendere quadantenus solita esset
ex Russia, quæ Poloniae Regi subiecta est
(nam & nō ita pridem Moscouiæ Episcopi, à
Rutheni ritus Metropolita Chiouiz, quæ in
Russia Regis est, confirmabantur) maxima
autem ponderis futurum sit ad Moscouiam
conuertendam, si Episcopi, siue Vladicæ Re-
giæ Russiae sese ad Catholicam Ecclesiam ag-
gregarent: propterea huc seriò incumbendum
videretur, si amantia Breuia V. B. scriberet
ijsdem Vladicis, qui octo sunt (adnumerato e-
orum Metropolita, Vilnæ commorante) ad
quos per vnum Theologum afferrentur, non
expresso alicuius nomine, vt is, qui tum recti-
us & commodius hoc præstare posset, ad hoc
negocium proficisceretur: eos autem V. B. ad
veritatem agnoscendam inuitaret, eaq̄ omnia
ab Apostolica Sede expectanda doceret, quæ
à Patre, ac Pastore Vniuersalis Ecclesiæ, tan-
quam erga filios conferri possent. Tum enim
alterutrum sequeretur, vt hi rationibus audi-
tis, & pijs ad eam rem libris acceptis, quos

Vilnæ edi Ruthenicè curabo, meliùs sapere inciperent, aut certe, dum & in hoc pastoralis ista V. B. virga inuigilaret, coram DEO iustificaretur, atq; eodem itinere Reguli quidam Rutheni (quorum iam aliqui ad Catholicam fidem conuersi sunt) pietatem istius Sanctæ Sedis obuijs vlnis exciperent. Nam & cum per Russiam Regiam in Moscouiam veniremus, nobiles aliqui qui schisma suum deseruerunt, nobis fidenter dixerunt, si ea, quæ à nostris audierunt, apud illos vnquam dicerentur, maximum momentum ad eorum conuersionem allatura. Habent autem ij Duces, qualis est Ostrogiæ, & Slucensis, Typographias, & Scholas, quibus Schisma fouetur, cum etiam Leopoli, præter Archiepiscopum Catholicum, et Vladicam Ruthenum, sit Armenus Episcopus, cum suis Armenis, quibus quidquid Catholicæ fidei accederet, id in Armeniam vsq; DEO iuuante, peruaderet.

Quibus autem modis nostri, alijsue Sacerdotes in Moscouia versari debeant, tum ieiuniorum, quæ plura Mosci habent, tum quorundam festorum dierum tempore, quos in honorem eorum celebrant, quos habent pro

Sanctis

Sanctis (cum Schismatici fuerint, ut dictum est) cumq; præsertim iisdem diebus abstineant, atq; aliquando ieiuent: quid item agendum sit ante illorum imagines, alioquin pias, cum ipsi nostras non venerentur: quiue honor ab eo, qui ab ipsa sancta Sede mitteretur, exhibendus sit Metropolitanæ, aut ipsorum Vladicis: quidq; agendum cum ijs, qui simplices sunt, ne scrupulo de Schismate iniecto, fortassis postea non saluarentur: V. B. pro charitate, qua suos filios, atq; operarios prosequitur, dispicere, ac quam primum iubere, ut respondeatur, contenta erit.

Ex pago Bor ad Schocolnam fluium, in Ditione magni Moscouiæ Ducis, dum equitum aliquas turmas à Polonia Rege expectamus, qui nos in castra deducant, Die Sancto Michaeli Archangelo sacra, Anno 1581. Distat autem hic pagus Nouogardia Magna quinquaginta, Plescoua verò centum milliaribus Italicis.

FINIS.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF
ART AND HISTORY
OF THE
CITY OF
NEW YORK
ASTOR LENOX
TILDEN FOUNDATION
125 WEST 67TH STREET
NEW YORK 10023

ANTONII

Posseuini Societatis IESV.

PRIMUM

PUBLICVM COL-
LOQVIVM, DE RELI-
gione Catholica, habitum die 21.

Februarij 1582. cum Io-
anne Basilij, Magno Mo-
scouiaë Duce, in e-
ius Regia.

SENATORIBVS

*Eius, ac centum alijs Proceribus
praesentibus.*

PRIMUM

Publicum Colloquium, de religione Catholica, cum Magno Moscouiæ Duce habitum.

Bi Senatores Magni Ducis Antonio, varijs de rebus quas ei ante triduum proposuerat, responderunt; addidère, Principem haud solitum esse priuatim agere quidquam de magnis rebus, quanta isthæc erat (erat autem de religione) quam ipse Antonius, Pontifice Max. mandante, Staricia quidem superiore æstate, sed & tum Moscuam veniens, Principem rogauerat. Adiecère, Principem vereri, nequa ex colloquio de religione contentio, inter se, atq; Antonium oriretur, qua vel ipsum cum Stephano Rege compositæ pacis beneficium minueretur, aut molestiam Antonio faceßeret. At Antonius cum

Primum Colloquium,

dixisset, sperare se, nullam contentioni cum tanto Principe se causam præbiturum; idque totum, quod proposuerat, spectare ad arctiorem Christianorum Principum cum Principe coniunctionem; nec verò se ab eodem colloquio cogitasse secernere Senatores, si ita Princeps expedire iudicasset. Re Principi à Senatoribus relata, accersitus est eum ad locum, in quo Princeps cum Senatoribus suis, centumque alijs Proceribus, & primarijs aulicis confederat.

Tum orsus Princeps, & ijsdem verbis pronuntiatis, quæ Antonio paullo antea retulerant Senatores, Vides, inquit, mihi quinquagesimum iam annum agenti, non adeo diuturnum vitæ spacium superfuturum: ea porro in religione me educatum, quæ vera Christiana, quæque mihi mutanda non sit: Instare autem iudicij diem, in quo DEVS iudicaturus sit, nostrane, an Latina fides veritate nitatur. Neque tamen, ait, improbo, quòd à Gregorio xij. Põt. Maximo missus, officio isto fidei Romanæ tuendæ fungaris: quamobrem ea dicere potes, quæ libet.

Tum Antonius, Serenissime Princeps, inquit, singularium beneficiorum, quæ erga me

contulisti,

contulisti, præcipuum hoc est, quo mihi concedis, ut de summa re colloquar hodie tecum. Scito autem, Pontificem Maximum, nequaquam tibi esse auctorem, antiquissimam ut Græcam religionem mutes, qualem Patres, ac legitime Synodi docuerunt. Quin verò hortatur, ipsam ut quænam fuerit nôris, & amplectaris, atq; adeò, quidquid ex ea in tuis ditioribus integrum est, retineas. Quod si feceris, iam non erit Occidentalis, & Orientalis Ecclesia, sed vnum omnes erimus in Christo: nec tua templa, nec sacra, nec Sacerdotes declinabimus, à quibus recta fide, & ritè mysteria Diuina administrabuntur.

Ceterùm, quòd nunc id eius Sanctitas tibi proponat, ne mirère: nam & vrgetur à Christo, à quo sibi demandata est pascendi Christianam Ecclesiam cura, ac tuæ in primis litteræ eum permouerunt, de fœdere inter Principes Christianos per eius Sanctitatem procurando. Quæ item à te ad Stephanum Regem scriptæ sunt de fidei vnitare, quam Constantinopolitanus Imperator, vnâ cum Oriente, in Synodo Florentina agnouit, ac cui Moscouiæ Metropolita Isidorus, (sicut tu ipse scribebas)

Primum Colloquium, 117

interfuit. Adiecisti, Catholicos, ac Romanæ fidei homines liberè in sua fide in Moscouia versari, ac viuere. Quæ cum tu nemine cogente scribebas, non potest Pontifex Max non cogitare, quin è candido pectore, quantum te istiusmodi tantum Principem decuit, profecta fuerint; ac verò te ad testimonium veritati perhibendum fuisse impulsam ab eo, in cuius manu corda sunt Regum, & sine cuius nutu ne folium quidem arboris mouetur.

Iam cum aduersus perfidos, & paganos nullum fortius præsidium comparari, vel arctiori vinculo constringi Christiani Principes queant, quàm fide ea, quæ esse nisi vna non potest, hinc foederis fundamenta iacienda sunt; sine quo reliqua humana tractatio, quancumq; esset, aut extrui non posset, aut extructa facili momento concideret. Itaq; alterum è duobus cogita, aut apud omnes Christianos Principes, apudq; ipsum Orientem, cum ad Synodum Florentinam conuenit, fuisse veram Christianam fidem: aut tuam, nisi eadem sit, ab illa sic discrepare, necesse vt sit, vt altera vtrius partis fides errore non vacet; quo certè errore perniciosior nullus est. Quòd si is, de

quo

quo tute scripsisti, tantus Imperator Io. Emmanuelis, & quidem, ut iterum dicam, vna cum tuo Metropolita reliqui Orientales, non temerè fuerunt permoti, cur in sola Ecclesia Romana veram esse fidem, & eam ipsam, quã vniuersa Græcia, & Asia integram antiquissimè seruabat, agnoscerent: ecquid tibi reliquum est, ut agas, nisi ut vel eandem semitam teras; vel si dubitas, quin eadem, quæ acta sunt in Concilio Florentino, tibi proponantur, accerse Interpretes Græcos, atq; ex ipso Byzantio libros ipsos Patrum Græcorum pete; nisi vel nostris Græcis, et ab ipsismet penè auctoribus propria manu conscriptis, vel mihi ex iisdem eandem tibi ostē suro fidem adhibes. At verò si ex eadem Synodo Florentina, quã tibi Græcè editam à Pontifice Max. attuli, præcipua quædam Patrum loca exponi volueris, id libentissimè faciam; eo apud DEVM lucro, ut seriò sperare quoque possis, fore ut certioribus, quàm hæctenus factum est, insignibus, ac titulis, Orientis Imperator non ita multò post appelleris, si in Orientem Orthodoxam, & Catholicam fidem promoueris; ad quam rem non deerunt Principes Christiani,

qui alij

Primum Colloquium,

qui alijs ex partibus tibi opem sedulo ferant.

Ad ea Princeps respondit, Se Pontifici Maximo non scripsisse de fide, de qua nec modo loqui cogitaret, tum ne quid sibi excideret, quod aegrè deinde laturus esset Antonius, tum quia sui muneris esset, temporalia, non Spiritualia administrare; nec ad eam rem quidem se à suo Metropolita benedictionem accepisse. Ceterum se non in Græcos, sed in Christum credere. Ad Imperium Orientis quod attingeret, Domini esse terram, quam pro sua voluntate, quibus illi placeret, esset daturus. De Florentina Synodo, deq; Moscouiæ Metropolita Isidoro, nihil omnino locutus; etiam tacuit ad ea, quæ ad religionis vinculum pertinebant, quo vno aduersus hostes CHRISTI nominis, essent Christiani Principes obstringendi. Pollicitus autem iterum, se præstiturum id, quod eadem die per Senatores Antonio promiserat, vt Catholici Sacerdotes à mercatoribus cum Legatis liberè possent in Moscouiam adduci, in eaq; commorari, & Catholicis Sacramenta ministrare: negauit tamen se concessurum, vt publicos conuentus, aut Ecclesias, ad quas Rutheni accederent, haberent publicas: porro ea

de re

de re fidem, magno suo signo obsignatam, se Antonio, priusquam discederet, traditurum, quod quidem antea is Stariciæ impetrare nequi uerat.

Tum Antonius Principem rogauit, ut dignaretur aperire, quid de toto hoc religionis negotio sentiret: neque enim quidquam à tanto Principe sibi molestum accidere posse. Quòd autem non in Græcos, sed in CHRISTVM crederet, id optimum esse, ac propterea testimoniū Græcorum Patrum ab Antonio afferri, ut ex ijs, quibus tanquam grauioribus testimonijs fidem haberet, intelligeret ipsam verissimam, & Orthodoxam fidem, qua in CHRISTVM credimus, & tendimus, à Summis Pontif. istis Romanis semper edoctam fuisse.

Nos, inquit Princeps, iam ab ineunte Christiana Ecclesia fidem Christianam hausimus, cum Andreas, Petri Apostoli frater, in has regiones venisset, ac Romam profectus esset; deinde Volodimero ad fidem conuerso, religio latius propagata est. Itaque eodem tempore, quo vos in Italia, nos in Moscouia Christianam fidem accepimus, quam & integram seruauimus; cum in Romana fide septuaginta fides

sint,

Primum Colloquium,

sint, vel te Antonio teste, qui id mihi Staricie significasti.

Antonius (qui intelligebat ea à Principe dici, quòd ipsemet Antonius, occasione oblata, non semel Senatoribus, atque alijs ostenderat, mille et ducentos ferme annos Christianam fidem in Italia fuisse, antequam Moscovia CHRISTO nomen dedisset) de Sancto Andrea pauca locutus, ne quid grauius in Principem, quasi haud vera dicentem pronunciret, adiecit: Inconcuſſa, & eadem fides semper Romæ stetit, quam Petrus, & Paulus initio prædicârunt: pro ea sanguinem fudere penè trecentos totos annos, qui Petro successère Pontifices; inde reliqui, pacatoria licet tempora habuerint, eandem tamen varijs in fluctibus sine naufragio illæsam seruârunt. Septuaginta, de quibus dicis, Romæ fides non sunt, sed vna est, quæ septuaginta, atque adeò plures ex Lutero enatas hæreses (quas isthic permittis in paucis quibusdam Liouonum reliquijs, de quibus tibi Staricie scripseram) anathemate ferit, atque intrepida fronte persequitur; sicut & cum Orientis, atque Africæ hæresibus semper fecit.

Quòd

Quòd dicis, Antoni, inquit Princeps, Pontifices Max. Sanguinem pro fide CHRISTI fudisse, id bene habet. Dixit enim Saluator; Nolite timere eos, qui interficiunt corpus, animam autem non possunt interficere.

Et propterea, respondit Antonius, nos & in Moscouiam fidenter in DEI nomine venimus, & ad Indias, atq; ad reliquum Orbem terrarum Pontifex Max. alios mittit, qui omnia pro CHRISTI nomine subeant, ut eius veritas innotescat, & crucis trophæum quàm latissimè excitetur.

At Princeps ista declinans, Scriptum est, inquit, Euntes ite, docete omnes gentes, prædicate Euangelium omni creaturæ, baptisantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Omnes id Apostoli cum fecerint, nec alius alio maior fuerit; ab ijs profecti sunt Episcopi, Archiepiscopi, Metropolitæ, atq; alij plures, ex quibus et nostri sunt in ditionibus nostris.

Quoniam, Antonius ait, quod ex Euangelio cuncti, Verbum DEI est, propterea id indubitanter credimus: at & eidem ipsi CHRISTO, qui reliquos Apostolos pari auctori-

tate,

Primum Colloquium,

tate, sed tanquam delegata potestate, misit in mundum (quia sic fidei ubiq; promulganda necessitas exigebat) credendum est, qui soli Petro, quod alijs Apostolis nunquam fecit, regni Cœlorum et̄ clauēs, fratrum confirmationem, ouium pascendarum curam demandauit. Quod si profecti à cæteris Apostolis Episcopi, potestatem suam retinent: quanto magis retineat Petri Sedes, aduersus quam (quod alijs Apostolorum Sedibus dictum non est, ac propterea in multis prouincijs eorum successio, & religio, aut variata est, aut interijt) nec inferi portas praeualituras, & eam ad consummationem vsq; sæculi duraturam, irreuocabili promisso testatus est is, qui veritas est, ac non mentitur DEVS?

Tum Princeps: Nos Petrum, pluresq; Pontifices Max. sanctos agnoscimus, Clementem, Syluestrum, Agathonem, Vigilium, Leonē, Gregorium, & alios. At verò, qui eos secuti sunt, quonam modo Petro successerunt; aut, cum improbè vixerunt, eadem cum auctoritate in Sede resident Petri?

Facile, inquit Antonius, pro tua sapientia, Princeps, intelligeres, eadem cum aucto-

ritate,

ritate, qua Petrus, reliquos Pontifices Max. usq; ad hæc tempora Ecclesiam administraſſe, ſi, quod veriſſimum eſt, patereris oſtendi tibi; eorundem, quos probas, antiquorum Pontificum libros, Canones, Doctrinam, atque inprimis Diuini verbi expoſitionem conſtãter eos eſſe ſecutos. Quod ad probitatem, aut improbitatem vitæ ſpectat, non agam longius, tum quoniam virtus Sacramentorum, et Eccleſiæ adminiſtratio, delata Pontificibus, non ab hominum vita, ſed ab immobili inſtituto Chriſti pendet; tum quoniam non omnia vera ſunt, quæ ij, qui abſciſſi à CHRISTI corpore ſunt, nimio auſu (cũ neq; ea viderint, de quibus affirmant, aut negant) pleraq; ſolent licentiùs effutire, ne de ſua ipſorum vita reliqui audeant proferre veriora. Obſecro autem te, Sere- niſſime Princeps, vt pro tua benignitate mihi reſpondeas, num tu, qui poſt quingentos annos Volodimero ſucceſſiſti, iſtius imperij legiti- mus ſis hæres, atq; ſucceſſor? Cui cũ Prin- ceps annuiſſet, adiecit Antonius: Iam ſi quis de tui, vel maiorum tuorum auctoritate vellet obſtrepere, ſi qui pro humana fragilitate, aliquid commiſerunt, ecquĩs illum meritò redar-

L

guendum,

Primum Colloquium,

guendum, ne dicam plectendum esse, non existimaret?

Quo Sermone cum interiùs magis urgere-
tur, quàm antea ostenderat (cum & ijs die-
bus quidam Angli hæreticissimi, & Medicus
Hollandus Anabaptista, multa Principi ob-
trusissent, aduersus Pontificem Maximum)
ferè assurgens, Scito, inquit, Pontificem Ro-
manum non esse Pastorem. Quam iniuriam
cum eò iniquius ferret Antonius, quòd in tan-
to Procerum confessu, aditum ea vox præclu-
deret ad fidem, adolescentem interpretem (ce-
teroquin fidum, & Catholicum, sed quòd sibi
à Principe timeret, hæsitantem) animauit ad
dicendum: Cur igitur ad eum de tuis rebus mi-
sisti, quem item Pastorem Ecclesiæ tu, tuiq;
præcessores semper appellârunt?

Tum Princeps excandescens, atq; omninò
assurgens, cum crederent omnes fore, ut pedo
illo suo (quo tanq; Pontificio pastorali utitur,
cuius extremæ parti cuspi ferrea infixæ est)
Antonium (ut & alios, atq; adeò filium ip-
sum, solitus fuit) percuteret, atq; interficeret;
Euêre, inquit, in foro rustici, qui te docuerunt,
ut mecum æquè ac cum rustico loquereris. Quæ

verba

verba cum æquabili facie Antonius excepisset. Scio, ait, Serenissime Princeps, me cum Principe prudente, ac bono loqui, erga quem non solum ipse fide, atq; obsequio, quod in pace componenda expertus es, verum etiam ipsemet Pōtifex Max. paterno, ac singulari amore fertur: qui si quid dicimus, eò id meliorem in partem spero à te acceptum iri, quod & verba CHRISTI sunt, quæ profero, & tu mihi, vt de his rebus liberè loquerer, concessisti. Sic complanato illius animo (vt mirarentur Senatores, ac reliqui Proceres) cum iterum conседisset, quatuor identidem pergebat (pacatioribus licet verbis) obijcere, ab iisdem hæreticis instillata: Quòd Pontifex in sella gestaretur: Quòd crucem in pedibus ferret: Quòd sibi raderet barbam: Quòd faceret se Deum. Ad quæ cum Antonius obtinisset, vt posset respondere, (videbat enim astantes, rebus exterioribus, falsisq; calumnijs, addita Principis auctoritate, sic commoueri, vt quidam dicerent, Antonium illicò esse in aquam demergendum) ita locutus est: Quòd Pontifex Max. aliquando in sella gestatur, id non ad fastum, sed ad benedicendum frequentissimo populo,

Primum Colloquium,

solemnioribus diebus festis, in nomine non suo, sed Sanctissimæ Trinitatis, fit. Porrò unâ cum alijs plerumq; familiarissimè incedit; ac sæpe pedibus, religionis gratia, pia loca obit. De cruce autem, quam gerit ad pedes, non te, ait, lateat Princeps, quòd cùm populi initio ad pedes Apostolorum prosternerent sese, idem successoribus S. Petri frequentissimè acciderit. Qui ne sibi is honor omnino deferretur, crucem apposuerunt, quam osculantes agnoscerent, ac venerarentur crucis CHRISTI mysterium; quò quidquid Pontifices haberent, aut possent, id se CHRISTI Domini merito, ac passione assecutos indicarent. Atqui (inquit Princeps) dedecus est gestare crucem in pedibus, nam & ignominie loco habetur à nostris, si sub ipsum pectus ad ventrem crux aliqua dependeat. Videbat autem aliquibus eorum, qui Antonium in itinere erant comitati, paululum sub ipso pectore, cruces de collo pendentes. Cùm CHRISTVS (respondit Antonius) toto corpore crucifixus sit, & nos toto corpore cum CHRISTO cruci confixi esse debeamus, nihil piaculi committimus, si quæ in corporis parte ad pietatem crux geratur:

quam

quam pietatem Diuina Sapiencia de corde in primis, ac conscientia pura potius, quam de externa positione diiudicat. Ac quidem de pedum osculatione (præterquam quòd Pontifex Max. pauperum pedes lauat, & deosculatur) certè nemo est, qui cum illi pedes deosculantur, Diuinum seputet honorem deferre. Ceterum id, ita prædicente per Ecclesiam DEO & aliàs, & per Esaiam septingentos ante annos, quam CHRISTI Ecclesia fundaretur, necessario futurum erat. Hæc dicit Dominus (inquit Propheta) Ecce leuabo ad gentes manum meam, ad populos exaltabo signum meum, & afferent filios suos in vlnis, & filias suas super humeros portabunt, & erunt Reges nutricij tui, & Reginae nutrices tuæ: vultu in terram demisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent. Nunquid igitur, Princeps, quoniã Dominus DEVS (cum qui gentilibus Regibus honor deferrebat, eum suis detulit seruis, quos lucem, petram, fundamenta, et proprijs sibi DEO titulis decorauit) non debebat in rem conferre promissum suum, vt non solùm oscularentur, sed ad maiorem Diaboli confusionem, lingerent eorum pedes, vt ait

Primum Colloquium,

Scriptura, quos CHRISTVS Ecclesie sue pro tempore praefecit? Sed & priuatis istis Episcopis tuis populi sese tui ad terram prosternunt, & qua aqua sibi in templis abluunt manus, ea, licet sordida, oculos, faciemq; reuarenter aspergunt. Tu autem sapiens es, qui non ignoras, si quis Legatis, ac Proregibus, aut Praefectis à populo, vel adeò à magnis Dominis honor defertur, eum in te redundare: qui cum à DEO auctoritatem acceperis, an DEO adimit honorem is, qui hunc honorem propter DEVM tibi, tuisue tribuit?

Tum Princeps: Et nos, inquit, vt sumus Princeps Christianus, quotiescunq; ad nos venit Metropolitae noster, ei obuiam cum omnibus nostris procedimus, manumq; illius osculamur; at non facimus illum DEVM.

Ergo & tu, ait Antonius, ob istam speciem spiritualis auctoritatis, non subdito tuo, sed DEO putas honorem tribuere: quãuis multo maior ei debeat, cui DEVS vniuersam Ecclesiam tradidit administrandam, quàm qui Metropolitae alicui deferendus sit, si tamen Canonice electus, riteq; confirmatus sit. Neq; verò DEVM ipse Pontifex Max. se facit,

facit, qui pluribus omiſſis titulis, quos iuſtè poſſet adſciſere, Seruum ſe DEI ſeruorum vocat. Ac cùm id re ipſa omnibus cum nationibus, quæ ſub cœlo ſunt, vt tuus vidit Seuerigenus, exhibeat, tum in vniuerſum orbem terrarum, ad DEI, Chriſtiq; filij eius nomen prædicandum, continenter operarios mittit, quod quidem nemo vnquam Patriarcharum Orientis aut fecit, aut facere potuit.

Iam quod ad barbam attinet, ſanè eam ſibi radere non facit, quàm ſatis prolixam habet; ac ſi radere iuberet, nihil proinde mali committeret, cùm qui id fecère ſancti, & priſci Pontifices, quorum effigies adhuc in antiquis numiſmatibus cernuntur, iuſtas & pias ob cauſas facere pro varia temporum ratione patuerunt. Aliud enim eſt, quod in Apoſtolicis Conſtitutionibus à S. Clemente Laicis præſcriptum eſt, ne raderent barbam, nempe vt & caput ſeſe vxorum ſuarum oſtenderent, nec porro illam ſibi abſcinderent, quemadmodum Turcæ ad immundiciem, libidinemq; faciunt: aliud autem, quod Sacerdotibus licet, ſi qui ob myſteria corporis & ſanguinis CHRISTI religioſè tractanda, fugiendamq; oſtentationem id faciunt.

Primum Colloquium, 1115

Quæ cum dixisset Antonius, ne quid of-
 fensionis in animo Principis restaret, manum
 ipsius petijt vt oscularetur: quam cum ille be-
 nignè porrexisset, Non solùm, inquit, manum
 tibi tradam, verùm etiam te amplectar. Itaq;
 assurgens, bis totis vlnis, magna cum astan-
 tium admiratione, amplexus Antonium, ac se
 excusans, quòd agere de religione noluerat, ne
 quid sibi grauius excideret, illum amanter ab
 se dimisit. A prandio verò tres Proceres ad
 Antonium cum cibo, & potu; ac post horam
 alteram Aulicum cum vario potuum genere ad
 eundem misit. Qua iterata beneuolentiæ signi-
 ficatione, pleriq; omnes obstupescabant, cum
 id cum Legatis, aut Nuncijs Summorum Prin-
 cipum facere extraordinariè non consueuisset,
 ac verò prorsus actum de Antonij capite pau-
 lò antè existimassent. Ea verò, quæ secuta
 est, nocte, Princeps ad Antonium misit, vt
 quem locum sibi ex Esaia recitauerat, eum mit-
 tere scripto ad se vellet, quod postridie eius
 diei addita Patrum expositione fecit; atq; his
 quinque Gennadij Patriarchæ Constantinopo-
 litani Capita, de primatu Pontificis Max. ad-
 iunxit, quæ Ruthenicè verti in itinere procu-
 rauerat,

vauerat, tum eandem ob causam, tum vt aliquando Gennadius totus Ruthenicè prodiret in lucem.

ALTERVM DIE XXIII.
 Februarij Colloquium Antonij
 Posseuini cum Magno
 Moscouiæ Duce, ac cum
 Senatoribus eius.

A die frequentissimo populo, aulaq; Principis pleniore, quàm antea, euocatus ad Principem Antonius accessit: cum extraordinarijs illis beneuolentiæ argumētis, non ab omnibus in bonam partem acceptis, nonnulli vererentur, quin Antonio, ac suis aliquid grauissimum accideret; cumq; præsertim Antonio significatum fuisset, Principem ei velle publicè ostendere librum, quod tum deniq; non fecit. Itaq; Antonius socios, atq; adeò omnes de suo comitatu animauit ad bonam fidei con-

Primum Colloquium,

fectionem re ipsa faciendam si quid ab illa gente contigisset, eosque proinde Sacramentis expiavit, & sanctis reliquijs muniuit. Verumtamen, siue quoniam Principis animum Diuina sapientia emolliuerat. siue quod seruis DEI dignioribus eam pro CHRISTO in Moscouia patiendi palmam tempus in aliud seruabat, factum est, ut Princeps, cum primum Antonium vidit, non solum (ut solebat) iusserit eum sedere medio in procerum confessu, scanno e regione Principis locato, & tapete instrato, verumetiam omnibus ad se accersitis Senatoribus suis, sic satis alta voce locutus sit: Antoni, si quid tibi heri dixi de Pontifice Max. quod tibi displicuerit, rogo te, ut mihi parcas, nec velis id eius Sanctitati referre. Volumus enim cum eo (quanquam inter nos, & vos nonnulla diuersa sunt in fide) ceterisque cum Christianis Principibus amicitiam, fraternitatem, atque vniionem habere. Itaque hac de re tecum ad Pontificem Legatum mittemus, nostrique Senatores reliqui nostro nomine tibi ad ea, quae nouissime nobis proposuisti, respondebunt.

Antonius gratijs Principi actis, eiusque benignitate commendata, se non minus in reliquijs

eius negocijs procurandis fidelem fore dixit, quam in pace cum Stephano Rege componenda expertus fuisset, sicq̃ cum Senatoribus ad solitum conclauē secedens, quod matutini temporis restabat, id per aliquot horas audiendis Senatoribus, & cum eis agendo de rebus grauissimis, impendit: quæ quidem spectabant ad res Persicas, iterq̃ ad eum Regem liquidius intelligendum; deindē ad Tartaros; ad Principum Christianorum foedus; ad pacem cum Ioanne III. Sueciæ Rege tractandam, causasq̃ vestigandas, cur Regis Sueciæ Legatis quōdam illata fuisset à Principe iniuria: inprimis autem ad religionem Catholicam, ac Ruthenam; de qua Principis nomine ab Antonio petierūt, ut scripto discrimen inter vtramq̃ tradere vellet, quandoquidem in Moscouia non esset, qui Synodum Florentinam Græcam posset interpretari. Quod cum se facturum polliceretur Antonius, Gennadium integrum Latinum, quem secum attulerat, deprompsit, ac Senatoribus ad Principem dedit, ex quo posset primaria rerum capita, seu discrimina, à Latinis Interpretibus in Ruthenicam linguam verti iubere: Græcum enim eundem Gennadium antea dederat.

Alterum

TERTIVM DE RELI-
gione Colloquiũ Magni Mosco-
viæ Ducis cum Antonio Possleui-
no, eodem in procerum confessu,
Senatoribus autẽ astãtibus. Quid
item post illud cõtigit ea ipsa die,
quæ fuit quarta Martij, & Domi-
nica prima Quadragesimæ, cum
Euãgelium legitur. Ductus
est Iesus in desertum, vt
tentaretur à Dia-
bolo.

*H*si quotiescunq; ad Princi-
pem adibat Antonius, præ-
ter Proceres eos, qui illum
deducturi ad sese frequen-
tes in vehiculis, & in equis
venire soliti erant, stipato-
res Principis longissima serie sese contingentes,

& fer-

& ferreis tormentis terræ innixis, ab utraq;
 viæ parte tam in secunda, ubi hospitium erat
 Antonij, quàm in prima Principis arce circi-
 ter mille quingenti stabant; Ciues autem, et re-
 liqui scalas, atrium, fenestras, deambulacra
 (vti et nobiles, ac Proceres primum, ac secun-
 dum Principis conclauē) replebant: id tamen,
 quod quarto Kal. Martij tentare Princeps de-
 creuerat, fecit, vt frequentior populus in pri-
 mam arcem, arcisq; plateam conuocaretur (ad
 quinq; enim hominum millia minimum æstima-
 ta sunt) Aedis autem D. Virginis, cuius sep-
 tem pinnacula laminis aureis contacta sunt, i-
 temq; S. Ioannis fores sic panderētur, vt quod
 Antonio transeunte nunquam antea factū fue-
 rat, induti etiã sacrīs (si sacræ dicendæ sunt)
 vestibus Sacerdotes Coronam in medio templi
 facerent, & preces de more Ruthenicas fun-
 derent. Manserat verò Hebdomada ea Prin-
 cept in cubiculo, ieiunijs arctioribus, & orati-
 onibus plus solito vacans, quod Rutheni feria
 secunda (quod nos facimus quarta) suam, Græ-
 corum more, Quadragesimam inchoent, licet à
 Septuagesima carnibus (non item ouis & la-
 cticinijs) ad id vsq; tempus abstineant. Ergo

tanto

Primum Colloquium,

tanto apparatu euocatus Antonius, ubi Principem conspexit, sedere iussus mox ab ipso ad se proximè vocatus, eum ita loquētem audiuit.

Antoni, relatum est nobis à Senatoribus nostris, cupere te Ecclesias nostras obire: qua in re tibi gratiam nostram (ea phrasi sæpe utitur) ostendere volumus. Iussimus enim, ut te ad eas Proceres nostri deducerent, in quibus videbis, quanto cultu Sanctissimam Trinitatem adorantes, Beatissimam item Virginem, ac Sanctos veneramur, & inuocamus. Conspicies autem, qua pietate feramur erga pias imagines, cum & Beatissimæ Virginis eam, quæ à Sancto Luca depicta est, cernes. Nec tamē videbis nos, aut Metropolitam nostrum in sella gestari.

Antonius, cui nec opinanti ea verba dicebantur, cum etiam paucos ante dies Princeps veniam ab eo de eiusmodi verbis petisset, hortatus interpretem ut alius loqueretur, ita respōdit. Quæ ad Diuinum honorem ritè, pieq; fiunt, ea ea nos comprobamus, & extollimus: sed quod attinet ad meam templorum tuorum visitationem, scito me à nemine petisse, ut Sacro, precibusue tuorum Sacerdotum interessem: noui

enim,

enim, quæ in ijs apud vos aguntur. Quousque verò inter nos de fidei negotio conueniat, ac tuus Metropolita ab eo confirmetur, qui eius Sedem tenet, cui Dominus dixit: Confirma fratres tuos, non possumus istis eorum actionibus interesse. Ad Pontificis Max. gestationem quod attinet, dixi tibi, id ad benedictionem populo impertiendam fieri: quamuis ea dignitas tanta sit, ut ipsam CHRISTI Domini dignitatem, Apostolicæ Sedi collatam, expediat ita quoque monstrari. Plus verò est, quod populi isti deserunt honoris Episcopis tuis (si Episcopi sunt) cum qua abluunt manus, eam suis oculis, alijsq; corporis partibus inspergunt, sese autem ijs Episcopis persæpe ad terram inclinant, ac terram fronte percutiunt. Quæ verba cum Princeps excepisset: hoc aquæ mysterio (inquit) CHRISTI resurrectio designatur.

Ne tibi (respondit Antonius) negotium hisce de rebus faceßam, licebit Serenitati tuæ hæc perlegere, quæ tibi, mandato tuo, de discrimine inter Catholicam, & Græcam fidem conscripsi: ex ijs enim etiam intelliges, quæ de multis huiusmodi rebus, si velles, possent responderi.

Primum Colloquium,

responderi. Quod scriptum cum Princeps accepisset, iussit, ut Antonius adduceretur ad B. Virginis templum, sed etiam ex cubiculo exeunti Princeps inclamavit: Vide Antoni, ne Lutheranum aliquem in Ecclesiam inducas. Cui Antonius: Nos, Princeps, Lutheranos, nisi resipiscant, non admittimus, neque nobis vlla cum eis coniunctio est. Sic igitur descendentes Proceres, Antonium ad dexteram partem ædis B. Virginis, vnà cum suis, sistere conati sunt, expectaturum, quousque Princeps veniret: ceterum nulla de re eiusmodi præmonitum, atque eò minus id cogitantem, quòd discretè Principi declarauerat, se nulli Sacro, aut precibus eorum publicis interfuturum. Itaque re animaduersa, se inde sensim (sed liberè) cum omnibus suis subduxit Antonius: cum ei Proceres identidem protestarentur, eum, qui in reliquis rebus omnibus erga Principem suum rectè se gessisset, ea in re magnam iniuriam Principi inferre. Quibus cum rationes sic afferret, vt frequens populus miraretur, ceterique nobiliores essent attoniti, diriores aliquem casum aduersus Antonium expectantes; ecce Senatores admoniti, qui iam cum Principe ip-

psam in

sam in plateam descenderant, ad Antonium factis ab æde illa iam remotum accedunt; sciscitati, causam Principi referunt, quem Sacerdotes quidam, prælata Beatissimæ Virginis imagine, præcedebant.

Tum Princeps media in platea cum omnibus aulicis subsistens, manuq; caput fricans, ambigens quid ageret, tandem Senatores remittit Antonio, dicentes, eum quidem descendisse, illiq; gratiam suam ostendere voluisse: verum enimvero cum eam nollet admittere, integrum ei relinqui, ut in palatium ad solium conclave ascenderet, quò Senatores paulò post de negocijs, de quibus agebatur, essent venturi. Sic Principi ad ædem appropinquanti Metropolita, cum aliquibus Episcopis, & Sacerdotibus exiens, obviam venit; salutatum, in ædem deducunt; crucem osculandam tradunt. Ea verò in æde suggestum, & Cathedram pro Antonio excitatam fuisse, ut omnia cernebat, ac deinde aliquid ei de fide obijceretur, à nobilibus postea audiuit. Itaq; vitata ab Antonio ea tempestate, & manus Metropolita de osculatione, quam Princeps optauerat, ubi in conclave ascendit Antonius, hic ex pectore plena reliquiarum cruce de prom-

Tertium Colloquium,

pea, cum suis omnibus, qui erant quidam, satis alta voce, genibus flexis, hymnum, Te Deum laudamus recitavit. Id quod nobiles Antonium persecuti, cum perquirerent, quid id esset; cognovissent autem ab eo gratias Deo actas, quod Christianam veram fidem cum suis constanter, ac publice defendisset, mirifice affecti sunt, ut non solum obmutescerent, verum etiam expallescerent. Hanc enim à teneris annis Mosci opinionem imbuerunt, sese ut solos veros Christianos existiment, reliquos (licet Catholicos) immundos, hæreticos, aut errantes putent. Sed & eius ingenij Principi res illa molestissime accidit, cum hominis à Pontifice Max. missi presentia, & erga Metropolitanam suam demissione, gentem illam in schismate stabilire cogitasset, quasi Pontifex Max. Antonium, ad id officium præstandum, veritate agnita, misisset: quem admodum antea Smolencij per Episcopum, aut Vladicam illam, deinde verò Novogardie magnæ per Archiepiscopum frustra tentaverat. Itaque astuto in astutia sua comprehenso, facti illius publici testimonium in cordibus Moscorum diu, ut sperandum est, hærebit, cum re ipsa coram Principe suo viderint, quam putant sese ha-

bere

bere fidem, eam ab Orthodoxis & Catholicis
ne dignam quidem estimari, ut ipsorum ritibus
pius aliquis inter sit.

Cum itaq; hæc acta fuissent, Senatoribus ad
Antonium venientibus, rationes ab eo allatæ sunt,
cur Princeps, si quid gratiæ (ut aiebant) An-
tonio ostendere voluisset, nec Pontificem Max.
à Christo institutum carpere coram omnibus de-
buisset: nec cogitare eos, qui ab illo mitterentur,
inferiores esse Metropolita, qui ne Metropolita
quidem esset, cum & alter, qui diceretur
Metropolita, esset in Monasterio superstes: al-
ius verò, quòd liberiùs Principis mores repre-
hendisset, vna cum omnibus suis fuisset combu-
stus, ac nemo eorum à CHRISTIV icario fuis-
set confirmatus. Tum de veritate Catholice fi-
dei plura locuto Antonio, cum aures & ani-
mum Senatores adhibuissent, ipsi, cum omnia
Principi sese relaturos polliciti essent (sicuti ea
ipsa die fecerunt) ad alia rerum capita ex scri-
pto responderunt, quæ Antonius aliquos ante
dies Principi proposuerat.

FINIS.

CAPITA,
QVIBVS GRAE-
CI, ET RVTHENI
à Latinis in rebus Fidei dif-
fenserunt, postquam ab Ec-
clesia Catholica Græ-
ci desciuere.

*TRADITA AB ANTO-
nio Posseuino, de Societate IESV, in
magno confesſu Procerum, Ioanni Ba-
ſilij, magno Moscouiæ Duci, 3.
Martij, 1582. in Ciui-
tate Moscuæ.*

HIS IISDEM CAPITI-
bus breuis, dilucida, & solida er-
rorum Græcorum, & Ruthe-
norum refutatio con-
tinetur.

CAPITULA

QVIBVS GRÆCI,
Et Rutheni à Latinis in re-
bus Fidei dissenserunt, post-
quam ab Ecclesia Ca-
tholica Græci
desciuere.

Quod tuo nomine ante
biduum de me, Serē-
nissime Princeps, à
Senatoribus tuis qua-
situm est, scripto ut
exporerem, quid in-
ter Catholicam Romanam fidem, atq;
Ruthenicam esset discriminis, id foret
lōgius, quàm temporis adeò angustira-
tio patiatur; quod ad Serenissimū Po-
loniæ Regem in Liuoniam, atq; inde ad
Gregorium XIII. Pontificem Ma-
ximū, vnâ cum Oratore tuo, eas ob caus-
sas, quas nôsti, mihi præscriptum est.

M 4

Verum.

Capita quibus Græci & Rut.

Verumtamen, quoniã ex libro Gennadij Patriarchæ Constantinopolitani, qui sanctæ Synodo Florentinæ interfuit (quem librum propterea Senatoribus tuis ad te dedi) præcipua huius discriminis capita dignoscere poteris, agam brevissimè de summa rei; originem, ac tempus in primis attingens, quo Græci, à quibus Rutheni non integram, neq; rectam Christianæ fidei normam acceperunt, sese à Catholica Romana Ecclesia præciderunt. Id enim ad totam rem liquidius intelligendam maximè faciet. Dum stetit in Oriente sincerior fides, atq; simplicitas, Græci Primatum visibilis huius, ac militantis Ecclesiæ Petro Apostolo, eiusq; successoribus fuisse à CHRISTO Domino delatū credidere: sicq; vel in Conciliorum confirmatione necessariam esse agnoscebant Petri successorum auctoritatem, ad quos illa vox Christi Domini pertinebat; Petre, confirma fratres tuos: vel cum à diuersis hereticis, & ab ipsis quoq; Imperatoribus, Patriarchæ, ac reliqui Orienta-

Luca 22.

les Pon-

les Episcopi affligerentur, ad unam ipsam Pontificis Romani Sedem confugebant, ut defenderentur. Quemadmodum Sanctis, Ioanni Chrysostomo, Athanasio, et plerisque alijs contigit. Quin verò ex toto Orbe terrarum eandem ad Sedem Episcopi de questionibus fidei, de quibus alijs gravissimis rebus scribebant, atque ad iussum Pontificis Maximi Concilia vel cogeant, vel coacta petebant ut confirmarentur. Et à Pontifice Maximo Archiepiscopus Thesalonice (quæ Græciæ ciuitas est) delegatam acceperat potestatem, qua causas, & discordias, si qua evaderentur in Oriente, decideret, ac qui nominarentur in Ecclesijs Episcopi, eos auctoritate Pontificis Maximi confirmaret, si confirmandi viderentur. Quòd verò isti Thesalonice Archiepiscopo ea potestas à summo Pontifice fuerit delegata, Leo primus, cui tui Rutheni fidem habent, ac qui tot ante secula fuit, testatur. At verò cum Constantinus magnus, Imperij sui Sede Bizantio delecta, Roma

Epist. 1. &
2. ad Inno.
Sozomen.
lib. 5. hist.
cap. 7.

Epist. 54

Capita quibus Græci & Rut.

Christi Vicarijs Diuino afflatus numi-
ne cessisset, Græci, qui tanto magis ea re
Petri Sedem suspicere, ac venerari de-
buisent, sic terreni Imperatoris præ-
sentia inflati sunt, vt ab eo, potius,
quàm ab instituto CHRISTI, quo Se-
des Petri omnibus prælata fuerat, Con-
stantinopolitane Ecclesie dignitatẽ æ-
stimare voluerint. Itaq; anno Domini
super trecentessimũ octogesimo primo,
Episcopum Constantinopolitanum, qui
antea ne Patriarcha quidem fuerat, tri-
bus Orientis Patriarchis anteponere, &
secundùm à Romano Pontifice facere
voluere, sicut ex Concilij Constantino-
politani primi, canone quinto patet. De-
inde ne hoc quidẽ cõtenti, anno CCCCLI,
eundem Constantinopolitanum Episco-
pum Romano Pontifici parem efficere
conati sunt, vt ex Synodi Chalcedonẽ-
sis actione sextadecima constat. Sed
nequa inter hos terminos constiterunt.
Nam propè Sexcentessimum à CHRI-
sto nato annum, Episcopum Constanti-
nopolitanum Oecumenicum, id est, or-

bis terræ

A Latinis dissentiant. 3.

his terre Episcopum, siue vniuersalem
vocare sunt ausi. Quod S. Gregorius
primus pluribus Epistolis ad Ioannem
Episcopum Constantinopolitanum, atq;
ad Imperatorem Mauricium, et ad Im-
peratricem Constantiam, atque ad Pa-
triarchas Orientis, planissime tanquam
blasphemiam contra CHRISTI Domi-
ni institutum confutauit. Deniq; anno
M. L. LV, (vt superbia semper ascen-
dit) varijs haresibus, & peccatis Ori-
ens lucem veritatis amisit. Episcopum
enim Constantinopolitanum non solum
Petri successoribus parem esse Græci
dixerunt, sed omentitis calumnijs eos a-
nathemate ferire, ac Latinos ex Eccle-
sijs, quas Bizantijs habebant, eijcere
sunt ausi.

Quibus ex rebus facile intelligis,
Græcos, cum ista Gregorio primo Pon-
tifici Maximo (& quidem viro san-
ctissimo) sunt ausi, non ob peccata Pö-
tificum, que fallaciter à quibusdam
Græcis prætexuntur, sed quia excæca-
uerat eos tumor, atq; mendacium, ordi-

Vide Epist.
Leo. 5. An-
selmum li.
de Spiritu
sancto. Si-
gebert. in
Chronicis.
Antonin-
lib. 5. hist.
tit. 22. cap.
17. pag. 11.

Capita quibus Græci & Rut.

nem à Christo constitutum, voluisse
perturbare, atq; perrumpere. Sed (gra-
tia Deo) ipsi perturbati sunt, atq; per-
rupti: ipsi mancipia Turcarum effecti:
ijs libri, & ipsa Sanctorum Patrum
corpora adempta, & ad vnam veram
Ecclesiam Catholicam Romanam trās-
lata: ijs deniq; sic sublata auctoritas
est, vt ne vnam quidem vnquam Syno-
dum cogere potuerint, cū tamen post
septimam Synodum plus quàm decem
Generalia Concilia cōegerit Sedes A-
postolica. Quo temporis spacio quater
& decies suos agnouit errores Græcia.
Sed (vt S. inquit Iacobus Apostolus)
considerans se in speculo, ac maculas
suas videns, abiit retrorsum, & ad
vomitum redijt. Tandem cū securim
ad radicem Deus iustus iudex appone-
re, sterilemq; illam ficum vellet exscin-
dere, Synodum Florentinam cogi ius-
sit, cui cū Constantinopolitanus Im-
perator, ceteriq; Orientales intersus-
sent, veritate agnita, dedere dexteras
Apostolicæ sedi, & quos hauserant
errores,

Iacob. 1.

Concilium
Florentinū

errores, hos, Patribus Græcis publicè
 perlectis, quos sanè ipsimet ex Asia,
 & Græcia secum attulerant, eiurârunt.
 Quorum ij præcipui erant, quos Genna-
 dius, qui postea eorum fuit Patriarcha,
 ijs in capitibus de Primatu Petri, refel-
 lit, quæ tibi Ruthenicè versa tradenda
 curavi. At quoniam quam lucem hau-
 serant, eam paulò post eorum plures
 depulère, factum est Diuinitus, ut
 Constantinopolitani, & Græci, Impe-
 rium, fidem Orthodoxam, ac splendo-
 rem omnem amitterent; (dilexerant e-
 nim plus tenebras, quàm lucem) atq;
 ita in tenebras interiores, & exte-
 riores traditi sunt; super cordibus adhuc
 velamen habentes, ut in quo sæpe con-
 uicti sunt, & iudicio suo ipsorum con-
 demnati, id confiteri iam nolint.

Et illud sanè primarium inter Ca-
 tholicos & Orientales erat discrimen,
 quòd hi putabant temerè, ac contra Cõ-
 cilia, quæ præcessère, additum esse
 Symbolo; Spiritum sanctum à Patre,
 & à Filio procedere. Verùm Orienta-

Primum ca-
 put dissen-
 sionis de
 processio-
 ne Spiritus
 sancti.

Capita quibus Græci & Rut.

les ex verbo Dei, & Patribus Græcis intellexerunt, à Latinis non duo, sed vnum tantum principium fieri, additaq; illa verba (ex Filio) ad quorūdam hæresim declinandam. Quæ declaratio necessaria antea nõ erat, quòd error ille non apparuerat: Pontifices autem Maximi, qui primas Synodos coegerunt, & alij quoq; Sanctissimi Patres Græci, qui iisdem interfuere, eandem professionē ex Patre, et Filio testati sunt: vt ex Sanctis Athanasio, Basilio, Gregorio Nysseno, Chrysostomo, Anastasio, Concilio Ephesino, atq; alijs ostensum est, cum disertissimè scripserint à Patre & Filio mitti, procedere, prodire, profluere Spiritum sanctum. Quāobrem etiam ex sanctissimis Pontificibus, & Patribus Occidentalis Ecclesie hæc veritas comprobata est; cum eorum Patrū sententijs pro veritate fidei promulgatis, qui non crediderint, anathematis poenæ à quinta, sexta, et septima Synodo, subiciantur.

Porro quoniam quidam, nescientes

quid

Lege Gen-
nadium.

quid dicerent, audebant asserere, Latinos in excommunicationem incidisse, quod in Constantinopolitana Synodo anathema erat latum aduersus eos, qui sentirent, aut docerent aliter, quam illa in Synodo fuerat decretum, aut quã Ecclesia eo tempore sensisset: edocti sunt, nunquam aliter Ecclesiam Latinam sensisse, aut docuisse; verum enim uerò aliter sensisse Macedonium, & Eunomium, aliosq; eiusmodi hæreticos, ad quos Anathema illud pertinisset. Quamobrem cum Græci sæpius sese errasse animaduertisset, sæpius item (vtdictum est) cum Ecclesia Occidentali consenserunt, sicuti & in Synodo Florentina, atq; ante plus quam Trecentos annos fecerant, in Generali Synodo Lugdunensi, Gregorio decimo Pontifice Maximo, cum Græci Episcopi eo uenientes, tam reliquorum Orientalium, quam Imperatoris Constantinopolitani nomine, publice professi sunt, Spiritum sanctum eternaliter ex Patre, & Filio, non tanquam duobus princi-

Capita quibus Græci & Rut.

pijs, sed tanquam ex vno principio, non duabus spirationibus, sed vna spiratione procedere. Hoc vero coram illa tota Synodo ter Græcè, ac ter Latine cū ijs verbis, **SECUNDUM SCRIPTURAS, FILIOQUE**, similiter decantârunt.

De pane
Azymo. Erat deinde alterum discrimen de azymo pane, quo Latini in conficiendo Diuino Sacramento vtuntur. Sed Orientales item intellexere, hunc ritum, non sine afflatu Spiritus sancti. Occidentalibus Ecclesijs ab Apostolis Petro, & Paulo fuisse traditum. Quod cum optima ratione fieret, reliquerunt tamen Orientalibus integrum, vt ipsi in fermentato non fere laudabili ratione consecrarent. Dum enim (vt inquit eorum Patriarcha Gennadius) ab Eucharistia consecratione materia tritici, Sacerdos, locus, intentio, & verba non absint, quæ quidem instituit Christus, amplius requirendum non est. Sed & agnouere Orientales, Occidentis Ecclesiam bona, & laudabili ratione azy-

num in usu habuisse, quòd Dominus si-
ne vlla commixtione suscepit carnem:
cùm qui fermentatum offerunt, id spe-
ctent, quòd ex fermento farine com-
mixto, verbum Patris indutum carne,
verum Deum, & verum hominem fuis-
se designetur. Sed siue in azymo, si-
ue in fermentato id fiat, Domini et Sal-
uatoris corpus sumimus: nec propterea
duo Christi credendi sunt, alter in A-
zymo, alter, qui in fermentato confi-
ciatur.

Quòd autem hoc non sit Iudaizare,
cùm CHRISTVS in agni coena in
azymo consecrauerit, iusseritq; idem
facere, quòd ipse fecit, cumq; non pro-
pterea Iudaizemus, si aqua in Bapti-
smo vtamur, qua in suis baptismatibus
Iudæi vtebantur: Sancta Synodus Flo-
rentina, & Gennadius ipse, quem tibi
Græcum & Latinum tradidi, solidis-
simis rationibus ex verbo Dei, & Pa-
tribus ostendunt.

Purgatorium autem ignem esse, in
quo animæ expiantur, ac post expia-

De Purga-
torio, Bea-
titudine
Sanctorū,
& Primatu

N

tionem

Capita quibus Græci & Rut.

tionem in caelum ante extremum iudicij diem ascendunt : animas item fidelium ante eundem iudicij diem caelesti felicitate perfrui : ac Pontificibus Romanis curam vniuersalis Ecclesiae vsq; ad consummationem saeculi fuisse in Petro Apostolo delatam, sic euidenter ex eodem verbo DEI, & antiquissimis Patribus ostensum est, vt certissimè sperem de misericordia Dei, si quis vel Synodum Florentinam, vel ipsum Gennadium Patriarcham Constantinopolitanum attentè legerit, eum cogniturum verissimam & vnicam fidem, sine qua nemini vquam ad caelestem gloriam aditus patebit.

Vbi ergo Græci hæc didicerunt, & inde etiam intellexere Sanctam Petri Sedem, & quæ ab ea regitur, Catholicam Romanam Ecclesiam, neq; posse errare, et verò ipsam à CHRISTO Domino, ad veram populis doctrinam tradendam, Spiritum sanctum accepisse: facillimum fuit, reliquas nugas, & historias falsas, atq; eas, quæ Latinis obij-

ciebantur,

ciebantur, calumnias, vel mendacia diluere.

Primum enim, quod Græci aliqui objicere ausi sunt, post septem prima Concilia Generalia, nullum aliud esse cogendum: Vbinam CHRISTVS hoc dixit? Ecquis alligavit verbum Dei? Quis Spiritum sanctum obmutescere fecit, quin emergentibus erroribus, et hæresibus, Ecclesia vsq; ad extremum huius mundi diem Christianæ concordie consuleret, ac per Concilia Generalia, generalibus morbis remedium adhiberet? Verumtamen cum Græci viderent, sine vno Pastore visibili, quem, ut necessario, ita sapientissimè, CHRISTVS Dominus reliquit Ecclesiæ, sese nunquam vlla posse legitima Concilia cogere (quamobrem varijs quoq; dissidijs, & erroribus inter sese dissecti sunt) Romanæ autem Catholicæ Ecclesiæ cernebant auctoritatem suam in cogendis ac confirmandis Concilijs Generalibus integram restare; ac inde factum fuisse, ut plures alias Synodos, sicut dictum

Capita quibus Græci & Rut.

est, post septem illas priores eadem Apostolica Romana Sedes indixerit, ac confirmarit, (quemadmodum item paucos ante annos Synodum Tridentinam aduersus Lutheranam, et alias hæreses) propterea ijdem Græci eo mendacio veritatem tegere voluerunt, quasi septima Synodus aliorum Conciliorum sustulerit, aut (si Deo placet) tollere potuerit facultatem eam, quam Christus ipse Ecclesiæ suæ in perpetuum tradidit.

De rituum
diuersitate.

Quod autem ob varios in Ecclesiâ ritus, quos prudenter, ratione diuersarum gentium, Apostoli instituerunt, religionem ledi, aut imminui Græci putassent, si alij in Occidēte quàm in Oriente retinerentur (quamuis etiam in ipso Oriente sint plures, atque diuersi ritus inter Syros, Maronitas, Aethiopes, Armenos, Græcos) id facile ostensum est orthodoxæ fidei obesse non posse, si vnaquæq; Prouincia cum charitate, & vnione seruaret, quæ à suis Apostolis, vel legitimis eorum successoribus accepisset.

Itaq;

Itaque quod ad Baptismum attinet, qui apud Græcos, & Ruthenos integra corporis immersione, aut capitis perfusione fit in Occidente, utrobique idem re ipsa est. Corporis enim toti immersioni Sancti Dionysius Areopagita, & Cyrillus Episcopus Hierosolymitanus: capitis verò perfusioni S. Clemens in Apostolicis constitutionibus testimonium reddunt. Itaque si quis Latinus Græcum infantem, Græco ritu baptizatum, sicut, & si quis Græcus Latinum ritu Occidentalis Ecclesiæ baptizatū rebaptizaret, aut hunc, vel illum fuisse vero Christi baptismo baptizatum non crederet, pessimè crederet, ac pessimè faceret.

Negat porro reliqui Græci esse plus quàm unam Chrismatismis vndtionem, qui error manifestissimus est contra verbum Dei, & S. Clementem, ac constitutiones Apostolicas, & contra S. Dionysium Areopagitam, Cyrillum Hierosolymitanum, & S. Melchiam Pontificem, & Martyrem. Proinde

De Baptismi ceremoniis.

manuscript
10111111

De Vnditione Chrismatismis Ecclesiast. hierar. ca. 4. Catechesi 3. Mystagog. Epist. ad Episcopos Hispā.

Capita quibus Græci & Rut.

mirandum non est, si Græci ubi Sacramentum Confirmationis ritè non susceperunt, infirmati sunt in fide, & à Turcis perfidis Christi hostibus pessima quæq; adhuc patiantur.

De Diuortio,

Matrimonium ex Christo, sanctaq; vniuersali Ecclesia indissolubile est, quamdiu alter coniugum vixerit. Græci autem diuortium ita permittunt, ut super stite altero coniugum, alter vxorè ducere possit: quod mirum non est, cum diuortium ab Ecclesia Catholica fecerint, cuius coniunctio indissolubilis cum Christo capite per matrimonium designatur, quod D. Apostolus Paulus propterea vocat magnum Sacramentum.

Ephes. 5.

De Cœlibatu.

Sacerdotes Græci vxorem ante Sacerdotium ducunt, & in Sacerdotio ea vtuntur. Latini autem cœlibatum seruant, quod quidem melius est, tum ad tractanda Diuina mysteria, ut sint Sancti corpore & spiritu, tum quoniam negocijs temporalibus, & filiorum carnalium propagatione implicari non debent, qui spiritualibus rebus vacantes

super

Superaccincti esse debent ad proximos
adiuandos, Sacramentaq; dies & no-
ctes, viuis, et moribundis ministranda.

Aliqui Orientales de ieiunio magno
Catholicos abscindere hebdomadam o-
biciebant, sed facile fuit illis ostende-
re, Catholicos, à tempore Apostolo-
rum Petri, & Pauli, vnã integrã
Quadragesimã accepisse, quam ieiun-
arent. Quæ quidem vitæ CHRISTI
imitationem habet, sicut B. Ignatius
scribit ad Philippenses, scilicet, quòd
ad Christi Domini exemplum, quicun-
que id præstare possumus, totidem di-
es ieiunare debemus. Quòd si quis heb-
domadam, & plures quoq; dies Qua-
dragesimæ velit adijcere, quibus se ad
ieiunium illud melius præparet, id in-
tegrum cuiuslibet relinquitur: sicut &
laudabile est, (quod etiam plures faci-
unt apud nos religiosi viri) non vnã
tantum, sed plures Quadragesimas
quoq; facere. Quòd verò Telesschorus
Pontifex Maximus suaserit, vt (quod
& ante illius tempora fiebat) septem

De ieiunio
Quadrage-
simæ.

Epist. ad v-
niuersos d.
4. ca. statu-
imus.

necessitas, sed suasio adhibeatur, nunc
 praesertim in hac temporis difficultate.
 Vtrumque enim nunc utile est, & neces-
 sarium, addere ad bonum, & à vio-
 lentia abstinere. Deinde subiungit: Quis
 iuberet, ut per uniuersum vitæ tempus
 unum ieiunium esset? Verum alius est
 modus admonitionis, alius legislationis:
 satis sunt, quæ à Spiritu sancto sancita
 sunt: υβρετης δωτη περιουητης α γαβς
 id est, Admoneatur accretio, siue acces-
 sio boni. Hæc Damascenus.

Quin verò, cū charitas sit finis præ-
 cepti Domini, lexque omnis ad eam refe-
 renda sit, nec ieiunium ad destruendam
 naturam, sed ad perturbationes animi
 domandas, & ad animum ad cœlestia
 excitandum institutum sit: propterea
 ægrotis, & debilibus (si opus sit) da-
 re cibum, qui bene valentibus interdi-
 ctus est, id nullo cum scrupulo faciendū
 est. Vt enim inquit D. Paulus Apo-
 stolus, pietas ad omnia utilis est. Tum
 autem ægrotis cibus non datur, ut cibus,
 sed ut medicina, quoniam DEUS ex al-

1. Timo. 4.

Capita quibus Græci & Rut.

Eccles. 38.

riſſimis (vt inquit Scriptura) creſcit
eam. Neq; vero Orientales à Latinis in
fide diſcrepant , quòd non ſolum ij lon-
giorem Quadrageſimam , quàm Latini,
ieiunant: verùm etiam alijs anni tempo-
ribus plura videantur habere ieiunia.
Quæ enim erat neceſſaria Eccleſiæ, pro
ratione temporum & locorum, ſiue A-
poſtoli, ſiue qui ijs ſucceſſerunt, Spi-
ritu ſancto dictante, tradi dère. Nec ta-
men Latini Græcorum ieiunia impro-
bant, licèt Græci haud ſemper ea rectè
præſtant; cùm ſæpiùs eo die ieiunij co-
medant, potationibusq; plus æquo, vt
tua Serenitas ſcit, indulgeant: ne quis
iſta ſpecie, ac nomine potiùs, quàm re
abſtinentiæ, ſe, atq; alios decipiat.

Ieiunia Vi-
giliarum,
& Quatuor
temporũ.

Porro Latini in peruigilijs Apoſto-
lorum, aliorumq; aliquot feſtorum di-
erum, vti præſertim Saluatoris noſtri,
ac Beatiffimæ Virginis, ieiunant, quò
diem inſequentẽ vegetiores orando, pijs-
q; operibus faciendis, viſitandis car-
ceribus, & noſodochijs, conſolandis af-
flictis, inuiſendis ægrotis poſſint im-
pendere.

pendere. Duodecim præterea dies sunt, qui in quatuor anni tempora distribuuntur (adnumeratis tamen tribus ijs diebus, qui in tempus incidunt Quadragesimæ) quibus iuxta antiquissimum Apostolorum exemplum ieiunant, ut ea fiat ab Episcopis recta spiritualium operariorum Ordinatio, quã ipsimet Apostoli ieiunantes, & orantes fecere, cum Paulum, & Barnabam, impositis eis manibus, Sacerdotes creârunt.

Actor. 13.

De Ieiunio Sabbathi.

Cum autem Græci, aut alij obijcerent, ex Epistola D. Ignatii ad Philippenses, & ex Concilio Gangrensi, atque ex Apostolicis Canonibus, non esse Sabbatho, ac die Dominico ieiunandum: Latini illis ostenderunt, eum non ieiunandi Sabbatho ritum, Ecclesijs orientis traditum fuisse, cum ob Simoniacos in Oriente ortos (qui mundum, à cuius creatione Deus Sabbatho requieuit, opus eius esse negabant) tum quia diuinitus afflati Apostoli prænoscebant, futuros quoque hereticos in Oriente Manichæos, Eustachianos, Marcionistas, Lampetis-

Venerunt
 amicitia
 utique &
 in quibus

Capita quibus Græci & Rut.

nos, & Messalianos, qui in Paphlagonia apparuerunt; qui quidem Sabbatho simulatè ieiunabant in contumeliam Resurrectionis CHRISTI, cui Resurrectioni à vespera Sabbathi (vt ait Magnus Leo Pontifex in Epistola lxxxvi. Cap. I.) initium constat adscribi. Porrò eam fuisse causam prohibendi ieiuniū Sabbathi, Synodus Gangrensis ipsa, & S. Anastasius Patriarcha Antiochenus exponunt, cum inquirunt, illos Sabbatho, & die Dominico ieiunare, *καθ' ἑσπέρην τοῦ Σαββάτου καὶ τῆς κυριακῆς* id est, ob simulatam abstinentiæ exercitationem. Porrò quia in Occidente eadem causa nō erat, nec illa hæresis vigeat, prohibitum non est, quin ipsa die Sabbathi alium ad finem (de quo mox dicetur) ieiunare, siue à carnibus abstinere cum laude possent.

De abstinentia ferriæ quartæ

Cum etiam aliqui mirarentur, quòd quarta feria Latini non ieiunarent, aut à carnibus non abstinerent; Latini illos docuere, non deesse apud sese, qui diem illum religiosa abstinentia obseruarent.

Sed vt

Sed ut antiquitus quædam fuere indi-
 cta in commune ieiunia (quæ Synodus
 Gangrensis appellat. *ΕΙΣ ΤΟ ΚΟΙΝΟΝ* tra-
 dita) sic fuisse alia non in commune
 tradita docuerunt, quæ pro ratione lo-
 corum, varijs obseruanda diebus, ab A-
 postolis relicta fuissent. Orientali enim
 ieiunium quarta, & sexta feria; Occi-
 denti autem feria sexta, ac Sabbathi;
 utriq; verò Quadragesimam, seu ieiuni-
 um magnum in commune præscriptum.
 At verò, ut Orientalis, sic Occidenta-
 lis abstinentiæ consentanea rationi caus-
 sa est, & decorus in Ecclesia Dei cul-
 tus. Apud Græcos quidem quarta, et
 sexta ferijs, quòd ablatum eis fuerit spõ-
 sus: (Feria enim quarta, Domini pro-
 ditionem pactus est Iudas, Sexta ve-
 rò crucifixus est pro nobis benignissi-
 mus Dominus) sed apud Occidentales
 feria sexta ob eandem, quæ dicta est,
 causam: Sabbatho verò, quòd & in
 sepulchro latuit; & qui dies erat quie-
 tis Iudæis, nobis adhuc fuit doloris; utq;
 reliquias illorū Sabbathismi iam Chri-

Capita quibus Græci & Rut.

stiani nolle se indicarent; qui & ad diei insequentis Dominici celebrandam festiuitatem, & ad communionem Eucharistiæ plerunq; se præparabant, ac præparant. Porro tantum abest, ut ob hanc causam Ecclesia Latina ritum illum Orientis damnet, ut etiam (quod quidem ad eas Ecclesias attinet) eum defenderit, sicut B. Augustinus contra Urbicum, & Tertullianus Apologetico fecerunt. In quo sicut Ecclesiæ Catholicæ ingenuitatem agnoscere possunt, ita ijs esset faciendum, si ab eodem Capite, quod est Christus Dominus, eundem Christi Spiritum se accepisse possent ostendere. Illud verò discrimen in fide non est, quod Monachi, & Episcopi Orientales à carnibus abstineant: quodq; Occidentales Monachi (licet complures eorum carnes non edant) & Episcopi Latini earundem carniū esum sibi non interdiant. Nam neq; Apostoli omnes præter ieiuniorum dies, perpetuò à carnibus abstinerunt, nec Christus perfectionis

De abstinentia Monachorum & Episcoporum.

De abstinentia Monachorum & Episcoporum.

omnis

omnis auctor, & fons id fecit: quamuis integrum unicuique reliquerit, ut pro arbitrio suo, dataque gratiae coelestis mensura, id genus vitae eligeret, cui se idoneum fore censeret, & ad quam cape- scendam à Domino vocaretur. Quin verò si diuersitas hæc pertineret ad nego- cium fidei: pertineret item illud, quòd in Ecclesiis Catholicorum per Occiden- tem, & per Orientem alij in pane et a- qua ieiunant, alij piscibus, alij solis her- bis, & leguminibus, alij aridis tantum (quod genus ieiunij Græci vocant Εξο- φρυξιν) atque ex his alij plus, alij minus sumunt; alij rursus vsque ad vesperam, alij vsque ad nonam prandium differunt, alij vsque ad meridiem tantum; & ho- rum pars vsque ad postera diem absti- net, pars paululum degustat.

Cum quidam Græci obstreperent, quòd aduersus Apostolorum decretum, à suffocato & sanguine non abstinea- mus; à Latinis edocti sunt, id aduersus idolorum cultores latum fuisse, qui immolatum, & idolothyrum edebant,

De absti- nentia à suf- focato & sanguine.

aut

Capita quibus Græci & Rut.

1. Cor. 10.

aut calicem, quem Apostolus vocat
Dæmoniorum, bibebant: seruandum au-
tem esse, sicut & à Catholicis serua-
tur, decretum illud, vbicunq; inter gen-
tes, quæ idola adorant, immolatitia
sint. Porro eo decreto immolatitia, non
autem reliqua fuisse prohibita, grauis-
simi testes sunt B. Cyrillus Hieroso-
lymitanus in quarta Catechesi, Iustinus
Martyr quæstione XLV. Gregorius
Nazianzenus Sermone in sanctum Pa-
scha, Origenes in lib. VIII. cõtra Celsũ,
& Magnetes antiquissimus auctõr lib.
3. Apologiæ pro Euangelio, contra The-
ostenem Euangelia calumniantem. Qui
omnes summæ auctõritatis Patres in
Oriente vixerunt, ne quid dicã de Ter-
tulliano, qui fuit Africanus, id ipsum
in Apologetico antiquissimè compro-
bans.

De signo
Crucis.

De signo crucis, quod Rutheni ad læ-
uam finiunt, quoniam Filium ad Patris
dexteram confidentem ipsi putant ea
consignatione designari, quam, cum Fi-
lium nominant, ad dexteram faciunt,

non val.

non valde laborabimus. Nos enim alteram piam, & mysterij plenam nobis sanctæ crucis signo consignandi consuetudinem habemus: qui ut illorum non improbamus sensum, atq; pietatem (si alioquin absit ab errore) sic laudare nō possumus, quòd cū sese ad sinistram signo crucis muniunt, id propterea à sese facere putent (sicut à tuis mihi relatum est) quòd ad sinistram Patris Spiritus sanctus assideat. Est enim, Serenissime Princeps, de Sanctissimæ Trinitatis mysterio multò altiùs, quàm pro humano captu, ac rebus, quæ sub sensum cadunt, credendum, & iudicandum. Ceterùm nostræ consignationis hæc est ratio, ut cū eam à capite inchoamus, inde Patrem caput, et fontem omnium bonorum, atq; adeò primarium fontem reliquarum personarum sanctissimæ Trinitatis agnoscamus. Cū verò tres primos digitos dexteræ demittentes, nomen Filij nominamus, tum eiusdem in ventre Beatissimæ Virginis incarnationem recordamur, qua recor-

Capita quibus Græci & Rut.

datione testamur mysterium illud æternis temporibus tacitum, Angelis, & mundo, (sicut testatur Apostolus) innotuisse, erga nos verò summum omnium beneficium fuisse collatum. Ad laeuam porro, ac dexteram pectoris partem Spiritus sancti nomen adsciscimus, ut eum à Patre & Filio procedentem, (sicut re vera procedit) ac contra impiam Eunomij hæresim, aliosq; hereticos, utriq; consubstantialem, & ab utraq; distinctam personam confiteamur. Sic autem nos finimus eam consignationem ad dexteram, quòd in Diuinis Scripturis dextera perfectionem significat, nobis autem semper ad perfectionem tendendum sit. Nam & id Dominus Deus potissimum vult, qui omnia, quantum in se est, perficit.

De ratione
pingendi
imagines.

Quòd autem Rutheni tui mirentur, nos p[er] suis imaginibus nomina eorum Sanctorum, quos representant, non semper (ut ipsi faciunt) adscribere, scito si nomen illorum adscriptio ideo necessaria est, ut quos Sanctos representent,

ex ea sancti illi viri agnoscantur, iam eam haud necessariam esse ijs, qui illas agnoscunt: Catholicis autem primo aspectu innotescere CHRISTVM crucifixum, Beatissimam virginem, et plerasq; alias Sanctorum imagines, quis dubitet? Præterea, si nominis adscriptio necessaria sit, quid illa faciet idiotis legere nescientibus, quales pleriq; omnes sunt Rutheni, cum potius ipsæmet imagines loco literarum, & scripti, idiotis adhibeantur? Quod si dixeris (vt mihi tui dixere) in ipsa nominis adscriptione virtutem aliquam consistere, tu sapiens es, qui intelligas in notis eiusmodi nullam, sed in sensu ac viua fide sitam esse vim, atq; virtutem. Ac tamen non improbamus eorum consuetudinem, qui pietate, non superstitione adducti, nomen imaginibus adscribunt, vt alij (cum quod ignorant, intelligant) ea etiam ratione, pias à prophanis imaginibus dignoscant: quod sanè crebro Latini quoq; Catholici faciunt.

ERRORES ALII RV-
thenorum, qui Orientale
schisma sequuti sunt, post-
quam Græciab Eccle-
sia sese præcide-
runt.

De forni-
catione.

Errant Græci, cum
dicunt, simplicem for-
nicationem non esse
peccatum. Dicunt enim
contra illud CHRIS-
TI Domini, Math.

15. De corde exeunt cogitationes malæ,
homicidia, adulteria, fornicationes, fur-
ta, & similia, quæ coinquinant homi-
nem: ac contra illud Pauli 1. Cor. cap.
6. Neque fornicarij, neque adulteri, &c.
Regnum Dei possidebunt. Errant, cum
dicunt, præstantissimum Eucharistiæ
Sacramentum in die cœnæ Domini, nem-
pe feria quinta majoris hebdomadæ con-

De Eucha-
ristia feria
quinte ma-
joris heb-
domadæ.

fectum,

fectum, excellentioris esse virtutis, & efficaciam, quam alio quolibet die consecratum. Eadem enim semper est virtus Divini verbi, cum a Sacerdote iuxta Domini præceptum profertur: Hoc est corpus meum. Neque enim una plus quam altera dies, sed instituti, ac voluntatis Dei ratio huic sancto Sacramento efficaciam, & vim suam tribuit, quocumque tempore id rite celebretur.

Matth. 26.

Errant, cum dicunt, eos, qui sunt aliquibus peccatis inquinati, corpus CHRISTI Domini non recipere, cum ad altare Domini acceperint. Verè enim illud sumunt, licet indigne, & ad iudicium accipiant, non dijudicantes corpus Domini, ut Apostolus ait.

De cõmunionẽ Peccatorum.

Errant, cum primas nuptias admittunt; secundas damnant. Si enim alter coniugum mortuus sit, alter solutus est, ut iterum possit nubere: quod ex CHRISTI Domini verbo manifestè colligitur.

1. Cor. 11.
De secundis nuptiis
Mat. 10. &
19. cap.

Errant, cum extreme Unctionis Sacramentum egrotantibus negant, ali-

De salute corporis à Sacramento Extre-

Capita quibus Græci & Rut.

mae Vncti-
onis.
Iacob. 5.

quando ad salutem quoque corporis prodesse, quamuis semper ad salutem anime obicem non ponentis proficit. Id enim aperte Dei verbo, per Sanctum Iacobum Apostolum prolato, aduersatur, qui de hoc Sacramento loquens, ait: Et oratio fidei saluabit, vel (vt Græcus textus habet) sanabit infirmum; & si fuerit in peccatis, remittentur ei.

De Usura.

Luc. 6.
Psalm. 14.

Errant, cum peccatum committi negant, si quis ad usuram alicui det. Dictum est enim à CHRISTO Domino, Mutuum date, nihil inde sperantes: et à Dauide Propheta. Eum, qui pecuniam suam ad usuram non dederit, in tabernaculo Dei habitaturum. Quamobrem qui dabit ad usuram, nec res piscet, is profecto in tabernaculo Dei non commorabitur.

De restitu-
tione.

Exod. 20.
Luc. 5.

Errant, cum ad vitam eternam consequendam, non credunt necessariam esse rei furto sublata restitutionem. Scriptum est enim: Non furtum facies, & Facite fructus dignos poenitentiae. Et Zachæus ait: Si quid aliquem

defrau-

defraudavi, reddo quadruplum. At Luc. 19.
 verò quonam modo fructus digni pœni-
 tentiæ fient, nisi rei iniuste usurpata
 fiat ipsius domino restitutio? Itaque
 pessime facit Sacerdos, qui pro usura,
 furto, aut rapina manifesta, satis esse
 putet, si oleo simplici raptorem inun-
 gens, quem sibi aliquam pecuniæ malè
 partæ portionem cogat impertire, eun-
 dem absoluat, qui tamen coram Deo ab-
 solutus non est.

Errant, cum putant, non licere Chri- De ratione
 sti Domini imaginem sculpi, non intelli- formandi
 gètes sculptilia à Deo fuisse prohibita, imagines.
 ut pronos ad idololatriam Iudeorum
 animos ab eadem auerteret? Verba e- Exod. 20.
 nim hæc, Non facies tibi sculptile, ad
 eos pertinebant, qui idola Beelzebub,
 Dagon, & aliorum demoniorum sic a-
 dorabant, ut illis etiam immolarent, ac
 thus offerrent. Ac verò ex oriente
 CHRISTI luce sic idololatria de-
 pulsa est, ut iam liceat veri Dei & ho-
 minis CHRISTI IESU, Sanctorumq̃
 seruorum suorum memoriam, omnibus

Capita quibus Græci & Rut.

pijs modis excitare, & ad mentem reuocare. Quin verò si illis verbis sculptas Sanctorum imagines existimant prohiberi: cur item picturam istarum, quales per multas Rutheni venerantur, non putant prohiberi sequentibus verbis? Neq; omnem similitudinem, que vel in caelo desuper, et quæ in terra deorsum. Cur item D. Nicolai sculptam alicubi habent imaginem, sicut ipsi tua in Russia his oculis vidimus?

De perpetuitate Sacerdotii.

Error item foedissimus est, cum de mortua Sacerdotis uxore, creditur Sacerdos (si ritè initiatus sit) amplius non esse Sacerdos. Cum enim ab Episcopo character indelebilis Sacerdoti imprimatur (quod omnium Patrum sanctissimorum Occidentis, & Orientis unanimi fide constat) cur pereunte uxore, suis indelebilis ordo Sacerdoti pereat? An ab uxore forsitan Sacerdotum accepit, & non à CHRISTO per Episcopum? An non etiam inter Ruthenos plures Sacerdotes sunt vel Episcopi, vel monachi: qui cum uxorem non habeant,

habeant, grauissimi testes sunt, Sacerdotium à CHRISTI Instituto, non ab uxore pendere? Cum etiam maxime deceat, ut coelibatus Christiano Sacerdotio sit annexus.

Porro omnium errorū is est tum certissimus, tum maximus, cum extra Romanam Catholicam Ecclesiam Græci, & Rutheni æternam se posse salutem adipisci opinentur. Neque enim vere Christiana Ecclesia est, quæ institutum à CHRISTO ordinem, aut potestatem non habet; nec, si quondam habuerit, adhuc retinet. Si autem quicumq; totam seruaauerit legem, offendat autem in uno (ut S. Iacobus ait) factus est omnium reus: sanè qui traditam Petro à CHRISTO Domino potestatem, ac primatum in terris negauerit, aut fallaci fraude cogitauerit ipsam euanuisse, aduersus quam portæ inferi nunquam erunt præualituræ, iam condemnatus est, etiamsi pleraq; alia omnia credat. Quamobrem apud Deum neque Episcopi, neq; Metropolitæ i censentur, qui

De spe salutis in schismate.

Iacob. 2.

Capita quibus Græci & Rut.

Luc. 22.

ab eius in terris Vicario Pōtifice Maxi-
mo confirmati non sunt: dictum est e-
nim Petro, à CHRISTO Domino, qui
veritas est, quiq; non mentitur Deus,
Confirma fratres tuos. Atqui Eccle-
sia, quæ erat pascenda, & Episcopi,
qui erant sicut fratres confirmandi à
Petro, non tantummodò ad Petri, dum
viueret, tempora, sed vsque ad mundi
cōsummationem erant duraturi. Quod
S. Ioannes Chrysostronus LXXXIII.
Hom. in Matthæum innuens, Non di-
xit (inquit) non negabis, sed, Vt non de-
ficiat fides tua. Cura enim ipsius, &
fauore factum est, ne omnino Petri fi-
des euanesceret. Theophylactus item
in XX. caput Lucae, Quamuis, (ait)
breui tempore cōcutiendus sis, habes re-
condita semina fidei: etiamsi folia ab-
iecerit spiritus inuadentis, radix tamen
viuet, & non deficiet fides tua. Et
Pontifex Maximus Agatho in Episto-
la ad Constantinopolitanum Imperato-
rem, quæ in sextæ Synodi quarta acti-
one lecta est, ac postea in octaua ab om-
nibus

nibus comprobata. Hæc (inquit) est
 veræ fidei regula, quæ et in prosperis,
 et in aduersis viuaciter tenuit. Aposto-
 lica CHRISTI Ecclesia, quæ per Dei
 gratiam Apostolicæ traditionis nun-
 quam errasse probatur, nec hæreticis no-
 uitatibus unquam deprauata succubuit.
 Quia dictum est Petro, Simon, Simon,
 ecce Satanas, &c. ego autem orauit pro
 te, ut non deficiat fides tua.

Iam ex tam insignibus Patribus cer-
 nis, sed multò liquidius ex sequentibus
 agnosces, istos tuos, Metropolitanos, &
 Episcopos non legitime, nec rite sacra
 administrare: tuumq; populum tantum
 satis procul à recto Apostolicæ fidei
 tramite deflexisse.

Porro si Occidens, aut Oriens, vlla uic
 alia Christiana pars Orbis in aliquem
 errorem (uti sæpe factum est) incide-
 ret: ecquis sine visibili vniuersalis Ec-
 clesiæ Præposito de fidei quæstionibus
 iudicabit? Quis delectos à clero, aut à
 Regibus nominatos confirmabit? Quis
 schismata tollet? Quis hæreses damna-
 bit?

Necessitas
 summi Pa-
 storis.

Capita quibus Græci & Rut.

bit? Quis (addo) Principes ipsos maiore cum dignitate ad cōcordiam redigeret? Quod tu tanti aestimasti, ut ad Pontificem maximum mitteres, quo ille bellum, quod inter te, ac Stephanum Poloniæ Serenissimum Regem ardebat, auctoritate, ac studio suo interposito restingeret. Confirma (inquit CHRIVS) fratres tuos. Quod si sine confirmatione tua, Senatores tui nec ferre iudicium, nec legitime administrare attributas eis Prouincias possent: quis tam erit excors, ut spiritualis regni CHRISTI, id est, Ecclesiæ Dei viuentis Episcopos existimet, vel à terrenis Principibus posse confirmari, aut qualemcunq; eorum nominationem apud CHRISTVM valere? Sic verò, ne in vanum curreret, aut cucurrisset, ipsemet Paulus Apostolus, ascendit Hierosolymiam ad Petrum, & Iacobum, ut suum cum eis conferret Euāgelium: cum tamen ille arcana Dei vidisset, quæ non licebat homini loqui; cumq; nec ab homine, neq; per hominem, sed à Deo ele-

Galat. 2.

2. Cor. 12.

Etum

Etum se fuisse, fidenter, ac verè testatur.

Sic B. Basilius, epistola Sabino Diacono ad Pontificem Romanum data, Re vera enim (inquit) dignum est excellentissima illa voce, qua te beatum predicavit, quod pietati tuæ donatum à Domino est, scilicet, ut quod adulterinum est, à legitimo & puro discernas, ac fidem Patrum sine vlla subtractione prædices. Sic Synodus Ephesina ducentorum ex multis, ac varijs Prouincijs Episcoporum, in Epistola ad Cælestinum Pontificem ait: Est enim nobis tam eximijs hoc in consuetudine positum, ut fulcra $\sigma\kappa\eta\gamma\mu\epsilon\tau\alpha$ Ecclesiarum constituatis.

Sic Cyrillus, qui postea eidem Synodo, loco summi Pontificis Romani, præfuit, ad eundem Cælestinum scripsit, cum ad eum, tanquam ad caput Ecclesie, de hæresi Nestorij referre necessarium esse duceret. Quandoquidem (inquit) Deus à nobis in huiusmodi causa vigilantiam nostram postulat, $\omega\gamma\tau\alpha$

Basilius.

Cyrillus.

Capita quibus Græci & Rut.

μακρὰ ἔστι τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὀρθοδόξων.
 μακρὸν ἔστι τὴν σὺν ὁμοίῳ τῆς, id est, & di-
 uturnæ Ecclesiarum consuetudines per-
 suadent, ut cum tua Sanctitate hæc cō-
 municentur.

Apostolice
 Constitutio-
 nes.
 S. Leo.

Sic Apostolicam cōstitutionem quæ
 in lib. VIII. Clementis cap III. scri-
 pta est, secutus S. Leo Magnus septi-
 mo ad Anastasiū epistolæ capite scri-
 psit: De persona autem consecrandi E-
 piscopi, & de Cleri, plebis q̄ consensu,
 Metropolitanus Episcopus ad fraterni-
 tatem tuam referat, quod q̄ in Prouincia
 benè placuit, scire te faciat, ut ordina-
 tionem ritè celebrandam tua quoq̄ fir-
 met auctoritas. Ac paulò post in eo-
 dem Decreto præcepit, ut de electione
 Metropolitanus referant Episcopi Pro-
 uinciales ad vicarium Pontificis Ma-
 ximi, Archiepiscopum Thesalonicens-
 sem, ut auctoritate sibi à Pōtifice Ma-
 ximo delegata firmetur. Ex ea enim
 epistola perspicui potest, summi Ponti-
 ficis Romani in Ecclesiis Orientis Vica-
 rium fuisse (ut suprà diximus) Archi-
 episco-

episcopum Thesalonicensem, qui nomine Pontificis, tanquam vniuersalis Pastoris, tum Prouincias visitare longinquas, tum alia conficeret, quæ ratio & necessitas postulassent. Cuius etiam auctoritate, ne propter longinquitatem urbibus Romæ mora interponeretur, Episcoporum confirmarentur Ordinationes, quæ sine auctoritate successoris B. Petri, fieri non poterant, ut idem S. Clemens eodem in loco testatur. Cùm enim B. Petrus sanciat, ut electionem Episcopi à Presbyteris, & populo factam, Metropolitanus, (quem vocat $\tau\omicron\upsilon\pi\ \omega\varsigma\ \delta\epsilon\upsilon\tau\omicron\upsilon\tau\omicron\upsilon$) approbet, si nihil obstat, & rursum idem cùm duobus Episcopis Episcopum ordinet: sequitur, ut ex ipsius Petri, & eius successoris auctoritate, confirmatio electionis factæ, & auctoritas Ordinationis faciendæ pendeat. Sic

Sophronius.

Sophronius Hierosolymitanus Apostolicus vir, epistola sua ad Honorium Pontificem Synodica, tempore Imperatoris Heraclij, Apostolica (inquit) et vetus traditio inuoluit, ut qui ad hierar-

chiam

Capita quibus Græci & Rut.

chiam eliguntur, (Episcopatum intel-
ligit) ad eos, qui in hierarchiis capescē-
dis, & administrandis maiores sunt,
omnino sincerè referant, quid sentiant,
& qui fide sint (ut Paulus illis tradi-
dit) ἀγαυὰ τὸ φάως, id est, valde cau-
tè, ne in vanum currerent, aut cucurrif-
sent. Itaq; subiungit. Huic nos consue-
tudini seruietes, ad vos θεοτόπως qua-
lis sit fides nostra scribimus πρὸς ὑ-
μᾶς id est, ut probetur: Scribimus
(inquam) ad vos, qui non solum nostris
discernere ἀπὸ τῶν νόθων τὰ δογματὰ
δόγματα id est, legitima dogmata, ab
adulterinis, sed etiam πρὸς ἀνακλη-
ρήσιμα ἐλλείποντα, id est, supplere, quæ
desunt potestis.

Sic rogat idem Sophronius Pontifi-
cem Maximum, ut quàm primùm Sy-
nodicam de fide sua acceperit, rescri-
bat literas, quibus exhilaretur ipse So-
phronius, euangelizaturus (ut ait) τῶν
ὑμετέρων θεοτόπου ἰωσίου, id est, sa-
nitatem vestram à Deo datam. Sanita-
tē fidei significauit, imitatus A postro-

Tit. 1.

lum,

lum, cum ait, ut sani sint in fide.

Sic Petrus Patriarcha Constantinopolitanus idem exemplum imitatus, & Apostolicæ traditionis consuetudinem secutus, de fide quoque sua ante quingentos annos ad Leonem IX. per Synodicam retulit; petijtque ut in fide, & sede sua firmaretur, quod & ab eo obtinuit. Quæ loca ex plurimis affero, ut videas, nec CHRISTI auctoritatem & ordinem in successoribus Petri desisse: & intelligas (iterabo eadem, quæ attigi supra) nisi tui isti Metropolitanæ, & Episcopi in fide, & sede sua ab eodem Petri successore confirmantur, eos apud Deum non haberi pro Metropolitanis, & Episcopis legitimis, aut idoneis imperiendæ cœlestis gratiæ dispensatoribus.

Inde autem factum est, ut cum Patriarchæ Orientis firmitatem sanitatis fidei suæ, à cœlesti sanitate capitis sui Petri; id est, fidem suam à fide Ecclesiæ Romanæ, tanquam regula, ac forma, Synodicis item literis descripta, accipere desierunt, fidem, ut di-

Petrus Cō-
stantino-
polititanus.

P

Etum

Etum est, ac sedium auctoritatem, vitæq; ipsius libertatem, facti infidelium mancipia, amiserint.

Habes, Serenissime Princeps, præcipua quædam capita discriminis & errorum, quibus Græci, & isti tui Rutheni inuoluuntur. Quoniam verò, ut dixi, ex quinque Gennadij Patriarchæ Constantinopolitani Tractatibus, quos tibi tradendos curavi, is, in quo de processione Spiritus sancti à Patre, & à Filio, ut summi momenti est, ita non facile ab istis Episcopis tuis (quod Theologi non sint, neq; Academiis habes ubi ista exponantur) intelligeretur, eum ipse Tractatum in gratiam tuam, ad Dei gloriam, in eum modum et ordinem faciliorem redegei, quem tu huic scripto adiunctum videbis. Ipse tibi Spiritus sanctus illucescat, efficacissimaq; desideria suggerat, quibus tot populos, qui tuo imperio subiecti sunt, ad Orthodoxæ Catholicæ fidei lumen adducas.

ANTONII POSSEVINI,

Societatis IESV,

SCRIPTVM.

**Magno Moscouiæ Duci
traditum,**

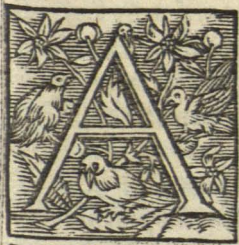
*Cum Angli mercatores eidem obtulissent
librum, quo hereticus quidam ostendere
conabatur, Pontificem Maximum
esse Antichristum.*

ANTONII POSSEVINI,
Societatis IESV,

SCRIPTVM.

MAGNO MOSCOVIAE
Duci traditum.

Vdio, Serenissime Prin-
ceps, non ita pridem, id
est, post aduentum ad te
meum, ab istis, qui Mo-
scouia sunt, mercatoribus
Anglis, traditum tibi
fuisse librum, quo haereticus aliquis Pontifi-
cem Max. esse Antichristum conatur osten-
dere: te vero statim iussisse, vt in Rutenicam
linguam verteretur. Quod etsi mihi nonnihil
doloris attulit, insidias Satanae cogitanti; bo-
nam tamen spem fecit fore, vt Diuina sapien-
tia ex Catholicae veritatis cum haereticis cona-
tibus quasi collisione, scintillas aliquas excu-
tiat, ex quibus lux Russiae splendidior, quam

Scriptum traditum

quanta nunc est, in Dei gloriam erumpat. Nec
verò me fugit, quanto odio Lutheri hæreses
persequâre, vnde ista blasphemia pvodierunt,
cùm & tu propter eas enatum fuisse Liوني-
cum bellum, Stephano I. Poloniae Regi anno
superiore scripseris, & hæ Liouonum reliquiæ,
quæ hîc sunt, vbi sese à Sede B. Petri, atque
ab Archiepiscopo Rigensi, legitimo eorum Pa-
store disunxerunt, patriam, fidem, liberta-
tem, templaq; amiserint: tuq; iusto Dei iudi-
cio, quæ duo templa in hac ciuitate excitârunt,
ea biennium antè, tuis, vt comburerent, impe-
raueris. Iam quòd Angli merectores istas ti-
bi merces obtrudant, sapiens es, qui non solum
Lutherana, sed & Calviniana labe istos esse
asperfos agnoscis. Itaq; quàm limpidam aquam
ex lutulento illo hæresum coeno possis haurire,
iudicium tuum esto. Quòd si antiquas Syno-
dos, Patrèsue integros tibi obtulissent, non e-
am tibi irrogâssent iniuriam, quam intulere,
dum hac ratione iactare sese, & Anglis
suis venditare velint, vel à Calvinianis, vel ab
Anabaptistis, & alijs, quorum hîc semina
non desunt, ingenium tuum facili momento pos-
se circumferri, hæreticumq; potius audire, di-

centem,

centem, Sedem B. Petri commutatam fuisse in
 Antichristi Sedem, quàm Christum ipsum,
 eam voce & oratione in perpetuum firmantē,
 Synodosq; omnes, ac verè sanctos Martyres,
 ut firmissimam petram eam agnoscentes, &
 sanguine ipso testantes. Ac tamen, ut ne de-
 sim officio meo, cum non tantum de pace, quæ
 Diuina ope sancita est, quàm de meliore pace,
 qua cum Deo constringi debemus, ad te à Pon-
 tifice Max. missus sim; dicam breuiter, quæ
 causæ Anglorum animos à Sede Apostolica
 auerterunt. Quamuis bona illius Insula pars,
 sic Catholicam retineat fidem, ut indies non
 desint, qui pro ea martyrium libentes subeant;
 & verò Collegia nobilium Anglorum alterum
 Rhemis in Galliis, Romæ alterum sint, ad quæ
 cum confugiant continenter adolescentes, ut a-
 uitam fidem discant, & seruent, utrumq; Pon-
 tificiis sumptibus alitur; sicut id, quod Romæ
 est, Seuerigenus aulicus tuus vidit.

Cum igitur Henricus Octauus, Rex An-
 glia, librum aduersus Lutherum edidisset, quo
 eius uesaniam & heresim confutarat, & pro-
 pterea à Pontifice Maximo defensor fidei Ca-
 tholicae fuisset appellatus, factum est, ut cor-

Scriptum traditum

illius tanquam Salomonis immutatum sit propter mulieres, ob quas deserta fide Catholica sensim in hæreses delabereur, & manus denique cruentaret sanguine innoxiorum, Monachorum item, & aliorum, ac præcipue Rossensis, & Thomæ Mori, in fide, ac doctrina, & rebus agendis illustrium. Nam cum amore mulieris captus, eam in uxorem ducere, ac Caroli V. sororem repudiare ausus, id à Clemente VII. & à sancta Sede Apostolica ratum haberi vellet: nec verò hoc (quoniam Diuino præcepto aduersabatur) obtineret, secessit ab Ecclesia, seq̃ ipsum denique, re à seculo inaudita, caput Ecclesiæ Angliæ constituit. At Deus iustus & verax, quam ementito uxoris nomine in thalamum suum superinduxerat, non multò post adulterij conuictam, quanquam & in primis erat adultera, quod cum ipso Rege adultero concumberebat, qui castam & propriam uxorem deseruerat, capite plecti iussit. Quid verò inde in Insula illa secutum sit, superuacaneum est dicere, cum ea ad aures tuas sciam peruenisse.

Satis illud fuerit mulierem, quæ nunc Angliæ præest, caput & primatum Ecclesiæ in

Anglia

Anglia usurpasse, huncq; cæteris titulum ro-
um prodigio adsciuisse, ut cum Angli Petrum,
Petriq; successorem constitutum à Christo Do-
mino respiciunt, tandem mulieris, qualis de-
niq; illa est, imperio, etiam in ijs, quæ ad reli-
gionem attinent (infausto omine, ut præcipiti
consilio, sed sapientissimo Dei iudicio, qui su-
perbos & astutos comprehendit, in superbia,
& astutia sua) sese subdidere. Habeant igitur
illi suam foeminam pro Pastore vniuersali
Ecclesiæ Anglicanæ: Nos Petri Successorem,
qui à Christo institutus est ouium & agnorum
Christi Pastor, Pastorem visibilem retinebi-
mus. Iam verò quòd ex isto Anglorum libro
colligere poteris, id primùm cogites necesse
est (ut pleraq; alia omittam) Antichristi ad-
uentum certis sex signis à Spiritu sancto Di-
uinis in literis fuisse præmonstratum: Prædi-
catione Euangelij in toto terrarum orbe: Roma-
ni Imperij defectione, ac desolatione: Enochi,
atque Eliæ aduentu: maxima, eaque euidenti-
sima persecutione, ut iuge altaris Sacrificium
etiam cesset: Antichristi post tres annos cum
dimidio morte, ac mundi totius fine. At verò
nec dum plenitudo gentium intrauit, ut reli-

quæ

Scriptum traditum

quire salus fierent, quamuis in Indias quàm latissimè à Catholicis tantum lux Euangelij inferatur; & ipse adhuc Reges omnes, & Principes, Rom. Imperij dignitate, Christianus, & Catholicus Caesar antecellit. Non cessauit Missæ Sacrificium: Non apparuere Enoch & Elias, quos ipsos venturos, & ab Antichristo interficiendos, vt alij, ita Græci Patres disertissimè dicunt: Origenes, S. Chrysostomus in caput decimum septimum Matthæi, Theodoretus in caput vltimum Malachiæ, S. Ioannes Damascenus, libro quarto, capite vigesimo octauo. S. Irenæus libro quinto. Præterea Pontificis Max. Spirituale regnum iam per Sexdecim fermè secula durauit, nec verò præcisè potest ostendi, qui tres annos cum medio regnauerit, & pro Antichristo sit habitus, quiq; Christum negans fuisse verum filium Dei, se ipsum verum Christum, in lege & Prophetis promissum, haberi voluerit, seque Deum esse affirmauerit. Id enim ipsum facturum, ac propterea falsa editurum miracula cum Diuinum verbum, tum Patres antiquissimi Græci, præter Latinos testantur: Irenæus libro quinto, B. Cyrillus Hierosolymitanus

Catech. 5. Theodoretus in 2. ad Theſſaloni-
censes Epistola, & alij plerique. Sed & v' i
nam tria illa extitêre miracula, quæ in eius ad-
uentu futura prædixit S. Ioannes Euangeli-
sta. Apocalip. 13. Ignis de coelo descensus: I-
mago bestię loquens: Mortis & resurrectio-
nis illius effictio, quæ plurimi populi decepti
in eum sunt credituri?

Porro, quoniam tempore Romanus Pont.
Ægypti, Lybiæ, atque Æthiopiæ Regna
inuasit, occupauit, sibi vendicauit, eorumque
Reges interfecit; quæ omnia ab Antichristo
facienda, Daniel cap. 7. prænuñciarat? Qui-
busuè copiis aut Angliam S. Gregorius Ma-
gnus Pont. Max. Christo acquisiuit: alijue
Pontifices Romani trophæum crucis in genti-
lium intulêre prouincias; aut etiamnum in O-
rientis, Meridionales, atque Occidentis Indi-
as, nisi Christi verbo, interimq; eò missis ope-
rariis inferunt? Quod si hæretici isti, quorum
ingenium est, mendacissima comminisci men-
dacia, Pontificem Rom. etiam hoc nomine vo-
cant Antichristum, quòd Imperatores, ac Re-
ges aliquos de throno deposuerit, fateantur ne-
cesse est, hinc digitum Christi fuisse: cur cum

Scriptum traditum

data fuisset à Patre potestas in caelo & in terra, is item illam, quanta satis erat Ecclesiae administrandae, & de Tyrannorum iugo in libertatem Catholicæ fidei asserendae, Diuina liberalitate transfudit. Sed neq; propterea Romani Pötifices ea sibi Imperia, aut Regna vendicârunt, in quæ deiectis pessimis Principibus, Christianos & pios Principes suffecerunt. Sic enim Leonem III. Græcorum Imperatorem Iconomachum, & hæreticum Gregorius Secundus; Childericum Galliae Regem Zacharias; Henricum III. Rom Imperatorem Gregorius Septimus; Othonem IIII. Innocentius Tertius; Fridericum II. Innocentius IIII. deposuerunt: ac non mentiente eo, qui dixit, Quæ ligaueritis in terra, erunt ligata in caelo, re ipsa omnes imperium amiserunt. Ac si quis alius non amisit, alijs tamen rationibus egregiè poenas persoluit. At & (vt Gennadius inquit Patriarcha Constantinopolitanus, vtq; ante illum Nicephorus testatus est) Nicolaus primus temporibus Photij Græcos excommunicauit, & excommunicationi illi non defuit iota vnum: sed facti sunt captiui (vt is in excommunicatione dixit) inter omnes gentes, tan-

quam

quam Iudæi. Innocentius item primus ante hunc, Eudoxiam Imperatricem ob, S. Chryso- stomi exilium, excommunicauit, & intremuit eius sepulchrum, donec eo reuocato, excommu- nicatione à Pont. Max. remissa, constitit tre- mor ille. Denique Nicolaus quintus cùm Le- gatis à Constantino Imperatore, qui vocabatur Dragases, ad se missis, literas plenas timoris & horroris dedisset, num vera non protulit? Cùm enim anno M. CCCC. LI. eam Pontifex Max. cõscripsisset epistolã, M. CCCC. LIII. capta est Constantinopolis. Et in ea quidem epistola hæc erant verba: Neque verò Græci arbitrentur, Romanum Pontificem ita esse mente destitutum, omnemq; Occidentalem Ec- clesiam, vt non intelligat, quæ in singulis di- lationibus respondendo nugantur: optimè cun- ctæ nouimus. Sed toleramus, in Iesum respici- entes, sempiternum Sacerdotem, et Dominum, qui sterilem illam sicum vsq; ad annum ter- tium iussit asseruari, agricola ad excinderdam arborem se accingente, quia nullum fructum ferebat; sicut & tertio anno post, imperium ipsum concidit.

Hæc cùm ita fuerint, Princeps, vides, qui-

bus ar-

bus armis Sedes Apostolica pertinaces deu-
 cerit, aut correxerit: quamq; cohæreant ista
 cum hæreticorum imposturis, ignorantium, de
 quibus loquuntur, aut affirmant? Ceterum
 quòd eo in Anglorum libro carpitur Pontifex
 Max. quasi aut Romæ sedeat (quæ Babylon,
 dum olim omnium gentium erroribus sub per-
 fidis Imp. seruiebat, iure vocabatur) aut Dei
 verbum non prædicet, cum tamen de summis
 Christianæ Reipublicæ negocijs quotidie cum
 Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, a-
 lijsq; innumerabilibus, ac tecum ipso per me,
 vel loquendo, vel scribendo, vel ipso pietatis
 exemplo, continenter veritatem annunciet: aut
 mandata Dei non seruet (sic enim tui clauis
 Regnorum Petro traditas, ob peccatum fuisse
 amissas, imperitè responderunt) cum, si pec-
 cato (quod tamen scire sese, iustè dicere neque-
 unt, an Pontifex Max. committat) Principes
 auctoritatem administrandi perderent, nemo
 esset, qui in solijs istis iure confidèret: aut
 quòd sibi nimium patiatur honorem deferris;
 cum, qui politicis Principibus defertur (quis
 gladium à Deo portant, surq; pro mensura
 temporariam facultatem in subditos exercent)

is longè

is longè maximus sit; ac tuo nomini necesse sit
 sexcenties assurgere, multaq; alia præstare,
 quæ nobis quidem incognita pridem, sed & a-
 lijs incredibilia videri possint: hæc, inquam,
 omnia commenta sunt Satanae, qui mendax
 fuit ab initio, quiq; eò spectauit semper, ut
 Sedem Apostolicam conuelleret, quòd per e-
 am, & non pro hæreses, unitatem in Ecclesia
 seruari, & mysteria Dei ritè dispensari, mo-
 lestissimè ferat.

Nam & propterea non solùm hæretici re-
 centiores, verùm etiam Græci, ante aliquot
 secula nullum non mouebant lapidem, quamob-
 rem Diuina hæc lux veritatis Orienti non af-
 fulgeret.

Restaret, ut diluerem ea, quæ ab istis hæ-
 reticis, aut à schismaticis falso Romanis Pont.
 ascribuntur, quasi hi aliquando contraria fidei
 ex ipsa Apostolica Sede docuerint, nisi apud
 verè doctos luce clarius esset, & ab hæreticis
 habita fuisse pro hæresibus, quæ Catholica atq;
 Orthodoxa sunt; ac sæpè Antipapæ, vel ipsi,
 qui nondum erant Pontifices Max. vel qui a-
 deo nunquam Pontifices Max. fuere, va-
 rias calumnias aspersas fuisse, cum tamen à
 veræ fidei Christianæ tramite Rom. Ecclesia

Scriptum traditum

nunquam deflexerit. Itaq; Agatho Pontifex
Max. quem tu, tuiq; merito suspiciunt, in Epi-
stola ad Constantinum Imp. quæ in 6. Synodo
Constantinopolitana Act. 4. perlecta est, &
postea 8. Act ab omnibus approbata: Hæc est,
inquit, veræ fidei regula, quam & in prospere-
ris, & in aduersis viuaciter tenuit, & defen-
dit hæc spiritualis mater, vestri tranquillissi-
mi Imperij Apostolica Christi Ecclesia, quæ
per Dei omnipotentis gratiam à tramite Apo-
stolicæ traditionis nunquam errasse probabi-
tur, nec hæreticis nouitatibus deprauata succu-
bit: sed, vt ab exordio fidei Christianæ per-
cepit ab autoribus suis, Apostolorum Christi
Principibus, illibata sine tenus permansit, se-
cundum ipsius Domini Saluatoris Diuinam
pollicitationem, quam suorum discipulorum
Principi in sacris Ecclesiis fatus est. Petre,
Petre, inquit, ecce Satanas expetiuit vos, vt
cribraret, sicut triticum: ego autem rogavi pro
te, vt non deficiat fides tua, & tu aliquando
conuersus confirma fratres tuos. Consideret
igitur vestra tranquilla clementia, quoniam
Dominus et Saluator omnium, cuius fides est,
qui fidem Petri non defecturam promisit, con-

firmare

firmare eum fratres suos admonuit, quod Apostolicos Pontifices, meæ exiguitatis prædecessores fecisse, semper cunctis est agnitum. Sic Nicolaus primus in Epistola ad Michaëlem: Priuilegia, inquit, istius Sedis perpetua sunt, Diuinitus radicata atq; plantata, impingi possunt, transferri non possunt. Quæ ante imperium vestrum fuerunt, permanent, Deo gratias, hæctenus illibata: manebuntq; post nos, & quousq; Christianum nomen prædicatum fuerit, illa subsistere non cessabunt. Ac paulò post: Nam & inter cetera is, per quem nobis præcipue Priuilegia ista sunt collata, aliquando conuersus audiuit à Domino: Confirma fratres tuos. In quem locum longior essem, si quæ Origenes, Cyrillus, Græciue alij Patres vnanimi consensu scripserunt, adserre vellem. Nam & propterea Theodoretus in Epistola ad Renatum Presbyterum Romanum, Tenet, inquit, sancta ista Sedes gubernacula regendarum cuncti orbis Ecclesiarum, cum propter alia, tū quia semper hæretici factoris expers permansit. Atque ea causa fuit, cur Orientales Episcopi, sanctiores in rebus fidei, atque in persecutionibus, quas ab Imp. &

Scriptum traditum

à Græcis patiebantur, ad Rom. Pontifices cō-
fugerunt: S. Athanasius ad Iulium, S. Ioan-
nes Chrysoftomus ad Innocentium primum,
Ignatius tertius ad Nicolaum, Theodoretus
ad Leonem, Maximus ad Martinum, & ce-
teri. Quamobrem litteris à Rom. Pontificibus
acceptis, suas Sedes recepere, & quanta esset
à Christo successoribus Petri collata potestas,
re ipsa monstratum est.

Verum enimvero ceteræ Sedes ac Patriar-
chatus Orientales non manserunt in fide, quod
& Græci ipsi non diffitentur, & Synodi le-
gitimæ planè manifestârunt. In Hierosoly-
mitano enim Patriarchatu Eutychius, Irenæus,
Hilarius, Ariani, & Ioannes Origenista, Pa-
triarchæ sederunt. In Antiocheno, Paulus Sa-
mosatenus hæresiarcha, Petrus Gnaphæus, E-
utychianus, Macharius Monothelita, & alij.
In Alexandrino Georgius, & Lucius Aria-
ni, Dioscorus, Eutychianus, Cyrus Monothe-
lita, & alij. In Constantinopolitano Mace-
donus, Nestorius, Sergius, hæresiarchæ, &
plerique alij, qui vsque ad hæc tempora, ubi à
sanctæ Romanæ Ecclesiæ gremio sese subdu-
xere, iugo deniq; Turcico subiecti, nec liber-
tatem,

tatem, nec fidem Orthodoxam retinent.

Ceterum quod uel in isto Anglorum libro, uel in Chronicis, aut Historijs uestris aduersus Pontifices Rom. scriptum est, scio Serenitatem tuam cordatam esse; cuius aures, aut animus non debet facile patere obstrepentium calumnijs: cum neque historias antiquas Græcas, & ab autoribus legitimis conscriptas perlegere potuerint tui, quorum nemo Græcè nouit, nec Latinorum rationes audierint; adeò nec ad Synodos ipsas, quasi ad totius mundi theatrum, Christi uerò Domini tribunal, conuenerint, unde haurirent ea, quæ Isidorus Moscouiæ Metropolita, quoniam ad Florentinam Synodum profectus est, uera esse cognouit, et credidit. Scilicet Græcorum mos fuit, historias, Synodos, & Epistolas Rom. Pontificum corrumpere. In quinta enim Synodo generali adiunctas ab hæreticis epistolas fuisse fictitias Vigilij Pontificis Max. & Mennæ Patriarchæ Constantinopolitani, deprehensum est in sexta Synodo, Act. 12. et 14. dum acta quintæ Synodi relegerentur, & inuenti tres quaterniones, ab iisdem hæreticis inserti: sicut & in 6. Synodo ab æmulis Rom. Ecclesiæ

Scriptum traditum

quidquid dicitur aduersus Honorium Pont. Max. vt testatur Anastasius Bibliothecarius in historia sua ex Theophane Isauro Græco. Itaq; S. Leo primus, Epistola 83. ad Palestinos queritur, à Græcis Epistolam ad Flavianum suam, se adhuc superstite, fuisse corruptam. Et S. Gregorius Papa lib. 5. Epistola 15. ad Narsen asserit, Constantinopolitanos corrupisse Synodum Chalcedonensem; idemq; ait, se suspicari de Ephesina: Codices autem Romanorum longè veraciores esse, quàm Græcorum; Quoniam, inquit, Romani sicut non acmina, ita nec imposturas habent. Deniq; Nicolaus I. in Epistola ad Michaëlem Imp. cum eum ad Epistolam Adriani I. remitteret: Si tamen, inquit, non falsata, more Græcorum, sed sicut à Sede Apostolica missa est, penes Ecclesiam Constantinopolitanam hætenus cõseruatur.

At qui constat, Sexta quoq; Synodo absoluta, plures Episcopos iterum ascendisse Constantinopolim, ibiq; Trullanos Canones edidisse, vt præcipuè Rom. Ecclesiam carperent. Quamobrem ex his colligere poteris, si quid tibi à tuis, aut ab istis hæreticis obtruditur, e-

os, cùm puros ac liquidos fontes Patrum antiquorum non afferunt, sic tibi debere esse suspectos, vt in ordinem ipsum à Christo Domino institutum intuens, aliquando seriò animum appellas ad veras Academias fundandas, in quibus istæ errorum tenebræ, à cordibus subditorum tuorum melioribus disciplinæ dispellantur. Alioquin Ægyptus fiet Moscouia, nec vnquam feritas istorum populorum mansuetiet, nisi solida fides, & pietas in eam inuehantur.

Sed vt ad Anglos redeam, bene habet, quòd (qui secuti imperitos & mēdaces historiographos, Anglicam mulierem quandam, Ioannis nomine e mentito, quæ nunquam fuit, Pontificem Max. fuisse dixere) nunc veram foeminam pro Papa in Anglia colant. Quis S. Gregorij Magni, à quo fidem Christianam accepere, libros tibi obtulissent: rem Christianam verè fecissent, tu q̄ (vt quondam Mauritius Constantinopolitanus Imp.) ex eius Pontificis literis, Apostolicæ Sedis, in æternum permansuræ, veritatem liquidius cognouisses. Nunc verò cùm ijntelligant, à Pont. Max. Principes semper ad fœdus aduersus perpe-

Scriptum traditum

tuos Christi hostes sanciendum, teq̄ adeò nunc animari, quod ipsum quoq̄ argumento est, Pontificem Max. non esse Antichristum: viderint autem, quinquaginta sex ante annos, Basilio patre tuo regnante, per Clementis VII. Legatum, pacem inter ipsum, & Sigismundum I. Poloniæ Regem fuisse compositam, nunc autem iterum non sine Pontificis Max. Gregorij XIII. studio & opera, quam tu ipse, Inter-nuncio tuo ad eius Sanctitatem misso, procuraveras, inter te, ac Stephanum Poloniæ Regem in plures annos difficillimū bellum esse sopitum, Christianiq̄ sanguinis effusionem, qui viginti duos totos annos fundebatur, non per Antichristum, sed per Vicarium Christi curatum esse, vt cessaret: disrumpuntur Satanas, quiq̄ sub eo militant, quòd per Sedem Apostolicam D. Petri id tibi officium præstitum sit, quodq̄ Pontificis Max. nomen in Scythia, Tartarosq̄ istos inter tuos, non sine laude audiri, atq̄ pronuciari intelligant; cum neq̄ vnquam ab hæreticis, & eorum similibus pax vlla inter Christianos aut verè procurata, aut potiùs impedita fuerit. Ac verò Satanas, qui modicum tempus sibi ad illaqueandas

animas

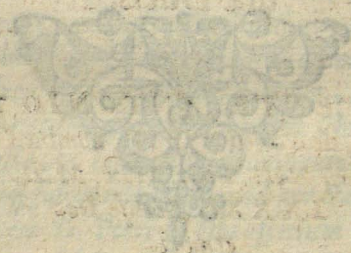
Magno Moscouiæ Duci.

123.

animas superesse sentit, intelligit implendam esse Christi Domini prophetiam, ut fiat vnum ouile & vnus Pastor. Sic enim & tu, si reliquis Christianis Principibus ad hoc ipsum ouile te adiungeres, serio Diuinæ gloriæ & Ecclesiæ Christi propagandæ æterna cum dignitate fortissimam operam dares.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Additional faint, illegible text at the bottom of the page, possibly bleed-through or very faded print.

ACTA IN
 CONVENV LE-
 GATORVM SER.^{mi} PO-
 loniæ Regis Stephani, huius no-
 minis Primi, & Ioannis Ba-
 filij, Magni Mosco-
 uia Ducis.

*PRÆSENTE ANTONIO POS-
 sevino, de Societate IESV, nomine Gre-
 gorij XIII. Pont. Max. M. D.
 LXXXI. Mense De-
 cembri.*

In Chiueroua Horca, ad Iamum Za-
 polscia, in Moscouia.

ACTA IN CONVENTU
LEGATORVM SER.^{mi}
Poloniæ Regis Stephani, & Io-
annis Basilij Magni Mo-
scouix Ducis.

*V*M Antonius Posseuinus cum Stephano Poloniæ Rege, & Magno Moscouiæ Duce egisset, de mittendis aliquem ad locum Legatis, de pace tractanda, delectus est à Magno Duce Iamus in Zapolscia pagus, Velicoluco viginti miliaribus Germanicis, totidem à Plescouia distans. Qui pagus cum à Cosacis militibus Regis fuisset antea combustus, alter pagus habendo Conuentui delectus est, duobus inde miliaribus Germanicis, propior Porcouiam, inter Paderouicium, atq; Zapolsciam, vocatus ab incolis Chiueroua Horca, quæ postrema vox monticulum, sicut altera, id est, Chiueroua Nobilis cuiusdam familiam designat.

Ad eun-

Acta in contentu Legatorum

Ad eundem locum in hospitium Antonij Posseuini conuenere utriusque Principis Legati, die xij. Decembris M.D.LXXXI. qui dies B. Lucie Virgini, & Martyri est sacer.

Legatorum Regionum nomina fuere Ianusius Nicolai Sbaraski Palatinus Braslauensis, Albertus Raduilius Dux in Olika, & Nieswitz, Curie Regis in Lituania Marschallus, et Capitaneus Caunensis, uterque Catholicus, praeterea Michael Haraburda Regius Secretarius, Ruthenae fidei, si fides dicenda sit, quae a fide Catholica aliena est. Hic autem saepe Legatione ad Moscos, & nonnunquam ad Tartaros functus, valebat usu rerum, filiumque Collegio nostrae Societatis, quod est Vilnae, tradiderat instituendum. Accedebat Christophorus Warsauius, quem Antonius Posseuinus procurauerat a Rege ad conuentum mitti, tum ut Summo Pontifici satisfaceret, cupienti, ut in ea pacis tractatione Sueciae Regis ratio haberetur: tum, ut idem Christophorus tota re cognita, si deinde appetente Vere in Sueciam mitteretur, de Liuonicis arcibus, eo cum Rege, nomine Poloniae Regis, acturus, non solum ea componeret, quae inter Reges illos controuer-

tuntur,

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 126.

tuntur, verum etiam Catholicae religionis negocium promoueret vir nobilis, & Catholicus; ac tum ab Antonio Posseuino de toto hoc Sue-tico religionis negotio diligenter edoctus, tum à Stanislao Varseuicio de Societate IESV, a-pud Sueciae Reginam iam biennium commoran-te, eiusdem autem Christophori fratre, docen-dus.

Mosci autem Legatorum nomina fuere, Dux Demetrius Petri Ieletski, Praefectus Casinen-sis, & aulicus Magni Ducis Romanus Basilij Olpharius, Praefectus Coselnensis, & aulicus Magni Ducis, ac frater Michaelis Begini, Mi-kita Bafonka, filius Nicephori Veroscabina, Secretarius Mosci, quem illi Notarium vo-cant; Zacharias Suiafeua, Vicenotarius.

Fecerat Sacrum Antonius Posseuinus, atque aliquos de suo comitatu Sanctissima Euchar-istia pauerat, cum illico utriusque Legati ad eum venire: quibus considentibus, et altero è duobus interpretibus, quos secum ille in Moscouiam ad-duxerat, stante, pauca praefatus Antonius de sinceritate, qua in tanto negotio esset agendum, quamque simplici oculo in ipsum Christum esset inspiciendum, qui est vera pax nostra, Pleni-

potentiam

Acta in conuentu Legatorum

potentiam vtriusq; Legationis, siue mandata, quæ vocant, Procurationis depromi, ac legi fecit. Primi Mosci suam legerunt, cuius verba sunt hæc.

PLENIPOTENTIA LEGATORUM Mosci, quæ Rutenicè, id est, Moscouiticè fuit scripta.

Diuina misericordia & clementia, quæ nos præfecit in Oriente ex altissimis, quæq; dirigit pedes nostros in viam pacis. Huius ergo Dei nostri in Trinitate adorandi clementia, Nos Magnus Dominus Czarius (siue Rex, aut Imperator) ac Magnus Dux Ioannes Basilij totius Russiæ, Volodimeriæ, Moscouiæ, Nouogardiæ, Imperator Casani, & Imperator Astracani, Dominus Plescouiæ, & Magnus Dux Smolenscij, Tueriæ, Permiæ, Viaticæ, Bulgaricæ, & aliorum lo-

corum,

corum, ac Dominus hereditarius terrae Liuo-
niae, Stephano, Dei gratia, Regi Poloniae, ac
Magno Duci Lituaniae, Russiae, Prussiae, Sa-
mogitia, Masouiae, Principi Transsylvaniae,
& aliorum locorum, misimus Legatos nostros
Magnos, aulicum nostrum, & Praefectum
Casinensem Ducem Demetrium Petri Ieletz-
ki, aulicum nostrum & Praefectum Coselnen-
sem Romanum Basilij Olpherium, & Nota-
rium nostrum Mikitam Basenka, filium Ni-
cephori Vereczahina, & Vicenotarium no-
strum Zachariam Suiaseua, ad conuentum pa-
cis statuendae gratiae, cum Legatis tuis loqui.
Et quaecumque illi incipient de rebus nostris di-
cere cum tuis Legatis in conuentu, eae res nostrae
sunt. Scriptum in Dominio nostro, in aula
Sloboda arcis, Anno à creato mundo Septimo
millesimo, Nongentesimo, Mense Nouembri,
Indictione Decima, Dominij nostri 47. &
imperatorum nostrorum Rosensis 35. Casanen-
sis 29. Astracanensis 28.

Cum haec Plenipotencia fuisset perlecta,
visa est infirma, nec sine iusta suspitione fuere
Legati Regij, qui propterea, quas Moscus ad
Poloniae Regem in castra per Zachariam Bol-

Acta in conuentu Legatorum

tinum litteras miserat, legi iusserunt. His significabatur, non defuturum Moseum, quin Legatos, cum integra potestate omnia transigendi, quemadmodum de Mosco Antonius Posseuinus quaesuerat, esset missurus. Tum Antonius litteras item, quas tum per eundem Boltinum, tum per Andream Apollonium Moscus ea de re sibi scripserat, cum legi iussisset, eodem illæ tenore, quo Regiæ, inuenta sunt. Præterea, quò Plenipotentia Mosci infirmitas dilucidius agnosceretur, Plenipotentia Regis à Michaele Haraburda perlecta est, cuius verba hæc sunt.

PLENIPOTENTIA REGIS
Poloniæ, quæ Polonicè fuit
scripta, utroque signo Poloniæ
Regni, & Lituaniæ Du-
catus, obsignata.

NOS Magnus Dominus Stephanus, Dei
gratia Rex Poloniæ, Magnus Dux Li-
tuaniæ, Russiæ, Prussiæ, Samogitiæ, Maso-
uia,

Regis Poloniae & Nosco Ducis. 128

uia, Liuania, Princeps Transyluania, & aliorum locorum. Notum facimus, his litteris, Magnum Dominum Ioannem Basilij, Dei gratia Dominum Russiae, & Magnum Ducem Volodimeriae, Moscouiae, Nouogardiae, Casani, Astracani, Plescouiae, Tueriae, Iueriae, Permiae, Viaticae, Bulgariae, & aliorum locorum scripsisse nobis per tabellarium suum Zachariam Boltinum, significando, à Legato Sanctissimi Pastoris Gregorij xiiij. Pontificis Max. Romani, Reuerendo Antonio Posseuino scriptum ad se nomine Domini sui, hortante Sanctissimae Apostolicae ac pastoralis Sedis auctoritate ad concordiam & pacificationem inter vtrumque nostrum; vt quod ex vtraque parte Legatos vnum ad locum mitteremus, qui, eodem Summi Pontificis Legato praesente, pacem inter nos possint constituere. Iuxta quas Legati Pontificis literas, Magnus Dux Legatos suos ad locum certum mittit inter Porcouiam, & Sauolociam, via Velicolucensi à Porcouia ad Iamum Zapolsciae. Ideo & nos, sanguinis Christiani effusionem nolentes videre, misimus ad eundem locum Iamum Zapolsciae Legatos nostros, Palatinum Braslauiensem,

R

Capita-

Acta in conuentu Legatorum

Capitaneum Kremenecensem, & Pinscensem,
Ducem Ianusium Nicolai Sbaraski; & Mar-
salcum nostrum aulae Magni Ducatus Litua-
niae, Capitaneum Caunensem, Dominum Al-
bertum Radiuilium, Ducem in Olika, & in
Nieswiz; & Notarium nostrum Magni Du-
catus Lituaniae Michaelem Haraburdam. Ac
dedimus illis & his litteris nostris plenipoten-
tiam, vt conuenientes cum Legatis Magni Du-
cis Moscouiae, inter nos, & Magnum Ducem
Moscouiae, & Dominia nostra de amicitia &
concordia colloquantur, & res constitutas lit-
teris, ac iuramentis suis coram Legato Reueren-
do Posseuino confirment, & ad effectum, cer-
tamq; confectionem, & constitutionem suam
adducant. Quae omnia sumus admissuri, con-
tentiq; futuri, & inuiolabiliter praestituri,
quemadmodum iuxta Senatorum nostrorum
consilium, qui eo tempore apud nos fuerunt,
Regni Poloniae, ac Magni Ducatus Lituaniae,
verbo nostro Regio pollicemur, & promitti-
mus etiam pro Successoribus nostris in istis Do-
minijs, totaq; Repub. haec omnia iuxta consti-
tutionem, & litteras Legatorum nostrorum
firmè, inuiolabiliterq; nos praestituros. Cum

autem

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 129.

autem ad nos Magnus Moscouiae Dux Legatos suos allegabit, tum nos Legatorum nostrorum litteris nomen nostrum Regium adscribere, ac signo nostro obfirmare, Regioq; iureiurando confirmare, easdemq; litteras cum iisdem Legatis ad Magnum Moscouiae Ducem remittere debemus. Eodem modo erga nos, & Successores nostros, atq; erga nostra Dominia Magnus Moscouiae Dux, successores, atq; illius Dominia se gerere debent. Propterea memoratis Legatis nostris hasce litteras nostras manu Regia nostra subscriptas, & obfirmatas Sigillis nostris Maiestatis Regni Poloniae, & Magni Ducatus Lituaniae dedimus. Datum in castris nostris ad Plescouiam, Anno Domini 1581. mensis Nouembris die XXX. Regni vero nostri anno Sexto.

Quae omnia cum essent perlecta, Legati Regii acrius urgebant, ut Mosci pleniora mandata depromerent, ac scirent, sese super fundamento tam infirmo reliquam tractationem non extructuros: atq; ad id Instructionis suae caput ea de re adhuc perlegerunt. Mosci autem excusare se, quod is Magnorum Moscouiae Ducum scribendarum Plenipotentiarum

Acta in conueutu Legatorum

mos semper fuerit: quod q̄ litteris Magni Ducis ad Regem, & ad Antonium Posseuinum scriptis satis intelligi poterat, sibi plenam potestatem ad omnia cunficienda tributa fuisse. Addidēre, cūm res ipsæ, de quibus esset agendum, statim essent ad effectum adducendæ, frustra Regios de plenipotentiæ verbis queri, quam re ipsa, & factō ipsi Mosci essent præstituri.

Cūm lites ex litibus sererentur, nec præsens aliquod remedium cerneretur, Antonius Posseuinus Regios monuit, vt ea de re protestationem facerent; sic enim se eam esse admissurum. Deinde vt in diem sequentem quæstio illa sic differretur, vt tamen nocte ea, quæ primæ diei Sessionem consequebatur, vtriq̄ Legati suarum Plenipotentiarum exempla confestim ad se mitterent; se Deo re commendanda, Moscis priuatim alloquendis, si quam alteram Plenipotentiam haberent, examinandisq̄ ipsarum Plenipotentiarum exemplis impensurū. Quod cūm factum esset, neq̄ Mosci aliam haberent Plenipotentiam, die sequenti Legatis vtriusq̄ sic locutus est.

DIE XIII. DECEMBRIS
 Secunda Legatorum
 sessio.

*Q*uandoquidem Mosci Legati nullam se aliam habere Plenipotentiam dicunt, nec credendum sit, Magnum Ducem non agere sincerè, quippe qui sciat fore, ut uniuersus hic tractationis contextus Deo, ac Christianis omnibus innotescat: dicant, nunc iurabunt, scire sese alias Plenipotentiarum formulas hisce de rebus à Magnis Moscouiæ Ducibus scribi solitas esse. Cùmque ab extremo, qui erat Zacharias Vicenotarius, fuisset interrogationem orsus, se ille iuraturum respondit; qui cum Acta Mosci Secretariæ ad centum annos legisset, nunquam se alias formulas legisse dixit. Quod cum postea singillatim reliqui assererent, adiecit Romanus Basilij, se ante XX. annos ad Sigismundum Augustum Regem Internuncium venisse, pacemque quinquennij deinde (eiusmodi

Acta in conuentu Legatorum 9

litteris patentibus à Mosco Magnis Legatis traditis) fuisse consecutam. Querenti autem Antonio de Michaële Haraburda, num aliquam earum formularum, vel litterarum unquam vidisset (expediuisse enim, ut eiusmodi aliquid Magni Ducatus Lituaniæ Secretarius secum attulisset) cum Haraburda respondisset, nunquam talibus tractationibus, qualis erat hæc, se interfuisse, nec proinde Plenipotentias vidisse: interrogauit Regios Antonius, numquid aliud vellent dicere, antequam, ipse, quid sentiret, exponeret. Perstare se quidem in incepto dixerunt, sed auctoritate Pontificis Max. moueri, ut & tractationem inchoarent, ac verò protestarentur, se prius hinc non esse discessuros, quàm res ipsæ, quas Mosci essent prestituri, efficerentur. Antonius autem, Cum, inquit, nihil alterutri parti ex hac tractatione pereat, quæ si in rem conferatur, maxima bona paritura sit; sin dolo malo fiat, in eos perpetuo cum dedecore sit casura, qui erunt in noxa; ac proinde alterutrius Principis sinceriorem agendi rationem maximè sit roboratura, ad rem ipsam iudico esse veniendum, sic, ne ipsa actio iuri alicuius Regionum Lega-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 131.

torum (quod ad Plenipotentiam attinet) possit esse damno. Interea verò Legati Mosci sciant à Christianis alijs Principibus nullas eiusmodi formulas Plenipotentiarum solitas esse cōscribi. Tūm conuersus ad Legatos Regios, cum eos admonuisset, vt cogitarent, num cum in Iamo Zapolsciae pacis ista tractatio haud fiebat, praebitura fuisset alicuius turbationis materiam, alterq̄ ex Legatis Albertus Radiuilius respondisset, nihil inde oriri posse quaestiones, quin & eodem in pago Iamo pacem posse confici, aut promulgari dixisset, perrexit Antonius: Quando ad victores pertinet legem victis imponere, poterunt Regij Legati conditiones pacis, quam Mosci iam tertio per tres Legationes petierunt, primò proponere. Ad ea Palatinus Braslaviensis (gratius actis Summo Pontifici, atq̄ Antonio, quem eius Sanctitas miserat, quòd laborem hunc pacificandi veri- usq̄ Principis tam paternum suscepisset (Li- uoniam totam, eam scilicet, quae in manu esset Mosci, disertè, & grauitè petijt, quae nisi concederetur, neutiquam se progressuros, nec adeò reliquae tractationi interfuturos.

Cum Mosci nimium hoc esse dicerent, mul-

Acta in contentu Legatorum

taq̄ intersererent, quibus Regijs persuaderent, ne sanguis funderetur, & fieret equalitas, si vellent, vt vera pax, fraternitasq̄ consequeretur; ad earum autem Liuoniæ Arcium numerum, quas per Antonium Posseuinum se traditurum Magnus Dux tres ante menses promiserat, Gouiam addidissent; ad eaq̄ omnia rursus Palatinus commodè respondisset: Legati Mosci vrserunt, vt Regij item dicerent, ecquid sese Magno Duci daturos haberent in mandatis. Moscum enim petere Plescouienses Arces, ac reliquas, quæ superioribus annis à Stephano Rege fuerant captæ, Lucum, Velisiam, Sauolociam, Neueliam, Chelmam, & si quæ essent eiusmodi aliæ.

Regij se multum dare dixerunt, qui certam spem Plescouiæ, ac Nouogardiæ potiundæ essent relicturi: qui 40. milliaria ditionis Mosci, quam hoc anno occupassent, in ditionem Magni Moscouiæ Ducis redire permetterent: qui victorem essent exercitum deducturi: qui tot sumptus fecissent, cum Moscus, quæ per suos Legatos Vilnæ promississet, non præstiterit, ac tamen ipsi Quattuor arces Plescouienses se Mosco restitutos pollicerentur.

Contra

Contra Mosci, nisi de reliquis arcibus in Liuonia Mosco relinquendis agatur, nihil effici posse: tot Liuoniae arces non parum constituisse Magno Duci, ut gratis eas dedat: Plescouiam ita esse munitam, uti Regij erant experti, qui si arces illas alias expugnassent, istam nondum cepisse, nec adeo posthac (ut neque aliis) expugnatos. Quae cum varijs colloquijs totam penè diem usque ad noctem adduxissent, instarent autem Regij, ut Antonius illos prorsus in castra, vel ad Regem vellet dimittere, postquam Mosci de Liuonia tradenda nihil certi aperirent: id verò quoque studio Regij facerent, ut negotium citius conficeretur, se quidem (ait Antonius) illos nocte dimittere, verum ita, ut omnino postridie manè redirent, quemadmodum factum est.

DIEI XV. DECEMBRIS
sessio Legatorum tertia.

Um Regij Legati ex eo Zapolsciae pago aduenissent, in quo duobus circiter Leucis à Chiueroua Horca commorabantur, Mosci item statim, quia in Chiueroua manebant,

Acta in conuentu Legatorum

adfuissent, tota penè dies tribus capitibus rerum agitandis insumpta est. Proposuerunt sine querela Regij, quòd Mosci tempus eximerent, ne Liuoniam totam traderent. Adiecerunt petere se, vt Magnus Dux titulo, iureq; Liuoniæ cederet: deniq; vt Sueciæ Rex inter pacis conditiones adnumeraretur. Tùm dixerunt, se præterea, quæ de Plescouiensibus arcibus, Mosciq; ditione hoc anno occupata promississent, Chelmam item arcem, superiore anno captam, reddituros, satis autem multum hoc esse, cum Regi Poloniæ plures Liuoniæ arces, quas alij cepissent, ista Magni Ducis cunctatione, decessissent. Ceterum habere se in mandatis à Rege, vt quàm citissimè tractationem istam absoluant: se Antonio Possuino protestari, diuturniores moras pati non posse, quibus etiam omninò ultra triduum, vel quadriduum eo in loco non sit commorandum.

Ad ea Legati Magni Ducis cum pleraq; respondissent, quæ superioribus diebus de æquitate seruanda, de elatione animi vitanda, deq; sanguinis effusione declinanda dixissent, quodque Regij visuri deniq; essent, super quos tantus sanguis esset casurus. De Sueciæ autem Re-

ge se nihil habere in mandatis, quod agerent; e-
um, si velit ad Magnum Ducem mittere de pa-
ce Legatos, non frustra missurum. Harabur-
da autem, qui vna cum Hornostaio quondam
in Legatione ad Magnum Ducem iuerat, cum
nil praeter illa, quae habuisset in mandatis egis-
set; cogitandum esse sibi quoque Magni Ducis
Legatis, intra fines muneris sibi praescripti
manendum; Liuoniae igitur arcus Regijs pro-
miserunt, Pernauiam, Paidanum, Korstinum,
Huntecz, kurslouum, Porcholiam.

Sed cum Regij totius Liuoniae restitutio-
nem, tituliq; & iuris ipsius cessionem iterum
urgerent, Antonius Posseuinus, qui antea no-
uerat, Legatis Regijs eam non fuisse plenissimam
facultatem traditam, de arcibus a Rege captis
restituendis, quae videbatur fuisse peropportu-
na, quamq; Antonius, antequam e castris disce-
deret, a Rege petierat, vtriusq; autem Legatis de
Sueciae Rege, ac de iuris et tituli Liuoniae cessi-
one, suae essent rationes, precatus Legatos per
Christi sanguinem, pro quo id, quod erga Sanctam A-
postolicam Sedem obsequium ostendebat, ut in tanta
re nihil praecipitis deliberationis adhiberetur:
petijt, num tantisper ijs de rebus sibi cogitare

lice.

Acta in conuentu Legatorum

liceret, dum ad rem aptius, atq; ad pacis solidioris compositionem expeditius posset respondere. Cui cum annuissent, tum ille, crastina dies Sessione vacabit. De Liuonia vero tota reddenda, cum Magni Ducis Legati iam sex alias arces obtulerint, dicant autem Regij, nil se aliud dicturos, nisi arces reliquas tradant; cumq; vtriq; non satis se aperiant: suas excutiant Instructiones, & videant, quid, & quantum possint prestare, vt ad sequentem sessionem parati, ac sine vlla tergiversatione ab eo, quod æquissimum est, accedant.

Discedentibus Regijs, cum Magni Ducis Legati ad multam noctem (quod sæpæ faciebant) apud Antonium mansissent, deq; Liuonia quid in mandatis haberent, liquidius, ac sidenter ei roganti (quantum ad pacem citius faciendam expediret) aperuissent, data ei facultate, vt ad Ioannem Zamoscium Regni Poloniæ supremum Cancellarium, & generalem Capitaneum de tota re citatis equis perscriberet, cui integerrimam rei conficiendæ potestatem Rex tradidisset, missæ eâdem nocte litteræ sunt in castra: ad quas cum tardius responsum peruenisset (quatriduum enim effluxit)

multum

multum fuit Antonio, quod ageret in eximenda Moscis suspicione de Regijs, hisq̄ vix excusandis, quòd qui scripto plenissimam se potestatem ad omnia habere dixissent, inde plenior Moscorum esse illa videretur, quæ paucioribus verbis esset comprehensa, Biduo itaq̄ dilato, cum Regios monuisset Antonius, ut colloquio interessent, in quo saltem de Rege Sueciæ agi posset, die 14. omnes apud eundem de more conuenerunt.

DI EI XVIII. DECEMBRIS Sessio quarta.

Antonius Posseuinus, cui à Legatis ad cogitandum delata res erat, fateri se inquit, maioris id esse momenti, quàm fortasse putaretur, quòd de Sueciæ Rege, deq̄ cessione tituli, iurisq̄ Liuoniæ petebatur à Regijs. Et à Põtifice quidem Max. se habuisse in mandatis, ut ea de re Sueciæ Regis, tanquam Sanctæ Sedis amici, ageret: quod quidem Stariciæ cum Magno Duce tam eius

S. tis, quàm Stephani Regis nomine quin-
 quies diligenter egisset, nec Magno Duci dis-
 splicuisse, vt in Sueciam (quemadmodum fe-
 cerat) litteras de tota re mitteret. Nunc vide-
 ri sibi Stephanum Regem nulla ratione posse
 istud officium pro affine, ac fratre suo desere-
 re, cum etiam occasionibus futuri belli præci-
 dendis, valde id esset commodaturum. Proin-
 de si quid Magni Ducis Legati haberent, quod
 responderent, se, priusquam aliud aliquid di-
 ceret, libenter auditurum.

Mosci responderunt, se nihil (vt dixerant)
 à Magno Duce ea de re in mandatis habuisse,
 id autem per Legatos Suecos agi posse: quære-
 re verò se de Regijs, num haberent à Suecic
 Rege Plenipotentiam vllam. Quòd cum negas-
 sent, Quid (aiunt) igitur vultis agi de negocio
 hoc, in quo etiam si nobis aliquid agere licuis-
 set, nihil tamen solidi confici posset, præser-
 tim quòd & alia inter nostrum Magnum Do-
 minum, ac Sueciæ Regem controuertuntur?
 Nam præter Liuoniæ arces, Coreliam q̄, &
 Iuanohorod, Iamam, ac forsàn alia, hoc bien-
 nio occupauit. Tùm Antonius Regionum er-
 ga Sueciæ Regem studio commendato, Mosco-

Regis Poloniæ & Mosco. Ducis. 135.

rum item responso audito, cui non facile poterant Regij respondere, id vnum restare dixit, vt tempus saltem intercederet, quo inter Sueciæ Regem, & Magnum Ducem per Legatos (si ij noluisent) inuicem agi de tota re posset. Cùm verò Mosci ad ea nihil respondiissent, quippe quibus neq; hoc fuisset à Magno Duce mandatum, ad alia vt progressus fieret (ijs modò negocijs omisissis) vnanimes omnes Legati consenserunt. Atq; eò magis Regij, quòd in mandatis habuerant, ne si Suecus excluderetur, propterea à pace facienda desisterent. Cùm verò de titulo, & iure Liuoniæ tradendo, Mosci Legati dicerent, se nihil prorsus habere, quod agerent; nec videri equum, vt ex Liuonia prorsus eorum Princeps eijceretur; nec dum verò è castris aduenissent à Zamoscio littere, quas Antonius, Legatiq; Regij expectabant, vt de primario negotio aliquid statuerent, finis ei Sessioni impositus est.

DIEI XX. DECEMBRIS V. Sessio.

Cum

Acta in conuentu Legatorum

Um post superiorem Sessi-
onem, Stanislauum Zolkeuiū
Palatini Belzensis filiū, et
consanguineum suum Zamo-
scius ad Antonium cum lit-
teris credititijs misisset, p̄ q̄
eundem significasset, ob bonū pacis posse Ma-
gni Ducis Legatis tradi Nouogardiam Liuoni-
cam, duas q̄ alias Liuoniae arces, quibus versus
Naruam, & mare Moscis liber aditus pate-
ret, dum arces à Rege captas, Velicolucum,
Zauolociam, Neuelam, Velistam in Regis po-
testate sinerent. Quin item Velicolucum re-
stitui posse (nisi omnino secus fieri pax posset)
dūm tamen nihil in Liuonia daretur Moscis;
sperare enim se, quamuis ea de re mandatum à
Rege non haberet, Ordinibus tamen, ac Regi
id omne probatum iri. Antonius nouo hoc con-
silio non mediocriter sollicitus fuit, tum quia
Zamoscius chirographum nullum miserat, quo
chirographo (cūm ferè ad Antonij fidem, atq̄
iudicium, vt dicebat Zolkeuius, ea vel arcium in
Liuania traditio, vel restitutio Velicoluci re-
ferretur) aut ritè in rem conferrī negociū pos-

set, vel

set, vel si Regno Poloniae aliquando istius rei reddenda ratio fuisset, id liquidò fieri posset. Quòd si postea id consiliū aut mutatum (quod non semel alijs in rebus Antonius erat expertus) aut à Regijs Legatis fuisset non leues ob causas impeditum (neq; enim sibi quicquam à Rege ea de re præscriptum esse dicebant) Antonius inani promisso lactasse, aut adeò decipisse Magni Ducis Legatos videretur; quòd quidē Diuino in Moscouia cultui promouendo admodum esset incommodaturum. Accedebat iterata sæpissimè à Rege petitio vniuersæ Liuoniae, cuius ne spithama quidem cedere posset, licet vellet. Ad quòd Decreto ordinum Regni, & iureiurando Regem teneri, cum alijs, tum disertissimè à Regijs Legatis identidem dictum fuit.

Ac Antonius quidem à Rege, Zamoscioq; paucos ante dies per litteras petierat, num si tota Liuonia Moscus cedere nollet, sibi in Moscouiam redituro procurandum esset, vt Magni Ducis Legati Varsauiam ad futura Martij mensis Comitia venirent: sic enim rectius ab Ordinibus Regni aut ei Decreto posse derogari (quatenus Liuoniae nonnihil Magno Duci con-

S

cedere.

Acta inconuentu Legatorum

cederetur) aut si è Repub. iudicaretur, ut in belli continuandi proposito perstaretur, tùm Legati Mosci, consensum Regni ipsis oculis cernentes, faciliùs ad propositas pacis conditiones descenderent; hyeme interim bellici negotij inchoati persecutionem haud eximente. Verùm Zamoscius litteras idibus Decembris datas, & eadem ipsa die per alterum tabellarium redditas, qua idem Zolkeuius cum breuius illis alteris creditiis venerat è castris, Antonio scripsit, nihil opus esse, ut de mutando Decreto ageretur. Stare enim Regis, & Ordinum sententiam: si nolit Moscus assentiri toti Liuoniae tradendae, rem armis esse decernendam. Itaq; tota re cum Legatis Regijs communicata, hi iudicârunt, à se de Liuoniae arcibus nihil agi, atq; adeò omninò proponi debere: Legatos enim Mosci, quibus satis erat persuasum, Stephanum Regem integram Liuoniam velle, quiq; iam non minima præbuerant argumenta eius restituendae, in spem venturos, alia quoq; Magno Duci à Stephano Rege relictum iri; resq; Regias proinde peiore esse in statu, quam antea. Vnde pacis cõpositio extrahi posset; præterquàm quòd, cùm eas arces voce tan-

Regis Poloniae, & Mosco. Dncis. 137,

tum Zolkeuij Zamoscius offerret, tutum Re-
gis non esset, vt eas nomine Regis Mosco polli-
cerentur. Itaq; cum Zamoscio rescribendum
esse existimassent, Antonius quoq; sequentes
litteras ad eum misit; multa, quae maximè ad
celerem, & honorificam pacis confectio-
nem spectabant, si ad rem, non amissa tanta occasi-
one, veniretur, per eundem Zolkeuium signifi-
cans, quae litteris non erant committenda. Sic
igitur Sessionis illius pars priuata huic tracta-
tioni, antequàm Legati Mosci aduocarentur,
extracta est.

EPISTOLA IO. ZAMO-
scij, supremi Cancellarij Regni
Poloniae, & generalis Capita-
nei, ad Antonium Pol-
seuinum.

Quae D. Vestrae de eruptione Moscorum,
deq; illorū castigatione scripsi, vera sūt.
Quae verò de indicio Petri Koltowski verè
scripta significantur, vera vt sint, magis opto,

Acta in conuentu Legatorum

quàm arbitror. Nam nisi pax coibit, hostem ego quæram, nisi me ipse quæsiuerit. Sed hæc satis. Litteras D. Vestrae summa celeritate mitto ad Regiam Maiestatem. Frustra tamen, ut ego iudico, de cedendo aliqua Liuoniae parte in Comitijis deliberaretur. Nemo enim patriæ benè in futurum prospiciens, vel in Conuentu etiam ipso Regni, de ea decedere suadebit; re iam ad extremum adducta, ut aut nobiscum hostis pugnare necesse habeat, aut de hac vrbe periclitari, & vnâ de tota Liuonia, occupante etiam illam altera ex parte Sueco; Album lapidem oppugnante; premente Pernauiam & Felinum; ita ut vix illa iam Moscus non amiserit, sed de Derpato saltem laborare videatur. Ordines verò quid? Vel ad educendum in posterum militem plus sumptuum impenderent, quàm in hunc deductum iam, & in supplementum inde vel ad Augusti. At quæ interim tentari possunt? Hostis verò instructus omni apparatu ex cõmercijis marinis, quàm erit postea potentior? Audio istos bonos Legatos Moscorum cunctari. Si expectât nouam informationem, iam illam habebunt per tabellarium hunc, quem eò iussi deduci. Quàm

grauiter

78

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 138.

grauiter verò rem gerentem? Cùm diceret ire
se Porchouiam, & inde Zapolsciam cum lit-
teris ad D. Vestram, iam tamen tandem ver-
sus Plescouiam, deflectens de itinere Porcho-
uiensi, cùm ductores Nouogardia haberet, pro-
cesserat, vt octo saltem milliaribus à Plesco-
uia abesset, noctuq; non die, iter faceret, &
cùm in nostros incidisset, & in viam Porcho-
uiensem reduceretur, vnum ex suis, dato illi e-
quo, sub cuius sella ad Legatos à Principe in-
sutas litteras habebat, fugere iusserit, inde eti-
am alios tres comites contra fidem datam fu-
gere iusserit. Hæc certè inquirenda & dijudi-
canda diligenter erant prius, quàm pro nun-
cio, non pro perduelle haberetur. Veruntamen
apud me vel umbra iuris gentium plus valuit.
Itaq; vel adhibitis ductoribus, à me ad locum
conuentus mittitur, Ex nouis istis litteris, quas
affert, & præsertim tam diligenter occulta-
tis, credo quòd ad exitum quemuis isti tracta-
tus facilius deducuntur. Apollonius iam fœ-
liciosem quàm nos vitam viuit. Scribam Rus-
sicum vnum tantum in castris habeo. Com-
mendo me fauori D. Vestrae. Datum ex ca-
stris ad Plescouiam, die xiii. Decembris. Anno
Domini, 1581. S 3 Alia

ALIA EPISTOLA Zamoscij
supremi Cancellarij Regni
Poloniæ, & generalis Capitanei
ad Antonium Posseuinum.

Mitto ad D. Vestram consanguineum meum
D. Stanislaũ Zolkiewski, Palatini Belsensis
filium. Ex eo D. Vestra de eo, quod à me
scire vult, cognoscet. Ei verò non solum
dicenti fidem adhibere debet, sed etiam, si
cum illo communicabit, prorsus tacita fore
pro certo confidat. Hoc illi ita prorsus
futurum esse spondeo. Commendo me D. Vestre.
Datum ex castris ad Plescouiam, die 17. Decembris.
Anno 1581.

ANTONII POSSEVINI
responsio ad eundem Io.
Zamoscium.

Ac ipsa die binas à V. D. Mag.^{ca} litteras accepi, alteras ab eo, qui tabellarium ad me Magni Ducis adduxit, commoratū in itinere, seu alibi, integros Octo di-

es, alteras à D. Stanislao Zolkiewski consanguineo V. Mag.^{tia}, qui ea, quæ Legatis Regiis, ac mihi videntur expedire, fusius referet. Ad quæ si V. Mag.^{tia} scriptum, chirographo, signoq; suo ob signatum, nobis miserit, progrediemur in incepto, non sine spe perhonorificæ pacis. Sin minus, in optimam partem accipiet, quicquid erit deliberandum à nobis, cum etiam nobis ratio reddenda sit actionum nostrarum Reipub. isti, Pontifici Max. Magno ipsi Moscoviæ Duci, ceterisq; forsitan Principibus: ne quid dicam de nostro ordine, cuius tot certè pignora, & obsides habet Polonia, ut etiam ijs, eorumq; bono nomini maximè consulendum sit.

Porro scio V. Mag.^{tiam}, pro sua perspicaci prudentia, optimè iam intellexisse, quanto pe-
rè expediebat, ut quàm instructionem manu

Acta in conuentu Legatorum

sua scriptam Legatis Rex pollicitus fuerat, ea
vt ipsis traderetur; sic verò reliqua discuteren-
tur, vt hoc rigidissimo tempore tanti boni con-
fectio nulla cunctatione interturbaretur. Me-
am fidem probari V. Mag.^{tia} sic gaudeo, vt
sperem, nunquam illi iure improbatum iri. IE-
SVS dexteram, & cor V. M. Illustrissimæ
coelesti præsidio muniat. Ex Kiueroua Hor-
ca, die XX. Decembris, nocte. 1581.

Porro euocati ad conuentum Mosci, grauis-
simè conquesti sunt (id quod sæpè alijs quoq;
in rebus fecerant) quòd in ipsa pacis tractatio-
ne tanquam captiui tenerentur; sanguis passim
funderetur; sibi bona, hominesq; raperentur:
quodq; Magni Ducis tabellarius, qui litteras
ad Antonium, & ad eos attulisset, in castra
ductus; eius verò comites passim interfecti;
itineris autem ductoris eorum, rustici cuius-
dam, lateribus (vt solent) faces ad confessio-
nem extorquendam admotæ fuissent: deinde,
cùm è castris huc ad Antonium redta à Za-
moscio missus & scriberetur, & diceretur,
triduum tamen apud Præfectum equitum Ze-
bridouium valde nobilem, ac probum, & for-
tem Polonum, mandato Legatorum Regionum,

fuisse

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 140.

fuisse detentum: denique post tot dies, litteras Magni Ducis vix redditas esse. Itaque, cum nunquam se ad conuentum ex Moscouia venturos fuisse dicerent, nisi Pontificis Max. eiusque, quem miserat, Antonij fidei Magnus Dux credidisset, cupere se aiebant potius discedere, quam ista indignitate, hostilibusque modis rem amplius agere. Cum autem Regij rem excusare, rationesque eas afferre incepissent, quas Zamoscius ad Antonium scripserat: Antonius, qui & tabellarium prius interrogasset, & octiduum in itinere detentum (causa nescitur) cognouisset; videret autem, ex dilatione reddendarum litterarum, cum vel Rex, vel Moscus aliquid essent scripturi, magnum negotio conficiendo incommodum posse creari; se iam, inquit, Legatos utrosque non tantum ob Pontificis Max. auctoritatem (cui quicquid se deferre sapientius dicebant, id quidem Deo acceptum esse, a quo eam auctoritatem accepisset) verum in primis ob Christi sanguinem obnixè rogare, ne varijs euentibus, quos subinde Sathanas esset excitaturus, rem ipsam expositam desererent; quæ quanto magis protraheretur, tanto plus Christiani sanguinis effunderetur:

S S

porro,

Acta in conuentu Legatorum

porro, in se ipsum totum id, quod acciderat
(si quid eiusmodi fuisset, quale Mosci dice-
bant) sic suscipere, ut vel cum Rege, vel cum
Magno Duce debitum omne officium, si neces-
se fuisset, in tempore esset praestiturus.

Tum pacatioribus animis ad rem ventum
est, cuius ea summa fuit, Legatos Regios vni-
ca, & extrema propositione (ut Mosci cogno-
scerent, quantoperè à fundendo sanguine Rex
abhorreret) è quattuor arcibus, quæ superiore
biennio de Mosco fuerant captæ, vnã adhuc,
quam iudicasset Antonius, sese tradituros:
dum illi tota Liuonia cederet, Sebiesumq; ar-
cem, Polociæ propinquam, traderent. Cui de
Sebieso petitioni cum se Mosci nõ assensuros
dicerent, quòd arx ea non spectaret ad Liuoni-
am: cumq; omnes arces à Rege captas repe-
rent, ac se quidem etiam vnã aliam Liuonia
arcem addituros dicerent, quæ Laiis vocaretur:
Regij eam in manibus Sueci esse asserentes, ne
verbo quidem addito, surgentes discesserunt,
eiusq; diei Sessio soluta est.

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 141.

DIEI XXII. DECEM-
bris, Sessio VI.

Cum eiusdem generis pleraque fuissent dicta, quae superioribus diebus Legati inuicem abiecerant; nec semel Mosci Liuoniam non à Regibus Poloniae, sed ab Episcopis, & ordine Teutonico cepisse eorum Principem, dixissent: Regij verò (quod & Mosci faciebant) ipsam ob Sedis Apostolicae, Pötificusq; Max. reuerentiã, iam multis rebus cessisse dicerent; Antonij iudicio festaturos, ut vna è duabus arcibus Velicoluco, & Sauolocia, adhuc Magno Duci redderetur, superuenit Petronius nobilis Polonus, missus à Zamoscio ex castris, hisce cum litteris, quas Antonio scribebat.

IO. ZAMOSCIUS CAN-
cellarius Regni, & Capitaneus
generalis Antonio Pos-
seuino.

Et si

Etsi iam antea miserim ad D. Vestram Zolkeuium, per quem illi aperui, quid id sit, quod in Liuonia concedi possit. Mosco, & quibus modis concedi possit: tamen postea venit mihi in mentem scripto comprehensum D. Vestrae mittere, quemadmodum mitto. Reliqua D. Vestra cum ex eodem Zolkeuium, tum vero in primis ex Dominis Legatis cognoscet. Bene valeat D. Vestra. Datum ex castris ad Plescouiam, die 19. Decembris. Anno Domini. 1581.

Conditiones primæ.

Si maneat penes Regiam Maiestatem Velicolucum cum arcibus Zauolocia, Neuelsi & Sebiesum Regi à Mosco traditum fuerit, Velisum item penes Regiam Maiestatem relinquitum fuerit, de quo nunc moueri quæstio à Legatis Mosci non debet, cum in antecedentibus tractatibus non repetitum fuerit, si quæ eius rei concludendæ statim, non mittendo pro alia informatione ad Principem suum (atque hoc propterea, ne interim Pernauia pereat, quod D.

Vestra

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 142.

*Vestrae saltem scriptum velim) Legati Mosco-
uitici facultatem habuerint, audebo illi conce-
dere in Liuonia arces Nouogrodecam Liuoni-
cam, Serenescum, atq; etiam arcem Lais cum ar-
cibus Ostroro, Chelm, Crasnohorodek, Voro-
netz, Vielia.*

Conditiones secundae, & vltimae.

S*I non habuerint facultatem Moscorum Le-
gati, statim (non mittendo pro alia instru-
ctione ad Principem suum) acceptis arcibus
Nouogrodeco Liuonica, Serenesco, & Lais, ce-
dere Regiae Maiestati Lucum, Zauolociam,
Neuelam, Velisum; dare Sebiesum, vel sal-
tem demoliri: neq; etiam a Reg. M. te illis per
me concedi possunt Arces, Nouogrodeca Liuo-
nica, Lais, & Serenescum; sed retenta tota
Liunia pro Regia Maiestate, & tradito, vel
demolito Sebieso, retentisq; Zauolocia, Ne-
uela, & Velisia (id quod Reg. Maiestas D.
Vestrae, & mihi crediderat) adijciat Mosco
Velicolucum ad Arces Chelmam, Ostrouiam,
Crasnohorodkum, Voronecium, Vieliam, vt*

hae ar-

Acta in conuentu Legatorum 898

hæ arces cum Velicoluco ipsi reddantur, retenta pro parte Regis omni Liuonia cum Nouogrodek, Sereneskac Laïs, & supra scriptis arcibus, Zauolocia, Neuela, Velisio, traditog; vel demolito Sebiesso.

Quæ conditiones, quoniam Antonio non reddebantur à Legatis Regijs, videbat ille sibi dari tempus, quo de ipsa restitutione Velicoluci, & Sauolocie cogitaret; ij verò paratiores ad conuentum postridie redirent, perlectis ijs litteris, quas ad eos idē scripserat Zamoscius.

DIE XXIII. DECEMBRIS, Selsio VII.

REdditis Antonio conditionibus de pace à Legatis, etsi postea neq; ad respondendū Zamoscio videbat sibi spacium dari, quod Petrouij discessum ipso in momento temporis, quo conditiones tradiderant, vrgebant; tūm ne dies illa frustra efflueret, actum est cum Moscis, num Sebiessi (quæ in agro Polo-

censi

censi arx est) restituendi, numme permutan-
 di cum arcibus quibusdam Liuonicis, quas Re-
 gis nomine Zamoscius offerebat, potestatem
 haberent. At illi, cum quod ad Sebiesum
 pertinet, dicerent, denique illam se combustu-
 ros, si Stephanus Rex Drissam combureret,
 reliquas vero à Rege captas arces non posse
 non haberi: ab Antonio (comprobantibus Re-
 gis, nec improbantibus Moscis) dicta senten-
 tia est, ut Velicolucum Magno Duci reddere-
 tur, si tota ille Liuonia cederet, Sauolcia vero
 Regi relinqueretur. Nec penè aliud quidquam
 ea in sessione actum est, nisi quòd ex tribus
 arcibus, quas in Liuonia Regij offerebant, Se-
 renescum dicebant esse in manu Sueci; & Mi-
 chael Haraburda Moscis ostendit, quanta ex
 Liuonia, qua cessuri essent, commoda ad Ma-
 gnum Ducem essent peruentura, si pax com-
 poneretur.

Eadem die, cum Mosci priuatim se conten-
 tos esse Nouogardia Liuonica, & Kerepecio, si
 reliquæ tres arces Sauolocia, Neuelia, Velsi-
 um sibi traderentur; ac denique iisdem, si tan-
 tum Nouogardia, & Kerepecium Magno Du-
 ci relinqueretur: venit alter à Cancellario Za-

moscio

Acta in conueutu Legatorum

*moscio cum litteris, ac tertijs conditionibus,
quarum exemplum hoc est.*

IO. ZAMOSCIUS AN-
tonio Posseuino.

DE ijs rebus, de quibus ad me retulit D.
*Vestra per Dominum Zolkiewski, scri-
psi D. D. Legatis, vt cum D. V. vestra communi-
cent. Difficultatum, quæ de ijs intercesserunt,
explicatio tanto magis impedita est, quòd qua-
rundam earum Moscius in prioribus tractatio-
nibus (vt Velisij) nullam mentionem fecisset.
Sed hæc plenius D. V. ex D. D. Legatis intel-
ligat, quibus etiam Chirographa mea, vt volu-
erunt, nisi de ijs, quæ concedenda putauit, Com-
mendo me amori D. V. Datum ex Castris ad
Plescouiam, die 22. mensis Decembris. 1581.*

Conditiones postremæ.

AD extremum audebo & hoc, propter bo-
*num pacis, & ne labor D. V. præsertim
cum nomine summi Pontificis susceptus sit, in*

irritum

irritum cadat, non dando arces Nouohorodek
 Liuonicam, Laïs, Serenescum; sed his, & tota
 Liuonia retenta pro Regia Maiestate, reten-
 toq; Velisio, dato Regi, vel de molito Sebieso,
 concedendo Velicolucum, Zauolociam, Neue-
 lum, Chelmam, Ostrouium, Voronecium, Kras-
 nohorodum, Vieliam, Principi Moscorum.

Quae conditiones nisi accipiuntur, iam li-
 quebit, Deum nobis nolle pacem hoc tempore
 concedere. Etenim quod amplius facere vale-
 am, vel audeam, nihil prorsus (testor Deum)
 habeo. Nec verò tam D. Vestrae causa, de cu-
 ius optimo studio, et sinceritate & Regia Ma-
 iestas, & ego, optimè persuasi sumus, quàm
 ut conscientiae meae, pro debito meo erga Reg.
 Maiestatem, & patriam satisfaciam; obtestor
 D. V. per Deum viuum, perq; filium eius I.E.
 SVM, cuius D. V. tremenda mysteria tra-
 ctat, ac nomen gerit, ut ad nullas condiciones
 grauiores, quae illi conceduntur, descendat, si
 leuioribus rem euincere poterit.

Quae cum essent perlectae, re tota cum Re-
 gis communicata, iudicatum est, ut quando
 Mosci tota Liuonia promittebāt sese cessuros,
 eadem postremae conditiones haud simul pro-

T

poneren-

Acta in conuentu Legatorum

ponerentur. Itaq; varijs de causis, in diem
Natiuitatis Domini sanctissimam, Sessio dila-
ta est.

DIE XXV. DECEM-
cembris, Sessio VIII.

Cum Antonio Mosci priua-
tim scripto schedulam de-
didissent, qua vna Nouogar-
dia in Liuonia, à Rege Ma-
gno Duci, & vna Velisio à
Magno Duce Regi relinque-
da, se fore contentos affirmabant, Regij Rzo-
uam vberem agrum, ad Sauolociam quondam
spectātem, se Moscis daturos adhuc ultra Ve-
licolucum dixerunt. Quam cum Mosci re-
spondissent ad Zauolociam attinere, deniq;
Regij Antonio integrum relinquerent, vtram e
duabus arcibus Neuelia, & Sauolocia, Moscis
reddere voluisset: ei rei consultandæ cum Mo-
scis, (quando Regionum quoq; rationes audie-
rat) noctis spacio petito, Sessio dimissa est.
Porrò eādē nocte insequenti, cum Moscouis

super.

superuenisset à Magno Duce, maximis itinere-
ribus, tabellarius, cum responso ad litteras,
quas Antonius ad eum è Biscouicio paucos an-
te dies scripserat; Mosci item Legati alias ac-
cepissent: eorum rogatu à Regijs Antonius ob-
tinuit, ut insequens dies vacaret: qua tamen
& cum Moscis accuratissimè actum est, si
qua iniri ratio posset, ut pax coiret; & eadem
Mosci litteræ ad Regios missæ sunt ab Anto-
nio, ne quid officij prætermitteret, quo utriq;
parti satisfaceret. Sed cum Mosci Legatis An-
tonius dixisset, si ij à Principe suo metuerent,
ne quid inconsultius agerent, si Neueliam, &
Velisiam Regi relinquerent, se caput ipsum
omni periculo obiecturum coram Magno Duce,
ne tanti boni confectio intermitteretur; ijq;
sanctè iurarent, se id efficere non posse: adde-
rent autem, si decem quisq; capita haberet, ea
unicuiq; omnia sibi reducturis amputatum iri à
Mosco: propterea Antonius ad Zamoscium
citatæ equis tabellarium misit, qui nouissimas
conditiones afferret; dieq; insequenti Legati
Regij ex condicito redierunt.

Die XXVII. Sessio IX.

*Bi Antonius utrosq; Lega-
tos hortatus est, ut ea die,
que terminando conuentus
à Regijs præscripta erat,
pax fieret, omniaq; officia
ad id adhibita, fusiùs antea
Regijs exposuisset: Regij dixerunt, perstare
se in eo, quod propositum erat. Exercitum duo-
bus mensibus propè Plefcouiam ab Antonio
fuisse retentum, spe pacis, quam offerebat:
nunc sese reuocari in castra; nec debere ultra
progredi, quibus esset ratio reddenda Regi,
et Reipub. cui iurauerant. Ad extremum, pro-
testari se coram ipso Antonio, quòd per se non
stetisset, quin pax coiret; petere deniq; ab il-
lo, ut Comitiorum tempore, quæ Varsauie in
Martium mensem erant indicta, quo tempore
forsan ex Moscouia eò Antonius esset reditu-
rus, velit Reipub. ac Regno eorum fidem te-
stari. Itaq; se Moscis valedicere, ac dare dex-
teras, idem cum Antonio sequenti die saltem
per litteras facturos.*

Tum Mosci paucis (sed quæ altum dolorem ostendebant) conuertere se ad Antonium, dicereq; se ad mandatum ipsius Liuania cessisse: Michaelem Haraburdam intelligere nunc, an vera ea fuissent, quæ dixisset initio, cum ad Liuaniam tradendam illos hortaretur, inquiens, Ea trabe Liuania submota, complanatum iri viam ad reliqua omnia: sese quidem Liuania cedere, & fecisse, ac non loqui; Regios autem loqui, & non facere: proinde se item Deum testari, per se non stetisse, quin pax fieret, viderent, super quos tantus sanguis esset casurus. Deniq; vbi quædam Michael Haraburda ijs respondisset, quæ antea quoq; fuerant dicta, Antonius sibi quidem esse dixit optatissimum, vt pax fieret: verum cum neutram partem cogere posset, vt fidei erga suos Principes debite deessent, nunc quidem videri sibi, vt Sauolocia à Stephano Rege restitua-
tur, quandoquidem necdum sententiam de ea pronunciaisset: ceterum sperare se, aut eandem pacem deniq; secuturam, aut nisi sequeretur, tempus nondum appetuisse, vt eadem essemus digni. Quod si propter duas eiusmodi arces neutri cedere vellent, viderent Regij, num de-

Acta in conuentu Legatorum

cem dierum interuallum Moscis possent concedere, ut à Magno Duce, sicut petebant, responsum ea de re acciperent. Quod cum se posse concedere Regij negassent, tum Mosci se Derpati restitutionem, & alia supra id, quod poterant, pollicitos fuisse dixerunt: dolere modo, quod cum penè quadraginta arces reddendæ sint, ob duas tantum, pacis vinculum esset dissoluendum. Regij verò, Quando, inquit, supra id, quod potuistis, promissistis, adhuc & hoc facite: vos de vna, nos de altera ex duabus, de quibus controuersia est, Antonij iudicio stemus: & vos magno Duci, nos Regi deniq; ea re in nos suscepta, rationem reddamus. Hic cum Antonius obsecrasset Regios, ut Moscis ad deliberandum noctem eam adhuc concederent: Regij assenserunt, ea lege, ut dicerent, si ijs ab Antonio significatum fuisset ante diem, Moscos ei rei posse assentire, crastina die redituros; sin minus, sese discessuros omnino.

Nocte insequenti cum se Mosci aperuissent, se nulla ratione Velisio posse cedere, sed si Regij vellent, se reliqua omni Liuonia cessuros; tantum Nougardiam retinerent, & Regij Ve-

lisium,

lisium, dum ab utroque Principe responsum expectaretur, eaque res nec damno, nec fraudi alterutrius partis cederet: conuentus solutus est. Quae vero cum Legatis, & alijs Antonius praestitit, ut adhuc pacis tractatio staret, ea ex litteris scriptis ad Regios, atque ad Regem, intelligi possunt: quae quidem non minimi sunt momenti, ad totum rei statum cognoscendum.

DIE XXVIII. DECEMBRIS, Sessio X.

Cum ea die Regij iam sese in viam daturus dixissent, & Mosci bis eius diei nocte superiore, cum lachrymis, diu apud Antonium fuissent, ut de Velisio, quid esset de liberandum, quaerent (si enim Regi relinqueretur, sibi ab suo Principe vitam ademptum iri: sin pax ob vnam illam arcem haud componeretur, intelligere se, nouo bello repetito, maximam fore sanguinis effusionem) Antonius nullam sibi rationem superesse dixit, post tot

Acta in conueutu Legatorum

alias omnes tentatas, nisi ut ipse, quò Legatorum vita parceretur, unicuique illorum chirographum signo, quo utebatur, suo munitum traderet, quo fidem faceret, se illos ad eam deliberationem adegisse; ceterum se Mosco caput suum allaturum, ut faceret, quod vellent, si quid, ad noui belli continuationem præcidendam, audacius factum ab Antonio fuisse iudicasset. Porro nisi aliud consequi posset, se à Regijs tentaturum, ut Velisium solo æquaretur. Tum Mosci se, salutem suam, Velisium denique ita, ut saltem euerteretur, relinquere in manu Antonij dixerunt: tantum recordaretur, ut apud Magnum Ducem hæc res ne sibiipsis interitum afferret. Quæ cum acta essent, superuenere Legati Regis, abituri longius, & Antonio primum valedicturi, sed tota re audita, ipsi iam se Velisium tradere Antonio polliciti sunt, cui esset integrum eò imponere, qui ex eius comitatu erant, ut denique vel Regi relinqueretur, vel id fieret, quod iudicasset. Sibi autem non esse de vita dubitandum, si ea in re facerent, præter Regis mandatum: sed dignitatem suam in magno futuram discrimine, nisi ipse Antonius & Regi, atque in futuris Varsauiæ Comitibus, in se hoc totum ad boni publici

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 148.

compositionem suscepisse, publicè testaretur. Quod cum se facturum Antonius recepisset, instauratus est conuentus: ac cum Regij peterent, ut Sebiesum Regi traderetur, Mosci dicere, Velisum se integrum relicturos, si Sebiesum stet; si verò Derpatum Magni Duci, relictum fuisset, tū esse contentos, ut Sebiesum à Magna Duce, Drissa à Rege cōburerentur. Quae de re cum magna esset altercatio, in posterum diē reiecta est, eo consilio, à Regijs tractatio, ut interim per tabellarium à Zamoscio ex castris mentem Regis liquidius exquirerent.

Deinde, cum Regijs quærentibus Mosci respondissent, se plenissimam potestatem habere, arces Liuoniae tradendi, quæ quidem in manu Magni Ducis, non in manu Regis Sueciae essent, adiecerunt Legati Regis: Quandoquidē sepius scriptum, & actum per Legatos, & Internuncios, iteratumq; est, Stephanum Regem totam Liuoniam petere, dicerent Legati Magni Ducis, num vellent titulo, iureq; ipsius cedere omnino, necne: id nisi facerent, relictum iri scintillam ad nouum bellum excitandum, cum quas arces Sueciae Rex cepisset, eas vel pacatè ab ipso, ut ab affine suo, Stephanus

Acta in conuentu Legatorum

esset obtenturus, vel deniq; alia ratione procuraturus. Ac nisi nunc Moscus iureiurando Liuania integra cessisset; easdemq; arces à Sueciæ Rege repetere bello vellet, liquere, ad arma inter Stephanum, & Moscum ventum iterum iri.

Quæ cum Antonius alijs rationibus comprobasset, ac dixisset, eos auidius, ac verius pacem expetituros, qui futurae contentionis radices diligentius euellendas curarent: Mosci responderunt, sese in litteris de pace nomina omnium arcium scripturos, quæ sunt in manu Magni Ducis; earum ius possessionemq; Regi tradituros; rem totam iureiurando confirmaturos: desinerent autem Regij ea petere, quorum Mosci nullam haberent potestatem, nec possessionem retinerent: de Rege Sueciæ, ne verbum quidem inseri posse in litteris de pace conficiendis.

Ad ea Antonius, Si contingeret, inquit, ut eandem arcem Rex, Moscusue bello peteret, certè prouidendum est, (si de reliquis mutuo consensu à Legatis decerni queat) ne reliquis Eiuonia, quæ Regis erit, totumq; ipsum Poloniæ Regnum, Magnusq; Ducatus Lituaniæ,

Prussia

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 149.

Prussia item propterea à Mosco inuadatur, si-
cuti item neq; Regi in Mosci ditionem erit pro-
pterea cum exercitu inuadendum.

Tum Regij rogârunt Antonium, vt prote-
stationem ea de re admitteret, ac chirographo,
& signo suo obsignaret: quam cum Antonius
ita se admissurum respondiſſet, vt neq; ipsi
Regi, nec Magno Duci, nec vlli omnino homi-
num præiudicaret, vel quidquam iuris adime-
ret, tum adiecit, se illa cum protestatione sen-
tentiam laturum (id quod etiam eadem hora
faciebat) vt ea iuris, tituliue protestatio alter-
utri iusta, vel sufficiens belli causa esse non
posset: se quidem (quod etiam per Legatos ef-
fici poterat) cum viroq; Principe pacate atten-
taturum, vt quam minima ea de re contentio-
nis, ac fortasse nulla, in posterum relinquere-
tur.

Regij verò cum verbotenus per Michaellem
Haraburdam protestationem pronunciaſſent,
postea, vt scripto constaret, ab Antonio peti-
erunt: quæ cum Regijs tradenda nõ videretur,
nisi (quod etiam in castris Antonio dixerat
Rex) Moscis integrum tantundem faciendi re-
linqueretur: diserte Regij Moscis adhuc pro-

testati

Acta in conuentu Legatorum

restituti sunt, Regem eas omninò arces velle, quas Sueciae Rex bello cepisset.

Ventum est postea ad arcium tormenta, quae in Mosci manu essent, vt cum quibus arces fuissent captæ, restituerentur; quod quidem antea Mosci Legatos alios, qui Vilnae fuerant, Regij promississe dicebant. Ad quæ cum Mosci responderent, Aulicos Nouogardia sese illicò euocaturos; nec de tormentis, si Regij tantundem facerent, magnam futuram difficultatem: altera in alteram insequentem diem Sessio indicta est.

DIEI XXIX. DECEMBRIS, Sessio XI.

A in Sessione Mosci orsi sunt à Sebiesso, de quo diu multūq; agitata res est: Regijs vrgentibus, ea vt res ad Antonium deferretur, qui cum vtroq; Principe ageret; pax interim firmaretur: Moscis autem iterantibus, in gratiam Antonij à se Velisium con-

cessum

cessum fuisse, nec iam dicere se ut comburere-
 tur, sed integrum Regi maneret; porro à Regi-
 is semper aliquid peti. Quamobrem (aiebant)
 ut ferreus globus, nisi eximatur e corpore, cor-
 pus putrescit: ita Sebiesi negocium nisi absol-
 uatur, totam pacis tractationem infesturum, ac
 turbaturum. Quod si denique Regij id suspendi
 ad tempus velint, permetterent, ut Magnus
 Dux consuleretur, ne qua restaret in posterum
 litis occasio. Antonio autem Regiorum senten-
 tiam probanti, atque urgenti, ut reliqua confice-
 rentur, illud differretur (expectabatur enim,
 quae superius dicta est à Zamoscio responsio,
 & Regis mentem quadantenus ea de re Anto-
 nius nouerat) Mosci Regijs obiecare, non effi-
 ci, quod per Zachariam Boltinum Magno Du-
 ci, de exercitu ab obsidione Plescouensi dedu-
 cendo, promissum fuerat. Id enim se factu-
 rum aliquot intra dies, Antonio pollicitus fu-
 erat Rex. At Regij dixere, Antonio pro-
 missum fuisse, ne irruptio tentaretur: exerci-
 tum autem, quàm primum pax facta, conditi-
 ones scriptae, iureque iurando firmatae fuissent,
 deductum iri. Denique cum de ratione traden-
 darum arcium Regij agerent, Mosci Nobis al-

tum

Acta inconuentu Legatorum

tum sapere, Magnus Dominus noster haud mā-
dauit. Vt enim Princeps Christianus est, ita
Christiano more, sincereq; vt nos gereremus,
iussit; quod & facimus vobiscum, quasi cum
fratribus nostris. Itaq; scitote, quā primum
aliquid de Sebiesso statuerimus, Nouogardiam
mittemus, aulicos nobis dignitate non impares
euocaturi; quorum item vnus Palatinus est
Porcouiensis, Ioannes Zerebuoun, quibus ar-
cium tradendarum facultas demandata est.

Actum est deinde à Moscis, ne rustici in
Lituaniam abducerentur; quod Regij prohibi-
tum fuisse dixerunt à Rege, ac proinde nego-
cium pacis esse quā primum absoluendum, vt
istiusmodi reliqua nō acciderent.

Tum ad Beatissimæ Virginis annunciate
diem, cum Moscici dicerent, arces esse traden-
das, (id, quod Regij recusarunt) de tormentis
vicissim vtriq; reddendis actum est, in qui-
bus, nempe, Regis, vel Magni Ducis essent insti-
gnia, vel inscriptiones.

Deinde ventum est ad captiuos: Moscici pe-
tentibus, vt liberaliter omnes vtroq; à Princi-
pe dimitterentur; Regijs negantibus, aliter id
effici posse, quā quomodo Rex Antonio ex-

posuisset.

posuisset. Id autem erat, ut miles pro milite, centurio pro centurione, Palatinus pro Palatino permutarentur: si qui superessent, ij vel pecunia redimerentur, vel cum Liuonibus aliquibus, qui essent in Moscouia, compensarentur. Insuper adiectum est à Regijs, mercatores esse liberandos à Mosco, quos præter omne ius, moremque Christianum, ac præter constitutiones, & litteras, quæ aliàs inter eos Principes scriptæ fuerant (ne quid, orto bello, mercatoribus damni inferretur) Magnus Dux detinuisset, & haberet captiuos; præsertim Zareski, & Martinum Mammonicum Vilnenses, quos nominatim dimitti Rex volebat. Tum Mosci, sanguinem Christianum non esse pecunia redimendum dixerunt: mercatores autem non fuisse captiuos, neque asseruatos in vlla custodia; Pristauum tantum illis adhibitum fuisse, quos, ne quid damni acciperent, curaret. Quæ cum essent dicta, & ad vespersceret, reliqua in futuram Sessionem reiecta sunt.

DIEI PRIMÆ ANNI
1582. Sessio XII.

Mosci, cum multam noctis
partem demorati esset apud
Antonium, eum rogauerunt,
ut omnino (si gratissimam
rem facere Magno eorum
Domino vellet) curaret in
litteris, quæ erant de pace scribendæ, ut ille
Czar Casani, & Astracani diceretur: præ
hoc, nihil arces pendere Magnum Ducem, quas
Regi esset traditurus Hanc occasionem nactus
Antonius multa illis exposuit de vno Christi-
anorum Imperatore; quam dignitatem Sedes
Apostolica confirmaret, quamq; ex Oriente,
vbi Ecclesiæ Catholicæ minus fidi Imperato-
res Byzantij esse coeperunt, in Occidentem
transulerat. Si Moscus iusto titulo vocari,
atq; honoribus legitimis decorari velit, ageret
primùm cum Pontifice Max. ea ratione, qua
reliqui Christiani Principes agunt, qui non i-
gnorant, non esse tantam rem Casanum, &

Astraca-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 152.

*Astracanum, ut novus titulus quasi alterius
 Caesaris, Imperatoris, vel Regis addatur. Si
 Caesar id fecerit, sciri vocem istam Czar non
 Caesarem, sed aliquid aliud à Tartaris usurpa-
 tum, quasi Regium titulum designari. Ad ea
 Mosci: Honorium, & Arcadium Roma Vo-
 lodimero primo Moscorum Principi coronam
 Imperatoriam misisse: Pontificem Max. per
 Cyprianum quendam Episcopum id confir-
 masses ac reliqua eius generis. Quibus Anto-
 nius cum respondisset, Quingentis annis Hono-
 rium, & Arcadium præcessisse Volodime-
 rum: dixere (nescientes, quid dicerent) fuisse
 alios quosdam Honorium, & Arcadium, qui
 eo tempore vixissent. Tum iterum vrserunt
 Antonium, ut quandoquidem vocassent uni-
 versæ Christianitatis Pastorem Pontificem
 Max. vellet item operam dare, ne hoc titulo
 Rex Principem suum fraudaret; atq; item, ne
 illi titulus Liuoniae periret. Quibus Antoni-
 us: Quod Pastorem Christianitatis uniuersæ
 vocare velitis Pontificem Max. id quidem re-
 ctè habet, cum id Christus Dominus institue-
 rit, Pontifice Max. minime id curante (nisi
 quatenus id Ecclesiæ vnitati, ac Dei gloriæ in-*

V

seruit

Acta in conuentu Legatorum

seruit) ceteroquin se Seruum seruorum Dei
vocante: at Principi vestro Liuoniae titulum re-
seruare, à quo arces Regi traduntur, quenam
ista veritas esset? Si mihi istam vestem tradi-
deris, eaq̄ cesseris, num vestis Dominus ampli-
us verè vocaberis?

Hæc igitur cum citrò vltroq̄ dicta essent,
quæ postea lucem reliquæ tractationi afferēt,
cumq̄ Regij ad indictam Sessionem rediissent,
de Sebiesso, deq̄ futura pacis tempore actum
est. Ac Sebiessum quidem vt Magno Duci
maneret, Legati Regij assenserunt: pax autem
vt ad octo annos duraret, ea die Mosci conten-
ti fuere, assidentes, sese nocte insequenti cogi-
taturos, si quid amplius addere possent. Dein-
de, cum Regij petiissent, ne qua rusticis, qui
Regi iurassent, damnum à Mosco inferretur,
Mosci pro eo libenter suam sese fidem interpo-
situros dixere. Cum verò ad arcium reddend-
arum rationem ventum fuisset, dictumq̄ es-
set, vt Derpatum, ac reliquæ munitiores arces
redderentur, nec in ea re viderentur inuicem
Legati discrepare, petièrè Mosci, vt deducen-
dis Vladicis, ac Poppis (qui sunt eorum Sa-
cerdotes) ceterisq̄ omnibus, ac præsertim ima-

ginibus

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 153.

gimibus pijs auhendis, praesidium Regium ad-
deretur, ne in Regis Sueciae manus inciderent.
Quod cum Regij non omnino concederent, An-
tonius, equum esse, vt tuto deducerentur, re-
spondit; eo magis, quod Moscis permittere no-
lebant, vt cohortes aliquas eo mitterent, quae
suos prosequerentur; sicq; finis Sessioni impo-
situs est.

DIEI SECVNDÆ IA-
nuarij, 1582. Sessio XIII.

Regis Legati Palatinus, &
Michael Haraburda soli ea
die ad conuentum rediere,
Alberto Radiuilio domi
ex morbo (vt dixerunt) ma-
nente. Cum vero Antonius
de ijs quasiuisset, num, si quid eo absente de-
cerneretur, id ratum esset futurum, atq; annu-
issent, euocati sunt Mosci; qui ab Antonio in-
terrogati de pacis tempore, annum adhuc addi-
dere, vt pax nouem in annos duraret. Quod
tempus Regij quoq; admiserunt.

V 2

Deinde

Acta in conuentu Legatorum

Deinde cum Regij, à Zamoscio præmoniti, rogassent Moscos, vt tota Liuania cederent, clausulamq; in litteris inserere vellent, quæ Moscos eo perducerent, vt etiamsi diserte vniuersæ Liuanie cessio non exprimeretur, id tamen posset intelligi: nec verò ambigui istiusmodi rationem probaret Antonius; quin potius diceret, eis priuatim, petite liquidissimè Liuania totam, quàm vt futuros fratres videamini circumuenisse: Mosci responderunt, Nos ante quinque dies respondimus, Liuania integra, quæ in Magni Ducis potestate sit, integrè nos cessuros: quæ verò arces in Regis Sueciæ manu sunt, de ijs nullum nos verbum facturos. Quòd si nouas subinde res comminiscentes, tempus extrahitis, annus erit, cum tractationem pacis haud absoluemus. Ac quidem Michael Haraburda, Regiorum nomine, protestatus fuerat, protestationemq; eam, de qua dictum est, admitti ab Antonio petierat; ita vt ea res iam esset definita: Michaelq; ipsam protestationis formulam Antonio tradiderat, quam postea repetijt, quanquam eiusdem exemplum Antonius retinuit. Id verò totum à Regis ex instructione, chirographo, signisq; Regis ob-

signata

signata factum fuerat: cum inde omnis absol-
uenda paci mora esset abruptenda, si Mosci
titulo, iureq; Liuoniae cedere voluissent.

Et Antonius quidem, dum sermones ex
sermonibus sererentur, Legatis Regijs dixit:
Videri sibi, quandoquidem eò res esset perdu-
cta, nec antea forsitan satis mature prouisa, vt
arces omnes, quas Magnus Dux obtineret, fi-
nes, iusq; earum omnium nominatim scripto
mandari, & tradi curarent; ceteras, si quæ
item ad id tempus essent in manu Mosci, etiam
traderent, quodcumq; eas à Mosco retineri,
compertum fuisset: in litteris autem operam (si
vellent) adhiberent, ne Liuonici Dominiij titu-
lus Magno Duci adscriberetur: ceteris rebus
satis, ex animo, & ex instructione Regis fuis-
se prospectum.

Deinde Legati, cum inter sese de finibus Li-
uoniae decernendis egissent, Mosciq; eam rem
in aduentum Legatorum de pacis confirmatio-
ne reijcerent: institere Regij, vt id totum inter
sese, ne qua controuersia radix restaret, con-
stituerent. At Mosci, Si quid, inquiunt, mi-
nus commodè constituere potuerimus (quando-
quidem fines omnes haud scimus) id ad Prin-

Acta in conueutu Legatorum

cipes nostros referemus. Tum vt fines Ple-
scouie ij essent, qui fuerunt antiquitus, vtraq;
pars consensit.

Porro quærentibus Regijs, vt etsi Sebies-
sum Magno Duci, ac Velisium Regi manebant,
vtriq; tamẽ Principes inter sese, de earum per-
mutatione, hoc anno agere per Legatos possent:
Mosci nulla se ratione id velle in litteris de pa-
ce scribi responderunt, sed vt liquido Magno
Duci Sebiessum maneret, cum item Velisium
Regi liberẽ ipsi concessissent.

Sed Regij, qui obtenta Velisio putabant se
quoq; vniuersæ Liuonia cessionem posse adipi-
sci, reuocata tractatione, tempus eximere cœ-
perunt; primoq; arcium numerum, ac nomina,
quas Moscus adhuc retinebat, petierunt, quas
Mosci illicò nominârunt; deinde earum, quas
Rex Sueciæ cepisset; deniq; se cum Duce Al-
berto Raduilio ea de re acturos dixerunt, atq;
ad diem posteram Sessioni interfuturos.

NOMINA ARCIVM A
Mosco tradendarum.

Lenwardt,

Lenwardt, Strowna, Asteradt, Koken-
haus, Krysborn, Borzun, Kudun, Cze-
stun, Luza, Rezica, Wleca, Volodimerecz,
Roroni, Gorcia, Trykat, Alyst, Perkol, Sa-
lacz, Nouogardia Liuonica, Kerepiecz, Der-
pt, Mukow, Randek, Rynhol, Conhol, Cau-
lecZ, Curslow, Laiz, Taruas, Polczew, Pai-
da, id est, Lapis albus, Vilian, Pernauia utraq.

NOMINA ARCIVM
quæ in manu Sueciæ Re-
gis sunt.

NArua, Serenescum, Adefum, Tolscza-
bora, Rakoboz, Kolywan, Paidca, Ko-
lower, Lihower, Apfel, V yholmisa.

DIE V. IANVARII,
Sessio XIII.

Vbi

Bi Legati vicissim conque-
sti sunt, Mosci quidē, quod
Regijs rem protrahentibus,
interim rustici, captiuiq; à
Polonis, & Lituanijs abdu-
cerentur, vacuaq; regio cir-
cumquaq; relinqueretur, & incendio absume-
retur: Regij verò, quod Mosci tempus extra-
hentes, neq; ad rem, qua de agebatur, venien-
tes, effusi sanguinis erant causa, qui tanto ma-
gis erat effundendus, quanto magis ipsi pacis
conditiones non admitterent. Addidēre Re-
gij, rusticos, & captiuos haud abduci, sed in
hyberna, castraq; cuiq; militi assignata deduci.

Inde de Serenescio arce Liouici actum est,
quam Mosci à Sueciæ Rege occupatam, Regij à
Magno Duce retineri dicebant. Qua de re
cum veritas non constaret, Regij eam sese omni-
no velle dixerunt, quam sese tradituros Mo-
sci responderunt, nisi Regis Sueciæ in ea præ-
sidium fuisset.

Postea nomina vniuscuiusq; arcium, quæ ad-
huc in potestate Mosci sunt, repetita sunt à
Regijs: earum item, quæ in Regis Sueciæ ve-

nerant

nerant manus. Ad extremum, cum Legati de verbis patius, quam de re litigarent, sic constitutum est, ut Mosci, quidquid in Liuania Magnus Dux haberet, id cum arcibus, pagis, agro, atq; adeo rebus alijs immobilibus, ad eas pertinentibus, Regi traderent: Rex Magno Duci arces à se captas (præter Velisium) quæ quidem fuissent Magni Ducis, cum pagis, agro, rebusq; alijs immobilibus, ad eas spectantibus, restitueret: interea neutri, quamdiu pacis tempus duraret, vel Mosco aduersus Velisium, atq; Liuiam, vel Regi aduersus Lucum, Sauolociam, Neueliam, Chelmam, Sebesium, ac Plescouienses arces esse bellum inno-uandum. Quæ ut ab Antonij Amanuensi, & interprete scriberentur, viriq; Legati petierunt.

Præterea cum de ratione, temporeq; tormentorum, Vladicarum, Popporum, imaginum ex arcibus auhendarum, Regiq; exercitus ex Plescouiensi obsidione deducendi, multa contentio fuisset, ac dies ad noctem inclinasset, relata earum rerum deliberatio est in sequentis diei Sessionem.

DIE S.^{ma} EPIPHANIAE
Sessio XV.

Cum qui Nonogardiã à Magno Duce fuissent missi, vt redderent arces, inde abiissent, Regijs ea de re sciscitantibus, Mosci responderunt, alios à Magno Duce ei negotio fuisse assignatos: itaq; vbi pax conuisset, nullam restituendis arcibus moram interpositum iri.

Deinde verò cùm primùm ad eas arces ventum esset à Regijs, aulicisq; Magni Ducis, ex vnaquaq; octo dierum spacio Palatini, Vladicæ, Poppi, mercatores, imagines, cum eorum bonis mobilibus exirent: frumenta, & alia eiusmodi, nisi eo tempore auehi possent, redeuntibus aliquibus Moscis a sportatum iri.

Omniùm porrò arcium, quæ in Liuonia Regi tradendæ erant, restitutio, intra octo hebdomadas, ab ea die, decreta est; quo in spacio, Regij suas Mosco item essent reddituri.

Cum

67

Regis Poloniae & Mosco Ducis. 157.

Cum verò iterum de tormentis actum esset, utriq; Legati conuenerunt, ut interposito iurando, atq; osculo crucis, tormenta cum arcibus capta restituerent. Michael autem Haraburda Regis, & Mikita Bassenka Magni Ducis Secretarij, eorum tormentorum nomina, & numerum, chirographo munita, describerent, ac vicissim traderent.

Regij deinde Antonio protestati sunt, Serenescum velle sese à Moscüs, quod hi (ut antea) dicerent, esse in manu Sueciae Regis.

De captiuis magna rursus disceptatio fuit, Moscüs negantibus pecunia, arcibusue redimendum esse Christianum sanguinem, quòd Regij duas arces, Sebesium, atq; Opocam, propterea petiuerant. At rursus Regijs obijcientibus, Magnum eorum Ducem quondam Vsuatum, & Ieseriscium arces à Rege Poloniae ad captiuos redimendos petiuisse: ipsumq; adeò Ducem nõ solum pro Chlebouicio nobili Lituaño tres captiuos, verum etiam pecuniam, uti de alijs faciebat, voluisse. Ad extremum igitur, ut ea tota res per Legatos cum utroq; Principe ageretur, constitutum est, cum Antonius, cui eam rem deferre Regij voluerant, id omnino

non

221

Acta inconuentu Legatorum

non expedire respondiſſet, quippe qui (in caſtris expertus, Regi, qui Moscum captiuum ei promiſerat, non fuiſſe obtemperatum) iudicauit, ſi qui à tot externis Mosci aliò fuiſſent abducti, Magno Duci non redderentur, eam rem Pontificis Max. nomini, ac fidei incommodè ceſſuram.

Deniq; cùm Mosci vrgerent, vt Rex primò Legatos ſuos ad pacem firmandam in Moscouiam mitteret; Regij verò dicerent, ſat eſſe, ſi vtriuſq; Principis Legati ad fines vtriuſq; ditionis, eodem tempore venientes; alteri ad Regem, ad Moscum alteri procederent, aut etiam Regis Legati Smolenſium primò venirent: nec verò Mosci hoc probarent, quòd ſuos eſſe iſtarum rerum imperitos dicerent, nihil in ea Seſſione ſtatutum eſt, ſed in futuram reiecit.

Eàdem die, cùm Magnus Dux ad Antonium, & ad ſuos Legatos litteras miſiſſet, cum altera validiore Plenipotencia, id Antonio ac Regijs fuit argumento, eum de pace ſerio agere. Ea verò perlecta eſt in ipſo Legatorum conſeſſu, quæ ita habebat.

Exemplum

EXEMPLVM SECVN-
dæ Magni Ducis Pleni-
potentiæ.

Diuina gratia, ac clementia, qui nos præ-
fecit in Oriente ex altissimis, quiq; diri-
git pedes nostros in viam pacis. Huius ergo
Dei nostri in Trinitate adorandi clementia,
Nos Magnus Dominus Imperator, atq; Ma-
gnus Dux Ioannes Basilius, totius Russiæ, Vo-
lodimeriæ, Moscouiæ, Nouogardiæ, Impera-
tor Casani, & Imperator Astracani, Domi-
nus Plescouiæ, & Magnus Dux Smolensciæ,
Tueriæ, Iueriæ, Permiæ, Viatciæ, Bulgaria,
& aliorum, & Dominus hereditarius terræ
Liunioniæ &c. Stephano Dei gratia Regi Polo-
niæ, & Magno Duci Lituaniæ, Russiæ, Prus-
siæ, Masouïæ, Samogitiæ, Principi Transyl-
uaniæ, & aliorum &c. Scripsit ad nos Gre-
gorij xij. Pape Romani Nunciûs, Antonius
Posseuinus de pacis constitutione, ne inter nos
sanguis Christianus funderetur, et bellũ vt ces-
saret, vt Legatos nostros ex vtraq; parte inter

nos

Acta in conuentu Legatorum

nos ad vnum locum mitteremus, qui presente illo Pontificis Nuncio inter nos pacem, & foederis constitutionem constituere possent. Itaque nos propter pacem Christianam misimus Legatos nostros, Aulicum nostrum, & Praefectum Casinensem, Ducem Demetrium Petri loletzki, Aulicum nostrum, & Praefectum Coselnensem, Romanum Basilij Olpherium; et Notarium nostrum Mikitam Bassenka, Nicephori filium Veresczahina; & Vicenotarium nostrum Zachariam Suiazeua, ad Zapolskij Iamum, vel ad aliquem alium locum, qui aptus erit inter Porcouiam, & Zauolociam ad conuentum, pacis statuendae gratia, data illis plena instructione, vt conuenientes cum Legatis tuis, inter nos, & te Regem Stephanum de bono opere, & de pace Christiana coram Papae Nuncio, quaecumque illi concludent, & ad pacis constitutionem ex utraque parte constituent, litterisque foederis & crucis osculatione confirmabunt, immobiliter, secundum constitutionem illorum, tenere debeamus. Et quos tu Rex Stephane Legatos tuos ea de causa ad nos allegabis, nos litteras Legatorum nostrorum nomine nostro scribere, & signo nostro obfirmare

debemus

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 159.

debemus, easdemq; litteras osculatione nostra
 crucis confirmatas, per eosdem Legatos tuos
 ad te Regem Stephanum mittemus. Tu autem
 Rex Stephane eodem modo, cum ad te Legatos
 nostros allegabimus, easdem Constitutionis lit-
 teras nomine tuo scriptas, & signo tuo obfi-
 gnatas, per Legatos nostros ad nos mittere de-
 bes. Propterea has litteras fidei Legatis no-
 stris sub signo nostro dedimus, scriptas in do-
 minio nostro, in aula arcis Moscuæ, anno à con-
 ditione mundi Septimo Milleesimo, Nongen-
 tesimo, mense Decembri, Indictione 10. Do-
 miniorum nostrorum 47. Imperiorum nostro-
 rum Rosiensium 35. Casani 29. Astracani 28.

DIEI VII. IANVARIII,
 Selsio XVI.

C M iterum Legati omnes
 adfuisse, tempus Legati-
 onibus ad utrunq; Princi-
 pem mittendis decretum est;
 ad S.^{mæ} Trinitatis festum
 diem Regis in Moscouiã,

ad B.^{mæ}

Acta in conuentu Legatorum

ad B.^{me} Virginis assumptionem Moscis ad
Poloniae Regem. Vt verò questio de captiuis
per Legatos ipsos cum iisdem Principibus tra-
ctaretur, in idem tempus relatum est.

Tum primò latenter, deinde apertè, atq;
accuratissimè à Moscis actum est, vt eorum
Princeps in litteris hisce nominibus in primis
appellaretur, Dominus Magnus Imperator,
Magnus Dux &c. Quod cum constanter Re-
gij recusassent, Antonius autem cum saepe, tum
illa, quæ præcesserat, nocte à Moscis ea de re
tentatus, illis id ipsum disuasisset, quòd vnum
tantum Imperatorem Christianum agnosce-
rent, neq; eæ appellationes sine Põrificis Max-
auctoritate valerent, qui Casari Romanorum
nunquam passurus esset, vt eiusmodi iniuriis
afferretur, Mosci ab ea petitione destitère.
Ac tum, vt Czar Casani, & Czar Astræ-
cani scriberetur, egregiè vrgebant, id quod
neq; obtinuerunt: Regijs negantibus, Moscis
asserentibus, ab Sigismundo Augusto eo no-
mine Moscum fuisse appellatum. Ad quæ
cum Antonius quæreret, cur Mosci easdem
litteras haud attulerint, ita enim veritati gra-
uius testimonium fuisse futurũ: responderunt,

id sibi

id sibi excidisse; Michael autem Haraburda antiquas, ac signis munitas foederum litteras ostendit, in quibus nihil eorum nominum erat adscriptum. Sicque Sessio finita est.

DIEI VIII. IANVA-
rij, Sessio XVII.

*V*m Mosci acrius iterū vrgerent, ut iisdem saltem nominibus Czar Casani, & Czar Astracani Magnus Dux appellaretur, ac denique negocium hoc ad Antonium

referrent; Regij verò cum nihil ea de re se à Rege habuisse in mandatis dixissent, ac tum id ab eodem Antonio agi posse cum Mosco, ad quem erat rediturus: Antonius conuersus ad Moscos dixit, tres superesse rationes, quibus hac de re aliquid agere se posse intelligeret. Vnam, qua Regij Moscum Casani, & Astracani Dominum vocarent, quod Mosci non curare visi sunt; licet id Regij admiserunt, qui dicerent, nunquam in animum inducere protuisse

Acta in conuentu Legatorum

Poloniæ Reges, vt titulo Tartarico, vel Turcico, qualis erat ille Czar Tartaricus, à Christiano Christianus Princeps appellaretur. Alteram, vt Mosci ea de re protestationem facerent, quam sine alterutrius Principis iniuria, & sine pacis ferè confectæ impedimento, Antonius esset admissurus: quas tamen protestationes ignorare se, nec in usu esse apud se, Mosci dixerunt. Tertiam, qua ille pollicebatur, id ea in re cum Rege, ac si opus esset, cum Pontifice Max. curaturum, quod si dum, ac Christianum hominem deceret. Postea conquestus est cum Moscis Antonius (quando illum adhuc mirificè hac de re vrgebant) quòd nec Magnus Dux sibi quidquam eius generis Staricie mandasset, cum pleraq; alia diligenter per suos Senatores secum egisset; nec verò sibi in castra ad Plefcouiam scripsisset, cum litteras de alijs grauissimis rebus ad pacem spectantibus misisset; quodq; Legati Mosci id eò usq; abditum in pectore celassent. Itaq; eorum esse culpam, si iam tempus ei rei tractandæ effluxisset. Quamobrem Mosci, vt sine ijs titulis Regiæ litteræ conficerentur, permiserunt. Hæc cum acta essent, instare cœperunt.

vt salu-

ut saltem Smolenscij, qui Magnus Ducatus olim à Moscis de Lituaniis captus, in eorum est potestate, titulus in litteris Mosco adscriberetur. Quod Regij constanter negarunt, dicentes, sese morem scribendi antiquum Seruatu-ros. Atq; ita utringq; discesserunt.

DIEI IX. IANVARIII,
Sessio XVIII.

*C*um eam diem litteris de pace relegendis, atq; emendan-
dis Legati (absente Alberto Raduilio) impendisset, actum est, ut arcium nomi-
na, finesq; de more antiqua-
rum foederis litterarum singillatim scriberen-
tur. Cui rei à Regijs petita (uti ferè in alijs omnibus rebus, facere soliti erant) cum Mosci aduersarentur, ac generatim quidem scripturos se pollicerentur, ne Lituania, vel Liuania contra Moscouiam, neq; hæc contra illas bellum gereret: urgentibus tamen tum Regiorum, tum Antonij rationibus, tandem assenserunt,

Acta in conuentu Legatorum

nempe, se scripturos, ne quid Moscus contra
vllam Lituaniæ arcem Chiouiam, Caneuium,
Czerkafiam, aliasq; finitimas, neite contra Li-
uonicas arcas, quibus cefferat: Rex item, ne
contra alias Mosci arcas hostile quid piam age-
ret: & fines, qui erant antiquitus, ijdem vtri-
usq; Principis ditioni, arbitusq; essent. Sic hu-
ic Sessione sine imposito, sequens dies descri-
bandis de pace litteris fuit decretus.

DIEI X. ET IX. IA-
nuarij Sessiones.

REgij, quoniam examinandis
Moscorum litteris de pace
hiduum illud impenderant,
viderent autem in Regis, &
Magni Ducis Plenipotētis
disertè contineri, vt omnia,
quæ ad pacem spectarent, coram Antonio age-
rentur, atq; adeo conficerentur (quæ verba ni-
si in litteris insererentur, inualidam eam tra-
ctationem futuram putabant) magna inter eos
& Moscos fuit contentio, cui tamen Mosci de-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 162.

nig; cesserunt. Cum verò iam omnia putarentur esse confecta, Mosci ad litteras addi petiverunt, ab eorum Magno Duce non solum arces, quibus cedebat, verum etiam Rigam, & Curlandiam, quas nunquam ille possederat, Regijs tradi; ab his ita repulsi sunt, vt cum nulla ratione Mosci rationi cedere vellent, crastina die vt discederent, iussi sint. Tum Regij, per se non stare, quin Summo Pont. iustis omnibus in rebus obedirent, Antonio protestati sunt. Ac quidem eò spectasse Moscus intelligebatur, vt semper aliquid sibi restare iuris ea cessione in Liuonia videretur, quasi eam ad tempus decennij tantummodò traditam, quo tempore pacta fuerat pax, deinde repetere posset. Augebat suspicionem iustam Regijs, quòd biduum, qui ad euocandos Nouogardia Palatinos tabellarius à Moscis fuerat designatus, is adhuc retinebatur, moras ne darentibus, nec aliquid afferentibus, nisi quòd adhuc litterae non essent confectae, de quibus nulla penè controuersia restabat. At postquam abire iussi sunt, vnus primò, deinde alter, deniq; omnes simul ad Antonium rediére; modò se aientes non habere in mandatis, vt sine illa scriptione

Acta in conuentu Legatorum

Rigenfis traditionis pax coiret, modò se non esse eiusmodi suo sub Principe, quales ceteri sunt subditi, cum ne syllabam quidem præscripti mandati possent ipsi immutare: petere deniq; decem dierum tempus, quo à Mosco responsum acciperent. Ad extremum, quære- re de Antonio consilium, quid facerent. Tùm Antonius (cui circuitio, illa in reliquis tradita- tionibus usurpata, iã se prodebat apertius) ve- ritus, quin ea omnia fierent ad exercitum Re- gum ea spe lætandum, & fatigandum, dixit, aut scripto pollicerentur, in omnibus, quæ a- cta essent, sese assensuros, nil de Riga quæsi- turos; aut hac ipsa nocte ad Legatos Regios esse eundum, & litteris de pace lectis postri- die eius diei iureiurando pacem sancendam: sin minus, Regios omninò abituros. Tùm illi (vt solebant) velle deniq; facere, quid quid di- xisset Antonius; nil de Riga quæsituros; no- ctem scribendis litteris insumpturos: vnum se Michaelem Haraburdam cupere, qui eas videat. Ad quem cum misisset Antonius, non solùm is, sed Palatinus Braslauenfis ab eo, ad quem recesserant, pago, paulò post ini- tium noctis ad Antonium rediére: qua ferè

tota, sicut etiam in sequenti die, examinandis
ijsdem de pace litteris insumpta, petitum ab
Regijs est (Antonio illis in memoriam reuocan-
te) num Mosci vellent in litteris inserere, ne
quid rusticis, qui ad Regem defecissent, damni
à Mosco, post compositam pacem, inferretur:
Quod Mosci abnuerunt, sed dextra Antonio
data, eidem, ac Legatis polliciti sunt, nihil ijs
ab suo Principe damni illatum iri: quos esse
tanquam oues; & metu, ac cæde aliorum, non
improbitate territos, iureiurando sese Regi ob-
strinxisse cognoscerent. Tum in decennium
decreta pax, altero ad nouennium anno addi-
to. Mosci verò petierunt tormentorum nomi-
na, & numerum eorum, quæ essent in arcibus
à Rege captis, de quibus antea fuerat actum.
Quorum cum vnus tantum Neueliæ Catalo-
gum deprompsisset Palatinus Braslouiensis,
ac Mosci tùm vrgerent, vt omnium tradere-
tur, quemadmodum ipsi omnium suorum attu-
lerant: missi sunt, qui id celerrimè procura-
rent; meliore quidem causa Regijs, sed minore,
quàm Mosci fecerant, prouidentia, & dili-
gentia, non sine causæ periculo, vtentibus.

DIE XV. IANVARII,
Sessio vltima.

Um eo biduo, quod hanc diem preceſſerat, maxima iterum inter Legatos contentio fuiſſet, Moſcis in ſuis ſaltem litteris adſcribere volentibus, quas Regi arces traderent, eas ſeſe ex Magni Ducis patria, ſeu terra tradere; id verò Regij fortiter abnuerent, quòd dicerent, eo quaſi iure illum uſurum in reliqua Liuonia tentanda, quam Regi haud dedidit: ab Regijs iterum iuſſi ſunt Moſci, vt Moſcuam re infecta abirent, niſi vellent ab eo propoſito abſtinere. Sed cùm Antonium Moſci ſupplices rogarent, vt ſuam adhuc operam ea in re interponeret, Regiusq; diſceſſum comminatos retineret: ſic eo officio, quantum opus erat, functus, Moſcis, vt verba illa è ſuis litteris eraderent, perſuaſit. Tùm ſimul Legati cõuenientes, litteris ipſis adhuc perlectis, ijsq; ac Plenipotentijs ſuorum Principum inuicem

de more

74

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 164.

de more traditis, ut quae erant Magni Ducis Regijs, quae huius essent Moscis relinquerentur, schedis item de tormentorum numero, reliquisq; arcium munitiombus, ab utriusq; Principis Secretarijs, qui conuentui interfuerant, Michaële Haraburda, & Mikita Bassenka subscriptis: cum Regij ab Antonio protestationem de reliqua Liuania petijssent, pacem iureiurando, chirographo, crucis osculo, coram Antonio, in eius hospitio sanxerunt. Quod ad Dei gloriam sit, Amen. In Kiueroua Horca, die xv. Ianuarij, 1582.

PROTESTATIO REGIORUM Legatorum, ab Antonio Posseuino admissa.

Cum corā me Antonio Posseuino à S. mo D. N. Pont. Max. Gregorio xij. ad procurandam inter Serenissimos Poloniae Regem, & Magnum Moscouiae Ducem misso, Magni Legati Stephani, Dei gratia, Regis Poloniae, Magni Ducis Lituaniae, Russiae, Prussiae, Ma-

X 5

souiae,

Acta inconuentu Legatorum

souia, Samogitia, Liuania &c. nec non Prin-
 cipis Transyluania, Ianusius Zbarawski Pa-
 latinus Braslauenfis, Capitaneus Krzemene-
 censis, & Pinscensis; Albertus Radiuilius
 in Olika, & Nieswif Dux, Regie aulae in Li-
 tuania Marschalcus, Capitaneus Kownensis;
 Michael Haraburda Notarius Regius in Li-
 tuania in loco, Zapolsciae Iamo dicto, congre-
 gati fuissent, habuerunt sermones & tracta-
 tiones de pace, seu foedere inter praedictum
 Serenissimum Regem, & inter Magnum Mo-
 scorum Ducem Ioannem Basilij, cum ipsius vi-
 delicet Magni Ducis Legatis, Demetrio Petro-
 uicio Teleczi, locum tenente Kasrinscij, &
 Romano Waszieliuicic Olffiroua, locum te-
 nente Kozielscij, cum Mikita Bassenka Nota-
 rio, & Zacharia Suicziazio Subnotario:
 Postulauerunt q̄ Serenissimi Regis Legati suo
 Principi reddi arces omnes, à Serenissimo Re-
 ge Sueciae, sub Serenissimo Magno Moscorum
 Duce in Liuania occupatas, hoc est, Rohodzic-
 uum, aliàs dictam Naruam, Serenescum, A-
 dozum, Iolsczaboram, Rakobozam, Koli-
 wianum, aliàs dictam Reualiam, Paizam, a-
 liàs dictam Padeza, Koliwirum, Lichowier-

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 165.

zum, Abslum, Wicholumizum, ut Serenissimi Magni Moscouiae Ducis nomine Magni ipsius Legati renunciarent cunctis, & eas Serenissimo Regi traderent, institerunt. Quibus Serenissimi Magni Moscorum Ducis Legati respondentes dixerunt, nihil eis esse reliquum, quod redderent, quandoquidem Magnus eorum Dominus eas arces non possideret. Quo nomine Magni Legati Serenissimi Poloniae Regis solemniter coram me protestati sunt, & Principem suum arces omnes in Liuania sitas, quas Serenissimus Sueciae Rex teneret, recuperare velle, & debere affirmauerunt: hoc saltem cauto, ut si Serenissimo Regi cum Serenissimo Moscorum Duce de ijs arcibus disceptandum esset, ut tantum de ijs arcibus, quas nunc Serenissimus Rex Sueciae tenet, lis & disceptatio habeatur. Quod autem ad Poloniae Regnum, vna cum Magno Ducatu Lituaniae, atq; ad reliquas omnes arces in Liuania, quaeq; alibi Serenissimo Regi Poloniae subiectae sunt, attinet, ut pax, quae ab utroq; sancietur, in omnibus & singulis prouincijs, & arcibus ijs inuiolabiliter seruetur: & vicissim ne a Serenissimo Rege Poloniae Magnus Moscouiae Duca-

eus,

Acta in conuentu Legatorum

tus, aut aliqua arx, locusue Serenissimo Magno Moscouiæ Duci subiectus propterea infestetur. Quæ quidem omnia litteris pacis Serenissimi Regis Legati inseri voluerunt. Sed Serenissimi Magni Moscouiæ Ducis Legati recusarunt, affirmantes eam pacem, quæ & quamdiu inter Principes sancietur, iureiurando semel firmatam, inuiolabiliter seruari debere. sic à parte Serenissimi Regis erga Magnum Ducatum Moscouiæ, ceterasq; omnes prouincias, et arces eiusdè Magni Moscouiæ Ducis, quemadmodum à parte Serenissimi Magni Moscorum Ducis erga Poloniae Regnum, & Magnum Dominium Magni Ducatus Lituaniæ, ac Liuoniæ, omnesq; arces, ad eas, & alias Regni Poloniae prouincias pertinentes. Prætereà suprâ memorati Legati Serenissimi Poloniae Regis, simul congregati cum suprâdictis Legatis Serenissimi Magni Moscouiæ Ducis, coram me Antonio Posseuino postulârunt ab iisdem Magnis Legatis Serenissimi Magni Moscouiæ Ducis, vt arcem etiam Serenescum, quæ est in Liuonia, Serenissimo Regi Poloniae traderent, eiq; perpetuò renunciarent. Ad quod Serenissimi Regis Legatorum postula-

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 166.

tum Magni Moscouiae Ducis Legati responderunt, eam arcem Serenescum in Magni Domini sui manibus, aut potestate non esse, ac propterea se, quod non haberent, dare non posse, sed Sueciae Regem Serenissimum eam arcem occupauisse. Qua de causa Serenissimi Poloniae Regis Legati coram me Antonio Posseuino protestati sunt, eam quoque arcem Serenescum de manu vel potestate cuiuscunque Serenissimum Poloniae Regem velle recuperare. Nos igitur quantum potuimus, sub beneplacito eiusdem Sanctissimi Domini nostri Gregorij xiiij. Pont. Max. ac Sanctae Sedis Apostolicae, ad effectum tantum dictae pacis, dictas protestationes admisimus, non intelligentes hac nostra protestationis admissione vlla ratione vel supradictorum Regum, & Principum, aut quorumcunque aliorum iuri, si quod in supradictis locis haberent, vel pretenderent, praenudicare, aut derogare. Datum in Kiueoua Horca pago, ex hospitio meo, die XV. Ianuarij. 1582.

Litterae

LITTERÆ COMPO-
sitionis pacis legatorum Ma-
gni Moscouiæ Ducis.

DEi gratia Magni Domini, CZar atq;
Magni Ducis Ioannis Basilij totius Rus-
siae, Volodimiriae, Moscouiae, Nouogardiae,
CZar Casani, & CZar Astracani, Domini
Plescouiae, & Magni Ducis Smolensciae, Tue-
riae, Iueriae, Permiae, Viatciae, Bulgariae & ali-
orum, Domini & Magni Ducis Nouogardiae,
Nisouiensis terrae, CZernihouiae, Resaniae, Ro-
stouiae, Iaroslauiae, Belozeriae, Liuoniae, V do-
riae, Obdoriae, Condimiae, Siberiae, & aliorum:
Nos Magni Domini Legati, ego aulicus Magni
Domini, CZar atq; Magni Ducis, & Praese-
ctus Casinensis, Dux Demetrius Petri Ieletz-
ki, ego aulicus Magni Domini CZar atq; Ma-
gni Ducis, et Praesectus Coselnensis, Romanus
Basilij Olphirius, ego Domini CZar atq; Ma-
gni Ducis Notarius Mikita Bassenka Nice-
phori filius Vereščzahina, & ego Magni Do-
mini Vicenotarius Zacharias Suiazeuius, con-
ueniebamus

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 167

ueniebamus cum Magni Domini Stephani Dei gratia Regis Poloniae, & Magni Ducis Lithuaniae, Russiae, Prussiae, Samogitiae, Masouiae Principis Transyluaniae, & aliorum, Legatis, bonae constitutionis pacisq; stabiliendae gratia: quoniam mittebat ad Magnum Dominum nostrum, Czar atq; Magnum Ducem Gregorij xiiij. Papae Legatus, Antonius Posseuinus cum litteris suis hominem suum Andream Apollonium, ut à Magno Domino nostro missi Legati, ad aliquem locum vna cum Regis Stephani legatis conuenientes, pacem facerent atq; constituerent. Itaq; nos Magni Domini, Czar, atq; Magni Ducis Legati, ego aulicus & Praefectus Casinensis, Dux Demetrius Petri Ielczkis ego aulicus & praefectus Coselnensis, Romanus Basilij Olpherius, ego Notarius Mikita Basenka, Nicephori filius Veresczahina, & ego Magni Domini Vicenotarius Zacharias Suiazeuius conuenientes, missi & instructi à Magno Domino nostro ad Zapolscij Iamum, inter Porcouiam & Zauolociam, in Velicolucensi via, cum Magni Domini Stephani Regis Legatis, Duce Ianusio Nicolai Coributouij Zbarascij, Palatino Braslauiense,

Capitano

Acta in conuentu Legatorum

Capitaneo Krzemenecense, & Pinscense, Domino Alberto Radiuilio, Duce in Olika et Newitz, Marschalco curiæ Magni Ducatus Lituaniæ, Capitaneo Cownense, & Notario Magni Ducatus Lituaniæ Michaële Haraburda, constituimus foedus ad decem annos, à Baptizatione Christi anno septem millesimo nonagesimo ad eandem baptismationem Christi anno septem Millesimo Centesimo: ita, ut Magnus Dominus noster, Czar atq; Magnus Dux, propter bonum pacis Christianæ, iusserit cedere in partem Regis ex terra Liuoniæ arcem Kokenhausen, arcem Skrocono, arcem Linneusardum, arcem Krutzborcum, arcem Borzunum, arcem Czeuinum, arcem Tricatum, arcem Roconum, arcem Wlodimiriolum, arcem Alystum, arcem Gouiam, arcem uacua Laudunum, arcem Salacium, Ciuitatem Derpatum, Nouogardiam Liuonicam, Kerepecium, Mucouum, Randeham, Rynholm, Conhotam, Caulecuen, Curslouium, Laisium, Iarusum, Polzeuuium, Paidam, id est, album Lapidem, Velium, Pernauiam antiquam, & Pernauiam nouam, cum omnibus bonis ad illas spectantibus, & cum pagis illarum arcium. Præterea etiam

in partem

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 168.

in partem Regis Velisium: terra autem Velisij cum antiquis terminis & finibus, quemadmodum fuit Vitepscij terra cum Toropecio, terra Vitepscij cum arce Velisio, ad Vitepscium, Toropecij autem ad Toropecium. In partem vero Magni Domini nostri, Czar & Magni Ducis illae arces, quas ex ditione Magni Domini nostri Stephanus Rex ceperat, arx Velikolukū, arx Neuelia, arx Zauolocia, atq; item Rzouapusta, arx Chelma: praeterea quas arces Plescouienses ex ditione Magni Domini nostri Stephanus Rex ademit, Voronecium, Veliam, Ostrouiam, Crasnam, vel si quid aliud postea ademerit Rex Stephanus aliorum Castellorum Plescouiensium, uti Veruam, vel Volodimirecz, Dubkouiium, Viborecium, Vissegrodum, Isborscium, Opokam, Godouiam, Kobilegrodiscze, & Sebecium. Haec omnes arces in partem Magni Domini nostri more antiquo ad Plescouiam, cum omnibus bonis, et pagis earum arcium cedant. Homines vero, tormenta & commeatus ex utraq; parte, haec omnia secundum constitutionem deducenda sunt, sic, ut cum venerint Magni Domini nostri aulici, qui missi sunt in Liuoniam, homines educere ex arcibus,

I

Derpatō,

Acta in conuentu Legatorum

Derpato, Noungardia parua, Paida, Polczouia,
Iaruaso, Perkela, Salacza, Pernaua, & Feli-
no, tūm Regis aulici debent curare congregari
equos cum rusticis Lotauis, & uehicula ad de-
ducenda tormenta Magni Domini, quæq̃ ad
ea attinent, commeatum, & Vladicam Derpa-
tensem, imagines, & ornamenta Ecclesiastica,
Palatinos, & omnes homines ad deducendos
illos, res, bonaq̃ illorum, prout poterunt ex-
portari. Vbi verò rusticos Lotauos congrega-
uerint, & dederint Magni Domini hominibus,
tūm homines Magni Domini septem dierum
spacio, res et bona sua in curribus imponere de-
bent, ab eo die, quo equos, & Lotauos dederint.
Et vbi septem dierum spacio omnes res suas
in curribus imposuerint, exire ex arce cum om-
nibus Plescouiam debent, quos Lituani prose-
qui, & deducere tormenta, & homines Magni
Domini Plescouiam vsq̃ debent: arces verò
aulicis Regijs, qui ad accipiendas illas missi
sunt, reddere debent. Ad hæc & ex postre-
mis, quas cessit Magnus Dux Regi Stephano,
arcibus Liuoniensibus, ex Kokenhausen, Skro-
no, Linnewardo, Krutzburgo, Borzuno, Cze-
stuiuo, Tricato, Rocono, Wolodimericio, A-

liso,

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 169.

listo, Gouia, Lauduno, Golbima, Rezia, Luza, Wlecha, Kerepecio, Mukouo, Randeha, Rinholio, Conhoto, Caulecio, & ex Curflouo praesidium, homines, tormenta, res omnes, & cibaria eodem modo cum Lotauis ad diem certum, & tempus constitutum, Mensis Martij scilicet quartum diem, omnia inde deducere debent, quos Lituanii Plescouiam usque comitari debent. Tormenta vero Magni Domini in arces illas inducta, cum globis, & pulueribus ex omnibus Liuonicis arcibus una cum hominibus eodem tempore deducere debent, secundum scriptum, quod ex utraque parte Legati utrinque commutarunt & acceperunt, cum subscriptione manuum Notariorum. Illa autem tormenta, quae aliqua in arce capta sunt in Liuonia, in iisdem relinqui debent, secundum scriptum, quod Legati utriusque partis cum subscriptione Notariorum acceperunt. Quod si vero commeatum, cibaria, vel simile aliquid una vice cum hominibus simul ex arcibus deducere non poterunt, vel si equos tam cito non collegerint, ea omnia homines Magni Domini nostri in iisdem arcibus sub sigillo suo, & custodia relinquere debent, quibus aulici Regij nullum detri-

Acta in conuentu Legatorum

mentum, vel iniuriam inferre debent: imò cum
 secunda vice ad ea accipienda venerint, aulici
 Regij remittere omnia per Lotauos Plefcoui-
 am, eodemq; modo Lituanii deducere debent.
 Sic etiam & ex illis arcibus, quibus Magno
 Domino nostro, Czar atq; Magno Duci Rex
 Stephanus cefsit ex Velikoluko, Zauolocia, i-
 tem Rzoua, Pusta, Neuelia, Chelma, & Ple-
 fcouienfibus caftellis, quæ erant in potestate
 Regis Stephani, eodem modo milites Regij de-
 duci debent, vnâ cum tormentis, quæ inuexe-
 rat Rex Stephanus. Aulici verò Magni Do-
 mini, qui ad capiendas illas arces miffi sunt
 debent congregare fubditos illarum arcium cū
 equis, et dare aulicis Regijs ad deducenda præ-
 fidia, tormenta, & milites prout poterunt
 exportare: & cū ruflici cum equis congrega-
 ti, & dati Regijs fuerint, eodem modo Litua-
 ni feptem dierum fpacio omnem com meatum, et
 quidquid erit, in curribus imponentes, ex arci-
 bus exire, & arces Magni Domini noftri au-
 licis, qui ad capiendas illas miffi sunt, tradere
 debent, quiq; Lituanos, tormenta, & comme-
 atum omnem comitari, & deducere debent ex
 Velikoluko, Chelma, Neuelia, Zauolocia ad

Oferifci-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 170.

Oseriscium: ex Plefcouienfibus verò caftel-
 lis ad Nouogrodecam, Liuonicam. Sed tor-
 menta illarum arcium, quibuscum captae erant,
 relinquenda sunt in ijsdem arcibus, fecundum
 fcriptum, quod datum eſt aulicis Magni Do-
 mini: tormenta verò, quae Rex Stephanus
 induxit, remitti debent, vnà cum militibus.
 Quòd ſi vna vice com meatum, cibaria, vel a-
 liquid ſimile euhere non poterunt; vel ſi ruſti-
 cos, equos ſue tam citò non congregauerint, reſi-
 duum illum com meatum Lituani ſub ſigillo ſuo,
 & custodia relinquere debent, quos poſtea ſe-
 cunda vice Magni Domini noſtri aulici, congre-
 gatis ruſticis, & equis, ad arces Lituano-
 rum remittere debent, comitatumq; mittere, vt nul-
 la viſ, iniuria, detrimentum, & incommodum
 ex vtraq; parte in arcibus inferatur. Quem-
 admodum etiam, cum Magni Domini noſtri
 Czar, atq; Magni Ducis milites, Vladi-
 ca cum imaginibus, Poppis, & omnibus ornamentis
 Eccleſiaſticis, tum Palatini, Nobiles, Sclope-
 tarij, Coſaci, & omnes alij ex arcibus Liuoni-
 cis ducentur, his omnibus ſupradictis, tormen-
 tis, & theſauro Magni Domini in via Lituani
 milites ipſi vel per Lotauos, vel Germanos

I 3

nullam

Acta in conuentu Legatorum

nullam iniuriam, vel damnum inferre debent, sed ita comitari, ne in uia interficiantur, vel spolientur, vel vis aliqua inferatur. Et secundum has litteras constitutionis, Lituanii homines Magni Domini nostri ex arcibus Liuonicis, Plescouiam usque, cum omnibus rebus integre, sine ulla iniuria deducere debent: nostri uero Magni Domini homines illos Lotauos, equos, & quoscunque Regios, qui eos Plescouiam deducunt, quamprimum eo perduxerint, illos sine ulla detentione remittere debent, neque in uia insidias struere, vel iniuriam ullam inferre. Ita etiam ex illis arcibus, quas Domino nostro Czar, atque Magno Duci Rex Stephanus cessit, cum milites, & omnis commeatus Lituanicus ex illis ducetur, Magni Domini nostri homines in uia nullum incommodum, vel iniuriam illis inferre, Lituanos non interficere, spoliare, vel tormenta, commeatumque adimere, ita ut nulla penitus illis Lituaniis iniuria inferatur, sed comitari, & deducere ex ijs arcibus, ad Regis Stephani arces cum equis, secundum has constitutionis litteras, debent. Hos autem homines Magni Domini nostri, qui Regis Stephani homines comitabuntur, & eos deducunt,

tormen-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 171.

tormentaque reuehent, omnes sine vlla iniuria,
 vel retentione remittere, neque in via illos inter-
 ficere, nullasque insidias illis struere debent. Et
 secundum hanc constitutionem Legatorum Ste-
 phanus Rex ad Magnum Dominum nostrum
 Legatos suos magnos missurus est, eodemque
 modo Magnus Dominus noster ad Regem Ste-
 phanum Legatos suos magnos mittere debet,
 istarum rerum crucis osculo confirmandarum
 causa, & secundum nostram Legatorum con-
 stitutionem litteras foederis Magnus Dominus
 noster, & Rex Stephanus conscribere, & in-
 ter se commutare debent. Cuius causa Lega-
 tos suos Stephanus Rex ad Magnum Domi-
 num nostrum certo tempore missurus est, ad
 diem scilicet Sanctae Trinitatis, anno septem
 millesimo, Nonagesimo, Magnus vero Domi-
 nus noster, ad Assumptionis Beatae Mariae
 Virginis Dei genitricis festum, eodem anno se-
 ptem millesimo, Nonagesimo. Itaque donec Le-
 gatio absoluetur, inter Magnum Dominum no-
 strum, & Regem Stephanum, cum Legati Re-
 gij apud Magnum Dominum nostrum fuerint,
 hocque iureiurando, & crucis osculo confirma-
 uerint, cum etiam Magni Domini nostri Lega-

Acta in conuentu Legatorum

ti apud Regem Stephanum erunt, idemq̄ illic iureiurando, & crucis osculo confirmabunt, per id omne tempus, ad præfinitos vsq̄ decem annos, bellum ex vtraq̄ parte geri non debet. Et inprimis Magnus Dominus noster Czar atq̄ Magnus Dux in ditiones Regis Stephani ipse cum exercitu suo procedere, Senatores, et Palatinos cum militibus mittere, & loca occupare, aut capere, vll asq̄ iniurias & detrimenta in finibus, in omnibus locis ditionis Regis Stephani, inferre non debet: ita vt neq̄ dissidia, nec bella inde oriantur; præsertim hoc pacis tempore non obsidere, aut obsidione cingere arcem Kyouiam, cum omnibus bonis, & pagis; arcem Caneuium, cum pertinentibus; arcem Czerkasum, cum pertinentibus; arcem Zitomerum, cum bonis suis; arcem Ouruciam, cum pagis; arcem Linbecium, cum pagis; arcem Homiam, cum pagis, & pertinentibus; Vuaronecium, Ielesouium, Ierenicium, Koscleulesam, Morozouicium, Lipinicum, Polezanum; arcem Furouam, cum pertinentibus; arcem Mozeram, cum pertinentibus; præterea Beziczum, Brachinum, Reczicam, Horuolum, Stressinum, Cziczerskum, Propoiskū,

Mohileui-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 172.

Mohileuium, arcem Mscislauiam, cum perti-
 nentibus, & bona Cholouiensia, arcem Kry-
 czeuiam, cum pertinentibus, arcem Dobrou-
 nam, cum pertinentibus, & bona Horscium,
 & Romana; arcem Orsam, cum pertinentibus,
 & pagos Lobauiczum, Mikulina; arcem Vi-
 tepscium, & pagos Brusam, & Dreczy-
 chuk; arcem Surazum, & pagos Surazen-
 ses; Vsuatum, & Oseriscium, arcem Velisi-
 um, arcem Polociam, cum castellis, pagis, &
 bonis pertinentibus; arcem Kopia, arcem Kra-
 sny, arcem Vlam, arcem Iuroilam, arcem Dryf-
 sam, arcem Kopcum, & Desna, arcem Kosi-
 anum, arcem Sitnam, arcem Neszczerdum,
 arcem Socolum, & ad Polociam pertinentia;
 arcem Lukomliam, cum pagis; arcem Bielma-
 kow, cum pagis; arcem Vjaczam, arcem Le-
 bedkam, & Polocenses pagos, Mosnicouium,
 Neporotouicium, Verbilouam, Slobodam,
 Kubcium, Viasnium, Clinum, Zamosnum, I-
 scium, Neuedreum, & Horodisczum, Kre-
 czetam in lacu Othulouio sitam; Nacuhonum,
 cum pertinentibus; arcem Druiam, cum per-
 tinentibus; arcem Ibskauum, cum pertinentibus.
 Adhaec Magnus Dominus noster, Czar, atq;

I 5

Magnus

Acta in conuentu Legatorum

Magnus Dux Ioannes Baselij Russiæ, nulla bella, impedimenta, & iniurias inferre, neq; aduersus Curlandiæ terram bellum gerere debet; nec non arces in terra Liuoniæ, arcem Rigam maiorem, & arcem Rigam minorem, arcem Dalenum, arcem Kircholmum, arcem Kokenhausen, arcem Skrownno, arcem Linnewardum, arcem Krutzborcum, arcem Iski- lum, arcem Radohosium, arcem Dunemundam, arcem Iuesum, tres arces Kremonum, item Iuraniam, Ireidenum, Ziguoldum, arcem Sonse- lum, arcem Nitouam, arcem Iurenborcum, ar- cem Narbiu, arcem Rosenbecum, arcem Ro- senum, arcem Lemsinum, arcem Moianum, ar- cem Litoperum, arcem Kesiam, arcem Orliam, arcem Niewhenam, arcem Pebalgum, arcem Skuinam, arcem Zerbenum, arcem Smiliti- num, arcem Borzunum, arcem Czesiuinum, arcem Tricatum, arcem Rowny, Horodisczū, Laudunum, Horodisczum, Holbinam, arcem ReZicam, arcem Luzum, arcem Vlechum, ar- cem Volodimericium, arcem Ilisenum, arcem Pletenberckum, arcem Alystum, arcem Ve- kelum, arcem Nouogrodecam Liuouicam, ar- cem Kerepecium, arcem Gouiam, Kursloui-
um, ar-

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 173.

um, arcem Iurienum, Mukouum, Randekum, Rynholm, Conhotum, Caulecium, Laesium, Borholmum, Polzeuiam, Paidam, Vilianum, Iaruasum, Pernauam antiquam, & Pernauam nouam. Fines autem omnium arcium ydem, vt antiquitus fuere, esse, & permanere debent. Eodem modo etiam Magnus Dominus Stephanus, Dei gratia, Rex Poloniae, & Magnus Dux Lituaniae, ipse cum exercitu suo contra Magnum Dominum nostrum, Czar, atq; Magnum Ducem Ioannem Basilij Russiae, & terram, dominiaq; ipsius bellum gere, Senatoresq; & Palatinos cum militibus mittere; loca deniq; in dominio Magni Domini nostri occupare, vel oppugnare, & finitimis nullam iniuriam, detrimētumue hoc pacis tempore inferre non debet; neq; bellare, vel impedire Magni Domini nostri terram Moscouiae totam, & Nouogardiam magnam, pagos, & ad eandem pertinentias arcem Plescouiam, & castella Plescouiensia; Opokam, Crasnam, Ostrouiam, Veliā, Voronecium, Isborsecū, Vdo-uam, Kobiliū, Vrnā, Dubkouiā, Viszehorodum, Volodimericiū, & pagos Plescouienses, cū terra Plescouiensi tota, arcem Sebesium, cū

pagis,

Acta in conuentu Legatorum

pagis, arcē Tueriā, terramq̄ Tueriensem totā,
 arcem Pereflanum Resaniensem, & Resani-
 ensem terram totam, arcem Pronskum, terrāq̄
 ipsius non vastare, neq̄ illi bellū inferre debet.
 Præterea idem Magnus Dominus Stephanus
 Dei gratia, Rex Poloniæ, & Magnus Dux
 Lituaniæ, & has arcēs Magni Domini nostri
 eodem pacis tempore infestare non debet; ar-
 cem Kilska, cum pagis; arcem Puteilam, cum
 pagis; arcem Nouogardiam seueriensem, cum
 pagis; arcem Radohosczum, cum pagis; arcem
 Czernihouium, cum pagis; arcem Starodubum
 cum pagis; arcem Poczepam, cum pagis; arcem
 Poczepouihori, cum pagis; pagosq̄ Sulesium,
 Babocium, Suetilouicium, Holodnum, Scarbo-
 uicium, Lapecium; arcem Caraczeuū, cum
 pagis, pagosq̄ Chotemliam, Snoroscium, Cho-
 robouum, Milinium, Dracouium; arcem Irub-
 czescum, cum pagis; arcem Mosalscum, cum
 pagis; arcem Serpaitum, cum pagis, pagosq̄
 Zamosam, Iucharzeuam, Dufnam, Dhomini-
 cium, Pohostum, Moszczinum, Demenum, Ho-
 rodenuum, Wrepeietum, Snopohum, Couilnū,
 Sariam, Lazoreuam, Horodisczam, Bleze-
 uicium, Lubunum, Danilouicium; arcem Brans-

kam,

kam, cum pagis, pagosq; Solouicicos, Prikladne-
 uium, Pancinum, Theodoreum, Ofouicum,
 Kopinicium, Suchozum, Wszzechladium,
 Doronnum, Zernium; arcem Roslauiam, cum
 pagis; arcem Smolenscium, cum itineribus, pa-
 gis, & omnibus pertinentibus, pagosq; Ielouci-
 um, Eoluanicum, Lazoreusczinum, Pustosie-
 lium, Romanouium, Kopotkouicium, Molech-
 nam totam, & quidquid ad eam pertinet. Et
 Petrouij Derzauiam, Lotouam, Zuerouicium,
 Dubrouiensij Putium, Catinum, Caspliam,
 Doreciam, Radiszcuniam; arcem Msczen-
 scum, cum pagis; arcem Opakouiam, cum pagis,
 pagosq; Zalidouiam, Nedotheadouiam, Biscou-
 cium, Lyczinum; arcem Viasmiam, pagosq; ad
 illam spectantes; arcem Drohobuscum, & pa-
 gos ad eam antiquitus pertinentes; arcem Beli-
 am, cum omnibus bonis ad eam spectantibus,
 Werchouia, & Bolsouia, et Septouio, & Mo-
 nimdoua Sloboda; arcem Velikolukum, & pa-
 gos Velikolucenses, Dolisiam, Beresariam,
 Vsuiam, Lowcium, Vesnibolohum; arcem Chel-
 mam, & pagos ad illam pertinentes, Velilam,
 Lopasticam, & Buicium; arcem Zauolociam,
 Rzouampustam, & Rzouenses pagos; arcem

Neueli-

Acta in conuentu Legatorum

Neueliam, arcem Toropecium, & omnes pagos Toropecenses, Dancouium, Luibutum, Dubnum, Roznum, Turum, Biberouam, StarcZeuiam, Nezelscium, Plauetscium, Zezetscium, Ofereciam, CaZarmowsczinum. Fines autem his omnibus arcibus ij, qui antiquitus fuerunt, esse debent: & hæc omnia ex utraq; parte, secundum has constitutionis litteras nostras, & nostrum iuramentum, crucisq; osculum, firmiter, & inuiolabiliter seruari debent, quodq; ipsi crucis osculo confirmantes, & literas pacis commutantes, hoc foedus ita tenere debent. Legatis uero, qui à Magno Domino Stephano Rege, ad Magnum Dominum nostrum CaZar atq; Magnum Ducem mittentur, venire, & redire ad Regem Stephanum, sine vlla retentione, cum omnibus hominibus, & bonis ipsorum secundum litteras patentes Magni Domini, liberum erit. Et quando ad Magnum Dominum nostrum Stephanus Rex Legatos suos miserit, tum Stephanus Rex illis Legatis suis plenam Instructionem de Captiuis liberandis, & qui sunt in Lituania Captiui Magni Domini nostri, quomodo liberari debeant, dare tenebitur. Quod si aliqua iniuria, inter finitimos

incolas

incolas interea temporis ex utraq; parte orta fuerit, tum Palatini, & locum tenentes Praefecti, ubiq; in finitimis arcibus, per omnes ditiones ex utraq; parte, intra id temporis spacium de illis iniurijs inuicem mitti, qui iustitiam ex utraq; parte administrare, & malos punire debent. Supra haec omnia nos Magni Domini, Czar, atq; Magni Ducis Ioannis Basilij Russiae, legati, ego aulicus & Praefectus Casinensis, Dux Demetrius Petri Ieleczi, ego aulicus, & Praefectus Coselnensis, Romanus Basilij Olpherius, ego Notarius Magni Domini, Mikita Bassenka Nicephori filius Verščahina; & ego Magni Domini Vicenotarius, Zacharias Suiaxeuius, cum Magni Domini Stephani, Dei gratia Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae Legatis, Duce Ianusio Nicolai Zbaraski, Palatino Braslauenense, Capitaneo Krzemenecense, & Pinscense; Domino Alberto Radiuilio, Duce in Olyca, & Nieswiz, Marschalco curiae Magni Ducatus Lituaniae, Capitaneo Cownense; & Notario Magni Ducatus Lituaniae Michaële Haraburda, pacem conclusimus, & litteras constitutionis conscripsimus, signaq; nostra iisdem

subappendi.

Acta in conueutu Legatorum

subappendimus, litterasq̄ vicissim accepimus
& crucis osculo confirmauimus. Præterea
quoq̄ crucem super his omnibus osculati su-
mus, quòd præter has constitutionis litteras in-
ter Magnum Dominum nostrum CZar, atq̄
Magnum Ducem, & Magnum Dominum Ste-
phanum Poloniæ Regem, & Magnum Litua-
niæ Ducem, res aliter fieri non debent. Et de
hac pacis constitutione conclusionem fecimus,
& crucis osculo confirmauimus, coram Legato
Gregorij Papæ xij. Antonio Posseuino. Scri-
ptum in Iamo Zapolscij, Anno septem mile-
simo, Nonagesimo, Mense Ianuario.

SVBSCRIPTIO CVM SIGILLIS.

Ego Magni Domini, CZar, atq̄ Magni Ducis
Notarius, Mikita Bassenka Nicephori, filius
Veresczahina, has constitutionis litteras ma-
nu mea subscripsi.

Ego Vicenotarius Magni Domini, Zacha-
rias Suiazeuus, has constitutionis litteras
manu mea subscripsi.

Et scriptæ hæ constitutionis litteræ in duo-
bus folijs coniunctis, conglutinatis, infraq̄ scri-
ptum: Notarius Bassenka Veresczahina.

Litteræ

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 176.

LITTERÆ COMPOSITIONIS pacis Legatorum Serenissimi Poloniae Regis.

Os Magni Domini Stephani, Dei gratia, Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae, Russiae, Prussiae, Massouiae, Samogitiae, Liuoniae, Principis Transyl-

uaniae, & aliorum, Legati, Dux Ianusius Nicolai Coributouicz, Zbaraski, Palatinus Braslauensis, Capitaneus Krzemencensis, & Pinscensis; Albertus Radnilius Dux in Olyca, & Nieswicz, Marschalcus curiae Magni Ducatus Lituaniae, Capitaneus Cownensis, & Michael Haraburda, Secretarius Regiae Maiestatis Magni Ducatus Lituaniae, secundum mandatum Magni Domini nostri conuenimus cum Magni Domini Ioannis Basilij, Dei gratia, Domini Russiae, & Magni Ducis Volodimeriae, Moscouiae, Nouogardiae, Casaniae, Astracaniae, Plescouiae, Iueriae, Tueriae, Permiae,

Z

Viatciae,

Acta inconuentu Legatorum

Viatcia, Bulgariæ, & aliorum, Legatis, aulico & Præfecto Casinense, Duce Demetrio Petri Ieleczi, aulico & Præfecto Coselnense, Romano Basilij Olpherio, Notario Mikita Bassenka, Nicephori filio Verščzahina, Vicenotario Magni Domini Zacharia Suiazeus, de pace, & bona colloctione. Miserat enim ad Magnum Dominum Ioannem Basilij, Dei gratia, Dominum Russiæ, & Magnum Ducem, Sanctissimi Papæ Romani Gregorij xiiij. Legatus, R. P. Antonius Posseuinus cum litteris hominem suum Andream Apollonium, vt cum Magna Domino nostro Stephano Rege, & Magno Duce, missis ad aliquem locum Legatis suis, pacis constitutionem facerent. Itaque nos Magni Domini Stephani Regis Legati, Ianusius Nicolai Zbarascius, Palatinus Braslauiensis, Albertus Raduilius, Marsalcus curiæ, & Michael Haraburda Notarius, conuenientes in Iamo Zapolscij, inter Porchouiam, & Zauolociam, in Velicolucensi via, cum Magni Domini Ioannis Basilij, Dei gratia, Domini Russiæ, & Magni Ducis Legatis, aulico et Præfecto Casinense, Duce Demetrio Petri Ieleczi, aulico & Præfecto Coselnense, Ro-

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 177.

mano Basilij Olpherio, cum socijs, foedus ad decem annos, à Baptizatione Christi anno septem millesimo, nonagesimo, ad idem festum Baptizationis Christi anni septem millesimi centesimi, super his sanximus: Quòd Magnus Dominus noster Stephanus Rex propter pacem Christianam iusserit cedere Magno Domino Ioanni Basilij Domino Russiæ, & Magno Duci arces, quas Magnus Dominus noster à Domino, & Magno Duce ceperat, arcem Velikolucum, arcem Neueliam, arcem Zauolociam; item RZouampustam, arcem Chelmam, cū omnibus pagis, & alijs ad illas arces pertinentibus, & Plescouiensia castella, Voronecium, Veliam, Ostroniam, Crasnam, & quidquid nunc Magnus Dominus noster ex arcibus Plescouiensibus acceperit, uti Vieuiam, Volodimericum, Dubkouium, VesZegrodum, Viborecium, Isborscium, Opokam, Gdouiam, Kobilegrodiscium & Sebestium, hæ omnes arces in partem Magni Domini & Magni Ducis, more antiquo, ad Plescouiam pertinere debent. Et in partem Magni Domini nostri Stephani Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniæ, Magnus Dominus Ioannes Basilij, Dei gratia,

Acta in conuentu Legatorum

Dominus Russia, & Magnus Dux, iussit Legatis suis cedere in terra Liuoniae arcem Kokēhausen, arcem Skrounam, arcem Linnewardum, arcem Krutzborcum, arcem Borzunum, arcem Czeſtuinum, arcem Tricatum, arcem Rownum, arcem Volodimericium, arcem Alistum, arcem Houiam, Horodisczum, Laudunum, Horodisczum, Holbinum, arcem Rezicam, arcem Luzum, arcem Vlechum, arcem Percolam, arcem Salaczum, arcem Iorieuum aliās Derpatum, Nouogardiam Liuonicam, Kerepecium, Mucouiam, Randekum, Rinholiam, Conhotum, Cauletam, Kurſlouiam, Laifum, Taruaſum, Polozeuiam, Paidam, aliās album lapidem, Vilianum, Pernauiam antiquam, & Pernauiam nouam, cum omnibus bonis, ad eas pertinentibus. Præterea in partem Magni Domini nostri Velisium ceſſit, vna cum Vitepscij terra, cum arce Velisio ad Vitepscium, & terra Toropecij ad Toropecium ipsum. Terræ autem Velisij antiqui fines esse debent, sicut erant terræ Vitepscij cum Toropecij terra. Homines verò, & tormenta, commeatuſq; ex arcibus vtriuſq; partis deducenda sunt secundum constitutionē: ita ut cum ve-

nerint

nerint illuc Aulici Magni Domini nostri, qui
 Velicolucum, Neuelliam, Zauolociam, item
 RZouampustam, Chelmam, & ad Plescoui-
 enses arces, quæ sunt in potestate Magni Do-
 mini nostri, ad deducendos homines, milites,
 tormenta, quæ Magnus Dominus noster illuc
 induxit, & omnem com meatum missi sunt;
 tum Magni Domini, & Magni Ducis aulici
 missi ad accipiendas illas arces ab aulicis Ma-
 gni Domini nostri, congregatis equis, & curri-
 bus, eos aulicis Magni Domini nostri ad aue-
 henda tormenta, pulueres, & globos com mea-
 tumq; omnem, milites, Palatinos & vniuer-
 sos homines illos, & bona illorum, prout ex-
 portari poterunt, dare debent. Et cum rustici
 cum equis congregati, & dati fuerint, tum ho-
 mines Magni Domini nostri septem dierum
 spacio ab eo die, cum currus dati fuerint, in e-
 osdem omnia imponere, & post septem dies
 ex arcibus exire, arces verò & tormenta Ma-
 gni Domini, & Magni Ducis aulicis missis ad
 accipiendas illas reddere debent: qui acceptis
 arcibus, homines Magni Domini nostri, et tor-
 menta ex arcibus Velikoluki, Chelma, Neue-
 lia, Zauolocia, ad arcem Magni Domini nostri

Acta in conuentu Legatorum

Oseriscum ex Plescouiensibus verò arcibus ad
Novogardiam Liuonicam comitari, & deduce-
re debent. Tormenta verò vetera, quæ in ar-
cibus ijs, cum captæ sunt, fuerunt, relinquen-
da, & reddenda sunt cum arcibus Magni Do-
mini, & Magni Ducis aulicis, secundum scri-
pta aulicis data. Inuecta verò tormenta, quæ
Magnus Dominus noster in easdem arces indu-
xit, deducenda sunt vnà cum hominibus, secun-
dum scripta, quæ Legati vicissim inter se cum
subscriptione manuum Notariorum commutâ-
runt. Quod si aliquem comheatum, cibaria,
vel aliquid simile ex arcibus vna vice ob penu-
riam hominum, vel equorum euehere non pote-
runt, id residuum quidquid restabit, homines
Magni Domini nostri sub sigillo suo, & cu-
stodia in ijsdem arcibus relinquere, Magni ve-
rò Domini, & Magni Ducis homines huic cu-
stodie, comheatuiq; nullam iniuriam, damnūq;
inferre, sed secunda vice Magni Domini, &
Magni Ducis aulici, congregatis rusticis, &
equis, comheatum illum, & quicquid relictū
fuerit, ad arces Magni Domini nostri Oseris-
scum, & Novogardiam Liuonicam remittere,
& deducere debent. Eodem modo & ex illis
arcibus,

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 179.

arcibus, quas Magno Domino nostro Magnus Dominus, & Magnus Dux cessit, cum venerint aulici Magni Domini, & Magni Ducis, missi ad deducendos ex arcibus Liuonicis homines, ex Derpato, Nouogardia Liuonica, Paida, Polzeuo, Taruaso, Laiso, Percolia, Salaczo, Pernauia, Vilia, tum Magni Domini nostri aulici rusticos Lotauos, cum equis, & curribus ad deducenda Magni Domini, & Magni Ducis tormenta, pulueres, globos, comearum, Vladicam Derpatensem, imagines, et ornamenta Ecclesiastica, Palatinos, & omnes homines, illorumque bona, ut poterunt, exportari, congregare debent. Et cum iam rusticos & equos congregauerint, tum Magni Domini, & Magni Ducis homines ab eo die, quo equi dati fuerint, septem dierum spacio, omnia curribus imposita ex illis arcibus cum omnibus rebus suis Plescouiam ire, arcesque Magni Domini nostri aulicis ad accipiendas illas missis tradere, nostri autem Magni Domini homines Magni Domini, & Magni Ducis tormenta, & homines cum omnibus bonis illorum Plescouiam comitari, & deducere debent. Deinde ex ultimis arcibus Liuonicis, quas Magnus Domi-

Acta in conuentu Legatorum

nus, & Magnus Dux, Magno Domino nostro Regi, & Magno Duci cessit, vti ex Kokenhausen, ex Skrowno, Lenwardo, Krutzborco, Borzuno, Czestuino, Tricato, Rouno, Volodimerecio, Alisto, Gouia, Lauduno, Holbino, Rezica, Luza, Wlectto, Kerepecio, Mukouia, Randeho, Rinholia, Conhoto, Cauleto, & Curslouia, homines, & commeatum omnē eodem modo cum rusticis Lotauis ad tempus certum, ad diem quartam mensis Martij deducere, & euehere debent. Quos Magni Domini nostri homines, tormenta, homines, & omnia comitari, & deducere Plesconiam vsq; debent, tormenta verò inuecta, pulueres, & globos ex iisdem arcibus Liuonicis, vnā cum hominibus, eodem tempore secundū scripta, quæ inter se vicissim Legati acceperunt, cum subscriptione manuum Notariorum, Magni Domini, et Magni Ducis Notarij Mikitæ Bassenca Veresczahina, & Zachariæ Suiazeuij Vicenotarij, Magni verò Domini Regis, & Magni Ducis Notarij Michaëlis Haraburda deduci debent. Sed illa tormenta, cum quibus arces Liuonicæ captæ sunt, secundū scripta, quæ itidem Legati vicissim inter se cum sub-

scriptio-

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 180.

scriptione manuum Notariorum acceperunt, in
 iisdem arcibus Liuonicis relinquenda sunt.
 Quod si vna vice aliquos commeatus, ob rusti-
 corum, vel equorum penuriam, ex istis arcibus
 euehere non poterunt, hos Magni Domini, &
 Magni Ducis homines in iisdem arcibus, cum
 obfignatione, & custodia relinquere, Magni
 autem Domini nostri homines huic commeatui,
 custodibusq; nullam iniuriam, vel damnum in-
 ferre, sed secunda vice iisdem Magni Domini
 nostri homines illos Magni Domini, & Ma-
 gni Ducis hominum commeatus comitari, &
 Plescouiam vsq; deducere debent. Insidiae au-
 tem, iniuriae, detrimenta, & damna in omni-
 bus arcibus ex utraq; parte fieri non debent,
 cum homines Magni Domini, & Magni Du-
 cis ex arcibus Liuonicis, Vladicam Derpaten-
 sem cum imaginibus, & omnibus ornamentis
 Ecclesiasticis, Poppo, & pertinentia ad Ec-
 clesias, Palatinos, & filios nobilium, sclo-
 petarios, Cosacos, & vniuersos homines eue-
 here, & educere incipient. His omnibus supra-
 dictis, Vladice, & alijs in via Magni Domini
 nostri homines nullam iniuriam, damnum, in-
 commodumue inferre: sed ne per Lotauos, vel

Acta in conuentu Legatorum

Germanos interficiantur, vel spolientur, curare debent. Secundum has constitutionis litteras, Magni Domini nostri Regis, & Magni Ducis homines, & tormenta, ex arcibus Liouonicis deducta, Plescouiam comitari, & per eosdem Lotauos deducere debent. Hos vero homines Magni Domini nostri, qui eos comitabuntur, & Lotauos, qui illos Plescouiam ducent, quam primum Plescouiam attigerint, sine vlla retentione iterum remittere, nec iniuriam, damnumque illis inferre, nec interficere, vel insidias illis struere debent. Eodem modo illis Magni Domini nostri hominibus, cum ex his arcibus, quas Magnus Dominus noster Rex, & Magnus Dux, Magno Domino, & Magno Duci cessit, ducentur, nulla iniuria, vel damnum in via a Magni Domini hominibus inferri, & nec interficere illos, neque spoliare, nec tormenta auferre, nullumque penitus illis incommodum inferre debent; sed comitari, & deducere illos ad Magni Domini nostri, & Magni Ducis arces secundum has constitutionis litteras debent; & illos quicumque comitabuntur, & ducent Magni Domini nostri homines, iterum sine vlla offensione, vel iniuria,

ut in via damnum aliquod illis non inferatur,
 neque interficiantur, remittere debent. Et se-
 cundum hanc nostram constitutionem, Magnus
 Dominus noster Rex, & Magnus Dux, ad
 Magnum Dominum, & Magnum Ducem Le-
 gatos suos Magnos missurus est; eodemque mo-
 do Magnus Dux ad Magnum Dominum no-
 strum Legatos suos magnos, eius rei crucis o-
 sculo confirmandae causa, mittere debebit. Se-
 cundum has nostras constitutionis, & foederis
 litteras Magnus Dominus noster Rex, &
 Magnus Dux, cum Magno Domino, & Ma-
 gno Duce vicissim commutare debet. Legatosque
 suos Magnus Dominus noster, ad Magnum
 Dominum, & Magnum Ducem missurus est,
 ad tempus & diem certum, festum scilicet
 Trinitatis sanctissimae proximè futuram, an-
 no septem millesimo Nonagesimo, & Magnus
 Dominus atque Magnus Dux eodem modo Lega-
 tos suos mittere debet ad Magnum Dominum
 nostrum, ad tempus, & diem certum, nempe
 Assumptionis purissimae Dei Genitricis futu-
 rum festum, eodem anno septem millesimo No-
 nagesimo. Et quousque Legatio inter utrumque
 Magnum Dominum absoluetur, & à Magnis

Dominis

Acta in conuentu Legatorum

Dominis crucis osculo confirmabitur, per id
omne tempus (vt & postea ad constitutos vsq;
decem annos) bellum ex vtraq; parte geri non
debet. Quapropter ipse Magnus Dominus
noster Rex Poloniae, atq; Magnus Dux Litua-
niae, contra Magnum Dominum Ioannem Basi-
lij, Dei gratia, Dominum Russiae, & Magnū
Ducem, terram, & Dominia ipsius bellum ge-
rere non debet; ipse cum exercitu non procede-
re; neq; Senatores, & Palatinos suos mittere;
loca non occupare, nec possidere; in finibus de-
niq; bellum, & discordias non mouere, nul-
lasq; iniurias inferre: non bellare, neq; impe-
dire, per omne id foederis tempus, Magni Du-
cis Moscouiae terram totam, Nouogardiam ma-
gnam, & pagos Nouogardienses, terramq;
Nouogardiensem totam; arcem Plescouiam, et
Castella Plescouiensia, Opokam, Crasnum, O-
strouiam, Veliam, Voronecium, Isborscium,
Gdouiam, Cobiliam, Vreuiam, Dubkouiam,
Viszegrodum, Volodimericum, & pagos
Plescouienses, terramq; Plescouiensem totam;
arcem Sebestum, bonaq; Sebestensia, arcem
Tueriae, & terram Tueriensem totam; arcem
Preslauiam Resaniensem, & terram Resa-

Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 182.

niae totam; arcem Pronsciam, & Pronsciae ter-
 ra tota. Sic nec bellare, neque aliqua re impedire
 debet Magnus Dominus noster Rex Poloniae,
 & Magnus Dux Lituaniae Stephanus has ar-
 ces Magni Domini Ioannis Basilij, Dei gratia,
 Domini Russiae, & Magni Ducis, toto foederis
 tempore, arcem Rylsciam, cum pertinentibus;
 arcem Putimliam, cum pagis; arcem Nouogro-
 decam Seueriensem, cum pagis; arcem Rado-
 hoscium, cum pagis; arcem Czernihouiam, cum
 pagis; arcem Starodubum, cum pagis; arcem
 Poiam, cum pagis; arcem Popeuihoriam, cum
 pagis; pagosque Zalesiam, Babicium, Suetilo-
 uicium, Holodnam, Scarbouiczum, Lopicium;
 arcem Caraczouiam, cum pagis; pagosque Cho-
 timbium, Snouiam, Choroborum, Mglinum,
 Drocouiam; arcem Trupczescum, cum pagis;
 arcem Mosalscium, cum pagis; arcem Serpi-
 scium, cum pagis; pagosque Zamosnum, Iucha-
 czouiam, Degnam, Hominicium, Pohostici-
 am, Moszczinam, Horodecznam, Vziperi-
 cium, Snopotum, Couilnum, Suiam, Lazare-
 uam, Horodiszczam, Blizeuicium, Kubolo-
 uicium, Danilouicium; arcem Branscium, cum
 pagis, pagosque Solouicios, Prikladnam, Paci-
 nam,

Acta in conueutu Legatorum

nam, Iridorownam, Ofouicum, Copiniciu, Iu-
 charum, Vsiestaulum, Voronium, Zirinum;
 arcem Roslaukam, cum pagis; arcem Smolen-
 scium, cum itineribus, pagis, & bonis pertinen-
 tibus, pagosq; Ieloucium, Boluaniciu, Lazo-
 rewsczinam, Pustosieliu, Romanouiam,
 Copotkouiciu, Molochnam, & ad eos perti-
 nentia, & Petrouij Dzerfauiam, Cuzouiam,
 Izucreuiciu Dubrouiensem, Putiam, Catinã,
 Caspariam, Poreczam, Rudistziczeiam; ar-
 cem Mscenscum, cum pagis Horodisczum,
 Dmitrouezium; arcem Mescescum, cum pa-
 gis; arcem Opokonam, cum pagis, pagosq; Za-
 lidouiam, Niedochouiam, Biscouiciu, Lycza-
 nam; arcem Viaznam, pagosq; Viazna; ar-
 cem Dorohobuziam, & pagos Dorohobuzie,
 quodq; antiquitus ad illam spectat; arcem Be-
 lam, cum pagis, & Verchouiam, & Bolsse-
 uiam, Soptouiam, Monouidouiam, Slobodam;
 arcem Velikolucum, pagosq; Velicolucenses,
 Dolicam, Beresaiam, Vsiualowcum, Vesnam,
 Boloham; arcem Chelmam, pagosq; illius, Ve-
 lilam, Lopascicam, & Buzcam; arcem Zauo-
 lociam, item RZouampustam, & pagos RZo-
 xie, arcem Neucliam; arcem Toropetiam, &

omnes

Regis Poloniae, & Molco. Ducis. 183.

omnes pagos Toropectiae, Daucouiam, Lubutã,
 Dubnam, Roznam, Ihuram, Bibiumam, Star-
 couiam, Nizelsciam, Plauitsciam, Zizetsci-
 am, Ozeretciam, Casarinouiam. Fines au-
 tem omnibus arcibus, more antiquo, ut ante fu-
 erunt, esse debent. Eodem etiam modo Ma-
 gnus Dominus Ioannes Basilij, Dei gratia, Do-
 minus Russiae, & Magnus Dux ipse contra
 Magnum Dominum nostrum Stephanum, Dei
 gratia, Regem Poloniae, & Magnum Ducem
 Lituaniae, & omnia Dominia, & terram ip-
 sius, exercitum suum cum Senatoribus, vel Pa-
 latinis mittere, loca q̄, & bona occupare, &
 possidere non debet; nec in finibus ullibi loco-
 rum pugnare; neq; iniuriam, & damnum, im-
 pedimenta q̄ facere hoc foederis tempore contra
 totam terram, & arces eius; vti contra Kyo-
 uiam, cum bonis, & pertinentibus ad eam; ar-
 cem Caneuiam, cum pertinentibus; arcem O-
 zerkaßum, cum pertinentibus; arcem Zito-
 merum, cum pertinentibus; arcem Liubeczum,
 cum pertinentibus; arcem Homiam, cum per-
 tinentibus, & pagos Vuarouicium, Telesoui-
 cium, Tereniczum, Coseleualesum, Murozo-
 uicium, Lipinicum, Polesanum; arcem Turo-

uam,

Acta in conuentu Legatorum

uam, cum pertinentibus; arcem Mozyrum,
 cum pertinentibus, bonaq; Bezychum, Brachi-
 niam, Recziczam, Horuoliam, Streszinum,
 Cziczerskum, Propoiskum, Mohileum, ar-
 cem Mscislauam, cum pertinentibus, pagosq;
 Chotlauicia; arcem Kriczeuiam, cum perti-
 nentibus, arcem Dubrounam, cum pertinenti-
 nentibus, bonaq; Horscium, & Romanoua; ar-
 cem Orsam, cum pertinentibus, pagosq; Luba-
 uicium, Mikulinum; arcem Vitepscium, pa-
 gosq; Drusam, Dreczidluk; arcem Surazum,
 pagosq; Surazie, Vsuiatum, Oferisczum;
 arcem Velisium, & arcem Polociam, cum su-
 is arcibus, & pagis; arcem Copiam, arcem
 Krasnum, arcem Vlam, arcem Turouliam, ar-
 cem Drysam, arcem Kopcam, & Dziszna,
 arcem Kosianam, arcem Sitnam, arcem Ne-
 szerdum; arcem Sokolum, & ad Polociam
 pertinentia, arcem Lukoliam, cum pagis; ar-
 cem Bielmacouiam, cum pagis; arcem Vsa-
 czã, arcem Liebedkam, & Polocenses pagos, Nos-
 nicouium, Nieporotouicium, Verbilouã, Slo-
 bodam, Cubcum, Viaznum, Climum, Zamo-
 snum, Iscium, Neuedrium, & Horodisczum,
 Creczetum in Otulouo lacu situm; arcem Diui-

am, cum

Regis Poloniae, & Mosco. Ducis. 184.

am cum pagis, arcem Ika suam cum pertinenti-
 bus. Præterea Magnus Dominus Ioannes Ba-
 silij, Dei gratia, Dominus Russiae, & Ma-
 gnus Dux non debet pugnare, nulloq; modo im-
 pedire Curlandiae terram totam, arcemq; in
 terra Liuoniae, arcem Rigam maiorem, arcem
 Rigam minorem, arcem Dalenum, arcem Kir-
 chholmum, arcem Kokenhausen, arcem Skro-
 wnam, arcem Linwardum, arcem Krutshor-
 cum, arcem Iskilum, arcem Radopsium, arcem
 Dunemunam, arcem Iuesum, tres arcem Cremo-
 num, item Turainam, Treiedenum, Zegual-
 dum, arcem Zonselum, arcem Nitouam, arcem
 Iurenborcum, arcem Narbeium, arcem Rosen-
 becum, arcem Rosenum, arcem Lemsinum, ar-
 cem Moianum, arcem Letoperum, arcem Kie-
 siam, arcem Orliam, arcem Niewhenam, ar-
 cem Pebalgum, arcem Skuinam, arcem Serbe-
 num, arcem Smiltinum, arcem Borzunum, ar-
 cem Czeztuinum, arcem Tricatum, arcem Row-
 nam, arcem Sczalendunum, arcem Sczahol-
 binum, arcem Rezikam, arcem Luzam, arcem
 Vlechum, arcem Volodimericium, arcem Ili-
 senum, arcem Plettenbergum, arcem Alistu, arcem
 Vekerum, arcem Vekeliam, arcem No-

A a

uogar.

Acta in conuentu Legatorum

uogardiam Liuonicam, arcem Kerepecium, arcem Gouiam, & Curflouum, arcem Derpatum, Mukouum, Randehum, Rynholam, Conhotum, Cauletum, Laifum, Borholmum, Polczuiam, Paidam, Viliam, Iaruasum, Pernauiam antiquam, & Pernauiam nouam. Fines autem omnibus arcibus debent esse, vt antiquitus fuerunt. Et hæc omnia firmiter ex utraq; parte teneri debent, secundum has nostras constitutionis litteras, nostrumq; crucis osculum: & quando hæc crucis osculo confirmabunt, litterasq; foederis vicissim mutabunt, secundum illud, hoc foedus tenere debent. Legatis autem Magni Domini nostri Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae, quos mittet ad magnum Dominum, & Magnum Ducem, venire, & redire ad Dominum nostrum, sine vlla retentione, cum omnibus hominibus, & bonis suis, secundum litteras Magni Ducis patentes, liberum erit. Et cum Magnus Dominus Stephanus, Dei gratia, Rex Poloniae, & Magnus Dux Lituaniae, mittet Legatos suos ad Magnum Dominum, Dei gratia, Dominum Russiae, & Magnum Ducem, tum Magnus Dominus noster Legatis suis de captiuis liberandis

plenam

plenam Instructionem dare debet, quanam
ratione captivi Magni Domini, & Magni Du-
cis, qui sunt apud Magnum Dominum nostrum
liberari possint. Ad extremum, si acciderit
aliqua iniuria, vel damnum finitimis homini-
bus, tum ex utraque parte Palatini, Locum te-
nentes, & Praefecti ex arcibus finitimis ad id
tempus, de omnibus iniurijs inter se mittere,
iustitiamque ex utraque parte administrare, ma-
los, et noxios punire debent. Supra his omni-
bus, nos Magni Domini Stephani, Dei gratia,
Regis Poloniae, & Magni Ducis Lituaniae, Le-
gati, Dux Ianusius Nicolai Coributouicz
Zbarascius Palatinus Braslaviensis, Capita-
neus Krzemencensis, & Pinscensis; Alber-
tus Raduilius, Marschalcus curiae Magni Du-
catus Lituaniae, Capitaneus Cownensis, &
Michael Haraburda Notarius, cum Magni
Domini Ioannis Basilij, Dei gratia, Domini
Russiae, & Magni Ducis Legatis, aulico &
Praefecto Casinense, Duce Demetrio Petri
Ieleczi, aulico & Praefecto Coselnense, Ro-
mano Basilij Olpheria; Notario Mikita Bas-
senka, Nicephori filio Vereščabina; Viceno-
tario Zacharia Suiazeuio, de pacis constitui-

Acta in conuentu Legatorum

one conclusionem fecimus, litterasq; constitutionis conscripsimus, & sigillis nostris munuimus. Præterea & manu sua Michaël Haraburda Secretarius subscripsit; litteras etiam vicissim inter nos mutauimus, crucisq; osculo confirmauimus; crucemq; supra his osculati sumus, quod præter has cōstitutionis litteras nostras, inter Magnum Dominum Stephanum, Dei gratia, Regem Poloniæ, & Magnum Ducem Lituaniæ, & Magnum Dominum Ioannē Basiliy, Dei gratia, Dominum Rusiæ, & Magnum Ducem, ex utraq; parte nihil aliter fieri debet. Hancq; pacis constitutionē conclusimus, et crucis osculo confirmauimus, in præsentia, et coram Legato Sanctissimi Pont. Romani Gregorij xiiij. Reuerendo Antonio Posseuino. Scriptum in Zapolscij Iamo, anno à condito mundo septem millesimo Nonagesimo, mēse Ianuario, A natiuitate verò Christi Saluatoris nostri M. D. LXXXII.

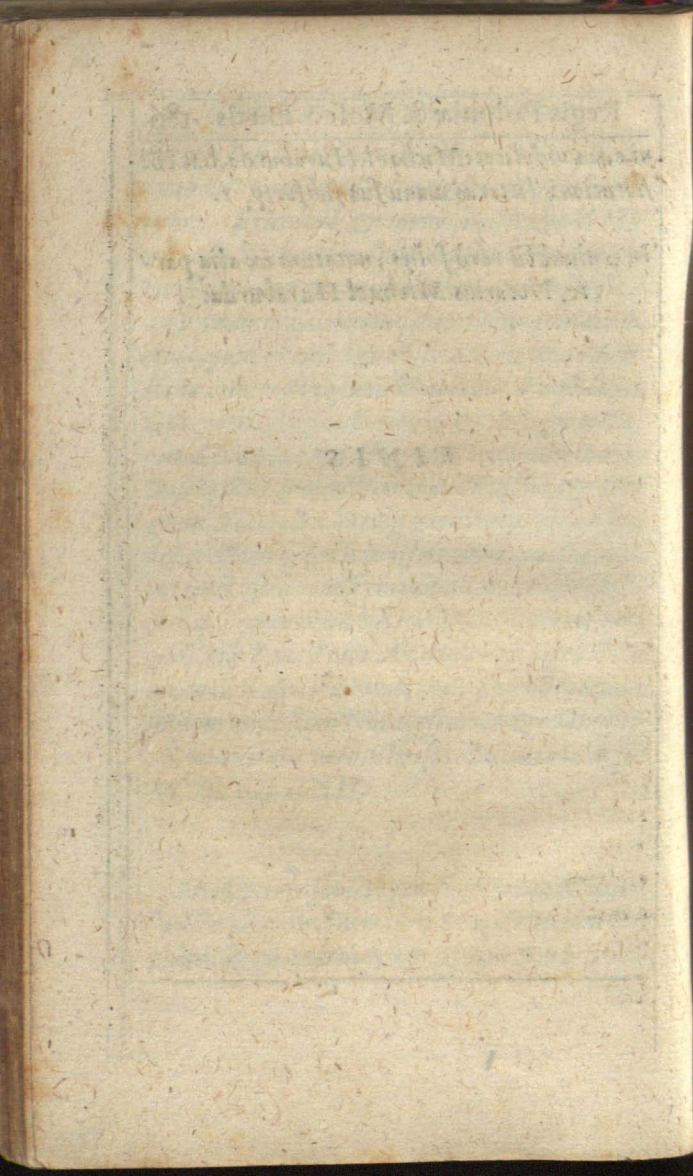
Hæ litteræ subscriptæ sunt manu Michaëlis Haraburdæ, Secretarij Magni Domini Stephani, Regis Poloniæ, & Magni Ducis Litua-

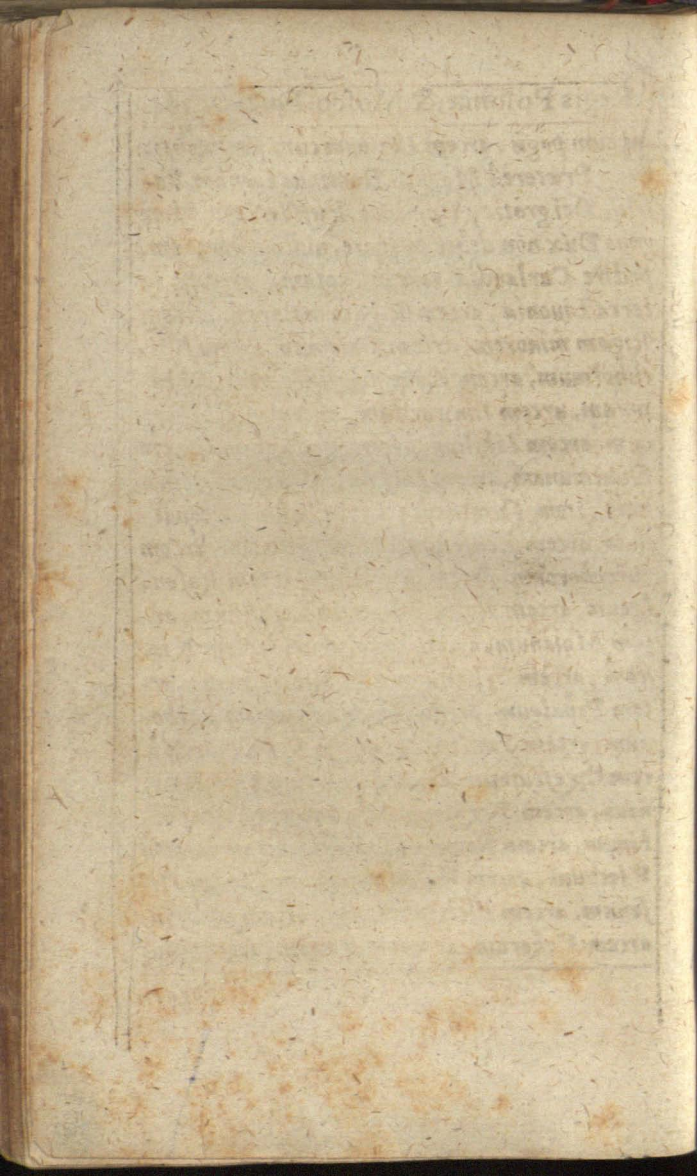
Regis Poloniae & Mosco. Ducis. 186.

nia, ita videlicet: Michael Haraburda, has constitutionis litteras manu sua subscripsit.

In coniunctis vero folijs, notatum ex alia parte, Notarius Michael Haraburda.

FINIS.

EPISTOLAE

GREGORII
XIII. PONT. MAX.
STEPHANI PRIMI
Poloniæ Regis, Ioannis Basi-
lij, Magni Moscouiæ Du-
cis, & aliorum.

*Quæ citro, vltroq; commearunt, dum
Antonius Possevinus Legatio-
nes ad eos obibat.*

EPISTOLAS
P. I. DE M. O.
GREGORII

Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses
Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses

Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses
Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses
Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses
Ad Romanos
Ad Corinthios
Ad Galatas
Ad Ephesios
Ad Colossenses

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

EPISTOLÆ DE MOSCOVITICIS REBVS.

Gregorius xij. Pont. Max. Stephano Primo, Poloniae Regi.

Carissime in Christo fili noster, salutem, & Apostolicam benedictionem. Misit proprium ad nos Legatum Moscorum Dux cum litteris, et mandatis, qua de re cu-

rauimus M^{tem} tuam certiozem fieri, per Nūcium nostrum. Remittimus Legatum, cumq; eo dilectum filium Antonium Posseuinū, Theologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iesu, prudentia, & fide spectatissima, multisq; in rebus nobis probatum, atq; ad grauissima quæq; Dei gloriæ, & communis boni causa, tractanda paratissimum, aptissimumq; & tuæ M^{ti}

Bb 2

optime

EPISTOLAE DE

optimè cognitum, qua etiam de causa, ipsius opera ad hoc negocium libentissimè utimur. Cupimus igitur, ut eius verbis omnem fidem tribuas, super negotio pacificationis, tantopere à Mosco expetitæ: super quæ fide, quam idem Moscos postulat Legato suo cõcedi, securè ad se redeundi; qua etiam fide idem Posseuinus indigebit: denique super omnibus rebus, de quibus tecum aget nostro nomine. Datum Romæ apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, M. D. LXXXI. Pontificatus nostri anno nono.

GREGORIUS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni Basilij, Magno Moscouiæ Duci.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Apostolicam benedictionem. Ex litteris Nobilitatis tuæ, quas nobis reddidit Thomas Seuerigenus, Orator tuus, atque ex ipsius sermone cognouimus ea, quæ nobis significare voluisti. Lætati sumus, gratiasque egimus Deo, cuius impulsu

factum

MOSCOVITICIS REBUS. 188.

factum est, ut Princeps tam magnus, ex regionibus tam remotis, & per litteras, & per Legatum nos salutaret, maiorumque suorum, clarissimae memoriae Principum consuetudinem referret. Extant enim apud nos multae illorum litterae, atque utriusque responsa, summa utriusque partis cum voluptate, & officiorum commemoratione, reddita. Quae postulas (quantum quidem auctoritate, atque opera efficere poterimus) erunt semper tuae Nobilitati à nobis paratissima. De foedere eò libentius agimus, quò magis agnoscimus nostri officij, ac muneris esse, curare, ut Christianorum Principum vires quam coniunctissimae sint. Mittemus etiam, ut postulas, aliquem ex nostris cum Thoma: curabimusque ut possint quam brevissimo itinere illæsi, atque ab omni viæ iniuria tuti, ad te peruenire. Quòd autem attinet ad Poloniae Regem, ut eum à Turcarum, Tartarorumque adversus Christianos foedere deterreamus, nihil opus esse arbitramur: nunquam enim de tali foedere aliquid audiuimus, aut coniectura suspicari potuimus. Et quanquam hoc tempore nullum gerit cum perfidis bellum, tamen hoc illi cum ceteris Christianis Principibus commu-

ne est: quos constat esse animo erga Christianam Rempub. optimo; multis autem, grauissimisq; necessitatibus impediri, quò minus possint suo summo desiderio satisfacere. De presenti bello nihil certum iudicare possumus: iam enim biennium est, cum ipse quoq; Rex Publico scripto testatus fuit, summa sese necessitate coactum, id suscepisse, causasq; per multas attulit. Quia verò nullo nostro merito, summa autem Dei benignitate, impositum Vniuersalis Ecclesiae pastoris, Christiq; Vicarij munus sustinemus, mittemus ad Regem, vt omnia comperta habeamus: quae verò cognouerimus, ea omnia per eum ipsum, quem ad tuam Nobilitatem mittemus, tibi significari curabimus. Offerimus autem vtriq; vestrum nostram auctoritatem, atq; operam, si ea vti volueritis in vestris dissidijs componendis, vnde etiam cesset tanta Christianorum strages. Sic enim existimamus, vos minimè recusaturos rectum: aequumq; vestris priuatis rationibus antepones et, si qua iniuria occupata sunt, restituere. Rebus autem inter vos compositis, tum verò possent Christianorū arma omnia in communes hostes conuerti: quod quidē, dum inter vos dimi-

catis,

MOSCOVITICIS REBUS. 189.

catis, neq; communi causæ succurritis, sperare non licet. Sed nulla potest esse maior, quam fidei, & religionis coniunctio: hæc enim non humana continetur charitate (quæ quidem tenuis, mutabilisq; est) sed Diuina. Vna autem Ecclesia est; vnus Christi grex; vnus, post Christum, in terris eius Vicarius, & Pastor vniuersalis. Hunc verò sancti Patres, & Ecclesiæ Doctores, œcumenicæq; Concilia omnia, Romanum Pontificem esse agnoscunt, & prædicant, idq; etiam in Concilio Florentino (iam sunt anni centum ferè, & quinquaginta) totius Græciæ Episcopi, cumq; ijs vnâ Palæologus Imperator Constantinopolitanus, qui tum ei concilio interfuit, apertissimè, libentissimèq; professi fuerunt. Qua in sententia vtinam permanere voluissent: nunquam enim in tam graues miseras incidissent. Nunc autem, dum sese Romanæ Ecclesiæ, ac Pontificis complexibus subtrahere voluerunt, intolerabile immanis Tyranni iugum subierunt. Hoc igitur firmissimo sanctæ religionis vinculo dirempto, necesse est, ceteras coniunctiones tenuissimo, atq; ad diuturnitatem breuissimo humanarum rationum nexu contineri. Hoc vt tecum diligen-

EPISTOLÆ DE

tissimè cogites, nostramq; in hac cohortatione
 charitatem, & tuæ, tuarumq; Prouinciarum
 (quas permultas, & populorum refertas esse
 non ignoramus) salutis studium agnoscas, De-
 um assidue precamur, tuamq; nobilitatē, quā-
 tum possumus, rogamus. Hæc vna ratio est
 Christianorum omnium vires, atq; animos tibi
 in perpetuum deuinciendi: certissimas, & cla-
 rissimas ex Christianorum hostibus victorias,
 ac sempiternas à Deo coronas in cælo referen-
 di. Mittimus ad Nobilitatem tuam volumen
 Concilij Florentini, ex Archetypo ipso, quod
 apud nos est, fidelissimè exscriptum: rogamus,
 vt id legas, à tuisq; Doctoribus quàm diligen-
 tissimè legi mandes: magnum hinc Diuinæ erga
 te gratiæ fructum speramus. Hoc enim vnum
 cupimus, vt cum hac sancta, & Apostolica
 sede quàm coniunctissimus sis religione, &
 charitate. Cetera omnia erunt tuæ amplitudi-
 ni à nobis, atq; ab omnibus Christianis Princi-
 pibus paratissima. Omnia fusiùs cognosces ex
 dilecto filio Antonio Posseuino, Theologo in-
 signi, & Sodalitatis Iesu Sacerdote; nobis, ma-
 gnisq; Christianorum Principibus (apud quos
 eius opera prudentissima multis, maximèq; in

rebus

MOSCOVIT: REBUS. 190.

rebus ingenti cum fructu vsi sumus) probatissimo, nobisq; in primis charo, quem ad te mittimus. Cupimus, vt eum libenter videas, audiasq;, & commendatissimum habeas: id enim pollicetur humanitas tua. Quòd si ea, quam diximus, quamq; incredibiliter optamus, religionis coniunctio, Deo adiuuante, fuerit inter nos constituta, hacq; ipsa de causa Legationem ad nos miseris, dignam hoc negocio tam graui, tam necessario, tamq; à nobis, atq; ab vniuersa Ecclesia exoptato: nos quoq; clarissima legatione, & omni honore, quo magnos Christianæ Reipublicæ Principes amplecti consueuimus, nostram paternam erga te charitatem testificabimur. Datum Romæ, apud sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv. Martij. 1581. Pontificatus nostri anno Nono.

GREGORIVS XIII. PONT.
MAXIMVS.

Ioanni, Ioannis Magni Mosco-
uiæ Ducis filio primogenito.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Aposto-
licam benedictionem. Libentissime am-

EPISTOLAE DE

plexi sumus hanc opportunitatem ad tuam Nobilitatem scribendi, teq̄ salutandi, per dilectum filium Antonium Posseuinum, Theologum insignem, ac Sodalitatis IESV Sacerdotem, ac prudentia spectatissima, quem ad clarissimum, & potentissimum virum, Patrē tuum mittimus. Speramus has litteras, & salutationem non ingratiā tuae Nobilitati futuram: proficiscitur enim à charitate paterna, atq̄ ab optimo desiderio salutis tuae, & gratiae, quam tibi à Domino precamur toto pectore. Haec enim sola expetenda est; humanae enim res omnes, quamuis maximae, fluxae sunt, & caducae, breuissimoq̄ momento conuertuntur, atq̄ intereunt: sola Diuina autem gratia, est fons ille aquae viuae, salientis in vitam aeternam, quam pollicetur Dominus se tributurum ijs, qui eum agnoscunt, atq̄ vt oportet colunt. Hanc igitur tuae Nobilitati optamus, & precamur, qua nihil amplius, & praestantius optare, & precari possumus. Speramus etiam te, pro tua humanitate, libenter Posseuinum visurum, eiusq̄ verbis omnem fidem tributurum. Erit id nobis gratissimum. Datum Romae, apud S. Petrum, sub annulo Piscatoris, die xv. Martij, 1581. Pontificatus nostri anno 9.

GREGORIUS XIII. PONT.
MAXIMVS,Theodoro, Ioannis Magni Mo-
scouix Ducis filio.

Dilecte fili, &c. Salutem, & Aposto-
licam benedictionem. Mittimus ad vi-
rum clarissimum, & potentissimum, Patrem
tuum, dilectum filium Antonium Posseuinũ,
Theologum, & Sacerdotem Sodalitatis Iesu,
doctrina, fide, prudentia, integritate specta-
tissima, nobisq; his nominibus in primis charum.
Mandauimus ei, vt has nostras litteras tuæ
Nobilitati redderet, eamq; quam ascribimus,
& à Domino precamur, salutem, & benedi-
ctionem, coram etiam diceret nostris verbis.
Debemus nos quidem amplecti paterna chari-
tate omnes Christianos, in primis verò princi-
pes potentissimos, possunt enim multis, maxi-
mūq; in rebus prodesse Ecclesie Dei. Huius
verò charitatis nullum possumus aliud certius
argumentum afferre, quàm in optandis Nobi-
litati tuæ non his terrenis, & caducis bonis, quæ
neminem possunt beatum reddere, sed perma-
nentibus, & sempiternis illis, quæ nos effici-

EPISTOLÆ DE

unt filios Dei, & coheredes Domini nostri Iesu Christi. Speramus has litteras, atq; aduentum Posseuini tibi non ingratum futurū, quæq; ex Posseuino cognosces, te libenter auditurum: omnia enim exponet mandato nostro. Deus benedictus adsit Nobilitati tuæ sua gratia. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, 1581. Pontificatus nostri, anno nono.

GREG. XIII. PONT.

MAXIMVS,

Magnæ Ducissæ Moscouiæ.

Dilecta in Christo filia, &c. Salutem, et Apostolicam benedictionem. Non putauimus omissendam esse hanc opportunitatem scribendi ad Nobilitatem tuam, per dilectum filium Antonium Posseuinum, Theologum eximium, & Sodalitatis Iesu Sacerdotem integerrimum, nobisq; in primis charum; teq; & per has litteras, & per ipsum etiam salutandi. Hanc ipsam verò, quam ascribimus salutem, & benedictionem, tibi, viro tuo, filijs, vniuersæq; ditioni tuæ à Domino Deo nostro

preca-

precamur. Nihil enim est, in quo melius possimus nostram paternam erga vos charitatem significare. Humana enim omnia, quamvis amplissima, caduca, & fugacia sunt: sola Diuina gratia, & charitas potest nos ad eam beatitudinem perducere, ad quam facti sumus. Speramus hunc nostrum animum tibi gratum futurum. Cetera exponet Nobilitati tuæ Possseuius noster; cupimus, vt eius verbis omnem fidem tribuas. Datum Romæ, apud Sanctum Petrum, sub annulo Piscatoris, die XV. Martij, 1581. Pontificatus nostri anno nono.

IOANNI BASILII
MAGNO MOSCOVIÆ DVCI.
Antonius Possseuius.

Credo iam Serenitati tuæ innotuisse, Pontificem Maximum, Sanctæ Catholicæ Romanæ Ecclesiæ Pastorem, Gregorium tertiumdecimum omni humanitate excepisse Romæ Thomam Seuerigenum aulicum tuum, quem cum litteris tuis ad eum misisti, vnâ cum tribus, vel quattuor famulis tuis, inter quos erat

ille,

EPISTOLAE DE

ille, qui isthuc vocatur Theodorus Popler. Scri-
 bebat autem Serenitas tua Summo Pontifici
 inter alia, vt ipse ad Poloniae Regem, & ad
 Serenitatem tuam aliquem mitteret, qui &
 cum illo ageret de vitanda Christiani sanguinis
 effusione: ac tecum postea (sicuti & cum alijs
 maximis Principibus Christianis) de foedere a-
 liquo tractaret, ad insensissimos Christi Do-
 mini hostes expugnandos. Quae omnia, cum
 Summo Pontifici semper cordi fuerint, liben-
 ter aggressus est, quaecumq; tua Serenitas cu-
 piebat; meq; ad Rodolphum Romanorum Im-
 peratorem, atq; ad Poloniae Regem misit, vt ab
 hoc intellectis rebus, quae ad mutuam concilian-
 dam pacem, ac benevolentiam facerent, prope-
 rarem ad Serenitatem tuam: cum qua, si tibi
 placuerit, habeo etiam alias res, quas eiusdem
 Pontificis Maximi, et aliorum Principum no-
 mine agam, quae quidem ad propagandam Dei
 gloriam, celebrandamq; perpetuam pietatem tu-
 am pertinent. Cum autem Vlnam peruenis-
 sem, audiui ad Serenitatem tuam a Rege Polo-
 niae missum fuisse Internuncium de pace, qui
 quidem esset quam primum rediturus. Itaq;
 dum ego cum Rege Poloniae coepi agere de ijs,

quae

que ad dignitatem tuam spectant; dumq̄ iste
 Internuncius expectatur, veni D^{xi}snam (quò
 ipse etiam Rex præcesserat) vt ad Serenita-
 tem tuam has statim litteras mitterem; quibus
 reuerenter (vt facio) te rogarem, vt mihi Se-
 renitas tua fidem publicam pro me, & vnde-
 cim alijs itineris mei comitibus, mittere subito
 dignaretur. Cùm enim tu, pro tua sapientia, in
 tam longo itinere cogitaueris eundem Thomam
 Seuerigerum, vnà cum alijs quattuor tantum,
 ad Summum Pontificem mittere; ne scilicet, si
 multò plures fuissent, suspicionem aliquibus
 Principibus, & Prouincijs iniecissent, aut im-
 pediti fuissent: ita Pontifex Maximus me cum
 paucis, easdem ob causas, ad tuam Serenita-
 tem mittendum existimauit; sperans, compo-
 sitis rebus, quæ inter Serenitatem tuam, &
 Poloniae Regem controuertuntur, fore, vt tua
 Serenitas ad ipsum Pontificem Legationem
 ampliolem, & Pontifex ad te honorificen-
 tissimam possit mittere. Ceterum habeo
 à Rodulpho Romanorum Imperatore fratre
 tuo litteras testes mei (nec enim semel à
 Summo Pontifice ad eum missus sum) vt pos-
 sit Serenitas tua cognoscere, me in tuis rebus

omnem

EPISTOLÆ DE

omnem fidelissimā operam præstiturum; qualem decet esse, qui Diuini nominis propagatio-
nem cupit, per tam potentem Principem, quan-
tus es tu, & à Principibus Christianis habe-
ris. Habeo etiam quædam pia dona, quæ tuæ
Serenitati Pontifex Maximus amoris erga te
sui causa mittit. Sed & quot vel donis, vel
officijs profecutus sit ipsum Thomam Seueri-
genum, ex ipso cognoscere poteris, qui Praga ad
mare discessit, priusquam ego illhinc profici-
scerer, quòd nondum venerant litteræ fidei pu-
blicæ à Rege Poloniæ, quibus posset mecum
per Poloniam in Moscouiam venire. Litteras
autem, quas ille idem Thomas Venetijs Sere-
nitati tuæ scripsit, ad te mitto, cum alteras,
quas mihi Pragæ dedit, sim ipse, Deo adiuuan-
te, allaturus. Rogo igitur iterum Serenitatem
tuam, vt Orsam quàm primùm iubeas ad me
eandem fidem publicam pro me, & meis vnde-
cim mitti: Diuinamq; maiestatem precor, vt te
omni cœlesti misericordia cumulet, atq; diutis-
simè ad sui sanctissimi nominis gloriam impe-
rantem faciat. DZisnæ in Russia, die ix. Iu-
lij, Anno à Christo nato 1581.

Stepha-

STEPHANO I. POLONIAE
REGI,

Antonius Possevinus.

IS, qui Regiæ Maiestati Vestræ has litteras reddet, nobilis est Rutenus, quem, apud nostros Vilnæ litteris operam dantem, in Moscoviam adduxi, ut præter alterum hoc quoque interprete uterer. Qui cum mihi fidelem præstiterit operam, peneque omnibus rebus interfuerit, eum Vestræ Maiestati præmitto. Quam demissè rogo, ut per ipsummet, atque per eos, quos meæ, ac meorum, inter equites quoquoversum discurrentes, tutelæ Vestra Maiestas, isto in statu rerum, putabit esse necessarios, dignetur iubere, ut litteræ tuti commeatus afferantur: quibus etiam alter Moscus nobilis, qui à meo Pristavo ad D. Palatinum Vilnensem mittitur, ac ceteri qui me deducunt, venire, ac statim tutò redire possint ad suos. Ceterum quæ pluribus scriptis, nec vno colloquio, cum Magno Moscoviæ Duce, eiusque Senatoribus egi, ea referam V. Maiestati. Quod ut facili-

Cc

us, præ-

EPISTOLAE DE

us, præter alia ad meæ missionis rationem spe-
 ctantia, efficere possim, dignabitur dispicere,
 qui nam mihi locus, nec incommodior, nec val-
 de procul à tentorijs M. V. erit assignandus.
 Hoc enim præter alia pro singulari beneficio
 agnoscam. Reliqui autem Magnum Ducem
 xiiij. die huius mensis, in oppido Staricia ad
 Volgam, plus minus quadringentis passuum
 millibus hinc distante; qui mihi discesum pa-
 ranti, assurgens, in suo illo procerum, & auli-
 corum consessu, alta voce dixit: Tu Antoni,
 qui à Pontifice Maximo de pace missus es,
 quemq; redeūtem ad nos expectabimus, nostro
 nomine te inclinabis Stephano Poloniae Regi.
 Postea cum iam Staricia 150. miliaribus Ita-
 licis processissem, misit ad me magnis itineri-
 bus volumen haud breue, quo mihi præter illa,
 quæ præsentī exposuerat, scribebat alia, quæ
 cupiebat ut scirem; ac præsertim quædam, qui-
 bus ad aliqua possem respondere V. Maiesta-
 tis epistolæ, quam à Matthæo Preworski alla-
 tam, mihi latinè descriptam, per Senatores
 antea iusserat tradi. Sed & alia non pauca
 mihi, tum eius nomine, tum alias ob causas, re-
 ferenda sunt Maieitati V. Hoc vnum addo;

Magnum

MOSCOVIT: REBUS. 195.

Magnum Moscoviæ Ducem, triduo postquam ab eo discessi, ad Trinitatis Monasterium, celebre apud hanc gentem, religionis (ut aiebant) causa, inde Lobodam parasse profectionem: inde vero paulo post Moscuam Regiam suam petiturum, quæ duodecim tantum leucis ab oppido Loboda abest. Maieitati V. Regiæ omnia prospera, & fausta ex animo à Deo Opt. Max. precor. Ex Bor pago, ad fluuium Szolonam, Plescouia distante (ut incolæ referunt) paulo plus centum milliaribus Italicis, die XXVI. Septembris. 1581.

STEPHANVS I. POLO-
NIAE REX.

Antonio Posseuino.

PERgratum nobis fuit, de reditu ad nos P. Vestrae cognoscere, quæ ut quanto ocijus properet accedere, etiam atq; etiam hortamur. Coram omnia, quæ erunt, cognoscemus. Litteras passus mittimus Vestrae Paternitati, quibus cautum est vniuerso P. V. comitatui, atq; ipsis etiam Moscis, qui vna veniunt. Cum ad

EPISTOLAE DE

primas custodias Paternitas V. acceſſerit, poterit eos Moscos, qui redire volent, tuto à se dimittere: qui volent vnâ accedere, id etiam summa cum securitate facient. Nos cum in propinquo Paternitatem V. intelligemus, ei nostros, qui eam pro dignitate accipiant, obuiam mittemus, ac vicinum Pat. Vestrae locum diuertendi apud nos, sponte nostra concedemus. Bene valeat Pat. Vestra, ac salua veniat. Datum ex castris nostris ad Plescouiam, die XXIX. Septembris, Anno Domini 1581. Regni vero nostri anno sexto.

IO ANNI BASILII, MAGNO
DVCI MOSCOVIAE,

Antonius Posseuinus.

Cum Dei clementia saluus ad exercitum Stephani Poloniae Regis peruenissem, nihil mihi potius fuit, quam ut de ratione omni pacis conficiendae cum eo agerem, qui diu me de rebus, quas tua Serenitas cupiebat, loquentem, & in frequenti suo Senatu, & priuatim audiuit. Primum autem, etsi grata fuit illi incli-

natio,

MOSCOVIT: REBUS. 196.

natio, qua mihi discedenti significasti, ut tuo eum nomine salutarem: miratus est tamen cum suis Senatoribus vehementer, eas te arces nolle in Liuonia dedere, quas tui ipsius Legati, tuo nomine, Vilnae promississent. Cum vero, quas-cunq; poteram, rationes attulissem, quibus a fundendo Christiano sanguine desisteretur, non solum Rex ipse Stephanus, verum sane (ut tibi sincerè omnia dicam) omnes ita mihi responderunt, ut nihil mihi restare aliud agendum existimauerim, quam, ut ipsum Deum enixè orarem; deinde verò, ut domesticum hunc nostrum hominem ad te quam citissimè allegarè, qui te de omnibus sincerè faceret certiozem.

Summa igitur earum rerum, quas mihi Stephanus Rex ostendit, hæc fuit: se (quod antea tibi ipse indicaueram, quodq; ille postrema sua epistola declarauit) nullis vnquam pacis conditionibus, nisi prioribus, quas tibi indicauerat, assensurum. Quod quidem eo tibi magis faciendum esse dicunt, quò vides; quanto plus restitutionem illarū Arcium distulisti, tantò facilius magnam earum partem venisse in manus Stephani Regis. Regem autem Sueciæ Naruam (de qua penè sola erat in pace absoluenda

403

EPISTOLÆ DE

cum tuis Legatis controuersia) & Iuanohorod, Lapidem album, aliasq̄ munitas arces cepisse; qui dum tu à Poloniæ Regis exercitu, ex multis certè nationibus instructo, in hac regione oppugnaris, in tuas quoq̄ ille, alia ex parte, interiores regiones sit progressurus, nisi cum Stephano Rege quàm primùm pacem firmaueris. Præterea intelligunt, videre te Plescouiam peramplam, et inter omnes ciuitates tuas præcipuam in summo periculo versari, cui nisi pacis beneficium ijs conditionibus admiseris, quæ tibi proponuntur, grauißimum aliquod damnum sit euenturum: cum præter trucidata præsidia, quæ in eandem ciuitatem immittebas, captumq̄ insignem Ducem Mikitam Chrostouium (quem ego his oculis vidi, ac de quo egi, ut in honestiore custodia vnà cum famulo liberius tractaretur) hac quoq̄ nocte, dum hæc scribo, milites tui, qui Nouogardia venientes in eam ingredi tentârunt, fuerint profligati, ac multi capti. Populus autem ipse Plescouiensis, ut multus est, ac circumquaq̄ ab Regis exercitu obsessus, ea patitur, quæ pro sapientia tua potes intelligere. Et sanè multos quotidie dissolutionibus tormentorum Reginum, & morbis,

animiq̄

MOSCOVIT: REBUS. 197.

animiq; mœrore in Ciuitate mori, relatum est mihi, sicut & plures in agris hostilem gladium expertos fuisse, his oculis vidi. Qui, quoniam subditi tui sunt, eorumq; tibi ratio reddenda est Deo, vide, an facili negotio velis eorum saluti consulere; nempe, si Stephano Regi ea, quæ à te petit, tradas. Quod quidem nunquã tibi, vt faceres, proponerem, si alias rationes perspicere potuissem, quibus in tuo proposito, cum tuorum in columitate, tuãq; cum nominis existimatione, stares. Veruntamen etiam id te mouere maximè debet, quòd, quantum ex amicis meis, Pontifici Maximo fidelissimis, intelligere potui, Stephanus Rex in Moscouia, tuãq; reliqua ditone & hyemare, & bellum quoquoersum inferre statuerit. Qui propterea ex ciuitate Riga, magnam vim tormentarij pulueris, & globorum aduehi huc iussit, ac supplementa alia militum externorum ante quartum abhinc diem expectat. Illud certè verissimum est, non solum Regem cum primarijs penè omnibus domos sibi ligneas in castris excitasse; quibus aiunt, totam hic hyemem (si opus sit) sese traducturos, & in tuas vltiores regiones excursuros: verum etiam militem

EPISTOLÆ DE

reliquum, fossas sibi excavaſſe, quo frigus noctu ſuſtineat, diem autem bello faciendo inſumat. Iam verò & illud addunt, te pro tua prudentia intelligere, quid tantus Regis Stephani exercitus triennio, iam omnibus belli laboribus, & victorijs aſſuetus, efficere poſſit, cum præſertim difficilioreſ omneſ vias ſuperaverit, tormenta maxima inuexerit, arceſq; in ditio-
ne tua tot ceperit, vt vndequaſq; commeatus, militemq; recentem ad ſe queat adſciſcere: ſoluto verò gelu non iam mēſe Iulio, vel Auguſto anni inſequentis, ex Polonia, Lituaniaſue ſit caſtra aduerſus te moturus, ſed ex Imperij tui viſceribus. In quod cum ſine vllō impedimento peruenerit, quid facturum inquiunt, ſi iam impatientes, & ultra ipſos Moſcuaſ campos expediti equitatus bonam partem educere voluerit? Quod illum ſanè facturum inaudiui, etiam ſi Pleſcouiæ obſidio protraheretur, quam propugnaculis quibuſdam, cingere decreuit: quanquam & eam omnibus viribus expugnare nitetur, niſi de tota re deliberaueris, mihiq; reſponſum citiſſimum miſeris. Nam vt Rex hinc priuſ deducat exercitum, quam tu aliunde præſidia reiſpſa deduxeris, nulla ratione ei

potui

patui persuadere. Quin verò, cum illum heri
 diligenter rogassem, ut à tanti populi, quantus
 Plescouiæ est, cæde abstinere iuberet, si ad Ci-
 uitatis expugnationem veniretur (quòd inno-
 centi populo esset parcendum) id se quidem
 percipere significauit, sed (quòd res est)
 futurum esse difficillimum, dixit; quòd miles
 ipso oppugnationis ardore inflammatus, ne sibi
 quidem, si velit, queat temperare. Quamob-
 rem, obsecro te, Serenissime Princeps, ut cogi-
 tes, num propter illa, quæ iam amplius non
 habes, expediat, ut reliqua in discrimen voces.
 Quæ quidem (cum in tua manu positum sit, ut
 illa integra serues) si eadem, qua usus es, cun-
 ctatione in hostium tuorum manus peruenirent;
 audent isti Regij sibi polliceri futurum, ut po-
 puli tui non solum animis, ac voluntate, verum
 etiam rebus, ac corporibus ipsis à te ad istos a-
 lios Reges dilabantur. Quæ omnia cum cogno-
 uissem, cœpi alijs pluribus rationibus Stepha-
 num Regem urgere, ut saltem ad te, quemad-
 modum cupiebas, vel Legatos suos magnos, vel
 Internuncium aliquem mitteret, unde pacis
 tractatio feruorem hunc bellicum mitigaret.
 Sed cum nihil assequi possem; quòd eximendo

EPISTOLAE DE

gerendi belli tempore hæc diceret à te requiri, sicut triennij superioris tractatio docuit: tandem Deo adiuuante, animum illius, auctoritate Pontificis Maximi, permotum, inflexi, ut si tuos Legatos aliquem ad locum, non adeò procul hinc distitum, sed vel in Regione Nouogardiensi, aut alibi situm, quàm primùm mitteres, ille suos statim sit missurus. Sed id petit omnino, ut quàm primùm absolutissimam iisdem Legatis tuis facultatem conferas transigendi, paciscendi, ac quæcunq; alia decidendi, præsidiaq; ex arcibus statim deducendi: quam ipsam facultatem quod ad Stephanum Regem attinet, curabo, ut primarijs quoq; Legatis suis ille impertiat. Ego verò, pro eo amore, quo te Summus Pontifex prosequitur (quã tibi fidem ad hæc iterum tractanda pollicitus sum) præstabo, ut eundem ad locum cum Legatis tuis me conferam, rebusq; constitutis ad te reuertar: cetera àcturus, quæ ad Dei gloriam propagandam, tuumq; decus amplificandũ maximè spectant. Ceterum quod ad commercium & negociationes pertinet, quas, si tibi Liuania esset cedendum, putabas à Stephano Rege posse prohiberi; nec verò cum Christianis

Princi-

MOSCOVIT: REBUS. 199.

Principibus, ac Pontifice Maximo eam amicitiam, quam optas, colit: ego, Deo ipso aspirante, quam firmissimis conditionibus potero, curabo, ut cum tuis Legatis caueatur, ne unquam ad te Principibus illis, vel item quibusvis mercatoribus, à te, atq; à tuis ad illos, tutus per Lituaniam, Poloniam, eamq; Liuoniae partem, quæ ad Stephanum Regem attineat, non pateat aditus. Quod ipsum ij quoq; Principes Christiani, ac præcipue Pontifex Maximus, ut sanctum, illibatūq; sit, facile à Polonia Regibus obtinebunt. Quin verò, cum (Narua, & alijs arcibus, atq; adeo Wica satis magno Liuonica oræ maritimæ, Pernauiam vsq; tractu, vna cum arcibus Lode, Leal, Fekel, & Hapsel, à Serenissimo Sueciæ Rege captis) hi videant, penè omnem tibi commendi, vel merces importandi in Moscouiam aditum esse terra, mariq; interclusum; in ipsis autem oculis tuis victorem Stephani Regis exercitum cernant, qui iam Plescouiæ, & Nouogardiæ itinera & vias omnes præcludit: conijcere potes, quantum tibi, ac tuis omnibus rebus accedet, si eosdem eadem, quam dixi, facultate absoluta Legatos citissime miseris (quod vtinam & cum Sueciæ

Rege

EPISTOLÆ DE

Rege quàm primùm faceres) meum verò hunc hominem statim remiseris; quasq; mihi litteras scribes, easdem etiam per alterum tuum afferri mihi curaueris, vt si quid alterutri in itinere contingeret, tanti boni confectio ne differretur.

Quod autem attinet ad reliquas arces, quas extra Liuoniam Stephanus Rex in ditione tua cepit, itidemq; bellicos sumptus, quorum Vilna cum tuis Legatis mentio facta est, ac de quibus tibi Stephanus Rex vltimis suis litteris scripsit, non desinam cum illo agere, nec de spe decidi, quin, ob Pontificis Maximi auctoritatem, & gratiam, aliqua de illis sit remissurus. Sed & post octo dies, si potero, mittam ad Palatinum Nouogardiensem alias ad te litteras, quibus intelligas, quid mihi à Stephano Rege responsum erit ad illa, quæ ex arce Staricia mihi ad illius litteras scripsisti. Interea scito, me post biduum hinc dimittere P. Paulum nostrum cum ijs litteris, quas mihi ad Pontificem Maximum, aliosq; dedisti: nec desinam hinc captiuos Moscos officijs Christianis, pecunia, ac quibusuis potero solatijs iuuare. Quod vt perpetuò facerem, & Christiana cha-

ritas,

ritas, & benignitas erga me tua continenter
impellit. Ex castris ad Plescouiam, mense o-
ctobri, 1581.

Ioanni III. Sueciæ Regi, An-
tonius Possuinus.

QVòd ex Magni Moscouiæ Ducis ditione
M. ti V. me nunquam posse litteras mit-
tere existimaui, ac tamen nunc facio; eò mihi
iucundius est, quòd V. M. tas intelliget, qua-
cunq; in regione sim, in ea me operam dare, vt
benignitatis V. M. tis erga me sapius collatæ
memoriam gratissimam seruem. Nam & a-
pud ipsum Magnum Ducem, cum Staricia,
(quæ ipsius arx est) Moscuia ipsius Regia tri-
ginta sex miliaribus germanicis distantis, men-
sem commoratus fuisssem, sæpeq; cum eo, eiusq;
consiliarijs egisssem, incidi peropportune in
sermonem eum, qui mihi à summo Pontifice,
atq; adeò ab hoc Ser. mo Poloniæ Rege antea
iniunctus, spectabat ad pacem statuendam.
Quam Princeps ille non tam cum hoc Ser. mo
Rege, quàm cum V. M. te cupere quidem visus
est.

EPISTOLÆ DĒ

est, ac tamen si pacis aliqua inter V. M. tem, et ipsum Principem tractatio esset futura, ea ut per Legatos V. M. tis cum illo ageretur, quibus fidem omnem publicam, tutiq; atq; honorifici comitatus, siue passus litteras se traditurum pollicitus est. Ego verò, qui probe nôram, quid ille V. M. tis Legatis intulerat: quodq; sæpe de eodem principe, V. mihi M. tas referre dignata fuerat; respondi, mihi nunquam credibile videri, ut prius V. M. tas Legatos ad illum suos allegaret, quin suos ipse præmisset isthuc, quos tutò & clementer acceptum iri pro certo habebam. Quippe, qui pro Pontifice Maximo, Regis autem Catholici, atq; adeò Rodulphi Caesaris rebus (qui sororem nuptui cupiebat V. M. tis filio tradere) cùm non semel legatione functus isthuc fuisset, eram expertus, quæ fide non ipsos tantùm Pontificis, aliorumq; Principum Legatos, verùm etiam ipsos Tartaros M. tas V. solebat excipere. Sed cùm ille tum per Consiliarios suos, tum per Michaëlem Andreæ Beginum, Senatorem inter præcipuos suum, hac de pace agi se velle, mihi quinquies indicasset; ac propterea de me quæreret, num ego iussu, vel impulsu V. M. tis pacis ali-

quas

MOSCOVITICIS REBUS. 201.

quas conditiones afferrem, respondi (id quod
 res erat) nihil prorsus à V. M.^{te} mihi manda-
 tum fuisse; Pontificem verò Maximum, qui
 cum sūma V. M.^{ti} intercedit necessitudo, mā-
 dasse, ut cūm mihi de pace inter Ser.^{mum} Po-
 loniæ Regem, atq; ipsum Magnum Moscoviæ
 Ducem esset agendum, V. M.^{tas} non præter-
 mitteretur, sed ea, quæ decet, dignitatis, &
 quietis Regnorum istorum ratio haberetur. Ac-
 cessisse Ser.^{mæ} Poloniæ Regine preces, Ser.^{mo}
 eius coniugi Regi ea de re oblatas, ne si pax in-
 ter eius M.^{tem} & Moscū sanciretur, V. M.^{tas}
 excluderetur: sicq; eadem pace tres inter Po-
 tentissimos Principes, ac Reges stabilita, V.
 M.^{tas} pietatem latius restituere; Christiani
 autem reliqui Principes, ipsorum exemplo, ad-
 uersus Christiani nominis hostes arma conuer-
 terent. Quod quidem à Summo Pontifice ro-
 gauerat Moscus, ac postremò eius S.^{ti} id ipsum
 litteris suis testatus est, se quàm primum pace
 absoluta confecturum. Ergo cūm hac acta es-
 sent, quæsiuit de me Moscus, ecquid ipse de
 tota re cogitarem: an verò, si quas cepisset V.
 M.^{tas} arces, easdem restituere vellent. Fore e-
 nim, ut ita cum V. M.^{te} pacem veram coleret.

Tum

EPISTOLAE DE

Tum ego; Quoniam mihi rationes Ser.^{mi} Regis Sueciæ ignotæ sunt; audio verò eum sub signis copias habere victrices, si quid mihi tu, Princeps, proposueris, unde tractationem istam ordinar, id persequar, nec eum Regem pacē detrectaturum spero, si ad iustas condiciones veniatur. Ad hæc idem ipse Michael Andreæ Begginus, Mosci Consiliarius, ad me confestim à Principe remissus, Vide, inquit, Antoni, quamnam hoc ratione effici possit. Nam ut Princeps meus ad Sueciæ Regem mittat Legatos, id nequaquam decet. Soliti enim erant aliquando Sueciæ Reges, aut ipsa Finlandia Pleseovienfibus, aut Nouogardienfibus, qui sunt imperio nostri Principis subiecti, tributum pendere. Ego verò, inquam, id nescio: hoc vnum scio, me duorum millium annorum historias legisse, quibus constat, Regnum illud semper habuisse Reges, qui nemini subderentur. Scio item Catholicum Regem ac Cæsarem, vii & Summum Pontificem, non ita multò antea ad eum misisse Legatos: præterquam, quòd si ratio habenda est Serenissimi Regis Sueciæ, vxoris, & filij, & illa ex Regio stemmata orta est, & Princeps iam grandis natu est, cui, qui

inter

inter Christianos principes primarij sunt, virgines suas non detrectant nuptui dare. Itaq, quando nec Ser.^{mus} Sueciae Rex fortassis huc missurus est Legatos suos, nec tu videris in id propendere, vt mittas tuos: scribam ego per me ipse eidem Regi, cui Summus Pontifex non semel literas misit, quibus eum rogabat, (quod haectenus benignissimè fecit) mihi vt omnem in omnibus fidem adhiberet. Quod cum Moscus non solum non abnuisset, sed vt animi sui propensionem ostenderet, addidisset, Mihi, quidquid pro eiusmodi rebus tractandis, aut hominibus mittendis expendissem, se libentissimè repensurum: existimaui mihi faciendum, pro eo ac debeo, vt V. M.^{tem} quam primùm de omnibus certiozem facerem, tentaturus quacũq, ratione possem, vt hæ litteræ ad V. M.^{tis} manus, quam citissimè hoc anni tempore fieri poterit, perueniant. Cum autem ipsius Mosci rogatu ex Staricia ad hunc Serenissimum Poloniae Regem in castra venirem, nuncius mihi allatus fuit, de Narua ab exercitu M.^{tis} V. capta, tum de Iuanohorod, albo lapide, totaq, Vica, quæ ferè Pernauiam cum alijs arcibus attingit, eadem foelicitate in potestatem Vestrae

Dd

Maie.

EPISTOLAE DE

Maieſtatis redactis. Quæ omnia ad eam pacis tranquillitatem in iſtis V. M.^{ti}s Regnis cõparandam, non mediocre eſſe allatura momentum putantur: cum vel ipſe Moſcus ad æquiores conditiones deſcenſurus ſit; & quòd ad Ser.^{mum} Poloniae Regem attinet, facilius cum eo, ſumma animi in gerendis negocijs moderatiõne fertur, res illas veteres, & ſi quæ reſtant adhuc, quas mihi V. M.^{tas} olim referre dignata eſt, vel forſan alia, quæ noua tractatione egebunt, tranſigere poterit. Quod cum factum fuerit, videor mihi intueri animo igniculos illos pietatis, qui à Spiritu ſancto, in V. M.^{ti}s corde non ſemel excitati ſunt, in flammam ingentem erupturos, quæ tenebras iſtas errorum diſpellat, pietatiq; locum auitum, gratiſſimi erga Deum animi ergò, reſtituat; ſicq; Regnum illud, quod eſt omnium maximum (nempe, ſempiternum) V. M.^{tas} ſibi, ac populis ſuis comparet. Ceterum, c^{um} apud eundem Magnum Moſcouiæ Ducem duos Ordinis noſtri reliquiſſem, pollicitus ei ſum, me quam primum, (ſicut Deo volente faciam) ad eum rediturum, vt reliqua ad bonum commune, religionemq; Catholicam ſpectantia, ſi non abſolue-

ro, ſal-

ro, saltem firmitus insinuem. Nam & pro externis, atq; pro ijs, quos Summus Pontifex, Venetiq; mittent in Moscouiam, fidem publicam, mihi dedit, quibus in eius ditione Catholicam religionem colere, & Sacerdotes habere Catholicos possint. Dona item Sebellinarum pellium Summo Pontifici, per hominem e nostris misit; meq; a sinibus regionu suarum vsq; ad eius aulam, honorificentissimè in Pontificis Maximi gratiam deduci iussit; conuiuioq; splēdidissimo, omnibusq; humanitatis officijs accepit. Quæ uti vera sunt, ita nolui non ea scribere V. M.^{ti}, ut intelligat, potentem esse Deum, qui inflectere animos quantumuis duos queat, quiq; soleat in multa patientia expectare etiam Moscos, ut resipiscant.

Quod autem ad hoc negocium spectat, dispiciet M.^{tas} V. nunquid mihi, si quid aliud effici antea non posset, mandare velit, quod sincerissimè, & fidelissimè agam: num verò aliquem vtriusq; ditionis finitimum locum designari expediret, ut communicato cum hoc Rege negocio, Legati, & Mosci, & qui à V. M.^{te} mitterentur, sic conuenirent, ut pax inter omnes statui posset. In qua si quid Pontificis Ma.

417

EPISTOLAE DE

ximi auctoritas vsui esse V. M.^{tis} commodis
 poterit, video, non minimum pondus apud eum
 Principem hanc esse habituram. Quoniam ve-
 rò credo post duos menses fore, ut ad Regem
 Poloniae Ser.^{num} reuertar, summopere autem
 cupio pro eo, quod mihi Pontifex Maximus
 mandauit, toti huic negotio coronidem impo-
 nere: obsecro V. M.^{tem}, ut mihi animum suum
 per litteras quàm primùm aperiat. Ad eas
 verò litteras, quas per Sacerdotem è nostris
 à Pontifice Maximo, & à Ser.^{mo} Poloniae
 Rege de mense Iunio Vilna V. M.^{ti} misi, non
 dubito, quin responderit, quin uè paullò post
 de ijs aliquid sim accepturus, quod eius San-
 ctitati quàm primùm mittere possim. Ex ca-
 stris ad Plescouiam, die XX. Octobris 1581.

Ioannes Basilij Magnus Dux
 Moscouiae.

Misericordia, & benigna clementia Dei
 nostri, qui nos in Oriente ex altissimis
 praefecit, quiq; dirigit gressus nostros in viam
 pacis, eius Dei nostri in Trinitate benedicti
 gratia, à Magno Principe, Imperatore, & Ma-

gno Duce Ioanne Basilij, Wlodimiria, Mosco-
 uia, Nouogardie, Imperatore Casanico, A-
 stracanico, Principe Plescouiensi, Magno Du-
 ce Smolenscensi, Tueriensi, Tuchoriensi, Pier-
 miensi, Wiatciensi, Bulgariensi &c. Domino
 & Magno Duce Nouogardiensi, terra Niso-
 uiensis, Czernouiensis, Rezaniensis, Rosto-
 uiensis, Iaroslaiensis, Bialoiezoriensis, &
 Domino hereditario terra Liuonica, Vdorica,
 Obdorica, Condinica, & totius terra Seueri-
 ensis, & Sebersciensis terra Principe, & a-
 liarum multarum terrarum Domino.

GREGORII XIII. PONTIFI-
 CIS MAX. NUNCIO,

Antonio Possuino.

S Cripisti ad nos litteris tuis per hominem
 tuum Andream, venisse te in castra Ste-
 phani Regis incolumem, et cum Stephano Re-
 ge, ac Senatoribus, quae nostra Maiestas praes-
 cripsit, locutum fuisse, ac priuatim ab eis in-
 terrogatum, atque auditum: Stephanum autem
 Regem respondisse, & omnes Senatores di-

Dd 3

xisse,

EPISTOLAE DE

xisse, aliud tibi non esse in primis faciendum, quam ut Andream Apollonium tuum ad nos mitteres, qui nos de omnibus rebus certiores faceret, quas tibi Rex Stephanus respondendo dixisset. Te autem de Legatis Lituanicis Regi Stephano persuasisse, ut eos ad nos Stephanus Rex mitteret, vel Internuncium: quod cum assequi non potuisses, Regem Stephanum, in gratiam Pontificis Maximi Gregorij XIII. tibi accessisse, ut nobis Legatos suos ad aliquem locum (nobis idipsum facientibus) mitteret. Quam ad rem, tibi à Gregorio XIII. Pontifice Maximo mandatam, nos quoque hortaris; ut, scilicet, propter pacem Christianam nostros Legatos mittamus, non procul à nobis, in terram Nouogardiensem, aut aliò, data illis plena instructione: Rex verò Stephanus ad eundem locum mittat Legatos suos, pacis statuendæ gratiæ; tu autem ad eundem locum ad Legatos nostros cum Legatis Regijs venias, & agas nobiscum de omni bono Christiano, ac de pacis compositione. Quamobrem tuum Andream Apollonium misisti, ut eum audiamus. Nos igitur, ut sumus Princeps Christianus, semper optauimus, ut inter nos, & Stephanum

Regem,

Regem, sanguinis cesaret effusio, & initio id
 voluimus: qua de re tibi, Antoni, omnia diser-
 te exposuimus, ac postea vberimas litteras
 dedimus: cur, scilicet, inter nos, & Step-
 hanum Regem sanguinis copiosior facta sit effu-
 sio. Propter pacem autem Christianam, &
 tuam admonitionem, & iniunctum tibi munus
 à Pontifice Maximo, & nunc, & postea vo-
 lumus, vt Christiani sanguinis effusio inter nos,
 & Stephanum Regem cesseret. Quare, & ad
 conuentum, quò Velicolucum Nouogardia est
 iter, inter Porcouiam, & Zauolociam, ad Ia-
 mum Zapolscij pagum, Legatos nostros mitti-
 mus: data illis plena instructione de omnibus
 ijs rebus, de quibus ad nos scripsisti, loquen-
 di, ac loquendo, & tractando ea confirmandi,
 quæ inter nos, & Stephanum Regem æquum
 est constituere. Tu verò, Antoni, Stephano
 Regi loquere, ac persuade, vt Plescouia disce-
 dat, & exercitum suum ubiq; prohibeat san-
 guinem Christianum effundere. Nos etiam e-
 xercitum nostrum per omnia loca idem facere
 iubebimus, & ne prælium committatur ullū,
 præcipientus, quamdiū nostri Legati cum Le-
 gatis Stephani Regis in conuentu mutuo aliquid

EPISTOLAE DE

recte constituerint, ut ex utraq; parte effusio sanguinis Christiani cesset. Misimus autem per Zachariam Boltinum, antequam Legatos nostros mitteremus, ad Stephanum Regem fidei publicae litteras, propter Legatos Stephani Regis. Tu itaq;, Antoni, iuxta praeceptum Pontificis Maximi, cum Legatis Stephani Regis venias ad eundem locum, inter nos, & Stephanum Regem, cum nostris Legatis pacem compositurus: & cogites, quam ratione tuis consilij, effusio sanguinis Christiani inter nos in Christianitate cesset, resq; ad pacem deducatur, & in posterum quoq; fiat immobilis.

Ac quam primum noster prodromus, cum nostris fidei publicae litteris, ad Regem Stephanum venerit, Rex quoq; Stephanus eundem prodromum, cum litteris publicae fidei pro Legatis nostris, quam primum remittat, quas litteras nostri sequentur Legati; & cum Stephani Regis Legatis, ac nostris, inter Porcouiam, & Zauolociam, concurras ibidem, negocia pacis tractaturus, & constituturus. Interim nostri Legati cum nostra instructione, & plena praeceptione, eunt celeriter Nouogardiam, expectaturi Nouogardiae Stephani Regis litteras

passus:

passus: litteras autem fidei nos per Legatos nostros mittimus, ut sciatur, ea quæ in conuentu illo egerint Legati nostri, cum Legatis Stephani Regis, esse voluntatis nostræ. Stephanus quoque Rex Legatis suis similes fidei litteras tradat, quibus liqueat, ea, quæ egerint Legati eius, cum Legatis nostris, esse voluntatis Stephani Regis: ut & nostris, & Stephani Regis Legatis tecum, qui Legatus es Pontificis, in conuentu illo, de omnibus negocijs statuere, & confirmare liceat, quò inter nos in posterum firma, fraterna amicitia, & societas cum Stephano Rege stabilietur immobiliter. Scriptæ in Imperio nostro, in aula Slobodiensi, anno 7090. mensis Octobris die 23.

Ioanni Basilio, Magno Mosco-
uiæ Duci, Antonius Pos-
seuinus.

Misi Ser. ti tuæ, cum primùm ad Step-
hanum Regem perueni, Andream Apol-
lonium nostrum, cum litteris meis, quibus si-
gnificabam, quantoperè tuis rationibus consul-

Dd 5

turus

EPISTOLÆ DE

turus esses, si quàm citissimè ad propiorem locum, quàm Moscua sit, Legatos mitteres tuos. Quem ad locum darem operam diligenter, ut suos item Legatos Stephanus Rex mitteret: cū quibus omnibus ipse quoq; Deo iuuante, ad pacis tractationem absolueudam conuenirem. Verùm, quoniam pollicebar etiam Ser. ^{ti} tuæ, me quàmprimùm aliquid responsi à Stephano Rege elicere potuissem, ad ea, quæ mihi in itinere ad eius epistolam rescripsisti, id ad te missurum: litterarum autem earundem alterum exemplar statuebam ad te mittere, quas per Andream Apollonium misi, ut si quid illi, vel inter militum excursiones, vel in reliquo itinere accidisset, ad te tamen meæ peruenirët: neutrum sanè præstare potui, quamuis id sedulo curauerim. Nec enim Stephanus Rex respondere aliquid voluit responsioni tuæ, inquitens, ista terendo tempore in seruire: cū bellum re ipsa, non verbis, sit omnino continuandum; aut si ad iustas pacis conditiones descenderis, pacem ipse stabilem, ac firmissimam, non ullam autem aliam amplecti velit. Interea verò, dum hæc agerem, superuenerunt in hæc castra noui milites, atq; alius puluis, & globi

tormentarij : quare in Ciuitatem ipsam Pleſco-
 uiam iterum ſummo conatu irrumperere ſtatu-
 tum fuerat. Sed pro viribus egi, ne id haec-
 tenus fieret : Summi primùm Pontificis vſus au-
 ctoritate ; deinde ſiſtens me quaſi Vadem ipſi
 Stephano Regi, te ea, quæ mihi à te, ac tuo no-
 mine à Senatoribus tuis promiſſa ſunt, nulla
 arte, vel cunctatione, ſed Chriſtiana ſincer-
 itate ſic eſſe præſtiturum, vt reliquis omnibus
 Chriſtianiſ Principibus nulla vnquam fidei, vel
 promiſſionum tuarum ſuſpicio iniici poſſit, mi-
 hi autem Tabellarium meum cum celeri reſpon-
 ſo te remiſſurum. Qui quoniam ad hanc vſq;
 diem non venit (quæ quidem dies iſti itineri fa-
 ciendo, homini præſertim currenti, ſatis ipſiſ
 eſſe futura putabatur) angor animi vehementer,
 quòd cum me non ſatis veracem ſuſpicari poſ-
 ſint, fortaiſſis iam minorem in ipſa pacis tra-
 ctatione fidem adhibebunt, quæ tamen tuis re-
 bus non inutilis futura videbatur. Quòd ſi tu
 ea reſpondiſti, quæ maximè ad tranquillita-
 tem rerum tuarum comparandam reſpondiſſe
 te credo ; meus verò Tabellarius quàmprimùm
 redierit, enitar id, quod Summo Pontifici,
 ac mihi optatiſſimum eſt, ne Chriſtianus ſan-

EPISTOLAE DE

quis amplius effundatur. Sin minus, audio, non solum, vel nunc, vel primo Vere maximam stragem hominum futuram, verum etiam, quod antea tibi scripsi, huius exercitus latissimam in tuas pacatas regiones excursionem ac vastationem. Quod rursus praedictum tuae Ser.^{ti} volui, ne Pontificis Maximi studium, aut operam meam tibi unquam defuisse, (si quid secus acciderit) intelligas. Scito autem, me certe difficillime consequi potuisse, ut has tibi litteras mitterem: misisse autem in Sueciam alias litteras, ut ordiri ex me pacis illam tractationem possem, quae dignitati & quieti tuae sit, (ut spero) commodatura. Deus te sua gratia, & coelestibus donis vberrime cumulet. Ex castris Stephani Regis ad Plescouiam, die 22. Octobris, 1581.

Ioanni Basilij, Magno Moscouiae
Duci, Antonius Pol-
seuinus.

Andreas Apollonius, quem Ser.^{ti} tuae
cum meis litteris miseram, hericum Za-
charia

charia Boltino Internuncio tuo redijt, quorum
 vterq; mihi litteras tuas, pietatis, ac pacis de-
 siderij plenas reddidit, quæ me in Christo Ie-
 su magna lætitia affecerunt: cum tu ob Dei
 honorem (sicuti Christianum Principem de-
 cet) Christianorum Pastoris Gregorij XIII.
 auctoritatem magnifacias, & consilium de pa-
 ce, ac fœdere cum Christianis Principibus ine-
 undo libenter sequaris. Ego verò ipsas Ser.^{tis}
 tuæ litteras statim perlegendas Stephano Re-
 gi curavi: quem, antea pluribus rationibus, &
 ipsa Pontificis Maximi auctoritate permotū,
 ne amplius sanguinem funderet, nec maiore ho-
 minum cæde expugnationem Plescouiæ tenta-
 ret, nunc Boltini tui aduentu, ac reditu ipsius
 Apollonij mei, facilius adduxi, vt ad omnia
 quæ æquissima futura sint, se attemperet.
 Quamvis nulla ei ratione persuaderi potuerit,
 vt exercitum ex tua ditione deducat, priusquã
 sincera, & immobilis pax fiat. Sæpè enim
 pro certo mihi affirmavit; nisi pax fiat, se hac
 hyeme in istis prouincijs exercitum, cum gene-
 rali eius Duce Ioanne Zamoscio, magno Regni
 Poloniæ Cancellario, relicturum: Philonem
 autem Velicoluci cum magna militum manu, ce-

tero/ç

EPISTOLAE DE

terosq; Praefectos alias in arces, vicinas impo-
 situram. se verò, excursurum in Lituaniam ad
 maiores copias comparandas, quas primo vere
 in regiones tuas interiores inducat. Quamob-
 rem quantò maturius accedent Legati tui ma-
 gni ad locum, à te conuentui Legatorum, &
 mihi assignatum, & ad proponendas eas, quae
 sperantur, pacis condiciones, tantò minùs va-
 stationis fiet, aut sanguinis fundetur: restitu-
 esq; his omnibus regionibus tuis optatam, ac cer-
 tè necessariam tranquillitatem. Vt verò Le-
 gati tui magni Zapolsciam tutius veniant, cu-
 raui, vt statim Boltinus tuus vnà cum fidei pu-
 blicae litteris, Stephani Regis remitteretur. E-
 go verò Nouogardiam vnà cum Boltino mitto
 Basilium Zamoscium, quem Senatores tui no-
 uerunt, vt quàm citissimè ad me litteras à Pa-
 latino Nouorgardiensi, vel à Legatis tuis ma-
 gnis afferat: quibus certior fiam, quo loco &
 die eos in itinere conuenire potero, ac cum ijs
 agere de ratione, qua ipsi quoq; Stephani Re-
 gis Legati, sine impedimento, aut damno, cum
 ijs quàmprimùm conueniant, cum quibus ipse
 operam, & officium meum omnibus (vt mihi
 scribis) consilijs ad pacificationem sedulò in-
 terponam.

terponam. Quapropter ubi Basilius meus redierit, statim me dabo in viam Porcouiam versus, ulteriusq; progrediar, ubicumq; intelligā, id pacis celerius conficiendæ negotio magis expedire. Interea tuam Ser.^{tem} precor, vt sibi persuadeat, me nullum fidelissimæ, ac Christianæ sinceritatis officium prætermisurum, quod huic Rei statuendæ, ac Christianæ paci confirmandæ conducere posse existimabo. Dominus Iesus Ser.^{tem} tuam, cum omnibus tuis foelicissimam reddat. Ex castris ad Plefcouiam, die XVI. Nouembris 1581.

STEPHANVS POLONIAE
 REX, IO. BASILII, MA.
 GNO DVCI MO.
 SCOVIAE.

Ex Ruteno idiomate.

A Magno Principe, Dei gratia, Stephano Rege Poloniae, et Magno Duce Lituaniae, Russiae, Prussiae, Masouiae, Samogitiae, Liouoniae, & Principe Transyluaniae &c. Ioanni Basilij Principi Russiae, et Magno Duci Wlodimiriensis, Moscouiensis, Nouogardiensis, Ca-

Sanensis,

EPISTOLÆ DE

sanensi, Astracanensi, Plescouiensi, Tuerien-
si, Permsciensi, Wiatsciensi, Bolchariensi &c.

Dedisti ad nos litteras per prodromum tu-
um Zachariam Boltinum, significans, misisse
ad te Sanctissimum, & Maximum Pasto-
rem Gregorium XIII. Pontificem Romanum,
Nuncium suum, Antonium Posseuinum, qui
certiorem te per litteras fecerit de ijs rebus, de
quibus ad pacem nobiscum statuendam est lo-
cutus. Te verò pacis Christianæ gratia tuos
Legatos allegasse, ad conuentum habendum in-
ter Porcouiam, & Sauolociam, via Velicolu-
censi, ad Iamum Zapolscij, data plena illis in-
structione, de omnibus rebus statuendi, & cō-
firmandi. Litteras quoq; fidei per eosdem mit-
tis, tuæ voluntatis illa esse declarans, quæ tui
Legati cum nostris egerint in eo conuentu. Nos
verò hortaris, vt ad eundem locum cum eiusmodi
litteris nostros mittamus Legatos: quo &
nostris, & tuis Legatis cum Nuncio Sanctis-
simi, & Maximi Pastoris Pontificis Romani
P. Antonio Posseuino, in conuentu illo de
omnibus rebus loqui, & confirmare liceat: vt q̄
nos Plescouia discedamus, & exercitum no-
strum ab effusione sanguinis Christiani prohi-

beamus;

MOSCOVIT: REBUS. 2II.

beamus; id quod fieri non potest, antequam inter nos, & te confirmatio fraterni amoris, & amicitiae sanciat. Nos autem ut semper, ita & nunc animum nostrum voluntate Dei omnia scientis ob firmamus, ut cum principibus Christianis, ac tecum, ob Reip. Christianae bonum, amice, ac tranquille viamur, & effusionem sanguinis Christiani vitemus: quam ad rem nunquam, sine iusta causa, accedere voluimus. Quare & saepius tibi diserte declarauimus propensionem nostram ad pacem, propter Christianam tranquillitatem; si quidem tu, quod ad te attinet, sincere ac iuste accesseris. Iam vero, post tuam ad nos Internuncij allegationem, eadem erga pacem Christianam propensione nostra, mittimus Legatos nostros eum ad locum, quem tu designasti, Iamum Zapolscij, inter Porconiam, & Zauolociam, dedimusque iisdem integram instructionem, ac facultatem de omnibus rebus, quibus pacem statuere, & reliqua omnia componere, atque ad exitum perfectum deducere, ac concludere, ita ut par erit, valeant. Litteras quoque fidei publicae, Legatis tuis, per eundem internuncium tuum Zachariam Boltinum, mittemus, quales habere vo-

Ee

luisi;

EPISTOLAE DE

luisi, quibus liberè eò veniant, atq; inde rede-
ant, vnde voluerint. Quod autem scripsisti,
vt Plescouia discedamus, & exercitum no-
strum ab effusione sanguinis prohibeamus, id
quod etiam à nobis P. Antonius Posseuius no-
mine Summi Pontificis diligenter petijt (vt
scilicet in gratiam eiusdem Summi Pastoris
Romani Pontificis id faciamus) nos id, quem-
admodum decet, maximi facientes respondi-
mus, & indicauimus, quid in hac re prestare
poterimus: illud interea curantes, ne nobis ip-
sis, & actionibus nostris detrimentum ali-
quod conciliemus. Ac tamen hoc in eo præci-
puè situm est, vt tui Legati quàm primum ad
locum à te assignatum, cum plena facultate, et
instructione appropereant, cū ijs conditionibus,
quibus acquiescere possimus: cū & nos nulla
mora interposita, Legatos nostros eodem mit-
tamus; dimittamus autem illico tuum istum ce-
lerem Internuncium. Ex Castris nostris ad
Plescouiam, Anno à Christo nato 1581. men-
sis Nouembris, die XVI.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Possevinus.

Quotriduo postquam è castris discessimus, huc venimus; cum is, qui comes itineris fuerat nobis adiunctus, imperitus harum viarum, per flumina periculosa, diuersasq; vias nos circumduxisset. Præierat enim D. Zebroidouius, vt equitatum obuiam Moscis Legatis præmittendum cogeret. Sicq; Diuina prouidentia eò nos tutius deduxit, quàm si eos equites habuissemus, qui nobis fuerant attributi. Sed bene habet, quòd Cosaci longius aberant. Postridie eius diei, quàm huc venimus, superuenere Legati Regij, heri verò, inclinata iam die, D. Zebroidouius Opacam versus ad Soletæ equitatum præmisit; cum per varios tabellarios, ne aliquam Mosci suspicionem conuiperent, eos admonuissem, vt propè Biscouicium nos esse intelligerent: quo in loco ne soli commoraremur, ac verò tantisper hinc maneremus, secuti sumus Illustris Palatini Braslauenensis consilium: qui cum isthuc tabellarium mitteret, nolui non pauca hæc scribere; simul rogans,

EPISTOLAE DE

V. D. M. ut iubeat eum Cosacum (quem No-
uogardiam à me missum, Mosci suspicati sunt
falso, auctorem fuisse Psagæ comburendæ, &
cædis ingentis patrandæ) ad nos Zapolsciam
mitti, quemadmodum Ser.^{mus} Rex mihi se fa-
cturum pollicitus est. Neq; enim ipsi causæ,
de qua conueniemus, parum commodabitur. Cæ-
terum non despero bonum futuræ tractationis
nostræ exitum, quod etiam istis in castris hæ-
retici Ministri, quos summoperè odit Deus, nõ
amplius perstreperant: qui neq; à Deo sunt mis-
si, nec ullam verbi Dei prædicandi auctorida-
tem habent. Quod si effecerit V. D. M. sci-
at eum, qui finxit oculum, quiq; nostras actio-
nes, & cogitationes intuetur, atq; altissimè
considerat, non defuturum ijs capris, quæ ad
ipsius gloriam sincerissimè referentur. Ut ve-
rò semper de salute V. D. M. sollicitus sum,
ita obsecro eam enixè, ut sibi non tam forsitan
ab hostibus, quàm ab alijs caueat. Quid me
ita scribere faciat, si quærat, equidem neminem
possem prodere, sed res est plena timoris amor
& reuerentia, qua interiore eam in Domino
prosequor. Utinam Deus illam omnibus veris
donis, & solidissimo honore cumulatam diu-

tissimè

MOSCOVITICIS REBUS. 213.

tissime seruet incolumem. Amen. Ex Monasterio B. Virginis, quod iam Monasterium non est amplius, in Koroczinitzi die V. Decembris 1581.

Ioanni Basilij, Magno Mosco-
uia Ducis,
Antonius Possevinus.

Magni Ser. tis tuæ Legati, qui huc in Pa- gum Biscouicum heri peruenerunt, in quo eos expectabam, tibi significabunt, quid satis longi inter nos colloquij hesternæ die fuerit. Ego verò, ut debito Legationis & officij erga te mei satisfacere, antequam hinc longius discederem, existimaui mihi faciendum, ut non solum me tibi reuerenter inclinarem, omniaq; à Deo bona Ser. ti tuæ precarer, verumetiam instructionis eius exemplum ad te mitterem, quam mihi Stephanus Rex suo chirographa, signoq; munitam tradidit, cum ab eo nouissime discessissem ex castris. Ex hac enim, quinam sit eiusdem Regis de pace animus propemodum intelliges, facileq; cognosces, nihil à me præ-

Ee 3

termis-

EPISTOLAE DE

termisum fuisse, quo illi suaderem, ut exercitum ex regione tua, pace quamprimum composita, deduceret. Verum enimvero, ut dubito, vel peccata hominum, diuturnius, & grauius flagellum commerita, bellum producent; aut nisi pro ea, quae in pectore tuo residet pietas, deliberes de aliquibus rationibus tuis adhuc potius remittere, quam ut Christiani sanguinis plus effundatur; vel denique, nisi Deus ipse, multiformi sua sapientia, Stephano Regi liquidius delectaret, nolle se, ut hoc bellum continuetur: erit mihi, ceterisque fidelibus tuis plus quam putabatur laborandum; praesertim si Stephanus Rex primo vere exercitu aucto, Regeque Sueciae altera ex parte eodem tempore bellum gerente, pergat in incepto. In quo, si nihil aliud promoueretur, certe miserandum, & horribile spectaculum erit, quidquid ubique Nouogardiam usque (ne dicam ulterius) cernitur. Tempia enim diruta, vel in equorum stabula conuersa sunt, ubi saltem Diuini nominis laudes exaudiebantur. Imagines pie in ignem impie proiectae, vel scommatis, & ludibrio ab ijs habitae, qui Coelites ipsos vix membra esse Christi agnoscunt. Hominum, & puerorum

cadauera

MOSCOVIT: REBUS. 214.

cadavera passim iacent, & ab ipsis iam equis
 in itinere atteruntur. Nec desunt utriusq; se-
 xus imbellium rusticorum caedes, & raptus,
 ad quos rusticos in sylvis venandos, relicta fe-
 rarum venatione avidissimè discurretur. Vir-
 gines stuprantur, & turpius etiam violantur.
 Incendia verò latissima visuntur, incredibili
 cum tuæ ditionis vastatione, quæ ubiq; agrico-
 larum, & iumentorum defectu iam sylvescit,
 nullo cum fructu; difficilior autem ad multos
 annos aduenerum commercio cum tuis. Quæ
 quamvis ipsi Stephano Regi summoperè di-
 spliceant, nec propterea cum ijs, quos copijs
 præfecit, desistat, his rebus omnia, quæ potest,
 adhibere remedia: difficillimum tamen est, tã
 ingentem exercitum, ad quem plurimi concur-
 rerunt externi, ac voluntarij milites, in vasti-
 tatibus istis in officio continere. Sed & ego
 eadem, quæ Magni tui Legati, Ser. tis tuæ no-
 mine, mihi narrârunt, ac multo quidem plura,
 voce ac scripto retuli. Verùm quod ante tri-
 ennium in Comitijs Regni Varsaviæ de obtinē-
 da Liuonia decretum est, promissæq; à tuis Le-
 gatis magnis postremæ conditiones, Vilmæ: sū-
 ptus quoq; bellici, quos propterea hoc etiam an-

STAVINUS

Ee 4

no fe.

no fecisse se. Stephanus mihi Rex obiecit: expugnata verò à Sueciæ Rege non pauca arces, quas tu obtinebas: copijs autem, quas Stephanus Rex in Castris ad Plescouiam reliquit, stipendium persolutum, & ad annum vsq; assignatum ad bellum continuandum: dubiū porro, in quo animus Regis versatur, ne semper noua belli materia præbeat, nisi Liuania tota cesseris: ac iusiurandum ab eo, cum Regno in auguraretur, præstitutum, de Liuanibus in libertatem asserendis: quodq; tu (vt dicunt) fœderis tempore, antea quidem Sigismundo Augusto Rege, Polociam; deinde Henrico Rege, Pernouiam inuaseras; nec verò videatur futurum, vt data occasione conquiescas, & à bello abstineas: rationes illæ sunt, quibus sibi in proposito omninò perstandum Stephanus Rex dicit; asserens, quamuis hæctenus Plescouia à se capta non sit, obsidione tamen ita se illam pressurum, vt in suas manus veniat, nisi quàm primum pax componatur. Scire enim se magnas Ciuitates, vt sanguinis effusioni parcatur, hac ratione esse expugnandas: cum & felici memorie auus tuus, ipso quidem (vt aiunt) fœdere vigente, Nouogardiam non vnius anni, sed

MOSCOVIT: REBUS. 215.

Septennij obsidione redegerit in suam potestatem. Quamobrem si post omnem diligentiam, & fidelissimam certè sinceritatem à me adhibitam, Stephani Regis Legati magni ad eas conditiones non poterunt descendere, quas tu cuperes: vel tui Legati magni à te non attulerunt ampliora mandata, quàm ex eorum sermone hæctenus videor mihi potuisse colligere: ipse, tua cum gratia & voluntate, Deo iuvante, excurram ad te, ut si quid aliud iniri consilij queat ad reliqua absoluenda, id, eodem volente Deo, fiat. Idcirco tuam Ser.^{tem} rogo, ut ubi apud nos actum de tota re fuerit, digneris iubere, mihi ut ad Ser.^{tem} tuam redeunti benignus, ac tutus ille additus pateat, quem fidei publicæ litteris Pontificis Maximi Legatis, ac Nuncijs pollicitus es. Iesus tuam Ser.^{tem} omni gratia, & benedictionibus cumulet. Ex Biscouicio pago, duobus miliaribus Germanicis prope Porcouiam tuam, die VII. Decembris, 1581.

STEPHANO POLONIAE
 REGI.
 Antonius Possevinus.

Ee 5

Ex Co-

EX Corocinico, ubi Monasterium erat,
 scripsi ante quatrimum M. ti Vestrae;
 deinde in Biscouicum pagum, Mosci Legatis,
 & mihi assignatum, me contuli, cum ex itine-
 re Percouientes egregie nos ferreis globis ex-
 turribus salutassent. Postridie vero, cum eo
 perueni, Legati Mosci satis mature, ne expe-
 ctato quidem Opocæ Regio M. tis V. equitatu,
 superuenere. Qui me Magni Ducis nomine
 (ut solent) pluribus verbis consalutantes, ac-
 curate interrogarunt, ecquid à V. M. te de pa-
 cis conditionibus deliberatum fuisset. Ad
 quæ, cum id, quod res esset, respondiissem; ce-
 terum præter Liuonia restitutionem, ac quæ-
 dam alia, arces nempe captas esse retinendas,
 ob bellicos sumptus; nescire me si quid aliud
 V. M. tis Legati haberent in mandatis: inter-
 dum identidem vnum illud verbum profere-
 bant. Veliki, Veliki, magna sunt hæc. Cum
 vero paulo post sese venisse ea cum potestate
 referrent, ut eadem, quæ M. ti V. attuleram,
 firmarent, & ad effectum adducerent; ego au-
 tem dixissem, nisi Liuonia cederent, nulla me
 ratione intelligere, quorsum vtrisque Legatis, ac

mibi

MOSCOVIT: REBUS. 216.

mibi aliquò esset conueniendum: illicò Beginus, Andrea Begini frater, secundus Legatus subdidit; Et est quiddam aliud, quod offerimus quod cum à me petijssent vt reticerem, nec verò præ illo, quod à V. M.^{te} petitur, magni momenti sit, spero M.^{tem} V. in bonam partem accepturam, si tantisper illud reticuero, dum in conuentu proponetur. Sic enim expedit, vt fidem meam illis præstem, quam illibatam V. quoq; R. M.^{ti} seruabo. Præscriptos autem illis in proponendo gradus, (ne dicam terminos) fuisse, ex eo etiam intellexi, quòd nonnunquam ijs exciderunt hæc verba, suo more loquentibus: Quandoquidem, Antoni, Princeps noster demissior factus est, elatos autem deprimit Deus: æquum est, vt Stephanus Rex modum imponat suis petitionibus: tu verò, si qua in re videris herere nos pertinacius, de ea nos admoneas. Sed vt prorsus Liuania Magnus Dux cedat, cui & commercia cum alienis gentibus, ac præcipue amicitia cum Summo Pontifice, & Christianis Principibus colenda sit, fieri non potest. Sed Stephanus Rex contentus sit ea, quæ tradetur, parte, ne, cum totum voluerit, ne partem quidem illam fortas-

sis po.

EPISTOLAE DE

sis postea consequi possit. Quid verò adhuc
 responderim, quidq; consilij in presenti ce-
 perim, cum illi Tabellarium de suo in Biscoui-
 cium aduentu, Magni Ducis mandato, in Mo-
 scouiam essent missuri; cognoscet V. M^{tas} ex
 adiuncto litterarum exemplo, quas eidem Ma-
 gno Duci misi: vt si longior noster Legatorum
 conuentus haberetur, ipse adhuc ad alias condi-
 tiones Legatis suis proponendas adigeretur,
 paxq; Deo iuuante, quamprimum fieret. Po-
 stridie autem eius diei, cum ad hunc pagum ve-
 niremus, male habebat illos, quòd neq; in Por-
 couiam arcem ingredi, neq; necessaria capere
 possent. Verùm deniq; rationibus, ac necessi-
 tati paruerunt: quòd nec dum pax esset, nec
 fidei publicæ litteræ à V. M.^{te} acceptæ, qui-
 bus illi nitebantur, eò spectarent, vt eo prætex-
 tu obsessis aut opem, aut consilium aliquod af-
 ferrent. Cum verò de ijs quæstuissem, num si
 paucorum dierum ipse inducias inter exerci-
 tum V. M.^{tis}, & obsessos tentassem, id ipsi
 Magni Ducis nomine ratum habere possent; sic
 quidem, vt interim nemo ex obsessis arcibus e-
 gredi, nemo in eas ingredi posset: se eiusmodi
 facultatem non habere dixerunt. Quamobrem

postea

MOSCOVIT: REBUS 217.

postea nihil mihi negocij amplius facesiuerit,
 cum sepe videretur antea mirari, cur V. M. tis
 exercitus tempore tractandae pacis alio non de-
 duceretur. Sed & cum occasione oblata in-
 nuisssem, inaudiuisse me, a V. M. te proposi-
 tum fuisse, ut Serenissimus Sueciae Rex inter
 ipsas pacis condiciones admitteretur, haud
 commodè responderunt. Quamobrem credo
 vix eam rem habituram inter reliqua locum.
 Porro hinc biduum substitimus, quòd Legati
 V. M. tis, antequam huc peruenissemus, litte-
 ras mihi scripsissent, quibus iamum in Zapol-
 scia combustum fuisse, caenobium autem esse in
 ditione V. M. tis significabant, cui rustici isti
 iam iureiurando erant obstricti: in quo nisi
 Mosci vellent conuenire, Paderouitium saltem
 pagum deligerent, procul hinc tredecim passu-
 um millibus, quem ad locum omnes conuentu-
 ros dicerent, licet octo, decemue tantum do-
 mus in eo extarent. Cui rei cum Legati Mosci
 statim assensissent, qui in ditionem V. M. tis
 se ingredi non posse affirmassent, admoniti à
 Ducibus, seu praefectis quibusdam equitum
 Polonis, qui huc nos adduxerant: Bolcinum
 hinc quattuor Verstis abesse, commodum, &

cuius

EPISTOLÆ DE

cuius in vicinia non rari sunt pagi, proposuere
 Legatis V. M. tis locum illum, si vellent, eò se
 ituros, sin minus Paderouicium ab illis propo-
 situm se petituros. Quorum dum responsum
 expectamus, quòd hodie ad priores meas lit-
 teras miserunt, immutata eorum consilij ratio
 est, vt scilicet in Iamum eamus: quò quidem li-
 cèt statim Mosci me audito statuerint summo
 mane crastina die proficisci, non potui tamen
 non dolere, vel immature res prouideri, vel
 alijs tribui, quod in eosdem aptius cadit. Mit-
 to autem V. M. ti & eorum Legatorum V.
 M. tis schedam, ac quidquid illis respondi.
 Quòd si fortassis illi dubitârunt, istos Magni
 Ducis Legatos, propius quàm par erat futu-
 ros esse Porcouiæ, id prospectum (antequam
 ipsimet aliud proponerent) oportuit. Sed for-
 tassis posthac ista melius prænoscant, atque in
 rem conferent.

Iam cum nobis crastina die, vel perendie
 cum Legatis V. M. tis conueniendum sit, pos-
 simq; vereri, Liuonia vniuersa Moscum non
 cessurum: obsecro V. M. tem, vt me quàm ci-
 tissimè certiozem faciat, num si soluto conuen-
 tu Liuonia cedere noluerint, ego in Moscouiam

rediens

rediens ex me agere debeam, vt Moscus vel
 hos, vel alios Legatos Comitiorum tempore
 Varsauiam ad V. M. tem remittat; an verò hinc
 id ipsum Mosco à me scribendum sit, vt ho-
 sce Nouogardiæ tantisper detineri iubeat, dum
 tempus veniendi appetat. Negocium enim hoc,
 quod ad Decretum Reipublicæ de obtinenda
 Liuonia pertinet, priusquàm arma deponatur,
 aut tum habebit liquidiorẽ declarationem, a-
 ut Moscos Varsauiæ præsentẽs ad solidiorẽ
 deliberationem adiget, si Ordines Regni in eo-
 dem perstantes viderint. Vestra porrò M. tas
 sapiens est, quæ nouit momenta temporum,
 quæq; cernit, quantam in Regno suo molem
 habeat rerum aliarum explicandarum, quibus
 statuendis non minore iureiurando obstricta
 est, quàm Liuoniæ obtinendæ; quam tamen for-
 tasse Deus ijs tradere totam non vult, qui sese
 tradere totos in eius obsequium nolunt. Ipse V.
 M. ti vberrimam suam gratiam, ac deniq; cele-
 stem gloriam impertiat, quæ plus omnibus Re-
 gnis, ac Mundo ipso exoptanda est. Ex Cz-
 Senka pago, die XI. Decembris 1581.

Legatis

EPISTOLÆ DE

LEGATIS REGIIS
POLONIÆ,

Antonius Possevinus.

ANte horam accepi schedulam Vestrarum
 AILL. DD. qua mihi significant, sese om-
 nino statuisse non progredi ultra Iamum Za-
 polscie pagum, quidquid antea secus delibe-
 rassent, atq; adeo ipsæ nobis diligenter eò iter
 facientibus proposuissent, de Paderouicio pago
 potius deligendo: quandoquidem, ut scribebant,
 Iamum à Cosacis sic erat combustum, ut ne sti-
 pes quidem equis alligandis circumquaq; repe-
 rireretur; nec verò in tota illa vicinia, quidquam
 esset, quod hoc mense Decembri nobis tegendis,
 hominibus verò, & equis sustentandis haberi
 posset ad manum. Quæ noua DD. VV. Illu-
 strium deliberatio licet visa sit non vsquequaq;
 commoda, facillimè tamen Magnis Mosci Le-
 gatis persuasi, ut crastina die summo mane,
 cum hac hora iam aduersperascat, Paderouicum
 versus vnâ mecum se in viam dent, eò verò vl-
 terius proficiantur, quò magis VV. DD. Ill.

collibebit.

collibebit. Nam quod ad me attinet, in cuius gratiam se Paderouicum, ne mihi deesset hospitium, delegisse nunc denique scribunt; non est quod valde doleant, cui & reliqua, & bonus itineris Dux sic pene haectenus, inter medios exercitus, & globorum ferreorum eiaculationes defuerunt, ut nisi in vnam ipsius Dei voluntatem inspicerem, mentemque Pontificis Maximi optimam praec oculis haberem, quae tota nullum ad priuatum commodum, sed ad Christianam pacem spectat, alia quoque mihi iustior immutandi consilij ratio subeunda erat. Quod vero VV. DD. ILL. pertinacia horum Mosci Legatorum fieri putant, quò minus in lamum recta processerint, certe ut ne quidem pro sexcentis Poloniae Regnis mentiar, ita fateor in hac eorum bidui commoratione nullam noxam, ac ne minimam quidem pertinaciae suspicionem me in illis agnouisse: cum neque in Spaga, vel Solctæ expectato Regio equitatu (qui per duos Tabelarios illis fuerat promissus) statim acceptis litteris meis in Biscouicum magnis itineribus Nouogardia accurrerint; nec ipsi quidquam, nisi ex litteris, ac proposito VV. ILL. DD. decreuerint. Quanto perè verò Iuri gentium (ne

EPISTOLÆ DE

dicā, pietati Christianæ, ac Regiæ) consulatur, quòd illi mecum inter Cosacorum Stationes, & militum aliorū, à quibus semper aliquid illis adimitur, relinquuntur, nullo cū præsidio, nullo item pro equis saltem collecto pabulo, quod saltem pecunia posset comparari, cum nulla eis facultas danda sit, ut sibi necessaria excurrando conquirant, iudicium esto VV. DD. ILL. Præterquam, quòd si vera sunt, quæ nobis de Iamo ipsæmet à nemine requisitæ scripserunt, non video, quanto perè ad rem faciet, ut sub dio maneamus diem ac noctem equites pene sexcenti: vel si Legati procul ab se aberunt, quantum temporis brevissimis hisce diebus deteretur, antequam simul ad me conueniant: cum ut celerimè res expediretur, & Ser.^{mus} Rex, & ratio temporis, & reliqua omnia postulare videantur. Ut ut igitur res habeat, venimus Deo Duce, qui iam vnicus (ut ita dicam) Pristauus est noster, cum interim nihil amissum temporis sit eliciendis ijs rebus, quas paci tractandæ non incommodas fore, VV. DD. ILL. intelligent. IESVS VV. DD. ILL. sua sapientia, & desiderio sincero suæ sanctissimæ voluntatis impleat. Amen. Ex Czissenka pago, die XI. Decembris, 1581. Ad vesperam.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Possevinus.

PAucas ante horas accepi litteras V. D. M. octavo huius mensis datas, quibus eò breuius respōdebo, quòd quæcūq; Ser. mo Regi scribo sic mitto ad V. D. M. manus, ut ea perlegere; ac si quid ei venit in mentem, proponere eius M. ti queat: ad quam non dubito, quin statim easdē omnes meas obsignatas proprio in fasciculo sit missura. Quæ autem mihi scribit V. D. M. de casis quibusdam sub ipsis Plescouiæ manibus, & captis decem nobilibus, quorum primarius Petrus Koltowski aiebat, copias cogi ad Nouogardiam, ferenda opus Plescouiæ causa, eadem Legatis Mosci legenda curavi. Ipsi verò mirari, quid istud esset de copijs, quæ cogerentur. Quicquid autem id sit, certè huiusmodi litteræ, si identidem ad me mittantur, quæ vera contineant, incommodæ nō sunt eliciendis hominum sensibus, si qui latent adhuc interiùs, ut tandem pax, CHRISTO Domino, qui nostra pax est, adiuuante constitutur.

EPISTOLAE DE

Rogo autem V. D. M. ^{cam} ut per D. Schor-
 tium iubeat quæri, quænam spes valetudinis
 sit in meo Andrea Apollonio, quem isthic sub
 patrocínio M. ^{tiz} V. reliqui iacentem. Qui si
 sine magno salutis discrimine ad me mitti pos-
 set, is mihi pernecessarius esset. Sin ille attri-
 tis adhuc est viribus, obsecro V. M. ^{tiam} vel a-
 dolescentem illum ad me quàmprimùm mit-
 tat, qui litteras Mosci mihi scriptas in itine-
 re ex Ruthenico idiomate in Polonicum vertit,
 vel aliquem alium fidum tractandis, & Ru-
 thenicè interpretandis rebus. Vnus enim Ba-
 silius si in morbum incideret, quo interdum la-
 borat, non haberem, qua ratione negocia pro-
 mouerem. De quibus si quid statuetur, certè
 allato mihi isto subsidio, neq; à Deo præmium
 V. M. ^{tiz} deerit, nec ego istius beneficij memo-
 riam vnquam deponam. Deus interim cor, ac
 dexteram V. M. Ill. ^{mæ} semper muniat coele-
 sti suo præsidio. Ex Cissenka pago, propè Por-
 couiam tribus miliaribus, ad noctem die XI.
 mensis Decembris, 1581.

Stephano

STEPHANO POLONIAE

REGI,

Antonius Possevinus.

Secundas heri ante diem litteras meas, postquam ex castris disceſſeram, miſi V. M.^{ti} Regiæ, quibus quicquid vel Mosci Legati mecum egiſſent, vel ipſe Magno Duci Moscoviæ ſcripſiſſem, vel deniq; quid V. M.^{tis} Legati ſubinde mihi ſignificaſſent, continebatur. At cum heri quattuor ferme milliaria proceſſiſſemus, Legati Mosci ad hoſpitiū meum conueniunt, de tota ratione tractandæ pacis quaſituri, cum quibus ad multam noctem colloquio producto, eiſdem capita ſummatim V. M.^{ti} ſcribam, cum & eadem (vti quoq; omnia alia) V. M.^{tis} Legatis hodie ſim oſtenſurus. Sic enim paratiores erunt, ac breuiore compendio tractatio abſoluetur. Porro ſumma hæc fuit, vt Deo ſe ex animo commendarent, in tanto negotio ad exitum promouendo: quod vt fieret, comitatui meo, præter reliqua, orationes & Sacramenta hodie indixi. Qui ſincerius agerent, Diuinamq; voluntatem rectius ſpecta-

Ff 3

rent,

rant, ijs tandem à Deo vel pacem, vel victori-
 am dixi adiudicatum iri. Me à V. M. te di-
 scedentem habuisse Instructionem quandam,
 quam Ruthenicè versam eis non minus ostende-
 re volebam, quàm feci cum V. M. te de litte-
 ris ijs, quas mihi Staricia profecto Magnus
 Dux in itinere misit. Ex ea illos posse cogno-
 scere (ne tempus frustra teratur) quorsum V.
 M. ras spectet. Itaq; & ipsi sua sic com parèt,
 vt ne in disceptationibus, vel altercationibus
 dies consumantur. Tum illi altiùs ordiri sua:
 Liuoniam ab origine Mundi pertinuisse ad ma-
 gnos Moscouiæ Duces: Principem suum absti-
 nuisse à comittendo prælio his annis, atq; adeò
 nunc abstinere, ne sanguine populi sui, & sub-
 ditorum V. M. tis fuso, Turca se ad Moscoui-
 am, Poloniamq; capiendam facile insinuaret:
 viginti annis non expugnaturam V. M. tem ar-
 ces, quas petit, si singulas copijs obeat suis.
 Vidisse V. M. tem, aliam in alijs arcibus, ali-
 am in Plescouia, & eiusmodi ciuitatibus expu-
 gnandis rationem esse: Plescouiæ ad quindecim
 annos esse cibum, & com meatum: Habere V.
 M. tem exercitum ex varijs nationibus consta-
 tum, qui cum stipendio, non voluntariè serui-

at, Rei-

at, Reipublicæ istius ea ratione ex hauriri erarium. Quod ubi prorsus exhaustum sit, scire Magnum Ducem, quàm facile illi esset victorias suas cumulare, nisi mallet fundendo sanguini parcere. Ad extremum, se rogare, ut æquus velim esse iudex, ac si cui rei pertinaciùs inhaerent, eos ut dimoueam, paratos se ad ea omnia, quæ æquissima sint, dum V. M. tas æquitate contenta sit; utq; Mosco reliqua sint, quibus amicitiam cum Principibus Christianis foueat. Respondi autorem illis me esse, ne quid de Liuonia, ab origine mundi Moscis subiecta, Legatis V. M. tis dicerent: ne Moscorum quidem imperium fuisse ab origine mundi. Liuoniam Catholicam fuisse, ac proinde ad Principes Catholicos initiò semper attinuisse: ubi hæresibus discerpta est, discerptam item iustissimo Dei iudicio fuisse, ut nemo hæctenus gloriari potuerit, eam se totam obtinuisse: obtenturum deniq; eum totam, cui in oculis Dei cor sit, illam seriò ad auitam, & vnã fidem redigere. Magnum Ducem rationes omnes mihi suas scripto, penitioresq; formulas, ex Rege stis de prompsisse, quibus putabat sibi summum in ea ius esse; sed reuera vix aliquid solidi com-

peritū fuisse, quod validis rationibus V. M. tas non euicerit. Quod à praelio abstineat, ut sanguini parcat, id esse pium, sed secus Polonos illam abstinentiam interpretari. Tot enim Moscis casis superioribus annis, arcibusq; & captiuus in V. M. tas manus redactis, non restare Magno Duci, quibus vel exercitum audeat credere, vel adeò iustum exercitum possit conscribere. Liuoniam verò difficilem expugnatum non videri, cum Serenissimus Sueciae Rex, Dux item Magnus, atq; adeò vel vnus nescio quis Buringus, arces illas quotidie capiant. Quòd si V. M. tas Plescouiam caperet, quam re vera generali irruptione, vel assultu non tentauerit quidem adhuc, futuram deniq; difficillimam omnem pacis tractationem. Alias, quas dicerent arces esse captas, eiusmodi fuisse plerasq; ut fortissimè dimicauerint Mosci milites; nec verò, ut dicebant, consederent, sed vel in medijs flammis, ad extremum vsq; spiritum, vel à globis tormentorum frustillatim discerpti, illas tuerentur. Quod Plescouiae tantus esset commeatus, aliud Plescouienses ipsos dicere. Quòd variarum nationum exercitum V. M. tas comparauerit, id studio fecisse, ut Regni sui

vires semper integras retineret. Polonicum autem, ac Lituanicum equitatum, cum in Moscovia astatem & hyemem ex hostico vivat, relinquere vberiores, et intactos agros suos, sicq; nihil roboris ex hoc bello Reipublicæ Polonicæ decedere. Quod ærarium exhauriatur, id tota re perpensa secus accidere. Quod enim in ocio Poloni nobiles expendunt, id libentius vtiliusq; propagandis Reipub. terminis velle eos impendere: cum etiam, qui sumptus in res alias fiunt, ij in mercatorum externorum cedant utilitatem; qui verò in ipsos milites vel Polonos, aut Lituanos fiunt, hi in propriam domum, & Reipublicæ ipsius usum conuertantur. Quod de meo iudicio requirunt, si liberimus essem iudex, facilius rem confici posse. Sed quando V. M. tas victorem in hostico habet exercitum; nec vult semina ferendi belli restare: nescire me, quantum mihi efficere liceat præter ea, quæ fortassis alijs quibusdam in rebus auctoritate Pontificis Maximi complanari poterunt. Hoc vnum scire me, neutri parti, nisi quæ optima esse intellexero, me esse adiudicaturum. Deniq; Magnum Ducem per suos Legatos Liuvoniam promississe; quam si serio

EPISTOLAE DE

promittebat, cur promissum non praestat?
Quod nisi serio, sed arte ad tempus excimen-
dum, pollicebatur; ne mirentur, si Deus, quod
sincerè non agitur, id sincera iustitia puniat.
Hic nocturni huius colloquij exitus fuit, mi-
rantibus Legatis, in rationum istarum angusti-
as sic sese fuisse coniectos, ut sanè vix respon-
derint. Interea, cum media nox appeteret,
Legati V. M.^{ti} mihi scripserunt, num velim,
ut huc ad nos duobus miliaribus procul Za-
polscia, venirent: cupere se ordiri hodie tra-
ctationem pacis. Qui litteras mihi attulerunt,
dixere, in agris, si procedamus, utrisq; Lega-
tis esse hoc tempore manendum. Quid ipsis
Legatis responderim, quos hoc diluculo expe-
cto, cognoscat ex litterarum mearum exemplo,
quas ad illos ea ipsa huius noctis hora misi.
Reliquum quod agetur, accuratè, ac singilla-
tim V. M.^{ti} significabo, sperans eam mihi sen-
sum animi sui exposituram, si quid erit aliud
mihi in Moscouia tentandum, cum illuc, Deo
dante, rediero. Deus V. M.^{ti} omnia faustis-
sima concedat. Ex itinere versus Iamum Za-
polsciae, die XII. Decembris. 1581.

Ioanni

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Possevinus.

Quæ, antequam omnes Legati conue-
runt, mecum iterum egere, cognoscet V.
D. M. ex ijs litteris, quas huic adiunctas fa-
liculo mitto Regi Ser.^{mo}. Quæ verò postea
sunt hoc biduo inter Legatos, me presente, con-
secuta, ea pertinent ad duo capita: quorum al-
terum spectat ad Plenipotentiam utriusq; Le-
gationis; alterum ad ea, quæ utriq; Legati ho-
die proposuerunt. Plenipotencia Moscorum
simplicissima visa est, ac præ Regia satis in-
firma, ne dicam, suspicionis plena. Hæc enim
verba continet: Misisse Magnum Ducem Le-
gatos suos, ut, pacis statuendæ causa, cum Le-
gatis Regijs colloquantur in conuentu; Et illas
res, esse res Magni Ducis. Auctor igitur sui,
ut quas Regi, mihiq; per Boltinum Magnus
Dux litteras scripserat, ea ipsis perlegeren-
tur; quibus significabat, Legatos mitti plenif-
sima cum potestate ad omnia transigenda, con-
ficiendæ. Vbi res diu disceptata est, Re-
gijq; Legati hærent (quòd super infirmo
funda-

EPISTOLÆ DE

fundamento tractatio hæc pacis nec niti, neq;
extrui debebat) dixi, restare duo, quæ essent
facienda, tum vt coram me de tota re protesta-
rentur; tum vt mihi vtraq; pars Legatorum e-
xempla suarum Plenipotentiarum traderet:
noctem insequentem, re Deo commendanda,
& consultanda; deniq; Legatis Mosci interro-
gandis accuratiùs, num aliquam alteram Ple-
nipotentiam solidiorem haberent, me insum-
pturum. Quod vbi factum est, presentibusq;
Regijs Legatis singillatim vnumquemq; Mo-
scorum Legatorum quærerem, num semper e-
iusmodi patentes solitæ sint à Magno Duce
tradi, idq; vellent iureiurando affirmare: Za-
charias Vicenotarius se id facturum, inquit, qui
cum Mosci Secretariæ Acta cæterum annorum
legerit, alias nunquam Plenipotentiarum for-
mulas se, quàm istas, legisse, affirmavit. Mi-
kita autem notarius, vnus è Legatis, idem as-
seruit: quod & postea Romanus Basilij, qui
aliquando ante viginti annos ad Sigismundum
Augustum fuerat missus: ac deniq; Demetri-
us Dux, Legationis Princeps, restatus est: ad-
dens, sese vt Christianos Legatos venire ad hoc
negocium integerrimè conficiendum; nihil o-

p. 102
plus fo-

MOSCOVIT: REBUS. 225.

pus fore ad Magnum Ducem aliorum internū-
 ciorum remissione; In litteris Magni Ducis
 ad Regem, & ad me scriptis, extare suæ Ple-
 nipotentia expositionem; Visuros nos, si pax
 conficiatur, ad effectum omnia deduci. Ego,
 qui viderem multum teri temporis, nec præ-
 sentius aliquod, ipsa protestatione Legatorum
 Regiorum, esse remedium; te status ipse Mo-
 scis, perpetuo illis dedecori hanc rem, si qua
 subesset calliditas, futuram, quippe, quæ in-
 notescere omnib. Principibus Christianis debe-
 bat, nisi ad rem veniretur. Nihil enim vel
 induciarum, quæ nondum essent, rationi, vel
 exercitus deductioni, Serenissimo Regi ex hac
 tractatione perire: quæ alioguin, si bonum ha-
 beret exitum, multa bona parere posset; sin in
 irritum caderet, ius Regium apud omnes esset
 roboratura. Sic Regijs Legatis fatentibus, se
 Pontificis Max. autoritate, meoq; consilio
 ita moueri, vt tamen vellent, antequam ab hac
 tractatione discederent, certò sibi, quæ de Ple-
 nipotentia Mosci pollicebantur, in rem confer-
 ri; ad alterum, de quo dixi caput, ventum est.
 Id fuit de Liuonia tota, quæ erat in manibus
 Mosci, petenda, de arcibus superioribus annis

captis,

EPISTOLAE DE

captis, de Rege Sueciae Ser.^{mo} inter conditio-
 nes pacis admittendo. Quae cum prudenter
 Palatinus Braslaviensis, ac cum dignitate pro-
 posuisset, multaq; vltro citroq; dicta fuissent;
 Moscis praesertim urgentibus, neq; se posse to-
 ta Liuania cedere, nec verò, si possent, debere
 Legatos Regios ea reticere, quae ipsi contra vel-
 lent Magno Duci reddere, aut tradere, dies
 integra his colloquijs exempta est: cum Regij
 Legati respondiissent, Arces, quae ad Plescou-
 uiam pertinerent quattuor, iam captas, se tra-
 dituros, si tota Liuania cederetur. Tum in eo
 perstare Mosci, si Regij Legati dicerent, an
 reliquas omnes arces à Rege Ser.^{mo} superiori-
 bus annis captas reddere possent, se hac nocte
 cogitaturos, quid responsuri crastina die esset.
 Addidi ipse Ser.^{mum} Regem non parum esse
 traditurum, qui Plescouiam, & Nouogardi-
 am, non sine magna spe earum potiendi, esset
 relicturus: qui vna cum Plescouiensibus arci-
 bus, triginta miliaria Germanicae ditionis Mo-
 sci, in quam hoc anno processum erat, (ab exer-
 citu Regio finibus, vsq; penè Plescouiam, pro-
 pagatis) si exercitus deduceretur, restitutu-
 rus esset. In qua vberè regione si Cosacis varia

aiquis

loca

MOSCOVIT: REBUS. 226.

loca distribueret, eorumq; quasi Colonijs dedu-
 ctis varias arces excitandas traderet, ab ijs
 perpetuo omnem interiorem Mosci regionem
 turbatum iri. At, ut Velicolucum, Velista,
 & alie arces traderentur, id esse pene plus,
 quam ipsum, quod Magno Duci Liuoniae re-
 stat in Manibus. Cum ergo Legati Regij di-
 scederent, (me eosorante, ne discederent; quod
 ita factum oportuit) in diem crastinum ea le-
 ge huc redituri ad me, vt liquidissime, quid
 vnaqueq; Legatorum pars haberet in mādatis,
 exponeret: detinui Moscos apud me, vt cum
 Legatis Regijs communicata, vt aliquid certi
 V. M. D. scriberem, quandoquidem nec Mo-
 sci Regijs omnino sese volebant aperire, & Re-
 gij Moscis testabantur, sibi non esse mandatū,
 vt arces superioribus annis captas vlla ratione
 redderent. Cum vero mihi dixissent, Ser. mum
 Regem iam Vilnae fortassis esse: Vestrae autem
 M. D. plenissimam esse relictam harum re-
 rum deliberationem, scribendū de tota re liqui-
 dius mihi ad ipsam per certum Tabellarium
 existimauit. Sciat autem me ex ipsis Moscis,
 qui Regijs Legatis abeuntibus, apud me fue-
 runt, haec cognouisse. Magnum Ducem, nem-

pe, illis

EPISTOLAE DE

pe, illis mandasse, ut nulla ratione arces, superioribus annis captas, Regi Ser.^{mo} relinquerent, si Liuania tota esset ijs cedendum, hoc est, arcibus, quæ in Mosci ditione sunt. Ac ne Neuelliam quidem se R. M.^{ti} relicturos; de qua difficillimum esse dixi, ut vnquam Rex ei restituendæ assentiat. Tum verò me enixè, identidemq; rogârunt, ut quatuor, sexuè arces, saltem ad titulum in Liuania retinendum, omnino relinqui Magno Duci procurarem: tū enim me posse pacis spem Regi Ser.^{mo} dare. Deniq; petierunt à me, ut eorum diligentia, ac quanto studio rem sui Principis agant, Magno ipsorum Duci, non solum scripto, verum etiam ipso in reditu meo, velim testimonium reddere. Quæ si seriò dicunt, ut mihi (nescio, an fallor) verisimile sit, obsecro V. D. M. ut non minorem mihi, quàm Mosci faciunt, adhibeat fidem, quò tota res ad Dei gloriam quàm primùm confici possit. De arcibus autem, quæ superioribus annis captæ sunt, ut aliquæ in Regis potestate maneant, curatur. At verò nisi omnino possent retineri, quæso V. M. D. per sanguinem Christi, ne nimium volendo, cuncta amittamus; præclarissimæq;

ocasio

occasio elabatur è manibus, statuendæ Reipublicæ, ac tot Liuoniæ arcium assequendarum, & alia meliora aggrediendi: Exercitum verò nō solum victorem, sed sapientis Imperatoris exercitum in arces Liuonicas sic deducendi, vt Diuinum eò nomen, cultusq; Catholicus, duplici, cum Regiæ M.^{tis}, ac V. M. D. laude inferatur. Ceterum, quæ arces in Liuonia à Moscis petantur, ex schedula, quam modò mihi Mosci Legati per Vicenotarium Zachariam miserunt, nocte ad gallicinium inclinante, videbit; quam schedulam mitto, ab eis Rutenicè scriptam, ad V. M. D. Ad quæ omnia celerimo, ac planissimo responso opus est, si citò in meliora hyberna exercitum suum cum gloria deduci velit.

Sed est quiddam non magni momenti, de quo V. M. D. rogatam in Domino velim. Andreas Apollonius, post reditum ex Moscouia suum, incidit in febrim, ex eaq; isthïc in castris, antequàm discederem, sanctissimis omnibus Sacramentis expiatus, ad Christum post meum discessum abiit; adolescens optimè de Repub. meritus, proq; ipsa, & pro perhonorifica pacis tractatione, tanto itinere ter conse-

EPISTOLAE DE

Et, perfunctus. Quod igitur ille praeium
 à R. M. te sperabat, id non dubito, opera &
 studio V. M. D. aliquibus, qui eum proximè
 consanguinitate contingunt, cum non adeò di-
 uites sint, datum iri. Id quod enixè V. D. M.
 rogo. Quod si fidum alterum Interpretem Ru-
 zhenum, ob reditum in Moscouiam meum, sicut
 antea scripsi, assequi poterò, maximam habe-
 bo gratiam V. M. D. quæ nouit, hæc me non
 nisi ad Dei gloriam propagandam, Remq; istã
 publicam, si quo possim officio, cum Diuina
 gratia demerendam expetere. Hæc verò om-
 nia uti Ser. mo Regi scio esse mittenda à V. M.
 D. ita non dubito, quin me apud ipsam M. tem
 R. excusatura sit, si minùs alias meas ad has
 litteras adiunxero. Appropereat enim Ta-
 bellarius, & hæc satis futura videntur. Deus
 V. D. M. sua gratia coelesti impleat. Ex Ki-
 ueroua Horca pago, propè Paderouicium, &
 Zapolsciam, nocte diei insequentis XV. De-
 cembriis. 1581.

STEPHANO POLONIAE
 REGI,

Antonius

Antonius Possevinus.

Quartæ hæ sunt litteræ, quas post dis-
 ccessum è castris meum, scribo R. M. ti
 V. minùs vberes futuras, quòd alijs litteris
 omnia ferè perscripserim, ac præsertim ante
 triduum ijs, quas Magnifico D. Cancellario
 scripsi. Quas omnes peruenturas ad manum
 V. M. tis puto, antequam hæ reddantur. Col-
 loquiij porrò Legatorum, quod ab huius mensis
 XIII. vsq; in hanc diem quotidie penè apud
 me est habitum, nondum is fuit exitus, qui o-
 ptandus est. Mosci enim perstant in eo, vt ar-
 ces, à V. M. te superioribus annis captæ (Po-
 locensis, & quæ ad eam attinent, haud petun-
 tur) omninò eorum Magno Duci reddantur.
 Reliquas Liuoniæ omnes, quæ sunt in potesta-
 te Magni Ducis, etsi ita se tradituros asserunt,
 vt aliquas sibi cupiant retinere, bona tamen spe-
 sum, V. M. ti deditum iri. Sibi autem (me
 quærente) responderunt mandatum fuisse, nul-
 la vt interposita mora reddant. De Neuelia
 quantumcunq; difficultatis, ac deinceps de Ve-
 lizio, Velicoluco, & Zauolocia priuatim illis
 obiecerim, quòd nulla ratione restituendas cre-

EPISTOLÆ DE

dam: nunquam tamen quantalibet industria
 vsus, potui elicere, vt eas esse V. M.^{ti} reli-
 cturos dicerent, præsertim si arcibus omnibus,
 quas habent in Liuania, cesserint. Hæc res fe-
 cit, vt Legati V. M.^{tis} alterum, alterum ego
 vnâ, Tabellarios ad Magnificum D. Cancellarium
 miserimus, à quo planissimè de V. M.^{tis}
 animo certiores fiamus. Quòd autem tracta-
 tionis huius absolutionem vrgeant Mosci Le-
 gati, quodq̃ nulla fore opus ad Magnum Du-
 cem remissione, mihi sæpè asseuerauerint, non
 omnino circuitionis, aut calliditatis signa esse
 videntur. Sed crastina die, vel perendie, om-
 nia erunt (Deo dante) liquidiora, quæ forsàn,
 priusquam hæc isthuc veniant, à D. Cancellario
 citatis equis mittentur. Ego huic aurigæ disce-
 denti nolui nihil litterarum dare ad V. M.^{tem},
 quam Deus omnibus bonis, & æterna felicitate
 cumulet. Ex Kiueroa Horca, prope Za-
 polsciam pago, die XVII. Decembris. 1581.

IOANNI BASILII, MAGNO
 MOSCOVIÆ DVCI,
 Antonius Posseuinus.

Scripti

Scripsi Ser.^{ti} tuæ ex Biscouicio: postea v-
 nã cum Magnis Legatis tuis huc in Kiue-
 uam Hortam venimus propè Zapolsciam, cum
 lamum à te Legatorum conuentui assignatum
 à Cosacis, ita combustum fuisset, vt ne lignum
 quidem superesset, cui equi alligari possent.
 Incepimus, Deo adiuuante, de pace agere, in qua
 licet magna à Magnis Legatis tuis diligentia
 adhibeatur, vt quàm primùm absoluat, Le-
 gatiq; Magni Stephani Regis varias rationes
 afferant, cur ea, quæ petunt, obtineant, non-
 dum tamen potuit statui aliquid certi. Quod
 tamen intra biduū, vel triduum spero Dei gra-
 tia futurum, non sine aliqua spe pacis. Tunc
 verò tuæ Ser. scribam fusiùs, ipseq; omnia fi-
 delissimè scripta feram, quæcunq; acta sunt:
 sperans Deum, qui percutit & sanat, ex hoc
 tam diuturno bello, multò diuturniorem, ac
 tranquilliozem pacem pariturum, pietatiq; tuæ
 occasionem præbiturum, quò multò latius Im-
 perij tui terminos propages, quàm fortassè nū-
 quam potuisses, nisi ista vexatione Diuina
 prouidentia ostium tibi ad meliora aperuisset.
 Ceterum cum Magni Legati tui omnem mihi,

EPISTOLAE DE

ac meis in hac vastitate, atq; omnium rerum penuria, humanitatem, ex tuae Ser. tis mandato, & benignitate exhibeant, summas tibi nomine Summi Pontificis, & meo gratias ago; petoq; tuae Ser. ti à Sanctissima Trinitate perpetuam remunerationem, & ad omnia bona foelicitissimum exitum. Ex Kiueroua Horca pago tuo, propè Zapolsciam, die XVIII. Decembris, 1581. media nocte.

IOANNI BASILII, MAGNO
MOSCOVIAE DVCI,
Antonius Posseuinus.

GEorgius Puzik, Tabellarius Ser. tis tuae heri huc peruenit, litterasq; mihi reddidit tuas, quibus significabas, epistolam illam tibi meam redditam fuisse, quam per Basilium Zamascium ad te Nouogardiam miseram. Cum verò mihi iubeas, vt firmam inter te, & Stephanum Regem pacem efficiam, cognosces, vt spero, postea, quanto perè in id omnibus viribus, Deo iuuante, intenderim. Iam verò apud me vtriq; Legati Magni tum Stephani Regis, tum tui, quinque conuenere, totos integros

penè

penè dies singulis tractationibus impendentes: cum quotidie non desinant Legati tui priuatim ad me adire, deq; omnibus ijs rationibus agere, quibus cesset Christiani sanguinis effusio. Cum autem triplicem, eumq; difficillimum nodum Legati Regis proposuissent, do operam, Deo iuuante, vt dissoluatur. Nam Sueciæ Rex, quem inter pacis conditiones Summus Pont. et Stephanus Rex cupiebant admittere, cum ab illo Rege nemo conuentui ablegatus esset, nec verò Stephani Regis Legati à Sueciæ Rege quidquam in mandatis habere sese respondissent, factum est, vt tractandum inter te, & Regem illum, negocium hoc sic differretur, ne tamen pacis confectio impediretur. Accedebat Stephani Regis altera conditio, vt titulo, iureq; Liuoniæ cederes vniuersæ: qua de re egi diligenter, vt Regij Legati aut rem meo iudicio differrent, aut si nolent, non propterea tamen reliqua pacis tractatio non procederet. Mouebo autem, Deo adspirante, omnem lapidem, ne rebus alijs complanatis, hic nodus aut paci explicandæ impedimentum, aut adeò tibi afferat damnum. Sed & tertius reliquus est, isq; perdifficilis, in quo versamur, non solum de

EPISTOLAE DE

tota Liuania, quam nunc obtines, Stephano Regi tradenda, sed de ijs quoq; eidem arcibus relinquendis, quas hoc biennio superiore cepit, Velicolucum, Neueliam, Velisium, Zauolociam. Ac quidem reliquas iam, quæ ad Plescouiæ ditionem attinent, Chelmamq; arcem, cum eo, qui ad has spectat, agro vniuerso, cuius tractus est multarum leucarum, tradere Ser. ti tue contenti sunt. Veruntamen quòd ad illas alias pertinet, cum Legati tui Magni affirmarent, nulla sibi ratione licere absq; ijs arcibus pacem facere, nisi ad Poloniae Regni Cancellarium, cui à Stephano Rege, summa de his rebus facultas relicta est, vt Regios Legatos litteris suis vrgeret, ad eas vel omnes, vel aliquas, aut eam saltem arcem restituendam, quæ mihi videretur rationibus tuis aptius conuenire. Quod extremum, cum difficillimè obtinuissem, se quidem è quatuor illis vnam, pro meo iudicio, reddituros dixerunt, sed ita, vt Sebesium arx in agro Polocensi à te Stephano Regi traderetur, in quo cum perstitissent, atq; à conuētū quasi non amplius redituri discessissent, nisi ad eos hac media nocte, qua hæc tue Ser. ti scribo, vt nulla ratione ex eo pago discederent,

ubi duabus abhinc leucis commorantur in Zapolscia, verum ad me cras saltem redirent, quod eos quidem propter Summi Pont. auctoritatem spero esse facturos. Et si autem intelligo Satanae, totius boni perturbatoris, antiquissimum esse, ut qui homicida fuit ab initio, is Christianum sanguinem maxime siciat: de immensa tamen Christi Iesu bonitate spero eum non praevaliturum. Interea ego alterum in castra ad Cancellarium Regni Poloniae misi tentatum, num aliquam aliam arcem Stephanus Rex reddere decreuisset, mihi vero quam planissime sensum Regis aperiret: ac, si opus esset, ut citatis equis ad Stephanum Regem litterae mitterentur, id fieret; ne amplius in summis hisce aerumnis, quas ipsi passim conspiciamus, populi tui penitus conficerentur. Quod si post triduum, quo is, qui in castra missus est, redibit, & afferet ea, quae Magni Legati tui cupiunt, ac diligenter curant, gratias agemus Deo, in cuius nomine pax fiet. Sin vero absq; ijs arcibus Liuoniam tradere tui Legati non poterunt, enitar, quoad eius fieri poterit, ut quemadmodum mihi scribis, responsum a tua Ser.^{te} expectetur. Quanquam vereor, quin,

EPISTOLAE DE

si res longior fiat, Stephanus Rex, qui iam ad
 nouas copias comparandas Vilmam profectus,
 quiq; nouissimè cōmeatum Rigae vehi in castra
 propè Plescouiam iussit, vbi viderit Ianuariū,
 & Februariū menses elabi, spe noui belli nul-
 lis, nisi tibi semper iniquioribus conditionibus,
 pacem amplius nolit. At et Legati eius fre-
 quenter obijciunt, plures ab alijs iam Liuoniae
 arces esse captas, quas modò tua culpa, cum su-
 periore anno tradere noluisses, assequi neque-
 ant: se verò, si captas à Stephano Rege arces
 omnes tibi reddant, id plus regionis complecti,
 quàm quidquid eis ex Liuonia traditurus sis.
 Quamobrem vt tibi (quod semper feci) animū
 meū ingenuè aperiā, si spem aliquam con-
 cipere potuissē, vnam vel alteram quantulas-
 cunq; arces in Liuonia me à Stephano Rege pro-
 te posse obtinere, quibus recta liber tibi ad Li-
 uonicum mare aditus patuisset, eas maluissē,
 quàm omnes penè reliquas illas, quas Step-
 hanus Rex superiore biennio cepit. Ita enim ē
 Liuonia pedem prorsus haud extulisses: pra-
 terq; aliquem Liuoniae titulum, Liuonicum lit-
 tus, fouendae Christianorum Principum, ac
 praecipuè Summi Pont. amicitiae, externisq;

mercatori-

mercatoribus, qui tuæ sunt ditioni haud inutil-
 les, tibi non fuisset ademptum. Sed quando
 hætenus Legati tui mihi non indicârunt, ali-
 quam eiusmodi à te fuisse concessam potesta-
 tem, ut ipse hanc rem cum Legatis Stephani
 Regis tentarem; nempe, an Liuonicam Nouo-
 gardiam, quam petis, atq; alteram similem
 (Derpatum excipio, de qua tibi relinquenda
 nunquã Stephanus Rex, eiusq; Senatores quid-
 quam voluerunt audire) tu verò earum loco ar-
 ces, quas Rex cepit, Sauolociam, Velisiam,
 Neuelliam etiam ipsi Stephano Regi relinque-
 res: propterea nescio, quid de pace sperem: et si
 id sincerè testari possum, me usq; ad mortem,
 Deo miserante, laboraturum, ut ea firmissima
 fiat. Sed & cum Stephanus Rex Sebesium
 petat, id si tui Legati dare noluerint, erit cer-
 tē, ut mihi videor inaudire, pernecessarium, ut
 eo deleto, ager qui ad eam arcem pertinet, Ste-
 phano Regi, si pacem volueris, tradatur. Por-
 rō ad hæc omnia, petunt Regij Legati, ut rusti-
 cis, qui Regi ob belli metum, tantamq; stragem
 iurârunt, ex tua ditione, ea cum ad te ob ar-
 ces Plescouienses, siue ob aliquam aliam re-
 dabit, omnino parcas. Quod et si non dubito

EPISTOLÆ DE

Ser. tem tuam facturam, obsecro te tamen, ut ei, quod ego hac in re tuo nomine cum Legatis tuis, Stephano Regi spondebo, acquiescas. Quod & ut faceres de captiuis tam Liwonibus, quam alijs, quos idem Stephanus Rex petit, vehementer opto: cum idem Rex, præter alios plures, habere se ad Ducentos Moscos nobiles captiuos mihi dixerit, ex quibus iure plus quam Ducenta florenorum millia petere possit. Et sanè ex illorum captiuitate putat accidisse, ut iustas tu copias bellumie instituere nequeas: cum etiam multos Rex Sueciæ ceperit, paucosq; ante dies Ioannes Zamoscius alios in paratas equitum insidias ex ipsa Ciuitate Plesconensi pertraxerit, atq; vnà cum Petro Koltowski in potestatem redegerit. Caput igitur hoc est, me fidelissima sinceritate huic negotio non defuturum. Itaq; & tu, cum mihi respõdebis, nisi composita pax erit, amplissimam Legatis tuis, mihiq; eius statuendæ facultatem mitte. Cæterum scito, Pontificem Max. Gregorium XIII. te ex animo, ac omni paterni amoris officio salutare. Te verò etiam atq; etiam rogo, ut Sacerdos, quem apud te reliqui, mihi de statu suo quàm primùm scribat, quem

tuae pietati cum altero nostro Michaelē com-
mendo. Sanctissima Trinitas omnibus te bonis
cumulet. Ex Kiuerona Horca, die XXI.
Decembris, 1581.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuinus.

D. Petrovius cum litteris V. D. M. huius
mensis Decima nona die scriptis, perue-
nit ad nos nudius tertius, atq; paulo post à Re-
gij Legatis ad pagum ubi delegerunt hospitium,
abductus, redijt heri ad me post meridiem; in-
quiens, se ab ipsis Legatis responso ad V. D.
M. accepto, in castra properare; si quid vel-
lem darem, se rectè redditurum. Miratus sum
nonnihil, neq; mihi chirographum V. D. M.
de arcibus Magno Duci in Liuonia relinquen-
dis, traditum: nec aliquid communicatum ea-
rum rerum fuisse, quas V. D. M. scripsit
Legatis, eos imprimis esse mecum communi-
caturus. Itaq; cum ijdem Regij Legati superue-
nissent, rationibus ijs adducti, quas D. Petro-
vius audiuit, tandem chirographa duo deprom-

psere

EPISTOLAE DE

psere de sinu, mihiq̄, ad quē mittebantur, red-
 didere. Tum auditis ijs, quae à Moscis elicu-
 eram, meq̄ non mediocriter affectum animad-
 uertentes, quòd praefer quaedam alia, triduum
 Mosci Tabellarius non sine leui totius cause
 incommodo detentus fuisset, antequam Magni
 Ducis litterae, & eae, quas mihi V. D. M. xiiij.
 Decembris scripserat, redderentur, ad pagum
 suum reuerſi sunt, aliquid (ut puto) ad reli-
 quas litteras adiecturi, quas pridie eius diei
 scripserant. Ac certè, quòd ignorat medici-
 na, non sanat: neq̄ vnquam peperit aliquid bo-
 ni mixta suspitione diffisio eorum, qui trepi-
 dant, ubi non solùm timendum non est, verùm
 adeò, ubi sincerissimam operam non sine fru-
 ctu experiuntur. Ceterùm, quòd ad rem at-
 tinet, ut illi consilio meo Moscis heri dixerūt,
 deniq̄ nihil de Liuonia sibi agendum amplius
 esse, nisi prorsus totam redderent; ego verò
 communi consilio, Moscis Lucum obtulisset;
 ad Moscum autem cùm adiunctas huic epi-
 stolae litteras scripisset, quàm primùm V.
 D. M. animum mihi D. Zolkeuius aperuisset;
 idq̄ propterea fecisset, ne quid morae negotio
 absoluendo adderetur, quòd Legati Mosci ar-

ces à Rege captas cum aliquibus Liuoniae arci-
 bus permutandi mandatum habere se, noluerūt
 unquam (vt fecere postea) mihi indicare: ad-
 uocaui eos diluculo, quo hæc scribo, ad me,
 quantaq; potui industria ostendi, si unquam
 tantummodo terræ possem ijs in Liuonia obtine-
 re, debere illos optatissimè arces illas Regi
 Ser.^{mo} relinquere, Sauolociam, Neueliã, Ve-
 lisium, Lucum, me tantum apud Deum, & V.
 D. M. egisse, vt deniq; nonnihil illis Liuoniae
 possem offerre. Quod tamen sensim, ac tan-
 quam meo ipsius tantummodo iudicio propo-
 nens, neq; hæc scire, quæ ageremus, Regios
 Legatos dicens: insinuauì, quid mihi videretur
 ad rem Magni Ducis valde attinere; nempe, vt
 si Mosci Nouogardiam Liuonicam, & Sere-
 nescum obtinerent, ij de illis arcibus Sauolocia,
 Velisia, Neuelia, Luco nil amplius peterent.
 Deniq; item Laïs adieci, vltimam inquiring hæc
 esse rationem quam pacis conficiendæ cernerẽ;
 itaq; aperirent candidissimè animum. Quod
 si tantam gratiam abnuerent, testari me coram
 Deo, hac ipsa hora, Deum ipsum omnem gra-
 tiam in Regis exercitum conuersurum, qui fa-
 cilè, quæ Magnus Dux haberet in Liuonia, es-

Set (vt

EPISTOLÆ DE

set (vt alij quoq; iam faciunt) capturus: Plescouiam autem obsessam ad se redacturus, atq; in Moscouiam copias inducturus, quæ sunt sub signis: Legatos porrò Mosci, qui mihi vulnus haud ostendissent, cui medicinam potuissem afferre, rationem effusi sanguinis esse Christo Iudici reddituros. Consternati, atq; identidem me rogantes, vt tantisper vellem adhuc paucis eos audire, sese mihi vel iuramento, & crucis osculo nihil celaturos, hæc addiderunt. Primò, si eorum singulis Decem capita essent, ea sibi amputatū iri, si quid Principis sui prætergressi fuissent, quod in mandatis non haberent: se mihi hodie suam ostensuros Instructio- nem fidentissimè. Tria se coràm Deo videre, quibus pax, quam vel suo sanguine expetunt, coire possit. Inprimis, si tota prorsus Liuonia, quam habent in manibus, cedendum sit, id se illicò, ne Spithamam quidem retinentes, facturos; si quas Stephanus Rex arces cepit, Lucum, Velisum, Sauolociam, Neueliam, cum Plescouiensibus, Magno Duci restituerit. Si velit hoc Rex, sese, si ipsi Sauolociam, & Lucum, atq; item Nouogardiam Liuonicam, & Kerepecium obtineant, cessuros reliqua Liuo-
nia, &

143
 nia, & Neuelliam, atq; Velisium Regi relictu-
 ros, Sebestum verò habere in mandatis, vt cõ-
 buratur, si Rex Drissam combusserit: fines
 verò Plescouienses, & Polocenses antiquum
 in statum redeant. Sic & Derpato, de quo
 sepissime, & efficacissime me vrserant, ce-
 dunt. Nisi Rex his conditionibus assentiat,
 nullam sibi restare rationem aliam, quàm vt
 ad ipsum Magnum Moscouiæ Ducem scriba-
 tur, à quo decem dierum spacio responsum pol-
 licentur. Ad extremum contendere, vt om-
 ninò pacis absolutionem procurem. Inter lo-
 quendum autem dixere, Serenescum in Sueciæ
 Regis manibus omninò esse: Laus arcem esse in
 media Liuonia, circumquaq; alijs arcibus se-
 ptum: Kerepecium esse arcem haud munitam,
 sed tamen audio à D. Petrouio, in potestate
 esse eam Ducis Magni, Regis Daniæ fratris: de
 qua restituenda dispiciet, quid effici queat, vt
 promissum præstemus. Itaq; hoc illud est,
 quod ad hanc vsq; horam, Deo iuuante, effice-
 re potui. Restat autem, vt quàm planissime
 ad omnia, & quàm citissime V. D. M. nobis
 rescribat, ac tandem aliquos ex his admoneat,
 vt vel serio, & in tempore mecum agant, aut

EPISTOLAE DE

liberaliter ipsimet per se tentent, quae effici possint. Petij verò à Legatis Mosci, mihi vt sub iureiurando fiderent, num vna arce deniq; Sauolocia, vel Luco futuri essent contenti, si reliqua fierent, non autem duas illas omnino acciperent: responderunt, se certissimè nequaquam posse; esse ea extrema, quae haberent in mandatis. Itaq; & eadem itero, vt enixè à V. D. M. contendam, vt ita scribat, vt non restet ambigendi locus, vel de Sebesio (sive ager, necne eius reddatur) sive Drissa, necne cõburenda sit. De captiuis, si qui in manibus Regijs su persuerint, qua ratione illi vel redimendi, vel reddendi sint, deq; alijs, liberrima, & plenissima Legatis facultas tradatur. Tum de modo restituendarum arcium, aliaq; facienda, quorum hac nocte hanc formulam concepi, vt V. D. M. eam in tempore perpendens, liquidò mihi animum suum aperiat. Offero V. D. M. mea officia, precatus à Diuina bonitate salutem, & omnem felicitatem. Ex Kiuro. ua Horca, die XXIII. Decembris, 1581.

IOANNI ZAMOSCIO

Antonius Posseuinus.

Nudius

N V dius tertius scripsimus omnes V. M. tiz
 per D. Petrouium. Et erat meridies,
 cum hinc Regij Legati discedentes, indicârunt
 haud expedire, vt Moscos alloquerentur, post-
 quam vnâ tantum ante horam tertias pacis
 conditiones à puero V. M. tiz accepissemus.
 Dilata igitur in hesternam diem res est, eo con-
 silio, vt si quid ex Moscis interim elici potuis-
 set, fieret, heri verò res ipsa liquidius illis de-
 clararetur. Vsus ipse industria, vt Mo-
 scorum consilium rescirem, vt quàm minima
 difficultas conficiendo negotio restaret, scri-
 pto (ad vitanda postremo subterfugia) petij
 ea, de quibus omninò se deliberaſſe, ac posse
 conficere dixerant. Cum autem heri manè
 hæc Regijs Legatis innuissem, ipsi hodie sese
 discessuros dixerunt, nec penè, quod aliud di-
 cerent, habere. Quod fieri benè respondi, si
 quidquid XXII. die huius mensis V. D. M.
 ad nos scripserat, vel totum, vel ex parte, (si-
 cut polliciti fuerant) Legatis Mosci proposuis-
 sent. Cum dicerent Regij Legati, se à manda-
 to Regis pendere, nec ijs conditionibus sese per-
 moueri, quas V. D. M. scripserat, respondi,

credere me, à V. D. M. sciri, & sincerissimè
 proponi Regiam voluntatem; negocium, quod
 coepimus, nequaquam variationibus posse per-
 texti. Adieci, me pro certo habere, ipsos, qui
 iam tertio hisce de rebus ad exquirendam Re-
 gis voluntatem, quæ soli V. D. M. perspecta,
 & credita erat, in castra misisse, conquestos,
 plenam sibi re ipsa potentiam non fuisse tradi-
 tam: non posse non adhibere fidem V. M. tix
 sed id vel aliunde (quia nouas se ex castris lit-
 teras accepisse dicerent) vel ex seipsis aliquã
 ob causam id modo consilij in mutando propo-
 sito, siue ad rem, siue ad speciem, cepisse. Qua-
 si hoc causæ conduceret, aut mecum, si Deo pla-
 cet, esset necessarium: qui si aliud egissem, quã
 quod summo conatu promotum est hætenus,
 non eò forsitan redacta res esset, vt proximam
 (si vellemus) pacem haberemus. Nisi adhuc
 altiores in Moscis latebræ sint, quàm quanta-
 cunq; circumspectione vestigare potuerim. Por-
 rò non Moscos, sed ipsos Legatos Regios ha-
 tēnus mea opera vsos, vt diem de die cum ali-
 qua dignitate ducerent, donec à V. D. M. li-
 quidiora subinde responsa accepissent. Sic de-
 niq; eos rogans obnixè, ne tantæ rei honorifi-

cum exitum impatientia desererent, aut si discedere statuissent, non id toties Moscis, sine effectu comminarentur: qui forsitan ea de causa suspicabantur, Regijs licere aliquid, ultra id, quod obtulerant, concedere, dixerunt, meo se se heri vsuros consilio, hodieq; Rzouam, & arcem vnã e duabus, Neuelia, & Sauolocia Moscis ad meum arbitrium proposituros, sicut & fecere. At Mosci mirati, Rzouam seiungi à Zauolocia, eamq; diuisionem maiori ostentationi tribuentes, non abnuerunt tamen, vt sententiam meam de alterutra illarum arcium in hodiernum diem (quod Regijs Legatis à me petentibus feci) reijcerem. Mosci autem cum mihi Instructionis suæ capita ostendissent, atq; aliarum forsitan mitiorum pro Rege conditionum tanquam extremam schedam tradidissent, quidquid voluerunt Legati Regis ea de re à me audire, id omne illis retuli. Scheda verò ipsius exemplum vnã cum eius versione mitto V. D. M. Nunc si à Moscis amplius aliquid extorqueri poterit, quod ego etiam hac nocte (nulla re adhuc de sola Velisia Regi relinquenda illis à me communicata) summo studio tentauit: hodie sciemus, si hodierna tan-

EPISTOLAE DE

rùm dies dissoluendo conuentui restat, vt Legati Regis dixerunt. Qui si ob vnam arcem vel Nouogardiam Liuonicam Mosco, vel Velisiam à Moscis liberè Regi relinquendam, paci nunciũ remittere cogantur; ibo, quò Ser. mus Rex mihi concessit, in Moscouiam alijs de rebus; mihi certissimè persuadens, Diuinum oculum multò meliora, quàm nos multò antea prospexisse, alterutri autem Principi (ne dicam vtriq;) ex belli continuatione, immensæ suæ sapientiæ, atq; iustitiæ vias, factò potius, quàm dictò ostensurum. Itaq; fiat sincerissimè sola eius voluntas, & gloria.

Interea verò non mentiar, si dixerò, non nihil me ægrè sensisse variationes istas, quas etiam Mosci possint vereri, habere speciem licitationis. Sed vt ista minimi momenti sunt, nisi causa Reipub. non mediocriter lædatur, facile fero, & feram omnia. Vtinam verò fuisset hïc V. D. M. vnica die: pacem habuissemus. Ac tamè siue hoc, siue alio tempore (quid quid Satanas sanguinis humani sitiât, & oblatam Regi præclarissimam occasionem benè merendi, suos q; cum ipsa Reipub. promouendi ad multò maiora, inuideat) non desinam sperare

meliora:

MOSCOVIT: REBUS. 238.

meliora: licet interea videam, pro vna arce, quæ alterutri negatur, plures indies in Liuo-
nia cadere in alienas manus; reliquis autem cõ-
silijs non defuturas graues difficultates.

Quod si pax componi hodie aut cras posset, duo mihi venerant in mentem, alterum vt eli-
mandam pacis conditionum, quæ scripto pro-
dire debent, formulam V. D. M. proponere-
mus, ne quid in ipso rerum exitu moræ inter-
poneretur. Quam quidem formulam cum Re-
gijs Legatis tentavi conferre, sed mirum disce-
dendi desiderium ostenderunt. Quamobrem
vt debito meæ conscientie satisfaciam, eam
mitto V. M.^{tiæ}, cum antequã cum Legatis con-
uenturus sim, dixerit mihi D. Palatinus, vt
V. M. scriberem, ad quem puer confestim ap-
properet. Alterum autem est de D. Varse-
uicio à V. M.^{tia} ad Ser.^{iam} Reginam mitten-
do, qui illam faciat certiorẽ, quanta à Ser.^{mo}
Rege in hoc conuentu ratio habita sit Ser.^{mi}
Sueciæ Regis, atq; eam animaret ad scribendum
de tota re Ser.^{ma} Sueciæ Regiæ, tum nomi-
ni item Ser.^{mi} Regis nostri consuleret. Sed
et eidem D. Varseuicio, vt post Suetica ista
negocia maturius à Rege, ac Senatu tractata,

Hh 4

forfan

EPISTOLAE DE

forſan erit in Sueciam traſciendum: quod aliquam gratiam, et auctoritatem eo ab Rege, non incommodam celeriori expeditioni, conciliaret.

Sin autem pacem haud aſſecuti fuerimus, videat, ſi quid mihi in itinere ſcribere voluerit, in quo meae fidei ſatis probatæ nunquam deero, tum erga Regē Ser. mum, tum certè erga V. D. M. cui fauſtiſſima futuri anni initia, & progreſſus exopto. Ex Kiueroua Horca, die xxvi. Decembris, I 5 8 I.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Poſſeuinus.

Quod mihi in ſcribendis alijs exciderat, hoc erat. Mosci, cum heri ad multam noctem à me ſæpiſſimè, quod antea fecerant, petiſſent, vt ſi nulla pacis alia ratio eſſet, decem dies, de quibus antea V. M. tix ſcripſi, aſſequi poſſent, vt ad Magnū Ducem reſcribere poſſent, ac reſponſum habere: cumq̃ eam ſpem prorfus illis ademiſſem, quin verò item adieciſſem, paratos eſſe equites, qui eos craſtina die reducant in Moscouiam, ſæpe ingemiſcentes, ſe

tes, se Deum testari dixerunt, per se non stare, quin plus quam equis conditionibus pax conuisset: sperare se, eiusdem patrocinio Virginis Mariæ, ob cuius honorem, & templum, ipsam tantum in Liuania Nouogardiam Liuonicam peterent, Deum non minus pro Moscis pugnaturum, quam ex arce Petzuri fecerat, ubi eadem B. ^{ma} Virgo magna habetur in ueneratione. Doluisse autem vehementer, Magnum eorum Dominum, quod Derpatum sibi esset restituendum, in quo cum cultum Diuinum instituisset, Vladicam, Poppo, & Archipoppo constituisset, videbat fore, ut statim Lutherani, & alij hæretici ibi pedem essent fixuri; & templa, piasq; imagines, ut passim fecerant, demolituri. Veruntamen, ne sanguis Christianus funderetur, cessisse Magnum Dominum ei desiderio: sed Deum iustum Iudicem, qui aufert, & statuit Regna, esse ista ulturum, in quem causam suam omnino reiecerant; cum tandem non minus futurus esset in armis Magnus Dux, quam Stephanus Rex fuisset. Respondi, Stephanum Regem, & V. D. M. plurimosq; Polonos esse Catholicos, stare sententiam Regni, ne quid eiusmodi aduersus tem-

EPISTOLÆ DE

pla, Sanctorumq; debitam venerationem consequatur, sed rectiorem adhuc cultum, id est, Catholicum in Liuonia esse statuendum. Quæ cum dixissem, subiit animum meum cogitatio, num inter pacis conditiones ea inserenda esset, tum ad indicandam Mundo Ser. mi Regis pietatem, tum ut milites, in praesidia imponendi, ab eo cohiberentur, quod certè Christianos, atq; adeò Ethnicos haud decet. Ceterum, cum illos acriter admonerem, ne sinerent item ipsi vnã ob arcem occasionem sibi adeò commodã elabi, mitius responderunt. Quare in negotium incumbendum ea ratione, qua scripsi omnino est, ac omnis cunctatio, rebus iam satis complanatis, tollenda est.

IOANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuinus.

D. Thomas reddidit mihi litteras V. D. M. eò iucundiores, quòd intellexi, Nouogardie Liuonicæ, cæterisq; in arcibus non periturum cultum Deo debitum, ac B. mæ Virginis venerationem fore cordi V. D. M. cum pri-

mum

mium Liuonicae illae arces R. M.^{ti} tradentur.
 Ceterum de Velisio caput meum Legatis Mo-
 sci obtuli, ut illam arcem Regi relinquerent, me
 inquiring, vel ipso vitæ meæ discrimine Mosco
 purgaturum illos, si quid hac in re mandatum
 Principis sui prætergrederentur. Post multa
 eò ventum est, ut Velisium integrum maneat
 Regi: sed, ut Sebesium stet item inte-
 grum Magno Duci, nisi Velisium habeant,
 aut euertatur. Iam cum ego mentem Ser.^{mi}
 Regis hac de re perspectam non unquam habue-
 rim, spero id negotium nobis non exhibiturum,
 si alia successerint, ut cras fortassis in nomine
 IESV absoluentur. Stet Regi Drissa, Sebe-
 sium Magno Duci, de quibus, Deo dante, in re-
 ditu in Moscouiam meo agam, si qua ratione
 potuero euincere, ut viua voce, rationes illum
 meæ ad utramque arcem solo æquandam permou-
 ueant. Quod si pax fiet, illico Porcouiensis
 Palatinus Porcouia, & quinq; alij Neuogardia
 magna, vnius diei, ac noctis spacio, accersen-
 tur, ut arces Liuoniae dedant, captas autem à
 Rege accipiant, datis à V. D. M. fidelibus vi-
 ris, per quos ista peragantur. Anunt autem
 Mosci distare Sebesium Drissa centum Ver-

stis. Si

EPISTOLÆ DE

*stis. Si stetit ijs Derpatum, concessuros
 fuisse, ut Sebesum solo æquaretur. Quod si
 quid lucis amplioris ad ea, formulamq; condi-
 tionum, à me missam, à V. D. M. accepissem,
 aliqua forsàn, ad expediendum celerius totum
 negocium, his litteris addere potuissem. Sed
 non dubito, quin omnia Legatis perscripta sint:
 Hoc vnum dicam, sperare me de M.^{tia} V. e-
 am iussuram, ut maturè Cosaci, & reliqui il-
 li ad sanguinem fundendum proniores, si cibū,
 & alia velint, iam à pueris, & imoxijs, nec
 militaribus hominibus manus abstineant: ne
 dum putant incutere hosti terrorem, desperati-
 onem inferant, lesaq; patientia, fiat furor.
 Quòd si V. M.^{tia} visum fuerit, ut hinc in ca-
 stra nobilis aliquis Moscus mittatur, qui, post
 iuramento Legatorum sancitam pacem, Plesco-
 uiensem Palatinum de tota re, euocato ex ipsa
 ciuitate aliquo, coram V. D. M. certiozem fa-
 ciat, id forsàn rationibus ipsius exercitus non
 erit incommodum. Cùm verò Mosci instent,
 ut captiui liberaliter omnes tradantur, eaq; res
 ad me à Legatis Regijs relata adhuc habeat
 difficultatem, quòd Mosci disertè, ac plane
 in litteris velint, sine alia dilatione fieri: vide-*

at V.

at V. D. M. quid Christianam pietatem deceat. Equidem, puto, præstaret, ut qui sunt in castris captiui, vel mecum venirent, vel certe candidè efficeretur, ne aliquò ab militibus ablegarentur. Sic fidelius cumulabit victorias Deus ijs, qui fidè sinceriorè seruabunt. Ac quidem hoc anni initio conclamata pace, partium V. D. M. esset, ut in die Epiphaniæ iam appropinquantis, plurimi ad gratias Deo agendas, Sanctissimumq; Sacramentum sumendum adducerentur: ut iam Polonicum Regnum, noui anni & exitus incremento, maiora benedictionum cœlestium, percipiat incrementa. IESVS V. D. M. cor, & dexteram Diuinis numeribus ditet. Ex Kiuerous Horca, vltima die Anni, 1581.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Possevinus,

QVas mihi Regia M. tas V. D. M. Duneburgo litteras scripsit, eas heri accepi, cum non ita multò post, alias à Magno Moscouæ Du-

ce accepissem, quas hac nocte, sicuti reliquas omnes, (ternas enim hinc accipi) Legatis V. M. t^{is} legendas misi. Ex ijs autem, quarum exemplum ad V. M. t^{em} mitto, cognoscet, quantum mihi pergat Princeps ille calcar addere, ut pacis compositionem procurem: quæ (nisi aliud lateat, quod mihi ignotum sit) intra biduum, triduumve certis conditionibus statuetur, ita ut M. tⁱ V. Moscus tota, quam habet in manibus, Liuania cedat, Velisium item relinquat; tormentorum partem ijs in arcibus quondam de Polonis captorum restituat; intra octo hebdomadas arces illas omnes Liuanicas dedat, quæ in eius potestate sunt; ab ipsa q^{ue} Ciuitate Derpatensi incipiat. V. verò M. t^{as} Lucum, Sauolociam, Neuelliam, Chelmam, quasq^{ue} Plescouienses arces superiore anno cepit, cum ijs tormentis, quæ erant Mosci, Mosco restituat: exercitum Plescouia deducat, atq^{ue} ad nouem annos pax utrinq^{ue} sit: quãuis ut hæc sit longior (cum, quas dixi, à Magno Duce litteras accepero) tentaturus sim. Restat nodus de captiuis. Secus enim, quàm in castris statutum fuerat, nobisq^{ue} V. M. t^{as} dictauerat, Legati Regij dicunt fieri (nouo mandato accepto) oportere,

tere. Hodie verò altera, in Legatorum conuen-
 tu, Plenipotentiã lecta est, quam Moscus mi-
 sit; admonitus, primam inuãlidam esse. Mis-
 sum est enim hinc ad ipsum Plenipotentiã V.
 M.^{ti} exemplum, quod ego tradideram Mo-
 scis. Cùm verò ex aliarum litterarum exem-
 plo, quas mihi Moscus paucos ante dies misit,
 sit adhuc V. M.^{tas} planius intellectura, quod
 ipsi ex Bisconuicio scripseram, propterea non
 est, quòd longius respondeam litteris V. M.^{ti}
 quibus dignatur me urgere, vt curem à Mosco,
 quidquid habet in Liuania, liberè tradi. E-
 xemplum verò nouissimæ Plenipotentiã, quam
 Moscus misit, nisi Magnifici Domini Cancel-
 larij puer, qui in Castra appropereat, poterit
 expectare, per alterum isthuc rectè venturum
 confestim, Deo iuuante, mittam. Nunc, quod
 ad ipsam tantæ victoriæ absolutionem spectat,
 fortissimo, & Christiano Regi sidenter pro-
 ponam. Derpatum primaria ciuitatum Epi-
 scopaliũ est, quam Deus V. M.^{ti} tradidit,
 earum inquam, quæ nunquam in Regum Polo-
 niæ potestate fuerunt. In ea iam intellexi,
 quodnam V. M.^{ti} consilium fuit; quasq; lit-
 teras ad Pont. Max. scripsit; quidq; mihi idẽ.

tidem

EPISTOLAE DE

tidem dicere dignata est, cum & Episcopum Catholicum, & Collegium, atq; eius generis pleraq; omnia Derpati, & alibi statuisset imponi. Id igitur eò erit facilius V. M.^{ti}, quòd, è quibus reeditibus Vladica, Poppi, atq; Archipoppi à Mosco attributis alebantur, ex ijs, cum illi nunc reuocentur in Moscouiam, Diuinus cultus ritè restitui poterit. Verùm quoniam N. hæretico ad sua redeunte, nouit M.^{tas} V. quantum non alteri modo Collegio nostro, sed vniuersæ Catholicæ religioni impedimenti illatum sit, obsecro V. M.^{tem} per misericordiam Christi, per quem Reges regnant, vt cum sincerum, neq; nutantem Catholicum toti Liuoniae præfecerit, tum arcibus eos præficiat, à quibus nomen, Ecclesiæq; Dei non blasphemetur. At verò Derpati nemo (quod sciam) aptior videretur, quàm D. Zebridouius, qui sexennium, magno animo, magnis sumptibus, summa fide Catholica V. M.^{ti} inseruiuit, præter eius patris antiquiora erga Remp. merita. Què Zebridouium etsi in castris noueram, quòd Lublini Collegium de Societate nostra cum instituisset, in ipsa penè acie diligentissimè me urgebat, vt in eam vineam satis incultam opera-

rios

rios quam primum mitti curarem: interius ta-
 men eius pietatem cognoui, cum mihi adhibitus
 est in hoc itinere comes, & dux; tempore au-
 tem huius conuentus fidiſſimam Reip. ac verè
 Christianam operam præſtitit. Hunc ergo de
 Christiana nota V. M.^{ti} commendo, teſtatus
 Deum, neminem hac de re mecum eſſe locutum,
 priuſquam me rem Deo commendante, id mihi
 ipſi veniſſet in mentem. Quòd ſi V. M.^{tas} id
 effecerit, paxq; hæc videbitur non in firmis fū-
 damentis niti, audebo in reditu ex Moscouia
 meo, rogare V. M.^{tem} R. vt Ill.^{mum} D. An-
 dream Batorium paret ad eam vel legationem,
 vel miſſionem, quam in caſtris V. M.^{ti} ſcri-
 pto, ac voce propoſui. Id enim quantæ Dei glo-
 riæ, dignitatiq; Ill.^{mi} illius Principis, & Li-
 uoniæ firmitati futurum ſit, non dubito, quin
 optimè V. M.^{tas} intelligat. Quam hoc noui
 anni initio, omnibus Diuinæ ſapientiæ donis
 augeri percipio, atq; à Deo contendo. Ex Ki-
 ueroua Horca, die S. Epiphaniæ adueſpera-
 ſcente. 1582.

EPISTOLAE DE

ANNÆ REGINÆ
POLONIÆ.

Antonius Possevinus.

Cum à Ser.^{mo} Rege in Moscouiam profi-
ciscerer, id quod mihi à Summo Pont.
atq; ab eius M.^{te} R. de Ser.^{mo} Sueciæ Rege
mandatum fuerat, vt inter pacis conditiones
adnumeraretur, egi diligenter. Cum verò ex
castris ad Plesconiam ad hunc Legatorum con-
uentum, qui hîc me presente (sicut vterq;
Princeps statuerat) habitus est, venissem, R.
M.^{tem} rogavi, vt D. Christophorum V arseui-
cium huc mitteret, qui cum huic ipsi conuen-
tui interesset, causam item Ser.^{mi} Sueciæ Re-
gis sic ageret, vt & ille, & Ser.^{ma} Sueciæ
Regina intelligerent, quantû ponderis habuerit
V. M. tis apud Ser.^{mum} Polonia Regem com-
mendatio, vt ne ille in hac tractatione pacis in-
termitteretur; sicut non semel (ac quidem ac-
curatè) à Regijs Legatis, atq; à me ipso (sicut
& antea in Moscouia) tentatum est. Verun-
tamen, quoniam ad Summi Pontificis, Regisq;
huius Ser.^{mi} litteras ea de re quidquam respo-
sum non est; nec D. Pontus à Guardia, ad quẽ
è castris, Rege ipso Ser.^{mo} consentiente, lit-

teras in Liuoniam miseram, mihi quidquam
 rescripsit; nec verò haberemus, quid Mosci
 Legatis responderemus, cum nobis obijcerent,
 neminem in Conuentu Legatorum esse, qui
 pro Ser.^{mo} Sueciæ Rege de pace aut ageret, a-
 ut Plenipotentiam haberet: propterea nihil
 certi effici potuit, nisi quod idipsum mihi Le-
 gati Mosci responderunt, quòd Moscus ipse
 Stariciæ responderat, nempe, si Ser.^{mus} Sue-
 ciæ Rex Legatos de pace in Moscouiam mitte-
 ret, eos honorificè acceptum iri. Ego verò, qui
 hæc prænoueram, ac Ser.^{mo} Regi prædicens,
 proposueram, expedire, ut D. ipse Varseu-
 cius ad Conuentum veniens, primo Vere in Sue-
 ciam mitteretur, testaturus hanc Ser.^{mi} Regis
 diligentiam, existimaui mihi faciendum, ut e-
 tiam curarem (quemadmodum nunc facio) ut
 idem ipse D. Varseuicius ad V. M.^{tem} allega-
 retur, quam de omnibus rebus faceret certiorẽ.
 Vestra autem M.^{tas} posset in tempore Ser.^{mã}
 Sueciæ Reginam præmonere (& id quidem
 duobus itineribus) ut Ser.^{mum} eius coniugem
 permoueret ad ea, quibus cum Regno Poloniæ
 reliquæ difficultates possent complanari, ne
 grauius in Liuonia bellum inter duos Reges ex-

EPISTOLAE DE

ardesceret. Quamobrem ipse quoque D. Varsse-
uicius si in Sueciam traiecerit, erit à V. M. te
iys de rebus docendus, quæ ad reliqua negocia
spectant. Neque enim dubito iniri posse in Co-
mitijs rationes, quibus ei, quod Ser. mo Regi
Sueciæ debetur, satis fiat: ut ille item se miti-
orem reddat ad id concedendū, quod Ser. mus
Rex ob Reipub. bonum, & commodum cupit.
Quæ ad Comitia si venire potuero, fidelissimi
hominis hac in re, uti Summus Pontifex ius-
sit, operam præstabo, commendans me inte-
rim pijs V. M. tis orationibus. Quam Deus
omnibus bonis cumulet in æternum. Ex Ki-
ueroua Horca, die XIII. Ianuarij, 1582.

STEPHANO POLONIAE
REGI,
Antonius Posseuinus.

Ill. mus D. Albertus Radiuilius redit ad R.
M. tem V. ea relaturus, quæ in Legatorum
conuentu acta, & Deo miserante, absoluta
sunt. Acta verò totius tractationis, quæ in
ordinem gessi, feram ipse (si Diuinæ volunta-
ti placuerit) V. M. Ea enim credo posteris

vsui forez sicut & rerum tractatarū firmitati, spero, non incommodabunt. Cū verò ista etate Ill. mus D. Albertus Radiuilius rem publicam Catholicè, ac prudentissima fide, in hoc negocio, administrauerit; non dubito, quin ille alijs tractationibus utilissimus futurus sit: M. ti autem V. ostensurus, Deum non etate, sed religione Catholica, & prudentia metiri hominum ingenia, eaq; ad sui gloriam adhibere libenter: V. porro M. tem plures in Polonia, & Lituania habituros, qui rem publicam Catholicè administrent, si etiam adolescentes eiusmodi ad eam nonnunquam adhibuerit. Iesus V. M. tem R. plurima, eaq; solidissima felicitate cumulet. Ex Kiueroua Horca, die xiiij. Ianuarij, 1582.

STEPHANO POLONIAE
REGI,

Antonius Posseuinus.

Quamuis per D. Ill. mum Albertum Radiuilium, scripserim V. M. ti, non potui tamen has litteras denegare D. Michaeli Haraburdæ, qui eas à me modestissimè petijt.

EPISTOLAE DE

Eò verò spectant, ut pro ipsa veritate, sincere
 (non in gratiam ipsius) officio animi grati, &
 Rempub. Regnumq̄ istud amanti satisfaciam.
 Is igitur ut usu rerum, & Moscorum cogniti-
 one valuit, certè permultùm toti huic pacifica-
 tionis commodauit. Sed ad omnia accessit, quòd
 cum coram me Legati omnes osculo Crucis pa-
 cem sancirent, illeq̄ de fide sua Rutena à Mo-
 scis admoneretur, ne Crucem nostram, sed Mo-
 scorum oscularetur, maluit veritatem, & di-
 gnitatem V. M. tis, in magna corona hominum,
 anteferre ipsi opinioni suæ, à qua forsàn Deus
 illum ad Catholicam religionem vocabit. Ego
 sanè clementiæ V. M. tis ipsum enixè, & hu-
 millimè commendo. Deus V. M. omnibus bo-
 nis cumulet. Ex Kiueroua Horca, die XV.
 Ianuarij, 1582.

IOANNES ZAMOSCIUS,

Antonio Posseuino.

QVòd hæc pars orbis Christiani pacifica-
 ta sit, in primis Deo Opt. Max. gratias
 ago, cuius nutu hæc omnia geruntur: inde verò

D. Ve-

MOSCOVIT: REBUS. 246.

D. V. *est*ra gratulor, & gratias habeo, quod
 & hoc negocium per illam perfectum sit, &
 quod utriusq; partis causa tantum laboris su-
 sciperit. Ego etsi fatear, me non ita esse pu-
 sillanimum, ut leuiter quamuis rem incipiam,
 & leuiter post statim deseram: tamen non ita
 feror ad bellicum negocium, ut sanguine potis-
 simum Christiano fundendo, gloriam mihi pa-
 rare velim, cum non desint occasiones aliun-
 de, si possim, quærendæ. Faxit Deus Opt.
 Max. tum in Moscouia, tum in Oriente, ut re-
 liqua illi pari felicitate succedant. Non du-
 bitet D. V. me operam daturum esse, ut in or-
 dinanda prouincia Liuania, cultus Dei Opt.
 Max. à R. M.^{te} cura in primis habeatur. Ro-
 go, si D. V. à sancta Sede Apostolica facul-
 tatem habeat indulgendi, ut in Ecclesiis pristi-
 nis Liuanie, ab initio in vsum religionis Catho-
 licæ extructis, deinde verò in illa casuum va-
 rietate, quæ Liuaniam exercuit, in aliorum, et
 schismatis, & hæresum vsus conuersis, liceat
 Sacerdotibus meis sacra celebrare, eiusq; indul-
 ti litteras quàm primùm mihi mittat. Tene-
 or enim cupiditate, in Ecclesia Episcopali Der-
 patensi, cum exercitu vniuerso immortalis Deo

EPISTOLAE DE

pro beneficijs acceptis gratias agere. Vehementer etiam rogo, si fieri potest, perficiat D. V. ut à Magno Duce Moscouiae scire possim, si quando contra illos (scit D. V. quid dico) aliquid tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno: modo sciam. Commendo me beneuolentiae D. V. Datum ex Castris, ad Pleseouiam, die XVIII. Ianuarij, 1582.

IO ANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuinus.

HAc ipsa hora litteras V. D. M. accepi. Scriptas vndeuigesima huius mēsis. Quod autem mihi scribit, se (vt Christianum exercitus Imperatorem decebat, gratias Deo, ab vniuerso exercitu egisse, postquam isthūc allatus est nuncius pacis, me quidem summo gaudio affecit: sed certè meam spem non fefellit, remniscentem, quo feruore preces in tentorio ad Deum fundebat, cum isthūc essem, quidq̃ mihi iucundissimo in illo itinere, quod Vilna Dzissnam fecimus, de pietate propaganda non semel sapienter significauit. Quòd verò ali-

quem

quem fuisse suspicatur, qui eam minus hanc pacem optasse iudicauerit, fortasè plus V. D. M. ex alijs rescivit, quàm quòd ego facile patiar ista mihi à quoquam instillari. Colloquia enim aduersùs absentes, ac porro erga talem, & tantam personam (Deus nouit) me nec libenter admittere, & verò omni Christiana libertate retundere. Quod autem mihi pollicetur, se Diuinam rem in Liuonia promoturam, id cum mihi summæ voluptati est, tum maximos, & acutos stimulos adijciet, vt, quacumq; possim ratione, celeberrimam Summo Pontifici, & (audeo dicere) posteritati, quantuluscumq; sim, memoriã V. D. M. relinquam. Nam & V. D. M. hasce, quas modò litteras accepi, mittam post biduum eius S.^{ti}, & alia conabor præstare, ex quibus certè gratissimi erga illam obsequij argumenta cognoscet. Nunc verò, quod attinet ad facultatem indulgendi, vt in Ecclesijs pristinis (vt scribit) Liuoniæ ab initio in vsum religionis Catholicæ extructis, deinde verò in illa casuum varietate, quæ Liuoniam exercuit, in aliorum errorum vsus conuersis, liceat V. D. M. Sacerdotibus in Ecclesia Derpatensi, pro beneficijs acceptis

gratias

EPISTOLAE DE

gratias Deo omnipotenti agere: sanè eandem in
 tota Liuonia facultatem mihi ante triennium
 Pontifex Max. diuinitùs motus dederat, quã
 nunc libentissimè Sacerdotibus V. D. M. im-
 pertio. Ac ut id ipsum, quod petit, Nouo-
 gardiæ Liuoniæ, alijsq; in Liuonia Ciuitati-
 bus, & templis omnibus fiat, concedo, ubi in-
 uocato salutari Dei nomine, & aquæ benedi-
 ctæ asperzione templa ritè sanctificauerint.
 Vt verò item tantisper, dum in Lituaniã re-
 deo, eadem facultate, quam habeo ad absolu-
 enda hæreticorum peccata, nexuq; omnes in fo-
 ro conscientie, possint adhibere, etiam hanc ad
 id vsq; tempus iisdem V. D. M. Sacerdotibus
 auctoritate Sanctæ Sedis Apostolicæ mihi
 concessa tribuo. Quo tempore forsã nouam
 hanc facultatem R. D. Episcopus Massanen-
 sis Nuncius Apostolicus vel tribuere poterit,
 vel à Summo Pont. obtinebit. Hoc enim iam
 ad sui muneris, & Legationis propriam ratio-
 nem spectabit, cum Liuonia in Ser. mi Regis
 potestatem concesserit: Pontifex autem Max.
 mihi in alijs Prouincijs, & Regnis, in quibus
 Catholici Episcopi non sunt, facultates satis
 amplas concesserat, & quidem tum, cum Mo-
 scouiam,

scouiam, aut partem istarum Prouinciarum a-
 daturum me nunquam cogitasset. Vt facile
 sit intelligere Diuinæ prouidentie oculum
 multò antea Vicarij sui menti illabi, quàm res
 ad exitum adducantur: Dominiq; manum fe-
 cisse hæc omnia, & eum nos in benedictionibus
 præuenire solitum, cui gloria sit in æternum,
 Amen. Iam de eo, quod V. D. M. cupit, vt
 à me in Moscouia, Orienteq; possit promoue-
 ri, vbi ad Moscum rediero, agnosco Christiani
 Principis, id est, V. D. M. animum: qui se
 ceptis Pœtificis Max. apud Ser. mum Regem,
 atq; alibi (sicut pro certo habeo) mihi affue-
 rit, non minima de Dei bonitate spero. Est au-
 tem multiformis sapientia Dei, quæ si creatu-
 rarum suarum cooperationem sedulam cer-
 nit, non sinit se in bono vinci, sed ita per pau-
 peres, ac simplices quoq; negocium suum, vt
 fecit in Indijs, promouet, vt verum appareat
 id, quod dixit Apostolus: Quod infirmum est
 Dei, potentius est omnibus hominibus, & quod
 stultum est Dei, sapientius est omnibus homi-
 nibus. At verò quod deniq; V. M. Ill. ma pe-
 tit à me, vt perficiam, vt ipse à Magno Duce
 scire possit, si quando contra N. N. aliquid
 tentabit,

EPISTOLÆ DE

tentabit, siue hoc, siue altero, siue tertio anno:
 id, Deo dante, præstabo, referamq; ipse (ut
 credo) non multò post D. V. M. quæ cum il-
 lo ea de re deliberata fuerint. Iesus V. D. M.
 omnibus donis cœlestibus cumulet. Ex Chi-
 ueroua Horca, die XXI. Ianuarij, 1582.

IO ANNI ZAMOSCIO,

Antonius Posseuinus,

QVòd ex Biscouicio V. D. M. scripsi, vr-
 geri me identidem ab his Mosci Legatis,
 vt curarem exercitum isthinc deduci, id ipsum
 multò magis scribere nunc possum: cum nulla
 dies interfluxerit, quin me iisdem iteratis pe-
 titionibus tantùm non oppresserint, siue quod
 suspicarentur, arcibus Liuoniæ restitutis, man-
 surum tamen isthinc exercitum, sicuti dixerunt:
 siue quòd videri velint occasionem capere, qua
 Domino suo gratificentur, si diligenter minuta
 quæq; colligant, & ea referant. Ad extre-
 mum igitur, cum omnes Legati, me hodie con-
 uenissent, vt V. M. Ill. mam pro vltimo (vt
 dicebant) meo erga Principem suum obsequio,
 & officio,

Et officio, rogarem de copijs hinc deducen-
 dis: dixi id quidem me (sed nulla necessitate)
 facturum, quippe qui scirem iam pridem tor-
 menta maiora fuisse præmissa; equites verò
 qui varias hoc in itinere stationes habuissent,
 dare sese iam in viam, ut in castra omnes ad
 profectiorem convenirent: commoratos porro
 aliquandiu, tum ne Cosacos retrò relinquerent,
 sed præmitterent, sicuti factum fuerat, tum
 ut tantis copijs castra moturis ordine ij succe-
 derent, quicumq; vel ob pabulum, vel propter
 aliam belli rationem, varijs in locis substituis-
 sent. Cùm autem ijdem Legati Mosci mecum
 hodie conquesti fuissent, quòd quem Pleseou-
 iam miserant, Petrum Pinum, is per M. D. V.
 nequiverit in eam ingredi, nec verò ab ipsa V.
 D. M. concederetur, ut reliqui Tabellarij Ple-
 scouia ad Magnum Ducem proficiscerentur,
 respondi id à me falsissimum esse putari. De
 Petro Pino si quid mihi significassent, cùm e-
 um miserant, facile fuisse futurum, ut aditus
 illi patuisset in eam civitatem, cùm id V. D.
 M. rogassem. Veruntamen, quoniam forte
 latenter illum miserant, iustas dubitationes
 ingeri potuisse, cur ille non ingrederetur. Cete-

rùm

rùm scire me, Plescouienses illos Bojaros, à V. D. M. acceptos optimè fuisse: mercatores autem, qui erant obsessi, libera iam tractare commercia, vel commutationes in castris, & alia eiusmodi, quæ tandem ipsi non negarunt. Postremò illos seriò, ac sæpè cohortatus, ne dum vellent videri boni Principis sui ministri, aliquid scriberent, aut effutirent, quod veram inter Sereniss. Regem, & Moscum amicitiam ledere posset, cui tamen rei haberem quod opponerem. Pollicitus sum, me V. D. M. scripturum, ut quidem facio penè inuitus: sed in optimam partem prudentissimus Dominus id sic accipiet, ut fortassis mei misereatur adhuc inter eos commorantis, quibus exercere alienam patientiam sua impatientia, sapere est. Porro Biscouicio litteras misi V. M. Illustrissimæ, unà cū fasciculo, quem de optima ipsius voluntate R. mo Apostolico Nuncio ad Summum Pon. mittebam. Obsecro autem iterum illam, ut Orsæ præfecto iubeat, ut quàm primùm ad fines Regni ex Moscouia rediero, non cunctetur, ductores itineris, quos petam, mittere, pro quibus ubiq; satisfaciam: habeat verò in mandatis, alijs præfectis ut scribat,

eosdem

cosdem ut parent, cum subinde in itinere pro-
cessero. Filius Magni Ducis primogenitus, ve-
dudum erat rumor, diem obiit: Idem Palatino
Novogardiensi accidit. Hic, aut in Bor pago,
ultra Psagam, nullum Moscici exercitus vesti-
gium cernimus. Perendie Novogardiam cogi-
tamus, quò nobiles ad nos excipiendos Magnus
Dux premisit. DEVS V. M. Ill. ^{mx} gres-
sus, & conatus omnes, ad sui gloriam nominis,
ad exitum perducatur. Ex Bor pago, sub initi-
um noctis, die XXIX. Ianuarij, 1582.

IOANNES ZAMOSCIUS,

Antonio Posseuino.

DE cultu Diuino in Liuonia propagando,
audeo D. V. promittere, R. Maiesta-
tem diligenter laboraturam. Nec meum stu-
dium, & opera qualiscumq; desiderabitur. De-
us autem Opt. Max; per misericordiam suam
causæ suæ non deerit. Res prorsus longè in-
cundissima mihi accidit, quòd D. V. potesta-
tem Sacrorum celebrandorum in Ecclesijs Li-
uonicis indulserit: Deo in primis, ac deinde S.

D.N.

EPISTOLAE DE

D. N. & D. V. gratias ago: ac etiam de illo: quod ultro addidit, de lapsis, ad veritatem reuertentibus, ab iisdem Sacerdotibus absoluentibus. Faxit Deus, pro immensa sua bonitate, ut hoc in exercitu aliquorum corda moueat. Quod verò Herbesti etiam nostri opera in meo Zamoscio inutilis prorsus non sit, D. V. ex eius litteris, quas ad illam mitto, cognoscet. Laus sit Deo immortalis. Non dubito D. V. effecturam, ut saltem sciam, quid ille Princeps, & quando factururus sit. Ego enim molirer fortassis aliquid sub id tempus, et vel de meis priuatis viribus, & facultatibus aliquid parum fortasse, sed non prorsus tamen pusillum, conferrem. Venerat huc in castra D. Laurentius Cognolus, vir elegans, quem ego, propter eam nationem, cui debeo, humanissime, ut hoc loco potui, habui. Mirabar tamen à D. Ponto, ita missum fuisse, ut ad R. M. tem litteras ferret, nec eas quidem à Ser. mo Sueciae Rege, sed ab ipso Ponto: Legationem autem ad me obiret, inde verò ad Conuentum Zapoliensem cum progredi me sinere vellet, inscia, & præterita S. R. M. Domino meo, Respondi D. Cagnolo, vel ire debere ad R. M. te

Dominum

Dominum meum, vel mittere: me ad eius M.^{te}
 relaturum quoque esse, quod cum iam nullum à
 Ser.^{mo} Rege Sueciæ post suum aduentum in
 castra venturum sperasset; nihil etiam nunc
 mandatorum mihi dedisset; nec me quoque, cum
 Minister sim, inconsulto Domino, quicquã fa-
 cere oporteat. Itaque misso ad R. M.^{tem} Ta-
 bellario, cui ego meum ductorem adiunxi, ipse
 Naruam reuersus est. Credo autem ego D. V.
 & ad Ser.^{mum} Regem, & ad Ser.^{mam} Re-
 ginam misisse D. Varsenicium; & ad Regiam
 M.^{tem}, ecquid à D. V. deinceps fieri cupiat,
 retulisse: & hoc, quod ad me D. V. scribit, et
 ipse ad eius M.^{tem} referam. Habebit igitur
 D. V. de eo R. M.^{tis} litteras, vel in media
 Moscouia. Etenim non puto Magnum Do-
 minum R. M.^{ti}, ut ad D. V. mittat litteras,
 non permitturum: cum in ipsa castra R. M.^{tis},
 ipsius ad D. V. Tabellarij identidem liberè
 ventitassent. Cuperem scire, quod in tempus
 D. V. in Lituaniam reditus incidet, ut de Le-
 gatione obedientiæ, ad S. D. N. sub illud tem-
 pus mittendæ, tanto commodius cum R. M.^{te}
 conferre possim. Faciat igitur D. V. me cer-
 tiorem. D. Zebroidouius iam à me est commen-

EPISTOLAE DE

datus R. M.^{ti} de meliore nota, & meminit
quid benigni responsi à R. M.^{te} tulerit. De-
inceps etiam illi non deero. Commendo me be-
neuolentiæ D. V. Datum ex castris ad Plesco-
uiam, die XXIII. Ianuarij, 1582.

IOANNI ZAMOSCIO,
Antonius Posseuinus.

Cum quinta decima huius mensis die, ad
Magnum Ducem Moscouiæ venissemus,
reddita mihi sunt ab Andrea Solcanouio eius
Cancellario litteræ, quas vltima Ianuarij V.
Illma D. mihi scripsit. Ex ijs autem omnia,
quæ Ostrouiæ, atq; alibi aduersus Regios mili-
tes contigissent Magnus Dux, & eius Sena-
tatores cognouere. Cum autem tum de ijs, tum
de alijs rebus fusiùs cum ipsis egerim, existi-
mauit eius Serenitas (me proponente) sibi faci-
endum, vt quàm primùm Plescouiam nobilem
cum litteris suis allegaret, ex quarum exemplo
(quod his erit adiunctum) intelliget, quanto-
perè ei cordi sit, non solum, vt pax, Diuina ope
sancita, nõ violetur, verùm etiã, vt & tormen-
ta Ostrouiæ, iussu V. D. Ill.^{mx} relicta in Re-

giam

MOSCOVIT: REBUS. 252

giam ditionem statim deducantur; ac verò, qui e Moscis fuerunt in noxa, qua digni fuerint, pœna plectantur. Veruntamen, quoniam & multa post pacem à militibus Regijs in Magno Smolescensi Ducatu commissæ fuisse conquestus est (quæ tamen putat, culpa Ser.^{mi} Regis, aut V. D. Ill.^{mæ} non accidisse) æquissimum est, ut par pari referatur: nempe si quis ex arcibus ipsius abductus est, illicò liberetur, resq; aliæ quoad eius fieri poterit, restituantur. Eam ob rem Magnus Dux, petenti mihi schedam earum querelarum, tradi iussit, quam Ser.^{mo} Regi, Vestraeq; D. Ill.^{mæ} mitto. A quibus non dubito, id responsum re ipsa citissimè dabitur, quod scio ex Regio, et fraterno erga Magnum Ducem amore profecturum. Quoniam verò inter illa, quæ mihi R. M.^{tas} cum Magno Duce tractanda mandaauerat, alterum erat negocium; N. N. alterum autem, ut Matthias Przeworski liberè remitteretur: hunc quidem iam esse non ita multò antè remissum, hodie mihi Senatores retulère. Illud autem de N. N. etsi nondum concoctum est, aliquem tamen exitum habiturum spero, cum pro sua sapientia Magnus Dux intelligat, quanto per e

EPISTOLAE DE

praestet pecuniam Moscis contra N. N. quam N. N. contra Christianos tradere, quibus nihil antiquius est, quam opibus Christianorum Christi fidem delere, lateq; omnia, quae ad eius nomen pertinent, vastare atq; incendere.

Rem itaq; totam sic vrgebo, vt non desperem, sic ab vtroq; Principe suscipe posse, vt & gens illa ab vtriusq; finibus longius arceatur, & id perpetuae paci inter vtrumq; Principem fouenda magnoperè sit commodaturum. Iam de mercatoribus, qui hìc detinebantur, egi, praesertim de Vilnensibus, de quibus in conuentu Legatorum itidem, me praesente, actum est. Ac etsi Magnus Dominus nondum hac de re omnino mihi respondit (quod hoc ipsum hodie tantum ei proposui) haud tamen vereor, quin statim dimittantur, cum ij ad bellum non attinuerint, nullamq; ob noxam diutius hìc haeserint. Sed et, cum id fiet, confido fore, vt R. M. tas non sinat se istis officijs in liberandis captiuis facile vinci. Ex quibus cum aliquorum mihi liberationem in Castris dignata esset polliceri, iam sperandum est, pace confecta, restitutisq; inuicem arcibus, facilius effectum id negotium iri, ne expectato quidem Legatorum aduentu,

in quem

in quem reiecta ea tractatio erat. Quod qui-
 dem ut fiat per D. V. Illma, enixe conten-
 do. Cetera Deo volente, quæ spectant ad pie-
 tatem propagandam, cum Rege Serenissimo
 non multò post me acturum spero. Litteras
 interim, quas ad R.^{mum} D. Nuncium scribo,
 cum senas ab eo hîc vna die acceperim, rogo V.
 D. Illma ut citissimè ad eum perferri curet.
 Neque enim Summo Pontifici erit ingratum
 cognoscere, me iam iterum ad Magnum Ducem
 rediisse, atq; ab eo non solum perhonorificè, ve-
 rum etiam benignè, cum ad publicum conuiui-
 um, tum ad colloquia de pace seruanda, alijsq;
 hisce rebus admissum fuisse. De sanctis autem
 reliquijs D. Nicolai, quas per me à Summo
 Pontifice V. Illma Dominatio petit, ut & de
 alteris D. Thomæ, nunc Romanis scribo. Quod
 si frustulum reliquiarum D. Nicolai, quod a-
 pud me habeo, ex Moscouia extulero, non ne-
 gabo (ut reliqua omnia) V. D. Illma cui à
 Deo Opt. Max. foelicissima omnia precor.
 Moscuae die XVIII. Februarij, 1582.

EPISTOLAE DE

STEPHANO POLONIAE
REGI.

Antonius Possevinus.

PAUCOS post dies, quam huc perueni, scripsi M. V. & M. D. Cancellario, ijs de rebus, de quibus agere coeperam cum Magno hoc Duce: quodq; ille cupiebat, quo pax Diuina ope confecta, seruari posset, ut à V. M. te iuberetur, se quod, post osculo crucis sancitam pacem, alicubi fuisset à V. M. tis militibus damnnum illatum, id ut, quoad eius fieri posset, sarciretur: se idem curaturum, qui iussisset tormenta M. tis V. ex Ostrouia deduci, eosq; plecti, qui iniuste iniuriam aliquam, vel damnnum militibus V. M. tis intulissent. De Tartaris quod agere coeperant, id in aduentum M. V. Legatorum eas ob causas reiectum est, quas praesens ipse, Deo iuante, referam. Mammonicum autem, reliquosq; omnes mercatores Lituanos cum nomine M. tis V. à Magno Domino petiissem, is statim eos liberari iussit, sicq; eos ad triginta, sicut heri mihi per Senatores suos significauit, una cum Tabellario praemittit: simul indicaturus, se Legatum ad Pont. Max. mecum, missurum, ac propterea

MOSCOVIT: REBUS. 245.

cupere, ut liber illi per istud V. M. ¹¹⁵ Regnū, sic pateat transitus, ut etiam Pristauum, qui illum cum equis deducat, inuenire possim in finibus, licet ego patentes ad id, ut puto, sat commodas à V. M. ^{te} iam mecum huc attulerim. At quoniam meo rogatu, duodeuiginti Hispanos, & Italos, in gratiam Summi Pontificis liberos dimittit, qui ex Turcica tyrannide per Tanaim elapsi, prope Asophum arcem dudum in hac regione, quingentis ab hinc Verstis, in Vrbe Vologda detinebantur, propterea rogo Maiestatem V. ut cum ijs item pari benignitate utatur, nempe, ut Orsam litteræ mittantur, quibus ille Præfectus admoneatur, ut illos incolumes deduci curet, ac si opus sit, aliquo auxilio foueat. Iam verò, quod ad reliquos captiuos attinet, qui huc ex Lituanis, vel Polonis vigente bello adducti fuerant, facile fuit, Vestræ Maiestatis nomine, me ab hoc Principe obtinere ut eis liberiores custodiae paterent, atq; adeò mihi nonnullos itineri meo necessarios concederet, quandoquidē aliqui ex meo comitatu interierant. Quòd si, quemadmodum spero, Maiestas V. eadem charitate, qua solet, cogitauerit vicem huic Magno Domino rependere;

EPISTOLÆ DE

Captiui Mosci ut melius, quàm antea, acci-
 piantur, si qui eos non ita commodè tractarent
 mādaret; statueret autē ut pax tanta, hoc item
 sine coronaretur, id est, ut vtrinq; liberi ca-
 ptiui omnes statim dimitterentur, neq; aliquò
 extra Regnum abducerentur, faceret opus di-
 gnum se M. V. Ceterum adducam mecum ist-
 huc Magni Ducis Legatum, atq; vbi, quæ opus
 sunt, egero cum V. Maiestate, me in viam da-
 bo; in quam forsā erit paratus Ill. mus Domi-
 nus Andreas, de quo animus meus multo ma-
 iora præfagit, quàm audeam dicere. V. M. tem
 Deus omnibus bonis celestibus cumulet. Mo-
 scouie die III. Martij, 1582.

PONTIFICI MAXIMO, MA-
 GNVS MOSCOVIÆ.
 DVX.

Magnus Dominus Imperator atq; Ma-
 gnus Dux Ioannes Basilij &c. Scripsi-
 mus ad te Gregorium Papam, proximè supe-
 rioribus diebus, ab eo, quem ad nos miserat,
 Nuncium tuum Antonium Posseuinum, litte-
 ras tuas nos libenter accepisse, easq; pergrato
 animo

animo legi nobis auduisse. Quamobrem, quæ
 nobis significasti, quæq; nobis dilectus tuus
 Nuncius Antonius Possevinus ore tenus pro-
 posuit, ut amici essemus, unanimis coniunge-
 remur, omnesq; contra infideles potius nos cõ-
 pararemus, ea nos omnia libenter audiuimus:
 ac Nuncium tuum Antonium amantissime
 excepimus, eiq; ad omnia tum per nos, tum per
 Senatores nostros respondimus. Cum te igitur,
 supremo Pastore, ac Doctore Romanæ Eccle-
 siæ, atq; cum fratre nostro Rudolpho Impera-
 tore, ac cum omnibus alijs Principibus Christi-
 anis amicitia, fraternitate, & mutuo amore cõ-
 stringi volumus, ac curare (quemadmodum et
 antè tibi per hominem nostrum Thomam Se-
 uerigenum scripsimus) ut Christianismus qui-
 etam vitam degat, ac liber sit, & immunis ab
 omni infestatione: ut & in posterum manus in-
 fidelium supra Christianos nõ extollatur, san-
 guisq; Christianus non amplius fundatur. At
 quo tempore à te Gregorio supremo Papa Nū-
 cius tuus Antonius Possevinus ad nos venit, tū
 inter nos, & Stephanum Regem bellum gere-
 batur, & sanguis Christianus fundebatur. Is
 verò ipse nuncius tuus Antonius Possevinus

EPISTOLAE DE

iussu tuo, Gregorij supremi Pastoris, & Do-
ctoris Romanae Ecclesiae, ad nos & ad Step-
hanum Regem perrexit ire, ac redire, operam
dans ut sanguinis Christiani effusionem impe-
diret. Quamobrem factum est, ut Legati ex
utraque parte conuenientes, inducias decennij
inter nos, & Stephanum Regem sanxerint.
Cum verò Nuncius tuus Antonius Posseuinus
nunc ad nos redisset, eum ad Sanctitatem tu-
am remittimus, unaque cum illo ad te consalutatio-
nis, & amicitiae causa Legatum nostrum Iaco-
bum Moluianinum cum Vicenotario Tisino
Basilij. Quod autem nobis de unione scripse-
ras, nos quoque eiusdem rei gratia, mittebamus
ante aliquot annos ad fratrem nostrum Maxi-
milianum Imperatorem, & ad filium ipsius
Rudolphum Imperatorem, Legatos, & inter-
nuncios bis, & ter: eademque de causa, & fra-
ter noster Maximilianus Imperator, & filius
ipsius Rudolphus Imperator volebat ad nos
mittere Legatos, sed non dum hi haecenus ve-
nerunt. Itaque ubi Legatus tuus Antonius Pos-
seuinus ad te Gregorium Papam supremum
una cum Legato nostro Iacobo Moluianino ve-
nerit, tuque Gregori Papa, supreme Pastor, &

Doctor

MOSCOVIT: REBUS. 256.

Doctor Romanæ Ecclesiæ, miseris ad fratrem
 nostrum Rudolphum Imperatorem, & ad alios
 Christianos Reges, ac Principes, ac consti-
 tueris, quam ratione nos tecum, Gregori Pa-
 pa supreme, & per te cum alijs Principibus
 Christianis, possimus ad hoc ipsum unanimes
 coniungi, deq; tota re Legationem alteram mi-
 seris: nos, quam primum Legati vestri ad nos
 venerint, à Senatoribus nostris cum illis con-
 stitutionem fieri præcipiemus, ijs de rebus,
 quemadmodum decebit. Deinde quod perti-
 net ad alias res, quas nunc Legatus tuus Anto-
 nius Possevinus proposuit, his omnibus de re-
 bus, & nos ipsi respondimus, & Senatoribus
 nostris, Senatori, & Præfecto Nouogardien-
 si Mikitæ Romani, qui fuit filius Georgij Za-
 charinæ, cum socijs, mandauimus, vt Antonio
 responderent. Quod autem misisti nobis per
 Legatum tuum Antonium librum Synodi Flo-
 rentinæ, Græca lingua editum, eum librum nos
 à Legato tuo Antonio Posseuino libenter acce-
 pimus. Quod verò de negotio fidei nobis scri-
 psisti, quodq; item ipse Antonius ore tenus de
 eadem fide nobiscum locutus est, nos ea de re
 cum Legato tuo Antonio locuti sumus. Nunc

verò

EPISTOLAE DE

verò tu Gregori XIII. Papa supreme Pastor,
 & Doctor Romanae Ecclesiae, perlectis, &
 intellectis litteris nostris, quas per Legatum
 nostrum Iacobum Moluiianinum, & Tiffinum
 Vicenotarium ad te misimus, eos ad nos remit-
 te, nobisq; omnibus de rebus aperte, & planè
 litteris tuis perscribe. Scriptum in Imperio no-
 stro, in aula arcis Moscuae. Anno à condito
 mundo 7900. mense Martio, indictione deci-
 ma, Domini nostri anno 48. Regnorum nostro-
 rum Rosiensis 36. Casanensis 30. Astraca-
 nensis 28.

ANNA POLONIAE
 REGINA,
 Antonio Possuino.

Reuere[n]de, deuote, nobis dilecte. Pergra-
 tum est nobis studium P. V. cum erga
 nos, tum erga Ser.^{mos} Sueciae Regem, & Re-
 ginam, affinem & sororem nostros charissi-
 mos. Fuit apud nos Generosus Christophorus
 Varseuicius, à R. M.^{te}, Domino, & coniuge
 nostro allegatus, ex quo plenius rem omnem
 cognouimus. Quod ad nos attinet, si bellum il-

lud

165

MOSCOVIT: REBUS. 257.

lud cum hoste semper ex animo deprecata sumus, certè sopito eo, nouum rursus inter affines Reges (quod absit) excitari, nihil nobis accidere posset acerbius. Quantum igitur maxime poterimus, contendemus, vt hoc quicquid est, pacatis potius rationibus, quam vllis alijs componi posse inter propinquos Reges videatur. Confidimus etiam, Dominum Deum pacis amatorem, & auctorem conatibus nostris non esse defuturum. Prætereà autem, quicquid D. V. operæ ad eandem rem conferre poterit, postulamus, ne parcat labori, industriæq; suæ. Qui enim inter M. tes istas pacem confecerit, is demum bello Moscouitico finem imposuerit. Commendamus nos orationibus D. V. Datum Varsouie die III. mensis Martij, Anno Domini 1582.

IOANNI BASILII, MAGNO
 MOSCOVIAE DVCI,
 Antonius Posseuinus.

Veni ad Stephanum Regem, deq; captiuis ea egi, quæ cupiebat Ser.^{itis} tus: is vero Legatis suis mandauit, vt tecum ea de re agerent,

EPISTOLÆ DE

rent, paratus id facere, quemadmodum mihi dixit, quod equitas, & desiderium pacis conseruandæ requirunt. Postquam autem cum Rege Stephano Rige aliquot dies fui in Liuonia, vt in ea ciuitate, in qua iam ab eodem Rege aliqua Catholicis templa restituta sunt (sicuti & in reliqua Liuonia vt fiat, is ipse Rex Stephanus procurat) veni Vilnam, ac cum eo egi, vt Mosci in libera custodia essent, quamuis nemo eorum ferreis compedibus antea teneretur. Pecunia item illos quantum potui iuui. Gratias verò tuæ Ser.^{ti} ago, Summi Pontificis nomine, quòd ad me miseris nouem ex ijs, qui ex Turcica captiuitate elapsi detinebantur Vologdæ, Itali, & Hispani. At quoniam mihi promiseras te omnes liberè dimissuros, quemadmodum cum tuis, qui ex deuicta Turcica Classe euaserunt, à Summo Pontifice, à Rege Catholico, & à Venetis factum fuerat: ac tamen præter eos, qui remansere Mosconiæ, nouem adhuc Vologdæ relictæ sunt, quorum nomina tibi mitto, obsecro te, ne velis gratiam, & beneficium tuum diminuere. Cum enim hi, quos mihi misisti, referent partem suorum comitum in tua ditione detineri, erit omnibus Christia-

nis Prin-

nis Principibus ingratum, cum audierint, Chri-
 stianos, quos Deus e manibus Turcarum eruit,
 a te, quasi in custodia asseruari, nec eis liberum
 exitum permitti: cum praesertim omnes Prin-
 cipes Christiani ad redimendos captiuos, eti-
 am inter Turcas, plerumque magnam pecuniae
 summam mittant, & erogent. Itaque iterum ro-
 go Ser. tem tuam, ut hoc beneficium integrum
 reddas, ut pollicitus es, atque ut decet Christi-
 anum Principem. Ceterum libenter per Mi-
 chaelem Protopopum ad te scripsissem, si mi-
 hi discessum suum significasset, aut prius, quam
 huc peruenissem, ille non abiisset. Sed quod
 mihi valde ingratum fuit, id erat, quod ille, li-
 cet diligenter nos praesesserat, non tamen ante
 nos ad Regem peruenit. Itaque Rex Legato tuo,
 & nostris neque aliquos potuit mittere obuiam,
 neque id prestare, quod alioquin facere hac in re
 consuevit. Quamquam Legatis, seu Internun-
 cijs, qui ad alia negotia, quam quae huius Regni
 sunt, proficiscuntur, non est moris huius Regni
 alimenta praebere. Quae quidem neque Legati
 Summi Pontificis, nec Caesarei solent accipere,
 cum ab ijs Principibus sat pecuniae suppeditetur
 ad sumptus quosuis faciendos. Nos inte-

rim

EPISTOLAE DE

rim cum Iacobo Moluenino, & omnibus alijs post triduum versus Germaniam dabimus nos, Deo iuuante, in viam. Caesar autem bene valet, comitiaq; habuit in Vngaria, habiturus alia mox in Germania. Quas verò litteras Pontifici Maximo, Caesari, et Venetis per Paulum scripseras, eæ fidelissimè ad eorum manus peruenerunt. Pontifex autem Maximus multas pro salute tua, tuarumq; Prouinciarum orationes indixit, ad quem ubi Diuino beneficio perueniemus, is ad te prolixè scribet; nec vllò officio deerit, quo tibi propensissimam dignitatis, & salutis tuæ voluntatem testificetur. Eam tibi eternam cum rectissima fide, & Charitate, tribuat Dominus IESVS, Amen. Vlnæ die XIII. Maij, 1582.

GREGORIVS XIII. IO. BASILII,
MAGNO DVCI
MOSCOVIAE.

Gregorius Episcopus, Serus seruorū Dei,
Ioanni Basilij Domino Russiae, Magno
Duci Moscouiae, Nouogardiae, Smolensciae,
Vlodimiriae, Domino Casani, & Astracani,

multarumq;

multarumq; aliarum Prouinciarum, Principi
 Magno, & desiderabilissimo, salutem, &
 omnis gratiæ fructum. Redijt ad nos dilectus
 filius Antonius Posseuinus, quem ad te mise-
 ramus, vnâ cum Iacobo Moluiiano Oratore
 tuo. Facile perspeximus tum ex tuis litteris,
 quas & Antonius noster primùm, tum Iaco-
 bus tuus nobis reddiderunt, humanitatem tuâ.
 Narrauit etiam idem Antonius multa de tua
 amplitudine honorificentissimè: inter cetera,
 quoties ad te adijt, benignissimè se acceptū es-
 se. De pace cum Rege Poloniae tantam volu-
 ptatem cepimus, quantam par erat nos cape-
 re, potentissimorum Principum coniunctione,
 & Christianorum populorum, qui antea ma-
 gna inter se cum eade conflixerant, tranquil-
 litate, & incolumitate, optimaq; spe commu-
 nium virium in Christi hostes cōuertendarum:
 quo quidem nihil posset fieri præclarius, nihil
 Christianæ Reipublicæ salutarius. Gratum
 verò tibi esse, nos nostram auctoritatem, atq;
 operam in pace conficienda interposuisse; fuit
 id quidem nobis gratissimum, nihil enim vn-
 quam egimus libentiùs: sed vt summam in eo
 negotio Dei gloriæ rationem habuimus, sic præ-

mia omnia ab immensa illius misericordia ex-
 pectamus: tuam verò tam gratam huius facti
 memoriam omni benevolentia, omnibusq; offi-
 cijs complectendam ducimus. Quod scripta
 es, quæ postulasti de religione, quæq; tibi pe-
 tenti Antonius tradidit, attentè legistis quodq;
 ex tuis litteris, quas superiore anno ad Ste-
 phanum Poloniæ Regem scripseras, cognovi-
 mus, perspectum habere te, semper in Eccle-
 sia Romana sincerum veræ fidei cultum, usq;
 à Sanctissimis Apostolis ductum viguisse, in-
 credibiliter letati sumus, idemq; hoc tempore
 sentire te cupimus: sicut & illud, quòd histo-
 riæ produnt, Isidorum Russiæ Metropolita-
 num in œcumenica Synodo Florentina agnoui-
 se, palamq; professum esse, Catholicam verita-
 tem in Romana Ecclesia retineri; ab eoq; tem-
 pore Russiam sese cum Ecclesia Catholica Ro-
 mana cõiunxisse. Magnā igitur in sp̃e venimus,
 te, præter ea, quæ pollicitus es, eorū causa, qui
 isthuc venerint, ceteris quoq; in rebus graviori-
 bus facilem futurū; præsertim cum intelligas,
 quàm necessaria, quāq; Deo accepta sit animorū
 in ipsius Charitate cõiunctio. Quòd verò Chri-
 sti Domini hostes tam malè oderis, quodq; in

eorum perniciem paratissimus es, facis, quod
 Christianum Principem, ac tantum Dominum
 decet. *Ne autem nihil difficile est Deo vince-
 re, vel in multis, vel in paucis: sic boni omnes
 sperant, nullam te opportunitatem omisurum
 esse, non solum communibus copijs, sed tujs e-
 tiam ipsius viribus, atq; armis, tuaq; potentia
 monstra illa à Christianorum cervicibus repel-
 lendi. Nos verò non cessabimus de eo, quod
 sapienter, magnoq; cum Zelo scribis, cum cete-
 ris Christianis Principibus agere, eosq; aduer-
 sis communes hostes vocare. Omnibus autem
 de rebus amplitudinem tuam suo tempore cer-
 tiorem faciemus. Interea cupimus, ut libros,
 litterasq; eas, quas ad te mittet dilectus filius
 Antonius, sic accipias quasi à nobis ipsis mit-
 terentur. Inter eos enim, quos plurimos habe-
 mus, doctrina, & pietate præstantes, vnus est
 is, cuius fidem, sinceritatē, & Zelum plurimi
 facimus. Mandauimus etiam ei hoc tempore,
 cum illum in Germaniam, & in Poloniam, re-
 mittimus, ut omnibus officijs tibi præsto sit,
 omnibus in rebus, quæ ad Dei gloriam, & ad
 dignitatem tuam pertinebunt. Quamobrem &
 tu, si opus erit, ad eum scribere, & Tabellari-*

EPISTOLAE DE

os tuos mittere fidenter poteris, ne quid in te-
 ris longinquitas tuo desiderio, & commotis
 obstare possit. Quod autem iam non vnas no-
 bis patentes litteras, fidemq; publicam mis-
 isti, quibus concedis, ut mercatores nostri, &
 aliorum Principum, cum Sacerdotibus nostris
 ad te venire, & liberè isthinc commorari, &
 tuto ad nos redire, quoties uoluerint, possint
 utq; etiam possimus, quoties opus erit, tuto a-
 liquos in Asiam mittere, dici vix potest, quã
 iucundum nobis acciderit. Hoc quoq; vicissim
 pollicemur, quoties tibi placuerit tuos huc mit-
 tere, eos quàm tutissimè venturos. Pelles, quas
 misisti, tum superiore anno per Paulum Cam-
 panum, tum hoc tempore per Iacobum tuum,
 accepimus libentissimè: ac mittimus vicissim
 piam Christi Redemptoris nostri imaginem,
 quam conseruatis nostrae, sanctaeq; huius Sedi
 memoriae causa. Oratorem tuum à nobilissi-
 ma Venetorum Republica praeclarè acceptum
 esse, negotiationumq; utrinque, iam facultatem
 patere (quae quidem omnia per Antonium no-
 strum curari mandaueramus) pergratum nobis
 accidit. Interea non cessabimus orare, ut De-
 us benedictus amplectatur te, tuosq; omnes,

sua

*sua gratia, cumuletq; omni felicitate. Datum
 Romæ apud S. Marcum, anno incarnationis
 Dominicæ, 1582. Kalendis Octobris, Pontifi-
 catus nostri, anno undecimo.*

FINIS.

